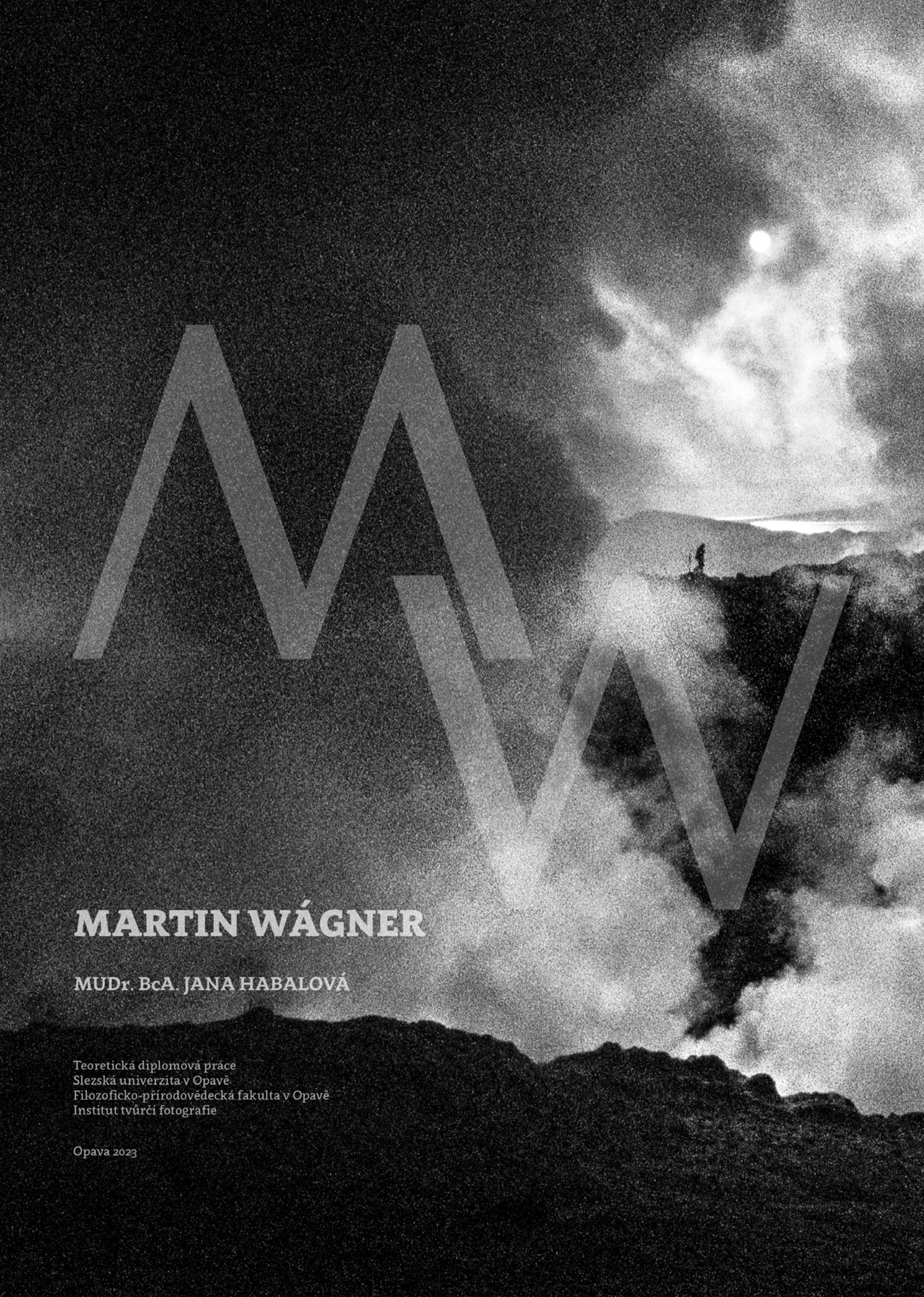

MARTIN WÁGNER

MUDr. BcA. JANA HABALOVÁ

Teoretická diplomová práce
Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2023

MUDr. BcA. Jana Habalová
ITF FPF Slezské univerzity v Opavě
© 2023

MARTIN WÁGNER

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE
MUDr. BcA. JANA HABALOVÁ

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: prof. Mgr. Jindřich Štreit Dr.h.c.

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2023

SLEZSKÁ UNIVERZITA

Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2022/2023

Zadávající ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Studentka:	Jana Habalová
UČO:	40835
Program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Obor:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	T: Martin Wágner
Téma práce anglicky:	T: Martin Wágner
Zadání:	Cílem mé teoretické diplomové práce bylo, se dopodrobna věnovat životu a tvorbě Martina Wágnera. Dokumentární fotograf, který již od svých čtrnácti let pravidelně navštěvoval SSSR a snažil se tak ve svých fotografiích uchovat prostý skromný život na malých tamějších vesnicích. Mimo jiné Martin vedl galerii na Jungmannově náměstí, angažoval se ve velkém množství výstav, vyhrál mnoho cen, je součástí spolku 400ASA a je zakladatelem skupiny Negativy z popelnice.
Literatura:	CUDLÍN, Karel, DOBROVSKÝ, Jan, JUNGROVÁ, Alžběta, KRATOCHVÍL, Antonín, MIALIČEK, Jan, NĚMEC, Tomki, WÁGNER, Martin. 400 ASA: Fotografie/Photographs. Praha, 2019. ISBN 978-80-7432-450-5 ZAHRADNÍK, art-residence. Viděno devíti. Fotografie z Ruska. Praha: Kant, 2014. ISBN 978-80-7437-124-0 WÁGNER, Martin. Siberia. Praha: Paseka & 400ASA, 2019. ISBN 978-80-7637033-3 CUDLÍN, Karel, DOBROVSKÝ, Jan, WÁGNER, Martin. Lost Europe. Praha: 400 ASA, 2020. ISBN 978-80-907814-0-5 BIRGUS, Vladimír, MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20.století. Praha: KANT, 2009. ISBN 978-80-7437-026-7
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Vladimír Birgus
Datum zadání práce:	18. 12. 2022

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

ABSTRAKT

Ve své diplomové práci se zaměřuji na fotografickou tvorbu a život 42letého fotografa a cestovatele Martina Wágnera. Životopisné údaje jsem rozčlenila na dvě období: od jeho fotografických začátků do roku 2002, další období pak zahrnuje jeho aktivity a činnost až do současnosti. Dále se detailně věnuji jeho fotografické i kurátorské tvorbě. Pro ucelenost doplňuji práci o dvě kapitoly z dějin fotografie – souvislosti se sovětskou a ruskou fotografií v 80.–90. letech 20. století a porovnání s českými fotografy zachycujícími bývalý Sovětský svaz. Kromě informací získaných během rozhovorů s fotografem, jsem oslovila i některé jeho přátele a blízké a zařadila jejich odpovědi do své práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Martin Wágner, fotograf, fotografie, dokumentární fotografie, česká fotografie, československá fotografie, ruská fotografie, František Beneš, Negativy z popelnice

ABSTRACT

In my thesis, I focus on the photographic work and life of the 42-year-old photographer and traveler Martin Wagner. I have divided the biographical data into two periods: since his photographic beginnings to 2002, the next period then includes his activities and work up to the present. Furthermore, I paid detailed attention to his photographic and curatorial work. To cover every aspect, I supplement this work with two chapters of the history of photography – the context with Soviet and Russian photography in the 1980s and 1990s, and a comparison with the Czech photographers depicting the former Soviet Union. In addition to the information obtained during the interviews with the photographer, I also contacted some of his friends and relatives and included their answers in my work.

KEY WORDS

Martin Wagner, photographer, photography, documentary photography, czech photography, czechoslovakian photography, russian photography, František Beneš, Negatives from the trash

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech.

SOUHLAS SE ZVEŘEJNĚNÍM

Souhlasím, aby tato diplomová práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

PODĚKOVÁNÍ

Mé největší poděkování patří Martinovi Wágnerovi, který s mým tématem souhlasil a bez kterého by tato diplomová práce vůbec nemohla vzniknout. Díky jeho pečlivému shromažďování a uchovávání informací a fotodokumentace, a především díky jemu samotnému a jeho ochotě mi ve všem vyjít vstříc.

Ráda bych poděkovala Vladimíru Birgusovi, vedoucímu Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě, za odborné vedení diplomové práce, veškerou jeho ochotu, trpělivost a cenné rady.

Dále děkuji jmenovitě Světlaně Wágnerové, Josefovi Mouchovi, Andrejovi Reiserovi, Ibrovi Ibrahimoviči, Stanislavovi Krupařovi, Václavovi Vašků a Daně Kyndrové, kteří mi věnovali svůj čas a laskavě mi odpovídali na otázky.

Další mé poděkování patří Kristýně Boleslav za veškerý její čas a pomoc s grafikou. Bez jejího úsilí by tato práce nikdy nemohla vzniknout.

V neposlední řadě chci poděkovat všem svým blízkým a kolegům, kteří se mnou měli trpělivost a byli pro mě velkou oporou, speciálně mé mamince Jiřině Habalové, sestře Kateřině Neradové a Tomášovi Melzerovi.

V Opavě dne 10. 2. 2023
MUDr. BcA. Jana Habalová

OBSAH

Úvod 15

Život Martina Wágnera 17

Dětství, mládí a fotografické začátky 19

Období dospělosti až po současnost 29

Studium na Institutu tvůrčí fotografie 37

Fotografická tvorba Martina Wágnera 43

Cesty do bývalého SSSR 45

Jiné fotografické soubory 389

Vývoj fotografické tvorby 435

Působení Martina Wágnera 439

Negativy Františka Beneše 441

Projekt Negativy z popelnice 449

Práce s tiskem, skenováním a retuší 457

400 ASA 461

Fotografická galerie na Jungmanově náměstí 465

Kurátorství v Art Residenci Zahradník 469

Knižní tvorba 473

Sovětská a ruská fotografie 80.–90. let 20. století 477

Čeští fotografové zachycující bývalý Sovětský svaz 483

Přílohy 487

Přehled ocenění 489

Přehled výstav a přednášek 491

Rozhovory 497

Závěr 517

Seznam použité literatury a zdrojů 519

Jmenný rejstřík 523

Seznam zkratek 527

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je životní dílo, fotografická a umělecká činnost fotografa Martina Wágnera. V jeho tvorbě znatelně převládají černobílé fotografie z cest do bývalého Sovětského svazu. Život a lidé v celé této rozsáhlé oblasti nadchli mladého začínajícího fotografa už od nízkého věku a jeho zaujetí pokračovalo během celého tvůrčího období. Rusko se tak stalo jeho velkým zdrojem inspirace a námětů pro jeho tvorbu. Cílevědomost a preciznost jeho práce lze obdivovat nejen ve fotografických dokumentárních souborech z výprav, ale i v dalších projektech, na kterých se Martin Wágner dodnes podílí. Již od roku 1997 se podrobně věnuje amatérskému fotografovi Františku Benešovi a negativům, které byly po jeho smrti objeveny a Wágnerem odkoupeny. V průběhu protiepidemických opatření v roce 2021 založil na sociálních sítích skupinu *Negativy z popelnice*, kde se systematicky věnuje skenování a prezentování nalezených negativů.

Jeho dosavadní umělecká činnost nespočívá pouze ve fotografování. Martin Wágner postupně rozšiřoval své aktivity také směrem ke kurátorské činnosti a velkou část života budoval studio zaměřené na profesionální skenování, úpravu a tisk fotografií, které provozuje dodnes. Během necelých pětadvaceti let své umělecké tvorby byl autorem a spoluautorem dvou publikací a zorganizoval řadu samostatných i skupinových výstav na území České republiky i v zahraničí.

ŽIVOT MARTINA WÁGNERA

DĚTSTVÍ, MLÁDÍ A FOTOGRAFICKÉ ZAČÁTKY

(1980–2002)

Martinův dědeček, z archivu MW

Martin Wágner se narodil 14. června 1980 v Praze. Vyrůstal v umělecké rodině, dětství prožil ve Strašnicích v Saratovské ulici. Maminka vystudovala Střední odbornou školu výtvarnou, v roce 1990 přejmenovanou na Výtvarnou školu Václava Hollara, obor malířství. Někdy i fotografovala, ale šlo převážně o rodinné fotografie. Ten, kdo se nejvíce zasloužil o Martinovo povědomí o fotografii, byl jeho dědeček.

Tatínka Martin poznal jen ve velmi raném věku, takže si na něj pamatuje pouze z fotografií. A to zejména z fotografií z cest, které rodiče podnikali ještě před jeho narozením. Vzniklo tak velké množství alb se stovkami snímků a diapozitivů z Egypta, Řecka, Turecka či Kuby.

Když byly Martinovi 3 roky, jeho rodiče se rozvedli a od jeho 4 let žila maminka s novým partnerem Vladimírem, se kterým je dodnes. Po vlastním otci Martinovi zůstalo něco, co měl vždy moc rád. Mnoho fotografií z cest, jako vzpomínka na dobu, kdy byli rodiče ještě spolu. Pravděpodobně i to bylo spouštěčem, co v něm vyvolalo pozitivní vztah k fotografii.

Dále jeho zájem o fotografii podpořily černobílé filmy legendárního filmaře zlínských ateliérů Karla Zemana. Jeho fenomenální mezinárodně oceňované filmy představovaly pro Martina významnou inspiraci pro svou nadčasovou pokrokovost, skvělé zpracování i poetiku. Probudily jeho vizuální představivost prostřednictvím určité dávky tajuplnosti a dramatického očekávání. Tuto skutečnost si uvědomil až mnohem později, když po založení vlastní rodiny začal svému malému synovi Vaškovi tyto oblíbené filmy od Karla Zemana promítat. Tak, jak autor filmů natočil cestování a zážitky během dobrodružných cest, toužil Martin stejně podniknout odvážné cesty a zachytit všechny zajímavé momenty ve svých fotografiích. Celou řadu let Martin také maloval. Kompenzoval si tak své hendikepy v oblasti čteného a psaného textu – byl totiž od malička dyslektik a dysgrafik. Vždy se více soustředil na část okolního světa spojenou s obrazem.

Jako jeden z prvních velkých fotografických zážitků popisuje chvíli, kdy si asi v 10 letech půjčil od maminky fotoaparát značky Minolta-Hi-Matic F, se kterým mohl fotografovat, aniž by ho bylo potřeba složitě nastavovat. Postupně se tak utvářel Martinův vztah k fotografii, která ho od začátku značně lákala. Představovala něco nedostupného, neznámého a vzrušujícího. Podobný byl jeho vztah k fotografickým aparátům. Protože sám žádný nevlastnil, velmi toužil opravit a zprovoznit nejrůznější nefungující přístroje či fotografické doplňky, které objevil ve skříni.

Začátky fotografování jsou pro Martina spojeny s osobou jeho dědečka, který aktivně fotografoval, vlastnil několik fotoaparátů, sám si vyvolával filmy i fotografie. Martin za ním často a rád jezdíval do Ústí nad Labem, kde děda bydlel.

Vzpomíná, jak spolu sedávali na verandě domku a jak se mu dědeček snažil vysvětlit nezbytné technické podrobnosti o teorii fotografování. Vzhledem k obtížím se soustředěním, které Martina jako dyslektika od narození trápily, to nebylo snadné. Proto se dědeček tak často rozčiloval, když vnuk technikáliím ve svém věku příliš nerozuměl.

Martin Wágner, z archivu MW

Martinova rodina, z archivu MW

Zachovala se fotografie, kdy dědeček půjčil Martinovi poprvé do vlastních rukou fotoaparát Meopta Flexaret Automat VI. Martinovi bylo asi 11 let a přesto, že mu předtím dědeček dlouze vysvětloval, jak funguje citlivost fotografického materiálu, závěrka či clona a pak dokonce nechal Martina fotografovat celý jeden film, jehož vyvolání nemělo příliš velký úspěch.
Dědeček bohužel vážně onemocněl rakovinou, a ještě před Martinovými patnáctými narozeninami zemřel. Martin dodnes na dědečka stále a rád vzpomíná, a je přesvědčen, že pokud by žil déle, rozhodně se od něj mohl naučit mnohem víc. I přes velmi skromné finanční poměry se mladého fotografa intenzivně snažila podporovat i jeho maminka a umožnila mu v malém bytě vybudovat fotokomoru.

„Když se mi nedařilo dosahovat dobrých technických výsledků při fotografování na levné české, východoněmecké nebo ruské fotografické materiály, máma vytáhla z rodinných úspor tisíc korun a umožnila mi koupit kvalitnější film značky Ilford a vývojku od stejného výrobce se kterým se dosahovalo kontrastních výsledků fotografie daleko snadněji.“
(Martin Wágner, rozhovor prosinec 2022)

Martin si dodatečně uvědomil, jak mu v dětství chyběl někdo, kdo by mu pomohl se ve fotografování rozvíjet. Možná právě proto se stal během svého života tak vnímavý ke starším lidem, které potkával, a kteří ho mohli a chtěli v jeho zálibě vzdělávat.
Základní školní docházku absolvoval na Základní škole Solidarita v ulici Brigádníků na Praze 10. Martina výuka na základní škole příliš nebavila. Nejprve chodil do dyslektické třídy, kde byl součástí patnáctičlenné skupiny podobně hendikepovaných dětí. S nástupem na druhý stupeň byla dyslektická třída zrušena a spojena s patnáctičlennou skupinou fotbalistů. Základní školu navštěvoval do osmé třídy, kdy se žák běžně rozhoduje, kam bude pokračovat dál. Martin byl pevně rozhodnut pro studium fotografie. Kvůli specifické poruše učení a problémům se soustředěním nebylo pokračování studia na gymnáziu vhodnou volbou.
V době svých fotografických začátků asi od páté třídy základní školy Martin fotografoval ve skautu a také během docházky na základní škole. Fotografování pro něj představovalo prostředek, jak zaznamenat všechny zážitky, které jako jedenáctiletý kluk se svými kamarády prožíval. Byla to pro něho obdoba psaného deníku.
Vzpomíná si na rok 1992, kdy přišel do Celetné ulice, kde se konala výstava o gulagu – ostnatý drát, roztrhané boty, hrůzné filmy. Martin tomu jako dvanáctiletý chlapec úplně nerozuměl, ale nesmírně ho to zaujalo. Pomalu si uvědomoval, že vlastně v komunistickém režimu žil a jeho rodiče režim nepodporovali.
Zájem o fotografii se promítl i v jeho výpravách po pražských minilabech, kdy se svým spolužákem chodili v centru Prahy a žádali o fotoaparáty na jedno použití. U jednorázového Kodaku, kam se dal film vložit znovu, chod fotoaparátu obnovili a prodávali dále svým spolužákům.

V této kapitole nejsou zahrnuty všechny fotografické výstavy, ani všechna ocenění. Pro doplnění jsou přehledně vypsány v příloze. Dále součástí kapitoly nejsou jednotlivé fotografické cesty do bývalého SSSR, je jim věnována samostatná kapitola.

Brzy po svých třináctých narozeninách Martin odjel na skautský tábor (1993). Odvezl si s sebou fotoaparát Ljubitel spolu s několika filmy. Na táboře se seznámil s o deset let starším Janem Klockem, který se rovněž zabýval fotografováním. Nový kamarád se mu s neskutečnou trpělivostí věnoval, učil ho vše, co sám uměl, ukazoval a neúnavně vysvětloval. Další, kdo Martina ve fotografování v průběhu skautského tábora podporoval, byl vedoucí Karel Skála. Martin si pamatuje na okamžik, kdy už mu došly filmy, ale vedoucí neváhal, odjel do města a vrátil se s velkým množstvím nových filmů. Dal je Martinovi se slovy: „Foť!“ Martin se ve svých vzpomínkách dokonce zmínil, že k tomuto člověku pociťoval podobně blízký vztah jako ke svému dědečkovi. Jednou z jeho prvních výstav, která se konala v roce 1996 (v Martinových 16 letech), byla právě výstava jeho fotografií na skautské akci v Salesiánském středisku mládeže.

Sovětský svaz a posléze i Rusko Martina stále více z nějakého důvodu fascinovaly. V roce 1994 navštívil veletrh cestovního ruchu. Byla tam cestovní kancelář CK Adventura, která pořádala zájezdy na Podkarpatskou Rus. Byl to vlastně nejlevnější zájezd z jejich nabídky. Domů si tehdy Martin přivezl celý katalog zájezdů. Dlouho pak rodiče přemlouval, až nakonec na zájezd se svým otčímem opravdu jel.

Rodiče si tehdy mysleli, že to pro něho bude odstrašující zkušenost, díky které pochopí, jaké poměry panují v této oblasti. Autobusový zájezd, který začal v Praze a postupně s turisty navštívil Užhorod a Mukačevo, byl první Martinovou cestou do bývalého SSSR. Viděl lidi, skromně žijící na poloninách a v malých vesničkách. Jak už to bývá, neznalost a primární naivita v člověku probudí zájem, dává mu naději a chuť něco podniknout i dále. Čím více je pak člověk informovaný, tím více si uvědomuje rizika a souvislosti a začne se obávat. Do určité míry se tak Martinovy představy čtrnáctiletého nadšeného, ale i naivního chlapce naplnily. Už první cesta na východ ho utvrdila v tom, že se tam bude chtít znovu vrátit.

V sedmé třídě jel společně se spolužáky na třídní výlet do Itálie. Maminka mu dala tisíc korun a řekla „dělej si s tím, co chceš“. Všichni jeho spolužáci si koupili zmrzlinu a bonbóny, ale Martin si nekoupil zmrzlinu ani jednu. Šetřil, aby si po příjezdu z výletu mohl koupit nový fotoaparát Prakticu MTL5.

Fotografie ho pohltila natolik, že rozhodnutí o střední škole nebylo obtížné. Pražskou fotografickou školu na náměstí Jiřího z Lobkovic si Martin našel sám. Když zjistil, že otevřela nultý ročník, už během osmé třídy ZŠ do něj nastoupil a navštěvoval ho celý rok, aby měl šanci se na vysněnou školu dostat. Úplně však zapomněl, že se musí přihlásit k přijímacím zkouškám do prvního ročníku. Přijímacího řízení se nakonec vůbec nezúčastnil a pouze díky dobré vůli pana Václava Vláška, toho času ředitele soukromé fotografické školy, byl do školy na základě účasti v nultém ročníku přijat.

Od roku 1995 tak úspěšně navštěvoval první dva ročníky na soukromé škole, i když bylo nutné platit školné, které představovalo tehdy nemalou částku 5500 Kč na půl roku. Soukromá střední škola byla mimo jiné atraktivní i tím, že na ni docházeli externí učitelé, odborníci v oboru fotografie, jako například Ján Šmok, Josef Kruz, Ivan Půlkrábek nebo Jan Šibík. Martinovi spolužáci byli většinou všichni starší, jen málo z nich bylo časně po ukončení základní školy jako on. Problém umělecké školy, který příliš ke studiu nemotivoval, byl „moc uvolněný režim“. Martin tak využil peněz, které každý půl rok dostával od maminky na školné, a pořídil si za ně nový vysněný fotografický aparát – Nikon F3.

O nedoplatku za školné se na škole dozvěděli až s časovou prodlevou v r. 1997, kdy ho posléze vyhodili. Doma však ukončení studia zamlčel a zkoušel nenápadně najít alternativu, aby se rodiče nic nedozvěděli. Objevil Střední odborné učiliště, obor fotografie, kam přijel s indexem a přemluvil ředitele, aby ho vzal do druhého ročníku. Po jeho přijetí musel pravdu říct i rodičům, kde se nakonec nepotázal ve zlém, naopak byl pochválen za samostatnost.

Na učilišti byli klasičtí učitelé a byl zde řád. Fotografii miloval – škola mu umožňovala fotit na velký formát, což pro něj doposud byla nedostupná věc a vysněný cíl. Filmů měl Martin vždy velký nedostatek, a byl jak v „Jiříkově vidění“, když najednou na učilišti nic nebyl problém – vývojky kolik chceš, filmů, kolik si přeješ. Jeho spolužáci většinou neměli zdaleka tak velký vztah k fotografii jako měl on. Na učilišti potkal i svého velkého kamaráda Filipa Singera. Filip v tu dobu příliš nefotografoval, dokonce v dávném rozhovoru uvedl, že touhu aktivně fotografovat v něm částečně probudil až Martin svým nadšením pro věc.

Na učilišti, které bylo určitým smyslem velmi zkostnatělé a byrokratické, byl jako malá naděje a světlo na konci tunelu tehdejší pedagog Aleš Kuneš. Fotograf, který dával studentům inspiraci a informoval je o fotografickém dění.

Jeho pomoci si váží dodnes. A právě díky němu se dozvěděl o Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, kam později (2007) nastoupil.

V té době se Martin začal orientovat v odborné fotografické technice a díky tomu objevil skvělou možnost, jak si přivydělat. Chodíval na bleší trhy, a zároveň rád obcházel po Praze všechny bazary a zastavárny. Brzy zjistil, že prodavači v zastavárnách často nemají přehled o skutečné hodnotě prodávaného fotoaparátu či objektivu. Martin se v této problematice dobře orientoval, a tak levně nakoupenou fototechniku chodil prodávat do obchodu FotoŠkoda, či k p. Pazderovi, nebo ji nabízel k prodeji formou inzerátů do Annonce. Svým přehledem a znalostmi o cenách fotografické techniky si tak zajistil určitý přísun peněz.

Rok 1997 byl pro Martina i důležitým mezníkem z hlediska objevu archivu negativů fotografa Františka Beneše. Pravidelně chodil k jednomu pánovi v Římské ulici, kousek od Náměstí Míru, který překupoval fotoaparáty ve velkém. Jeho byt v 1. patře byl od podlahy až po strop zarovnaný banánovými krabicemi naplněnými nejrůznější fototechnikou. Martin od něj některé věci často levně odkupoval. Jednoho dne u něj objevil zachované negativy neznámého fotografa Františka Beneše. V 11 pečlivě označených krabicích byly uloženy dokonale popsané obálky s bezmála 6 tisíci negativy. Nejprve za ně žádal příliš vysokou částku, kterou mu Martin nemohl zaplatit. Když zjistil, že o negativy nemá zájem ani žádná instituce, snížil cenu, a nakonec mu je prodal.

Když Martin přemýšlí, co nejlepšího mu Pražská fotografická škola dala, tak to jednoznačně bylo seznámení, a následně přátelský vztah s panem Ivanem Půlkrábkem. Kontrolor ze statického úřadu, jenž měl v sobě prvorepublikovou pečlivost úředníka. Citlivý pán s brýlemi, který miloval fotografii, a proto po večerech učil na Pražské fotografické škole.

fotografie ze skautu, z archivu MW

fotografie ze skautu, z archivu MW

fotografie ze skautu, z archivu MW

Přátelství mezi Wágnerem a Půlkrábkem trvalo až do konce jeho života. Měl ateliér na Žižkově, kam za ním Martin docházel. Poté, co pana Půlkrábka z ateliéru vyhodili, ho začal Martin přemlouvat, aby si otevřeli ateliér spolu, což se nakonec v r. 1998 podařilo do Půlkrábkovy smrti do r. 2002. Martin vzpomíná na pana Půlkrábka s velkou láskou a vděčností.
Dalším externím vyučujícím v Pražské fotografické škole byl Jaroslav Šimon. Fotograf a bývalý redaktor *Revue Fotografie*, jenž následně dlouhou dobu pracoval na Magistrátu hl. města Prahy v oboru kultury, se zaměřením na fotografii. Jeho touhou bylo vzkřísit Svaz českých fotografů, který vznikl v r. 1969, kdy svým založením navázal na dlouholetou tradici „Svazu československých klubů fotografů amatérů" datující svůj vznik už do r. 1919. Při snaze obnovit místo v Seifertově ulici, kde se svaz scházel, přizval na pomoc k vyklízení a úklidu i Martina. V roce 2000 byl Martin určen místopředsedou Svazu českých fotografů. Možnost nahlédnutí do sbírky české fotografie, kterou Svaz českých fotografů založil v roce 1981, Martina přivedla k myšlence vytvořit výstavu *Normalizace*. Stala se tak v r. 2004 první výstavou v Martinově nově pronajaté galerii na Jungmannově náměstí.
Po dokončení učiliště (1999), bylo jeho největším snem propojit zaměstnání s cestováním i fotografováním. Jeho představa byla taková, že získá práci v nějaké agentuře či v prestižním časopise, zaměstnavatel ho bude do Ruska vysílat za prací a on tam bude jezdit a fotografovat.
V roce 1999 také získal své první ocenění. V rámci veletrhu audiovizuální techniky Interkamera byla fotografická soutěž pro mladistvé do 25 let věku. Martin, na popud svého kantora Aleše Kuneše, zkusil do soutěže zaslat své fotografie a k jeho velkému překvapení zjistil, že vyhrál.
První cenou byl fotografický materiál značky Foma v hodnotě 15 tisíc korun. Omylem ale obdržel poškozený fotoaparát značky Polaroid, cenu pro třetí místo. V opojení z výhry si ale záměnu uvědomil až druhý den. Následující den si šel stěžovat, ale bylo mu řečeno, že výhry jsou nevratné a soudně nevymahatelné.
Na přelomu 20. a 21. století jezdil již Martin do Ruska intenzivně. Na cestování věnoval všechny peníze, které si vydělal prodejem fototechniky v pražských zastavárnách. Cesty si vždy organizoval sám a velmi úsporně. Na hranice Ukrajiny, Běloruska nebo Ruska jel často stopem, a následně si koupil tu nejlevnější jízdenku na vlak dále do vnitrozemí Ruska. Snažil se tak šetřit, jak se dalo (jedna cesta stála třeba jen 3000 Kč). Bydlel vždy u někoho doma, po ubytovnách či přespával ve vlaku. Nikdy nespal v hotelu.
Martin svůj život nepočítal na roky, ale na cesty. Každá cesta byla pro něj intenzivní. Mohl poznávat nové zajímavé lidi, jejich životní zvyklosti či neobvyklá místa. Bavilo ho že se na cestě stával vlastně jiným člověkem. „Necháš všechny svoje trable v Čechách," říkává s oblibou. Martin v Čechách nikdy nebyl úplně spokojený, snad i v souvislosti s neúplnou rodinou, ve které vyrůstal. Zato na cestách se vždy cítil svobodný a šťastný.
V Rusku často potkával lidi, kteří k němu byli přátelští, milí a pohostinní. Ten, kdo zažil ruskou invazi v roce 1968, vnímá Rusko úplně jinak než Martin, který ji nezažil. Neusadila se v něm ta nenávist a nevraživost, jakou dosud mají někteří Češi vůči Rusům. Wágner má potřebu si vše zažít a zkušenosti nabýt sám.

HISTORICKÝ KONTEXT

Martin se narodil a vyrůstal v období komunismu. Maminka s otčímem nebyli aktivními odpůrci režimu, kteří by otevřeně bojovali proti komunismu, ale zároveň nebyli jeho podporovatelé ani obdivovatelé. Některé věci se tak nesměly před „malým Martinem" říkat, aby je veřejně neopakoval. Vzpomíná si, jak mu rodiče neustále doma nařizovali, co se smí a nesmí venku nahlas říkat. Rodina, ve které vyrůstal, byla celkově svým smýšlením protikomunistická, ale ve škole, kam Martin chodil, probíhala plně prokomunistická výuka. Pamatuje si, že třeba dostal horší známku ve výtvarné výchově, protože namaloval na obrázku u křižníku Aurora čtvercová okna. Mladý člověk tak měl povědomí o nějaké komunistické ideologii, kterou doma rodiče kritizovali a pomlouvali, ovšem veřejně se to nesmělo jakkoliv projevit.
Nastal rok 1989, chodilo se zvonit klíči na Václavské náměstí, doma visel portrét s Václavem Havlem a ve škole se začaly vyhazovat staré materiály do kontejneru připraveného před školou: Vladimír Iljič Lenin, Karl Marx, Friedrich Engels, Aurora, rudé hvězdy. Pro mladého člověka, který se teprve snaží vnímat a porozumět společnosti, ve které žije, není jednoduché zaujmout k této změně stanovisko. Najednou se tak o Rusku a o Svazu sovětských socialistických republik (dále jen SSSR) začalo ve společnosti veřejně mluvit velmi kriticky až hanlivě. Čtyřicet let se smělo mluvit jen pozitivně a najednou lidé mohli nahlas říci to, co čtyřicet let jen šeptali v ústraní. Toto všechno v Martinovi silným způsobem rezonovalo.
V jeho duši tak vítězila určitá vnitřní opozice, dělat vždy pravý opak toho, co dělají všichni ostatní. O to více Martina lákala návštěva kritizovaného a zatracovaného SSSR.

výstava *Rusko na cestě* v ambitu kláštera Menších bratří-františkánů, z archivu MW

vernisáž výstavy *Normalizace* ve Fotografické galerii na Jungmannově náměstí, na fotografii s Danou Kyndrovou a Karlem Oujezdským z Českého rozhlasu Vltava, z archivu MW

OBDOBÍ DOSPĚLOSTI AŽ PO SOUČASNOST

(2003–2023)

V průběhu roku 2003 strávil Martin Wágner velké množství času na přípravách své první velké výstavy *Rusko na cestě*, která se konala v ambitu kláštera Menších bratří-františkánů. Expozice byla zahájena vernisáží 3. 11. 2003, při které promluvil kromě autora i Josef Ptáček a Genrych Semionovič Steinberg.

Koncem roku se Wágnerovi podařilo sehnat prostor, ve kterém by mohl založit výstavní galerii. Galerii, která lákala nejen zájemce o fotografii, ale i kantory a teoretiky fotografie, kteří Martinovi vždy tolik imponovali. V roce 2004 se mu ve výstavní kapli sv. Jana Nepomuckého v klášteře Menších bratří-františkánů na Jungmannově náměstí otevřela první výstava pod názvem *Normalizace*. Wágner jako funkcionář Svazu českých fotografů chtěl připravit ze svazové sbírky fotografií expozice v jeho nově vznikající galerii. Zároveň o obsah sbírky fotografií Svazu českých fotografů, která se nachází v Národním archivu na Chodovci, měla zájem i významná česká fotografka Dana Kyndrová, která připravovala toho času výstavu *Osvobození, okupace, odchod*. Společně tak procházeli stovky fotografií a každý vybíral paralelně materiály ke své výstavě. Při těchto setkáních se vytvořil mezi Martinem a Danou přátelský vztah. Kyndrová jako zkušená a velmi zdatná organizátorka a kurátorka začala Wágnerovi pomáhat při jeho kurátorských začátcích.

Jelikož kvalitní fotografická galerie vyžadovala profesionální tisk, šel s galerií ruku v ruce i Martinův zájem o vybudování grafického studia. Ivan Půlkrábek Martina seznámil s panem Ladislavem Kamarádem, velkým odborníkem na fotografickou techniku a na její analogové i digitální zpracování. Kamarád nikdy nebyl pro Martina učitelem a neměl touhu někomu dalšímu předávat své cenné zkušenosti. Ale už sama příležitost, že Martin mohl Kamaráda navštěvovat a směl nahlédnout do soukromí člověka, který je svojí technickou dovedností na světové špičce, dávala Wágnerovi možnost si uvědomit, kde se nacházejí technické limity a výzvy ve zpracování fotografie.

Poté, co MW uzavřel svoji fotografickou galerii (2006), intenzivně se zaměřil na budování svého grafického studia, které v samých začátcích vytvářel společně s Janem Frankem. Martinovi se tak podařilo vybudovat základní podobu studia, ve kterém pracuje dodnes. Studio sice po dobu 20 let postupně procházelo proměnami, včetně změn prostoru, ale obsahově se živnost Martinovi nezměnila.

V květnu roku 2006 byla ukončena poslední výstava v galerii na Jungmannově náměstí. Tento rok byl pro Martina přelomový převážně z osobního hlediska. Našel na Sibiři svou životní lásku, partnerku Světlanu, kterou si o rok později (2007) vzal za ženu.

Kromě provozu fotografického studia si Martin zkoušel přivydělat i jinak. S úsměvem na tváři vzpomíná na pracovní nabídku v roli externího fotoreportéra Pražského deníku. Nikdy nezapomene na okamžik, kdy mu jednoho dne, během zimních měsíců, ve tři hodiny odpoledne, zavolala redaktorka, zda by nemohl zajet nafotit muflony u Thomayerovy nemocnice. Fotografie bylo zapotřebí otisknout do druhého dne. Martin se tak vydal ve čtyři hodiny zimního času, ve tmě, nahánět muflony, kteří už nebyli k zastižení. Úkol tak přes veškerou snahu splnit nemohl. Dalším úsměvným zadáním z redakce bylo nafotit „rozzuřeného psa v metru“. Nezbylo mu nic jiného, než se pokusit nejprve rozzuřit a poté nafotit psa vlastního – ruskoevropskou lajku.

Martinovi se nikdy nepodařila naplnit jeho touha stát se fotoreportérem pro časopis, který by ho vysílal na služební fotografické cesty do zahraničí. S odstupem času se na to dívá pozitivně. Uvědomuje si, že kdyby měl stabilní práci, neměl by takovou volnost. Jen díky svobodě a nezávislosti mohl navštívit v Rusku tolik míst, kolik jich nakonec stihl procestovat. I když si v průběhu života nikdy nevydělával velké peníze, svoboda pro něj byla vždy cennější, než tučná a pravidelná výplata.

Rok 2007 byl pro Martina dalším důležitým mezníkem v životě. Nastoupil na vysokou školu – bakalářský obor Institutu tvůrčí fotografie na Slezské univerzitě v Opavě. Institut ho opět posunul dál, co se vnímání fotografie týká. Obrovským přínosem pro něj bylo seznámení se s mnoha osobnostmi z uměleckého světa. Škola byla velká příležitost a zkušenost, která Martinovi pomohla také s výběrem jeho fotografií. Na institutu poznal některé přátele, kteří se stali významnými a blízkými lidmi v jeho životě a se kterými později podnikl další výpravy na východ: Jan Vermouzek, Milan Bureš a další. Bakalářský obor zdárně dokončil po třech letech (2010) sepsáním bakalářské práce o Daně Kyndrové – *Dana Kyndrová (tvorba 1989-2010)*. Text následně rozšířil v diplomové práci k zakončení magisterského oboru (2013).

V roce 2008 končí jeho spolupráce s Janem Frankem a pokračuje sám ve svém studiu ve Vršovicích. I když si stále tajně přál živit se svými fotografiemi, obrovskou kompenzací pro tento nesplněný sen byla možnost podílet se na tisku fotografií známých profesionálů. Toho času se stal jedním z mála kvalitních tiskařů profesionálních tisků černobílých fotografií. Jeho služby vyhledali například Dana Kyndrová, Karel Cudlín, Jiří Hanke, Markéta Luskačová, Vladimír Birgus, Antonín Kratochvíl, Eva Heydová a další. Kromě práce ve studiu pokračoval v pořádání velkého množství výstav a přednášek o svých cestách do Ruska.

Martin neměl dlouhou dobu řidičský průkaz. Získal ho v roce 2010, kdy si také opatřil svůj první automobil – Opel Astra za 10 000 Kč. Rád si věci sám opravoval, proto i dopravní prostředky si vždy pořizoval z „druhé ruky“. Cesty do Ruska autem (první v roce 2011) již byly jiné. Obrazy, které člověk vidí přes sklo automobilu jsou podstatně odlišné. Auto člověka do sebe hodně vtáhne a odtrhne ho tak od okolí. Cestovatel je mobilní, stihne navštívit obrovské množství míst, ale vše vidí přes skla automobilu. Nové cesty tedy nejsou srovnatelné s návštěvami předchozími – nebyly již tak intenzivní.

„Martina znám jako dobrosrdečného a velkorysého kolegu. Nevěnuje se výhradně sobě, k mnoha lidem je vstřícný. Viz jen kurátorské a organizační snahy. Jeho vlastní fotografie svědčí o pozitivitě a o smyslu pro fotogenii čili o sklonu nacházet, nebo spíš dobývat, krásu tam, kde ji ostatní možná ani nevidí. A také o houževnatosti. To se promítá i do jím založeného projektu Negativy z popelnice.“

Josef Moucha, prosinec 2022

. . . . .

„Martin je můj dlouholetý výborný kamarád. (...) Velmi si ho vážím jako férového člověka, což v dnešní době už začíná být pomalu vzácnost. Nikdy si spolu nemusíme nic předstírat a hrát si na něco tzv. uměleckého a zásadního. To, jaký je, se odráží právě v jeho tvorbě, která není vyumělkovaná a netváří se jako tzv. velké umění, což je dnes častým jevem. V tom je její síla, a to si na ní velmi cením.“

Dana Kyndrová, leden 2023

členové spolku 400 ASA, z webu 400asa.org

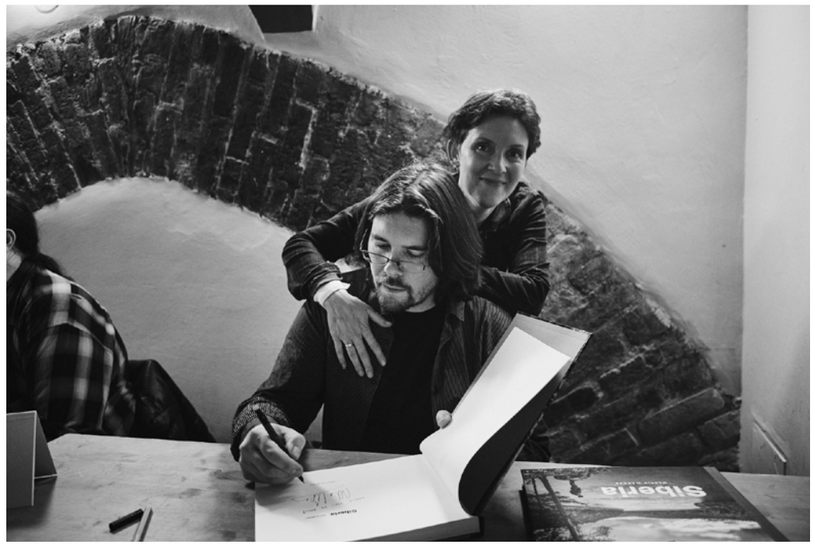

se svou ženou Světlanou na křtu knihy *Siberia*, z archivu MW, listopad 2019

Stran osobního života byl rok 2013 pro Martina velmi výjimečný. Narodil se mu syn Václav. Stejného roku se také Martin seznámil s mladým mužem z Moskvy, Dmitrijem Rubinsteinem. Později mu velmi pomohl při založení a provozování výstavní galerie Art Residence Zahradník v centru Prahy. S Dmitrijem navázal přátelský vztah, ukotvovaly ho společné výstavy a vernisáže. Dmitrij ho často na vernisážích doprovázel hudebně na kytaru. Martin v začátku fungování galerie Zahradník dával svému příteli mnoho cenných rad a zkušeností, které načerpal z období, kdy provozoval galerii sám.

V roce 2014 Martin věnoval mnoho času rodině a ročnímu synovi Václavovi. Jezdívali často na chalupu, kde se pokusil o chov hospodářských zvířat a zároveň začal včelařit. Od narození syna se více zdržoval na území České republiky a změnil životní styl. Po stránce volné fotografické tvorby se skrze rodinné výlety rád vracel k velkoformátové fotografii a fotografování české krajiny. Kromě výstav svých fotografií z Ruska začal hodně vystavovat i fotografie amatérského fotografa Františka Beneše.

Rok 2017 byl pro Martina rokem změn. Změny započaly výměnou prostorů studia. Martin se i se svým profesionálním vybavením a archivem negativů přestěhoval z Vršovic do větších prostor na Výtoň.

Důležitou událostí, nejen pro Martina, ale i další fotografy, bylo založení spolku 400 ASA (2018). Spolek byl pojmenován podle citlivosti v dokumentární fotografii nejpoužívanějšího kinofilmu a měl sedm zakládajících členů: Tomkiho Němce, Jana Dobrovského, Martina Wágnera, Alžbětu Jungrovou, Antonína Kratochvíla, Karla Cudlína a Jana Mihalička. Spolek fotografy sdružil proto, aby mohli svou společnou činností zúročit dědictví dokumentární fotografie a posílit tak kvalitu a prestiž českého fotografického dokumentu jako světového fenoménu. Téhož roku podnikli tři dokumentaristé ze spolku několik výprav na Ukrajinu k doplnění fotografií do plánované knihy *Lost Europe*.

Již začátkem roku 2019 začaly vznikat první obrysy Martinovy dlouho připravované fotografické knihy *Siberia*, která byla vydána a pokřtěna v listopadu ve Skautském institutu na Staroměstském náměstí. O rok později, i přes velké komplikace z důvodu protiepidemických opatření, byla v červnu roku 2020 vydána kniha *Lost Europe*, na jejímž vzniku se podíleli dohromady tři autoři – Martin Wágner, Karel Cudlín a Jan Dobrovský. Ve stejném roce spolek 400 ASA otevřel galerii na Smíchově. Pro zahajovací výstavu zvolil fotografie z knihy *Siberia* Martina Wágnera.

V květnu 2020, v průběhu nejsilnějších protiepidemických opatření, objevil Martin s ženou Světlanou hrob Františka Beneše na Olšanských hřbitovech v Praze, díky čemuž se otevřelo mnoho dalších otázek pro budoucí bádání.

V období nucené izolace během pandemie Covid-19 mezi lety 2020 až 2021 se Martin začal důkladně věnovat svým archivům negativů. Systematicky s nimi pracoval, vytvářel ucelené soubory a rozhodl se pro jejich prezentaci založit skupinu na sociálních sítích – *Negativy z popelnice*.

Začátek roku 2022 nepřinesl příliš dobrých zpráv. Ruská vojska vpadla na Ukrajinu a začala tak rusko-ukrajinská válka. V rámci vyjádření solidarity s Ukrajinou uspořádali Jan Dobrovský, Karel Cudlín a Martin Wágner výstavu svých fotografií z Ukrajiny v Pražském kreativním centru na Staroměstském náměstí, a zároveň zaslali veškerý výtěžek z prodaných knih *Lost Europe* na charitu podporující hrdiny i oběti války prostřednictvím *Paměti národa*.
Kromě komerčních zakázek se Martin v současné době věnuje převážně projektu *Negativy z popelnice*. Trpělivě digitalizuje svůj rozsáhlý archiv a vybírá ucelené soubory. V dalším roce plánuje společně s Karlem Cudlínem a Janem Dobrovským uspořádat výstavu ve Washingtonu v USA.

V této kapitole nejsou zahrnuty všechny fotografické výstavy, ani všechna ocenění. Pro doplnění jsou přehledně vypsány v příloze. Dále součástí kapitoly nejsou jednotlivé fotografické cesty do bývalého SSSR, je jim věnována samostatná kapitola.

manželka Světlana při instalaci výstavy fotografií z Ukrajiny v Pražském kreativním centru na Staroměstském náměstí, z archivu MW, březen 2022

setkání autorů fotografií s novináři na výstavě fotografií z Ukrajiny v Pražském kreativním centru na Staroměstském náměstí, z archivu MW, březen 2022

klauzurní práce Martina Wágnera za 1. ročník, 2008

STUDIUM NA INSTITUTU TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

Důležitým mezníkem v životě Martina Wágnera bylo studium na Institutu tvůrčí fotografie na Slezské Univerzitě v Opavě (dále jen ITF). Získat vzdělání na ITF bylo pro Martina dlouholetým přáním, které se mu v roce 2007 po splnění přijímacích zkoušek vyplnilo. O škole se dozvěděl od pedagoga na učilišti střední odborné školy Aleše Kuneše, který byl zároveň pedagogem i na Institutu.
Wágner do svých klauzurních prací zahrnul i fotografie z ucelených a tematických souborů zařazených jinde. Ve své klauzurní práci za první ročník představil poměrně nesourodý soubor fotografií ruských žen. Snažil se tak pravděpodobně představit ženu zastupující všechny role v ruské funkční ekonomice. Jednotlivé fotografie samostatně mají obrovskou výpovědní hodnotu, ale neprospívá jim prezentace dohromady.
Výslednou prací za druhý ročník byl soubor českých krajin, kdy se mu do přírodních scenérií vždy podařilo otisknout i člověka.
Nejsilnějším souborem za bakalářské studium byla jednoznačně Wágnerova praktická bakalářská práce s názvem *Rusové*. Zastoupil v ní různé portréty obyvatel ruských vesnic a měst včetně Starověrců. Snímky již nejsou popisné, ale naopak vyzařují silnou symboliku.
I když Martin Wágner osobně nesouhlasí s názorem, že byl Institutem a vyučujícími pedagogy ovlivněn, je již na této závěrečné bakalářské práci silně znatelný jeho vývoj ve vnímání fotografie a ve zvoleném finálním výběru.

„Martin Wágner je typ člověka, který se ovlivnit jen tak snadno nenechá. A navíc všichni studenti jsou většinou velmi kritičtí k práci svých učitelů. Mají pocit, že oni to chtějí dělat jinak. Ale tak je to myslím správné. Když do té školy přijdete, myslíte si, že už všechno o fotografii víte. Alespoň já to tak měl. Tato škola vám ale pomůže uvědomit si, že o fotografii vlastně mnoho nevíte. Pomůže vám obrazně řečeno vyjít na kopec a rozhlédnout se po světě. Teprve pak zjistíte, jak je fotografický svět veliký.“
(z rozhovoru s Václavem Vašků, leden 2023)

S nástupem do magisterského oboru (2011) Wágner představil klauzurní práci s názvem *Periferie*. Soubor vybraných snímků se odlišoval od předchozí tvorby nejen svoji barevností, ale především svým stylem. Jeho fotografie doposud známe jako dokonale technicky zvládnuté a ostré, ale v tomto souboru se Wágner vymyká veškerému svému rukopisu. Na fotografiích se téměř nevyskytují lidé a u dokumentovaných míst si divák není do poslední chvíle jist, zda byly pořízeny v Rusku. Snímky jsou často neostré, ale při pohledu na soubor jako celek to divákovi nevadí. Naopak jde o velmi expresivní a výtvarně nekonvenční dílo. Je proto možná škoda, že Martin Wágner se už dále naditému využití barev ve své volné tvorbě příliš často nevěnoval.

Zásadním fotografickým souborem, kde se Martinovi podařilo zásadně oprostit a nejvíce stylově oddálit od cestopisných snímků, je praktická diplomová práce zakončující magisterský program s názvem *Kde začíná Evropa*. Opět se v ní vymaňuje stěžejnímu prvku jeho tvorby – člověku. Fotografie tak dostávají silně poetický rozměr, který dává široký prostor pro divákovu interpretaci. Soubor je složen výhradně z expresivních a signifikantních záběrů statických motivů.

„Ruská hranice mezi Asií a Evropou je nezřetelná. Ani fotograficky ji není snadné vymezit. Nejen na severu platí, že kdo se nepostará o vlastní zábavu, odsoudí se k nudě. Průmyslový jih Uralu střídají stovky kilometrů pustých stepí. Vždy však potkáte stejné automobily, podobná dřevěná venkovská stavení a ve městech bloky stejných panelových domů. Do Moskvy je daleko, ale její televizní programy tu dostihnou kdekoho…
Fotograf, který cestuje daleko od domova vlastním autem, si tak trochu připadá jako šnek, který si táhne svoji ulitu stále s sebou a má možnost se do ní ukrýt před okolím. Má možnost svobodně se rozhodnout kdy a kam vyrazit, ale zároveň se připravuje o tu báječnou možnost seznámit se s místními lidmi při několikahodinovém čekání ve frontě na vlakovou jízdenku. Auto mě nutí překonávat několikatisícové vzdálenosti za den nebo dva, ale odvádí mě od klidného procházení se i několik dní na jednom jen zdánlivě nezajímavém místě. Vždyť tolik míst se dá díky autu navštívit za krátký čas. Až člověk zjistí, že viděl vše, ale zároveň skoro nic. Fotograf musí chodit a chodit a hledat.“
(Martin Wágner, anotace k praktické diplomové práci *Kde začíná Evropa*, 2013)

Stran teoretických závěrečných prací, ať už v bakalářském, tak magisterském programu, se Wágner věnoval fotografce Daně Kyndrové. U první práce se omezil na roky 1989–2010 a v druhé tvorbu rozšířil na 1973–2013. Ve sledovaném období MW čtenáři představuje její fotografické projekty, kurátorskou činnost i výstavní činnost a dává do kontextu soudobé dokumentární fotografie. Fotografka byla od první spolupráce s Martinem (2003) jeho velkým fotografickým vzorem a přáteli zůstali doposud.
Vedoucí ITF Vladimír Birgus, který byl vedoucím Wágnerových praktických i teoretických závěrečných prací a klauzury za 4. ročník, s ním vždy intenzivně diskutoval o jejich podobě. Birgus i mnozí další pedagogové považují Martina Wágnera za jednoho z nejvýraznějších absolventů. Proto byly jeho fotografie mnohokrát vystavovány v expozicích Institutu během jeho studia a jsou stále zařazovány do různých přehlídek, které připomínají „nezapomenutelné absolventy“ ITF.

„Martin Wágner je už mnoho let fascinován Ruskem. Během nesčetných cest ho procestoval křížem krážem. Většinou se vydával daleko od Moskvy nebo Petrohradu – na Čukotku a Kamčatku, na Sibiř, na Ural, do bývalých gulagů na severu. Zpočátku často přivážel téměř turistické záběry, ukazující krásu nedotčené přírody, ale postupně se stále více soustředil na život lidí mimo globalizovanou konzumní sféru, v němž hledal elementární hodnoty. Mnohé jeho soubory byly oceněny v soutěži Czech Press Photo i publikovány na různých autorských a skupinových výstavách.
Styl Wágnerových fotografií se postupně měnil. Vedle snadno čitelných snímků v tradici humanistického dokumentu začal vytvářet složitěji a odvážněji komponované fotografie s větší mírou obrazových metafor a mnohoznačnějších interpretací. Takové už měly významné místo v jeho klauzurním souboru za 4. ročník i na nedávné výstavě, kterou uspořádal spolu s Janem Vermouzkem v pražské galerii Lidl.
Předložená praktická diplomová práce, tvořená deseti černobílými fotografiemi, jde ještě dále. Lidi, kteří dosud dominovali na většině Wágnerových záběrů, v tomto souboru téměř nenajdeme – jenom na třech snímcích je zachycena postava či její fragment. Přesto i tyto práce jsou hlavně o lidech, o jejich latentní přítomnosti v záběrech prázdných talířů, které na stole zbyly po dojedeném obědě či večeři, otiscích nohou v bahně, železničních kolejích, které už nikam nevedou, zasněženém kolotoči u lesa. Latentně přítomný je však prostřednictvím nevšedně viděné všednosti i samotný autor. Z celého obsahově i stylově kompaktního souboru, v němž má velkou roli invenční práce se světlem a působivé využití omezená tonální škály, vyzařuje přízračnost, melancholie, nostalgie, čechovovský smutek, opuštěnost, syrovost. Záleží na každém divákovi nakolik se do těchto expresivních a magických fotografií vcítí a nakolik se jimi nechá inspirovat při rozletu vlastní fantazie.
Cyklus se jmenuje Kde začíná Evropa a mnoho jeho záběrů skutečně vzniklo na ruské hranici mezi Evropou a Asií, v místech, kde je stále mnoho chudoby, kde se mísí tradiční dřevěné stavby s komunistickými paneláky, kde zůstaly hroby po obětech stalinských žalářů a pracovních táborů i ruiny dávno nefungujících tratí, kde jsou nekonečné stepi i nekonečná sídliště, kde se prolínají různé kultury i životní styly. Ovšem název je pojat symbolicky, nikoliv geograficky, proto jsou v souboru i fotografie ze Sibiře nebo z Dálného východu, protože i ty patří do Wágnerova subjektivního pohledu na současné Rusko.“

(vedoucí Vladimír Birgus, posudek praktické diplomové práce *Kde začíná Evropa*, 2013)

praktická diplomová práce Martina Wágnera *Kde začíná Evropa*, 2013

„V tomto souboru nenajdeme člověka, ale cítíme ho tam. Zůstávají tam jeho stopy v podobě kříže, hrobu, stop v bahně, talířů na stole, kolotoče na kraji lesa, zpětného zrcátka, kolejí nebo světla protijedoucího vozu.

Jsou to fotografie, které nesou v sobě magičnost místa. O každém záběru můžeme přemýšlet a vkládat do něho vlastní myšlenky a příběhy. Evokují v nás pocity, které jsme buď již prožili, slyšeli jsme o nich nebo jsme je viděli ve filmu.

Martin obyčejně jezdil po Rusku vlakem. Jsou známé jeho fotografie cestujících, kteří se baví, spí, hrají karty… Poslední tři výpravy absolvoval autem a to mu otevřelo další dimenzi.

Dostává se do míst, kde obyčejně nejezdí fotografové. Fotografuje silnice, zvláštní atmosféru opuštěnosti, beznaděje, nekonečných dálek. Objevují se fotografie krajiny, hor, expresivní atmosféry. Každá fotografie nese v sobě nějaké poselství, myšlenku, filozofii, stopu nekonečna a vesmíru. Imaginárně se napojuje na tvorbu Roberta Franka nebo Josefa Koudelky. Svou dramatičností je snad i překonává.

Tato dramatičnost je výsledkem výborné práce se světlem.

Vážím si takové soustředěné práce, která má stále vzestupnou tendenci a vývoj.“

(oponent Jindřich Štreit, posudek praktické diplomové práce *Kde začíná Evropa*, 2013)

FOTOGRAFICKÁ TVORBA MARTINA WÁGNERA

CESTY DO BÝVALÉHO SSSR

Cesty do Ruska představovaly pro Martina Wágnera od samého počátku především příležitost k získávání životních zkušeností. Skýtaly možnosti seznámit se s novými lidmi, poznávat, jak vlastně funguje svět, který je tak odlišný od toho, ve kterém dosud vyrůstal. To vše byl silný motor, který Martina poháněl a nutil až několikrát ročně odcestovat.
Lidé na východě reagovali nesmírně přátelsky, když zjistili, že je z Čech. Po navázání kontaktu s nimi se často stávalo, že ho pozvali k sobě domů, kde dostal jídlo i nocleh. Navíc přesně to Martina jako fotografa zajímalo. Fotografovat obyčejné lidi v jejich přirozeném domácím prostředí. Ve svých snímcích přichází vždy s něčím novým, neotřelým, neportrétuje civilisty se strojeným úsměvem.
Přesto, že nezachytil veškeré polohy tamního dění, byl fascinován zvláštnostmi této země. Zve nás do míst, která ho samotného podněcovala svou tajuplností. Doplňuje naše povědomí o celku světa současného a nabízí nadčasový esej o sociálních obzorech, které se nás týkají, přestože se odehrávají daleko na východě.
Wágner se díky cestám do Ruska mohl více zaměřit i sám na sebe. Cestovat po světě ho bavilo, mohl sledovat, jak žijí jiní lidé, porovnávat jejich život s tím svým. Přicházely pak otázky: Žije správně? Neměl by něco změnit? Neměl by se těmi lidmi, které potkal, inspirovat? Zpozoroval, pokud je doma a zrovna necestuje, upadne do stereotypu. Ale ve chvíli, když člověk odjede daleko od domova, dokáže se podívat na svoji existenci s nadhledem a určitým odstupem. Udělat si přestávku od všedního bytí.
Úplně první cestu do bývalého SSSR absolvoval už ve 14 letech s cestovní kanceláří za doprovodu otčíma a v 17 letech už odjel po vlastní ose do Moskvy sám. Brzy tak začal do Ruska jezdit pravidelně i několikrát za rok. Vždy se na každou další výpravu těšil, protože to pro něho znamenalo nejen získání znalostí o nové zemi, ale i poznávání sebe sama a objevování života jako takového. Často vyrazil na cestu stopem, nevěděl, kde bude nocovat, netušil, koho potká. Ale zároveň měl pocit neskutečné svobody. Opouštěl aspoň na čas svůj život v Čechách, nechával za sebou také všechny starosti, průšvihy a na cestě začínal úplně nový život. Organizoval si vše po svém, nic ho nepoutalo, mohl se rozhodovat impulzivně a svobodně.
Během cest a návštěv Ruska se několikrát setkal s tím, že byl sledován či jinak hlídán a kontrolován tamní policií. Také mohutná byrokracie, která cesty vždy provázela, nebyla jednoduchá. Přes všechna úskalí si MW uvědomuje, že využil ke svému cestování relativně dlouhou dobu 20 let, kdy byly svobodné cesty do této destinace povoleny. Nyní by to bylo podstatně obtížnější, spíše nemožné.

Cestování do Ruska mělo důležitý účel, poznávat nová místa, nové lidi a zároveň přinést osobní svědectví o tom, co Martin zažil. Jsme vždy součástí společnosti, ve které žijeme. Cesty do Ruska umožnily Martinovi pohled na jinou odlišnou společnost, kterou měl možnost poznat a srovnávat se svým okolím. Když člověk vycestuje, je turistou, ale ve chvíli, kdy je pozván do rodiny, stane se hostem. Lidé mu vyprávějí o svých osudech, starostech i radostech, je mu dovoleno nahlédnout velmi podrobně do jejich zvyklostí i životů. To je jeden z důvodů, proč se do Ruska Martin vždy rád vracel.

Kromě cestování a fotografování ho vždy fascinovala jakási sociální antropologie, chtěl poznávat lidi. Jako každý zvídavý člověk si uměl dát do nových souvislostí řadu poznatků, zkušeností a věcí, které zažil a na vlastní oči viděl během svých cest. Je to vlastně obrovská přidaná hodnota ke všem fotografiím. Z každého snímku vycítíme snahu něco pochopit, prožít, zprostředkovat. Poznání nikdy nebude dokonalé a absolutní, ale pro Martina je důležité neustále se o poznání a pochopení pokoušet. Je to něco, co je a vždy bude pro Martina – fotografa na prvním místě. Reálně si totiž uvědomil, kolik lidí v Rusku žilo a žije svůj život v nevědomosti a bez jakékoli možnosti poznání.

(volně převzato s rozhovoru s Martinem Wágnerem, prosinec 2022)

Martinova původní představa byla, že vždy po návratu z cest bude tvořit fotoreportáže ze svého putování a fotografie si od něj budou kupovat redakce časopisů a novin. Svých snímků si cenil, ale když zjistil, že by za ně obdržel jen velmi málo peněz, nabídky odmítl, nepovažoval to za důstojné. Pro svůj problém s dysgrafií bylo pro něj obtížné sestavit psaný text. Přesto dlouho očekával, že někdo přijde, osloví ho a nabídne mu spolupráci. Nikdy se však nic takového nestalo. Dráhu reportážního fotografa pro noviny se Martinovi nikdy nepodařilo realizovat, když opomeneme občasné externí zakázky.

Zajímavá je otázka, jak to Martin během svých cest dělal s filmy, kterých vždy nasnímal velké množství. Někdy, aby se ujistil, že je fotoaparát a jeho ostření v pořádku, zakoupil barevný film a nechal si ho v místním fotoalbu vyvolat. Některé černobílé filmy ze Sachalinu si vyvolal sám na místě, díky seznámení s místním fotografem. Při návratu z dlouhých cest, vezl v batohu až 100-150 filmů. Při návratech letadlem se obával, aby nebyly zničeny rentgenem na letišti. S přechodem na digitální fotoaparát nastala velká změna a bylo značnou výhodou, že si mohl během cest fotografie zálohovat na média u svých přátel. Dalším podstatným příspěvkem do jeho tvorby bylo video, které přišlo společně s digitálním fotoaparátem. Martin tak od roku 2010 začal svoji tvorbu obohacovat o audiovizuální záznam.

Ve svém mladém věku Martin teprve začínal život intenzivně vnímat, poznávat, měl nesmírnou touhu se pochlubit svými fotografiemi. Když dnes zpětně prohlíží a hodnotí své tehdejší snímky, hned ho napadne, co by dnes, obohacen mnoha odbornými znalostmi o fotografování, provedl jinak. Ale také si uvědomil, že člověk nemá nikdy v životě čekat na lepší podmínky. Je vděčný za všechno, co se mu podařilo. Po celý svůj další život se bude k fotografiím, diapozitivům a negativům vracet. Uvědomuje si, že jeho archiv skýtá ještě mnoho souborů, které neprezentoval. Byla to doba, kdy cestoval a ukládal materiál do archivu a na výstavy zatím připravil jen malý segment. Nyní by rád z archivu čerpal a začal tvořit další knihy, podobné jako již vydaná kniha *Siberia* nebo *Lost Europe*.

Pro ucelení jsem na začátek této kapitoly zařadila mapu bývalého SSSR z let, kdy Wágner toto území hojně navštěvoval a čísly zaznačila místa, která procestoval. Každé cestě je věnován přehled jednotlivých zastávek a souhrn vzniklých fotografických souborů včetně plánovaného cílového místa a délky cesty.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169

LEGENDA K MAPĚ

1 Užhorod
2 Mukačevo
3 Chust
4 Moskva
5 Slavske
6 Minsk
7 Vladivostok
8 Tojama (Japonsko)
9 Petrohrad
10 Vitebsk
11 Ivano-Frankivsk
12 Oděsa
13 Sevastopol
14 Belomorsk
15 Murmansk
16 Archangel'sk
17 Kaliningrad
18 Vorkuta
19 Bolšoj Zelenčuk
20 Pjatigorsk
21 Kislovodsk
22 Kamčatka
23 Kaunas
24 Klajpeda
25 Riga
26 Tallin
27 Helsinky
28 Turku
29 Álandy
30 Stockholm
31 Trelleborg
32 Omsk
33 Krasnojarsk
34 Angarsk
35 Irkutsk
36 Južno-Sachalinsk
37 Nogliki
38 Ocha
39 záliv Pilt'un
40 ostrov Iturup
41 Adler
42 Krasnaja Poljana
43 Kurská kosa
44 Liepája
45 Šiauliai
46 Pskov
47 Vyborg
48 Čerepovec
49 Jaroslavl
50 Vzmor'e
51 Poronajsk
52 Alexandrovsk-Sachalinskij
53 Uglegorsk
54 Cholmsk
55 Korsakov
56 Burevestnyk
57 Kurilské ostrovy
58 vulkán Kudrjawy
59 Jekatěrinburg
60 Kyjev
61 Simferopol
62 Foros
63 Sudak
64 Anadyr
65 Lavrentiya
66 Lorino
67 Egvekinot
68 Lvov
69 Narodychi
70 Černobylská radioaktivní zóna
71 Korosteň
72 Donbas
73 Potiivka
74 Doněck
75 Mariupol
76 Luhansk
77 Taseevo
78 Motyigino
79 Sayanogorsk
80 Brest
81 Kamenka
82 Novokuzněck
83 Gorno-Altajsk
84 Čujský trakt
85 Novosibirsk
86 Berďansk
87 Kerč
88 Jalta
89 Jenakijeve
90 Bilosarayská kosa
91 Melitopol
92 Novhorodkivka
93 vesnice Burneyj
94 Čeljabinsk
95 Nižněvartovsk
96 Var'egan
97 Novoagansk
98 Kogalym
99 Nižnij Tagil
100 Priobye
101 Igrim
102 Saranpaul
103 hora Neroyka
104 Berezovo
105 Miass
106 Karabaš
107 Zlatoust
108 Nižnij Novgorod
109 Kirov
110 Uchta
111 Porozhsk
112 Labytnangi
113 Salechard
114 Magnitogorsk
115 Arkaim
116 Chanty-Mansijsk
117 Verchoturje
118 Borodino
119 řeka Volha (od pramene po deltu)
120 Velikije Luki
121 Volgoverkhov'e
122 Tver
123 Rybinsk
124 Jurjevec
125 Čeboksary
126 Kazaň
127 Čistopol
128 Samara
129 Saratov
130 Volgograd
131 Astrachaň
132 Machačkala
133 Elista
134 Lagaň
135 Miněralnyje Vody
136 Vladikavkaz
137 Groznyj
138 Alagir
139 Volgodonsk
140 Charkov
141 Krasnoturansk
142 Minusinsk
143 Ust'-Biur
144 Sharypovo
145 Jasiňa
146 Verkhovyna
147 Dzembronya
148 Kryvorivnya
149 Kosiv
150 Halyč
151 Počajiv
152 Lebedivka
153 Belgorod-Dněstrovskij
154 Izmajil
155 Komyshivka
156 Reni
157 Tatarbunary
158 Černihiv
159 Novhorod Siverskyj
160 Hluchiv
161 Baturyn
162 Sumy
163 Žytomyr
164 Soomaa
165 Saaremaa
166 Narva
167 Čudské jezero
168 Kolka
169 Irbene

1994

O první cestě do území bývalého SSSR je již zmínka v kapitole o Martinově dětství a dospívání. Výjimečně se jednalo o cestu organizovanou cestovní kanceláří Adventura do Podkarpatské Rusi, na které ho v jeho čtrnácti letech doprovázel otčím Vladimír.
Fotografie z této cesty na východ dodnes nikde nevystavoval. Nepovažuje je za dostatečně nosné. Zařazuje je mezi své fotografické začátky, kdy neměl o fotografování velké povědomí. Až o rok později je v jeho snímcích znát posun díky prostředí nultého ročníku pražské fotografické školy, která ho postupně začínala učit vnímat fotografii. Martin je přesvědčen o vlivu uměleckého rodinného zázemí, proto se svého syna Václava snaží seznámit s fotografováním již v útlém věku.

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

PODKARPATSKÁ RUS

DÉLKA CESTY

3 TÝDNY

SOUBORY

Podkarpatská Rus, 1994

1998

První návštěvou Ruska byla cesta do jeho hlavního města. V necelých osmnácti letech se Martin díky kamarádovi Vojtěchu Vlkovi seznámil s dívkou pocházející z Moskvy – Natašou. Vycítil tak příležitost, a přemluvil ji, aby spolu na necelý měsíc Rusko navštívili. Cestu hradil Martin, ubytování zařídila Nataša u své maminky.
Nataša byla komunikativní a tvůrčí člověk, což se pro Martina ukázalo jako velká výhoda v navazování nových kontaktů. Seznámil se tak s mnoha zajímavými mladými lidmi. Stěžejní osobou podporující další cesty do Ruska se stal, na dalších mnoho let, mladý muž ovládající základy češtiny, Dmitrij. Dmitrij byl velmi přátelský a vstřícný a od té doby vždy nabídl Martinovi možnost přespání ve svém moskevském bytě. Stal se tak důležitým i k zařízení „pozvání“ k dalším cestám. Po zavedení vízové povinnosti bylo na každou cestu potřeba obstarat tzv. „bumážku“, bez které cizinec nemohl získat ruské vízum.
Martinova první samostatná cesta do Moskvy ho motivovala natolik, že byl rozhodnut o jistém časném návratu zpět do bývalého SSSR. Jediným problémem, který ho v častých cestách omezoval, byly náklady na cestování.
Ke konci roku 1998 se Martinovi podařilo nasbírat peníze a odjet na východ znovu. Tentokrát pomocí inzerátu v Annonci objevil nabídku muže, který hledal spolucestujícího z Prahy na Ukrajinu. V Podkarpatí se levně ubytoval, každý den podnikal procházky a objevoval tak okolí vesnice Slavske. Martinova mladistvá bezprostřednost mu pomáhala snadno navazovat kontakty se zdejšími obyvateli. Ve svých fotografiích tak dokumentoval nejen okolí ubytovny, školu, ale i intimní stránku života obyčejných lidí, kteří tu žili.
Kvalitu fotografií a jejich výběr již ovlivňovala fotografická zkušenost a studium na Pražské fotografické škole. Na středním odborném učilišti fotografie prezentoval svému pedagogovi Aleši Kunešovi.

MOSKVA

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **MOSKVA**

DÉLKA CESTY

1 MĚSÍC

SOUBORY

MOSKVA

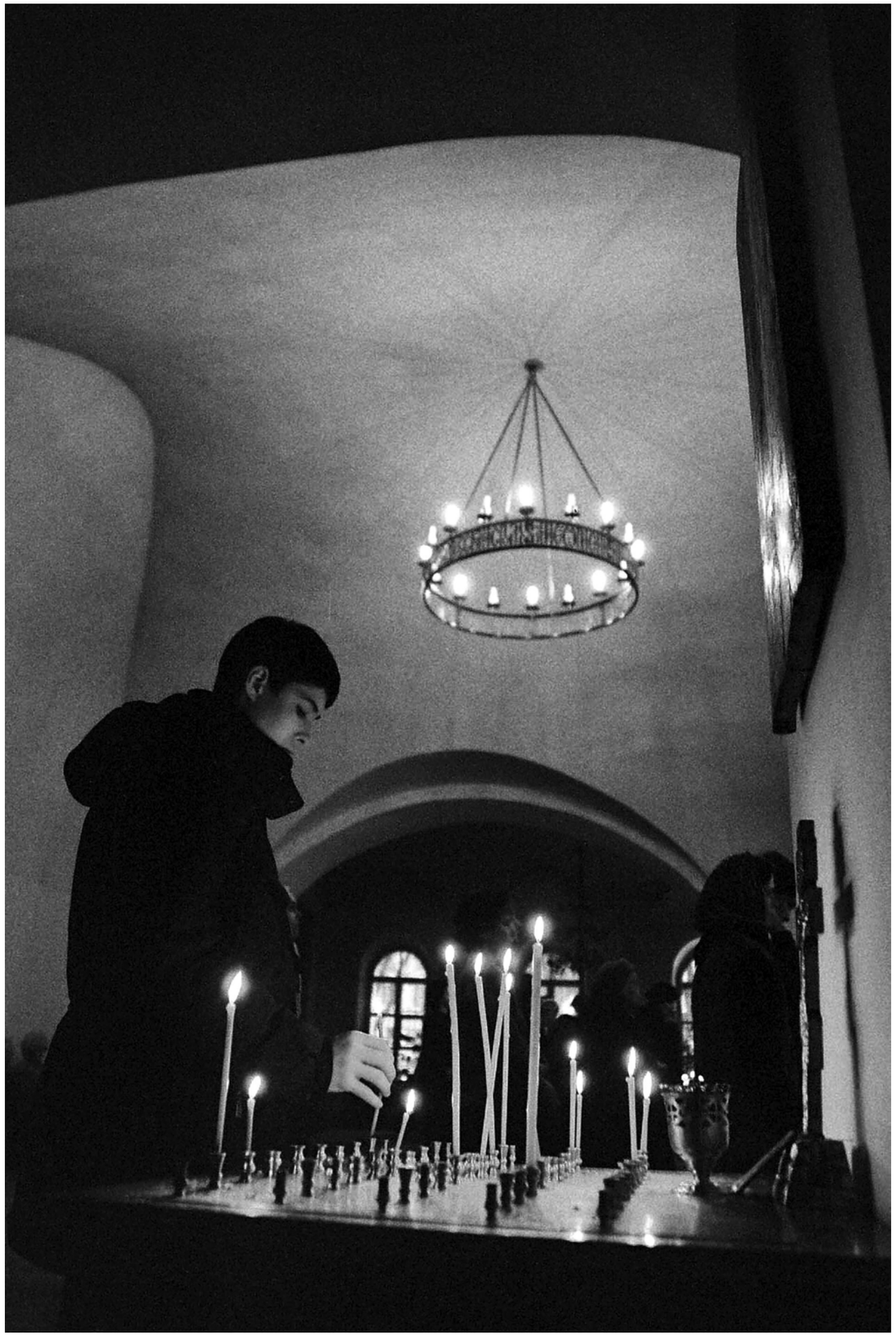

ze souboru *Moskva*, Moskva, 1998

ze souboru *Moskva*, Moskva, 1998

ze souboru *Moskva*, Moskva, 1998

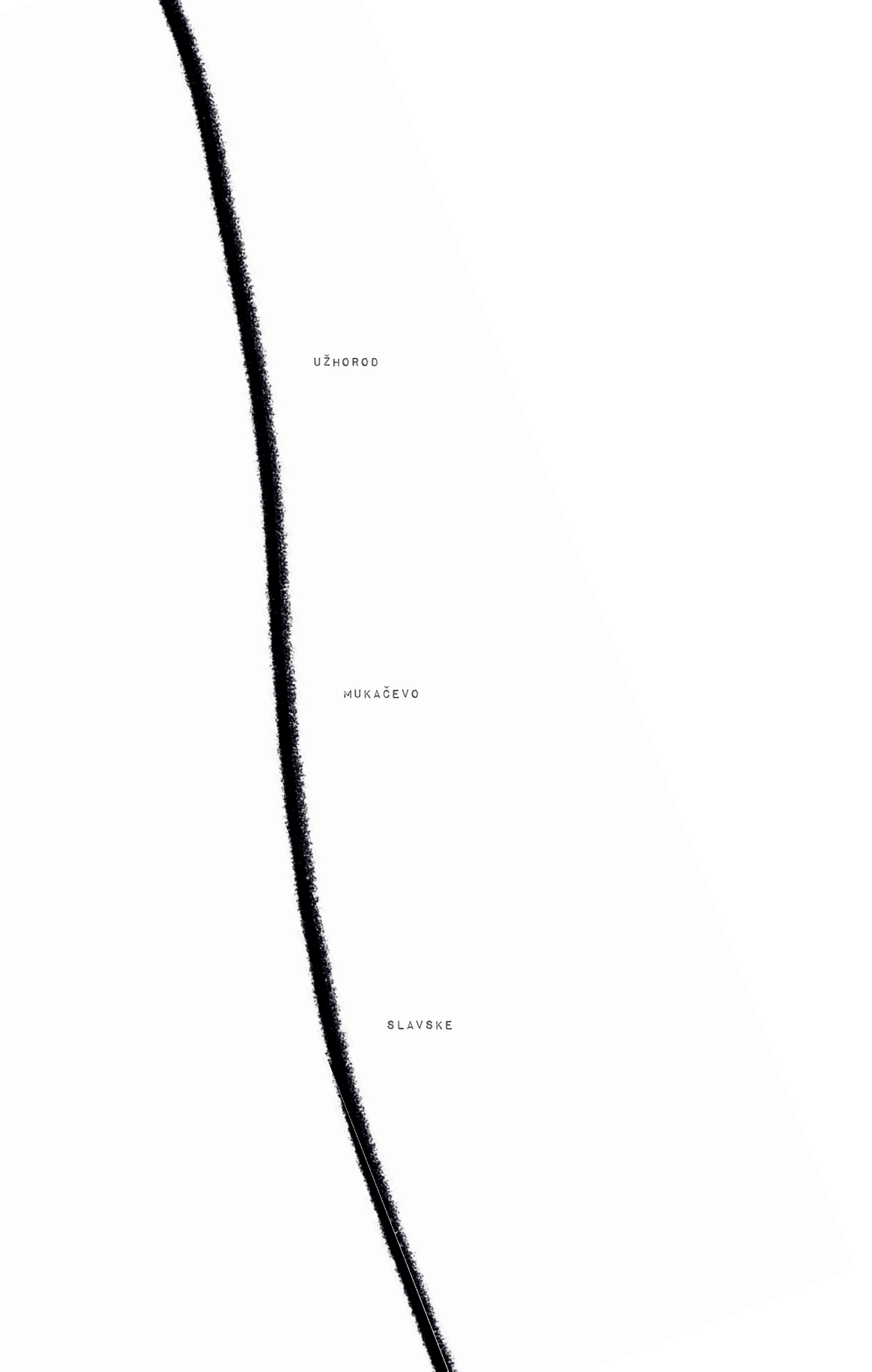

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **PODKARPATSKÁ RUS**

DÉLKA CESTY

3 TÝDNY

SOUBORY

PODKARPATSKÁ RUS

ze souboru *Podkarpatská Rus*, Slavske, 1998

ze souboru *Podkarpatská Rus*, Užhorod, 1998

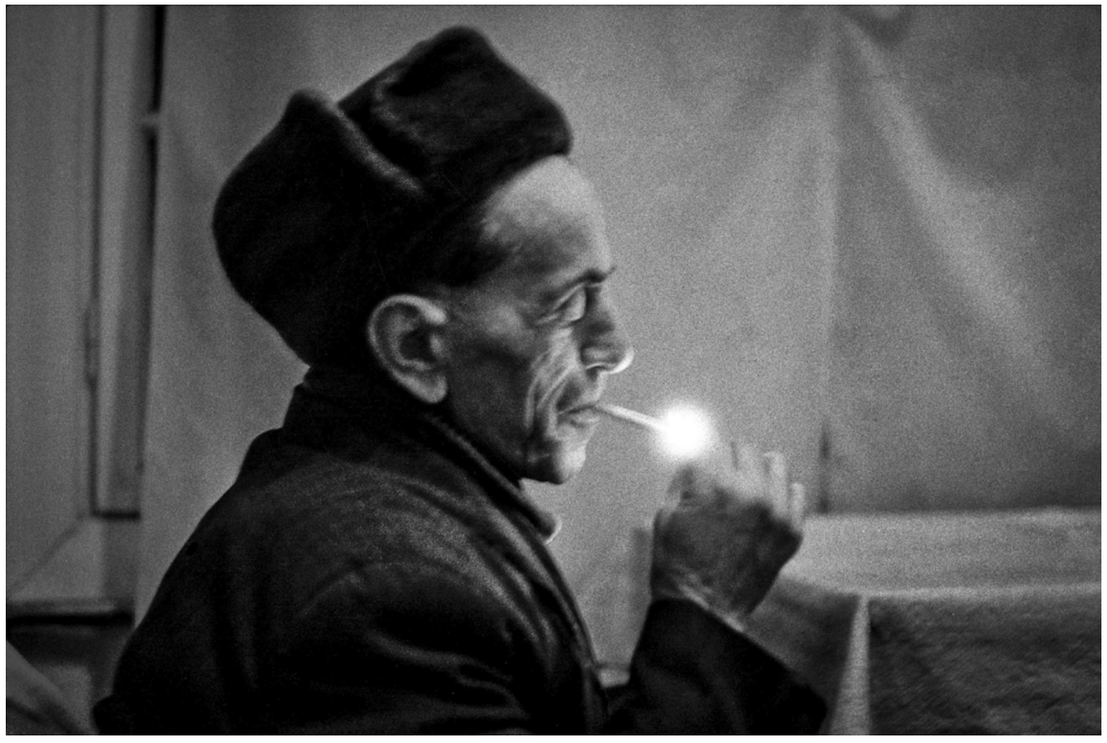

ze souboru *Podkarpatská Rus*, Podkarpatská Rus, 1998

1999

V roce 1999 našetřil dostatek peněz a uvažoval o cestě na Krym. Doma mu visela velká mapa SSSR a vždy rád mamince ukazoval nejvzdálenější místo, kam by jednou rád dojel, Vladivostok. Transsibiřskou magistrálu plánoval projet již dlouho, ale přátelé, kteří ho měli doprovázet, si to vždy rozmysleli.

Na cestu na Krym měl naspořeno necelých 350 dolarů. Nechtěl jet sám, proto vyhledal skrze inzerci v Annonci studenta práv, Jana Ašera, který ho do Ruska na část cesty doprovázel.

Po příjezdu do Moskvy navštívil Jaroslavské nádraží a informativně zjišťoval cenu jízdenky do Vladivostoku. Cena 20 dolarů byla tak výhodná, že neváhal, opustil původní záměr navštívit Krym a vydal se na týdenní cestu Transsibiřskou magistrálou. Teprve během cesty poznal nevýhody zlevněné jízdenky. Jeho lůžko se nacházelo v horní části otevřeného vagónu, v uličce hned vedle toalet. Každý, kdo prošel, ho udeřil do hlavy. Týdenní cesta vlakem byla pro Martina velmi přínosná, naučil se základům ruštiny.

Po příjezdu do Vladivostoku začal přemýšlet, zda by neměl dostatek financí pro cestu až na Kamčatku. Martin věděl, že může použít pouze 100 dolarů na cestu tam i zpět, aby mu vystačily peníze na cestu domů z Vladivostoku do Prahy. Nakonec se mu podařilo sehnat lístky na loď, která přepravovala obchodníky s auty. Překupníci nakoupili auta v Japonsku a převáželi je do Ruska. Loď cestou tam měla k dispozici velkorysé prostory včetně tanečního sálu a bazénu, ale při cestě zpět byly tyto prostory zaplněny převáženými vozy.

Cestou domů přes Moskvu navštívil ještě Petrohrad a Vitebsk.

Pokud dosud uměl jen několik ruských slov, dva týdny strávené cestováním Transsibiřskou magistrálou jeho ruštinu velmi vylepšily.

Z cesty se po dvou měsících vrátil koncem srpna. Poměrně brzy ho oslovil kamarád Oldřich Mikuš, zda by s ním nechtěl navštívit Krym. Jelikož při poslední cestě se Martin na tento poloostrov vůbec nedostal, ihned souhlasil. Vyrazili tak ještě téhož roku na třítýdenní cestu objevovat krajinu a život obyvatel na Krymu.

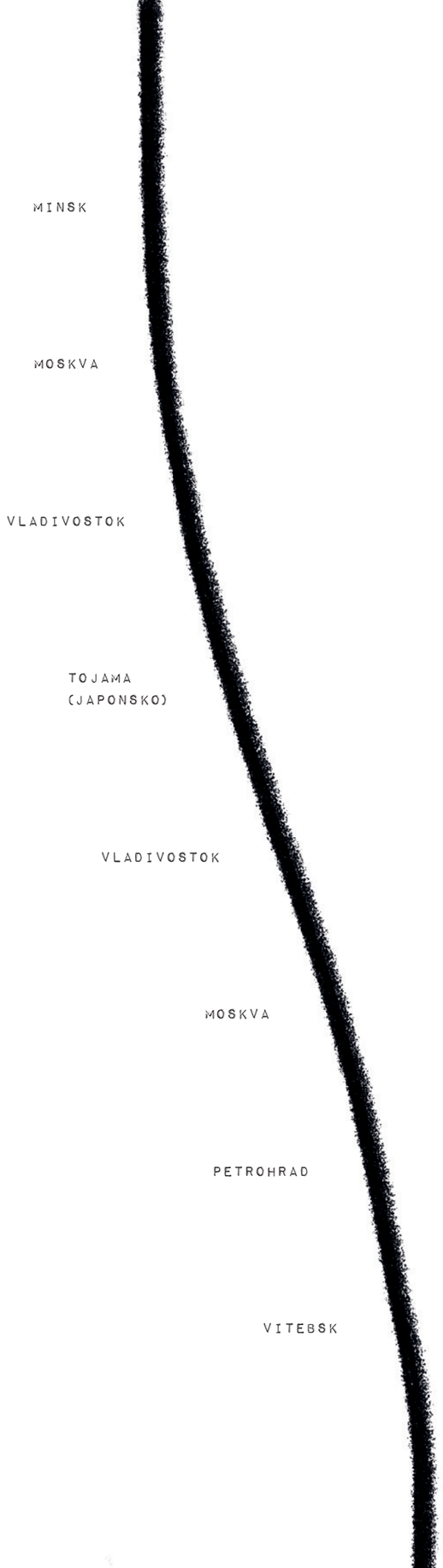

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **KRYM**

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

MOSKVA

TRANSSIBIŘSKÁ MAGISTRÁLA

VLADIVOSTOK

PETROHRAD

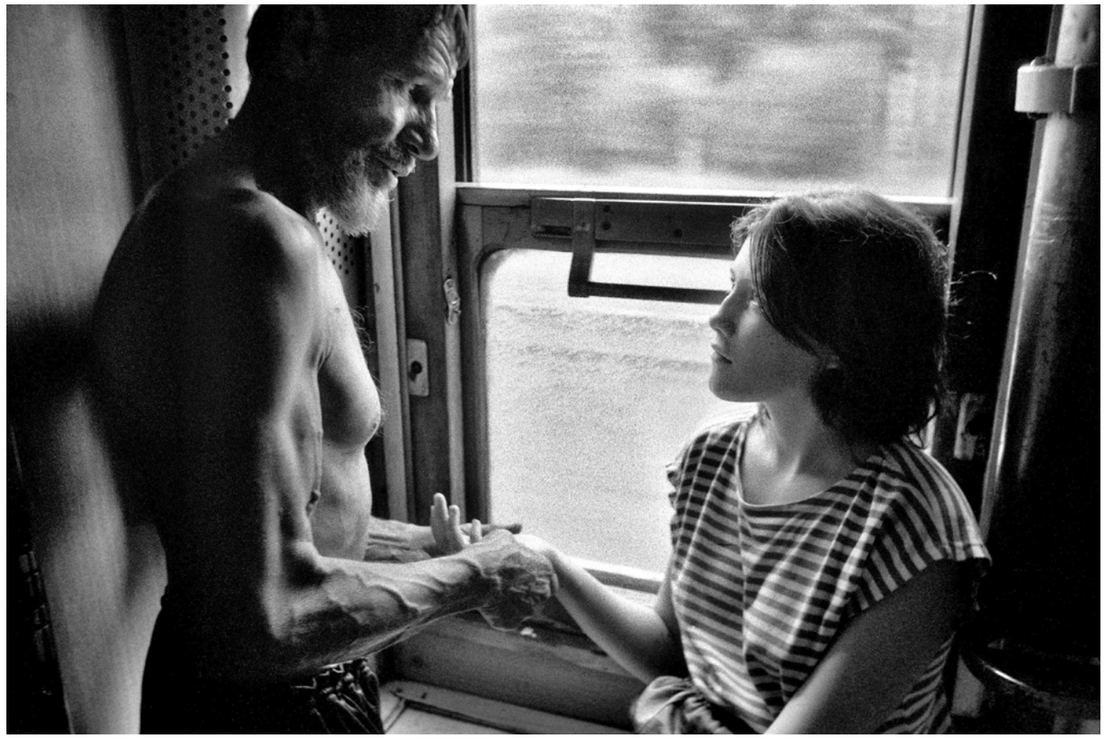

ze souboru *Transsibiřská magistrála*, Transsibiřská magistrála, 1999

ze souboru *Transsibiřská magistrála*, Transsibiřská magistrála, 1999

ze souboru *Transsibiřská magistrála*, Transsibiřská magistrála, 1999

ze souboru *Vladivostok*, Vladivostok, 1999

ze souboru *Vladivostok*, Vladivostok, 1999

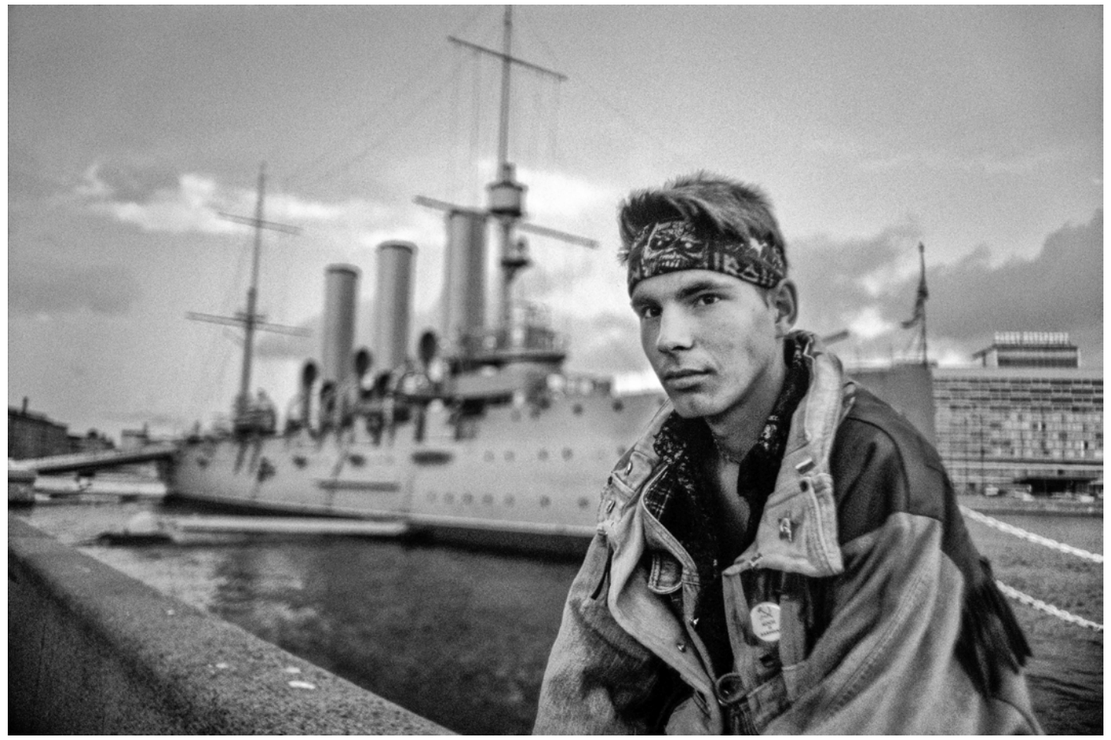

ze souboru *Petrohrad*, Petrohrad, 1999

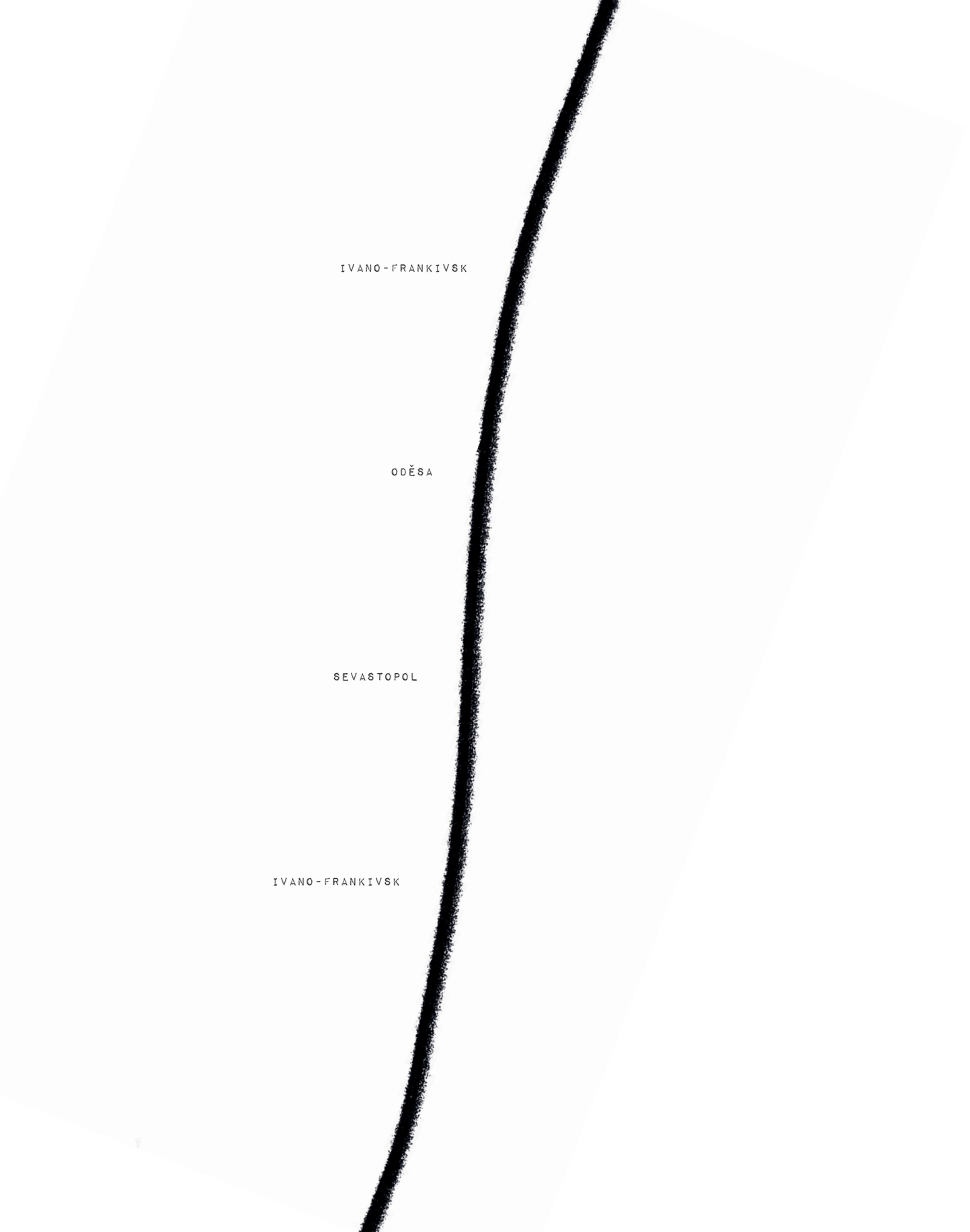

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **KRYM**

DÉLKA CESTY

3 TÝDNY

SOUBORY

UKRAJINA

KRYM

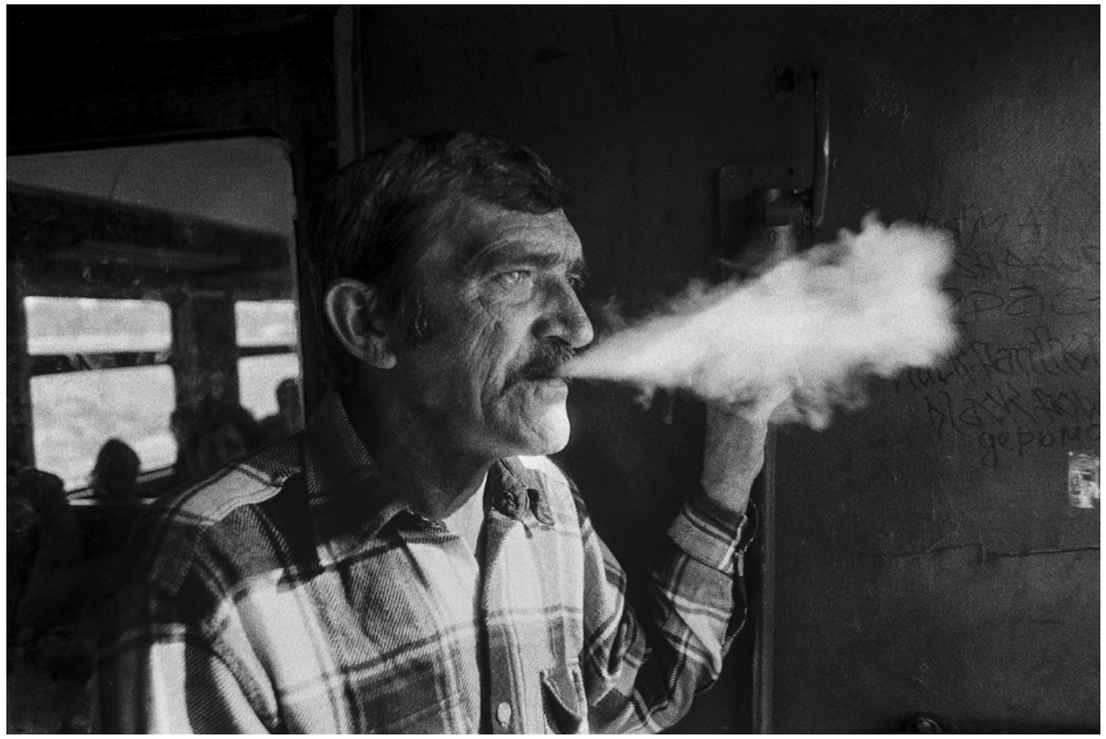

ze souboru *Krym*, Krym, 1999

ze souboru *Ukrajina*, Ivano-Frankivsk, 1999

ze souboru *Krym*, Krym, 1999

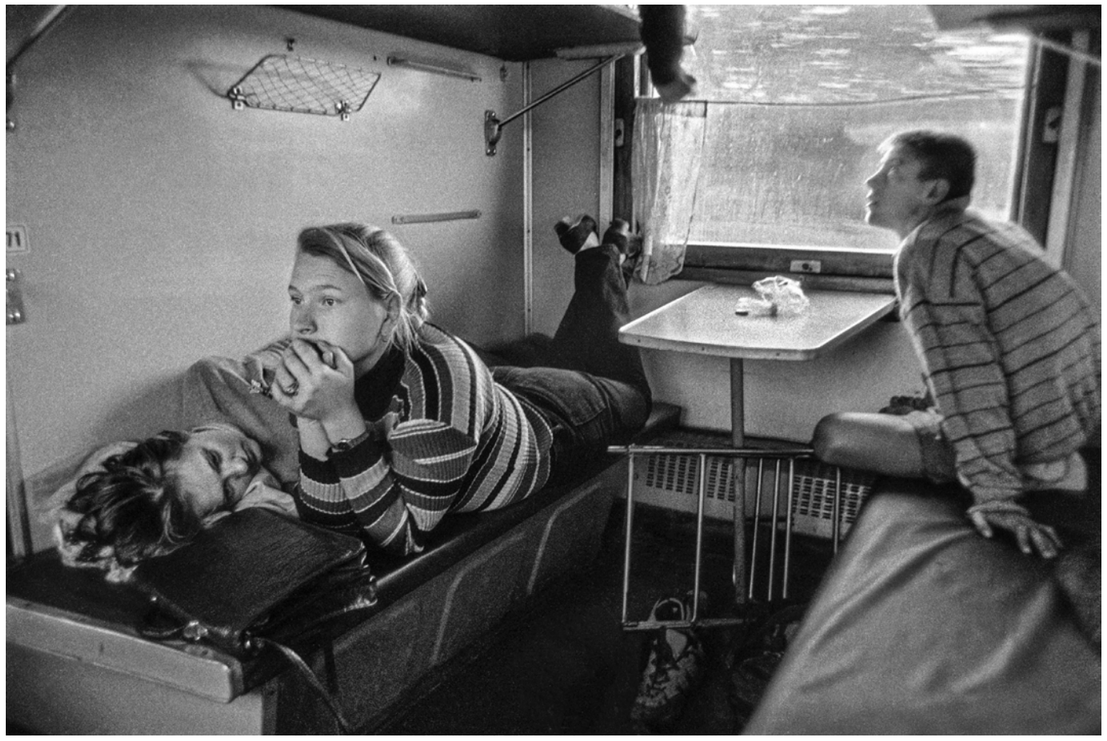

ze souboru *Ukrajina*, mezi městy Oděsa a Simferopol, 1999

2000

Ještě v prosinci roku 1999 se Martinovi naskytla příležitost odjet do Murmanska, až za polární kruh. Na cestě ho doprovázel kamarád, kterého poznal při cestě do Vladivostoku téhož roku, Jan Kohel.

Vydali se v zimě, na úplný sever evropského Ruska. Vůbec jim nepřišlo na mysl, že je tam v tomto ročním období polární noc. Plánovali pravidelné výlety do přírody, ale slunce svítilo maximálně 2 hodiny denně. Druhým zásadním problémem bylo, že Kolský poloostrov je částečně pohraniční uzavřená oblast, kde se turista nemůže volně pohybovat.

I tak se Martinovi při cestě za ruský polární kruh podařilo vyfotografovat cenné snímky ze severu bývalého SSSR.

Další tři cesty do Kaliningradské oblasti, na Kavkaz a na Kamčatku v tomto roce Martin podnikl s kamarádem ze střední školy Filipem Singerem.

Kaliningradskou oblast (Kaliningrad a jeho okolní vesnice) navštívili pouze krátce, na týden. Chvíli po příjezdu do Čech se přes chatovací internetovou seznamku propojili s mužem z Kavkazu. Jednalo se o astronoma největší speciální sovětské astrofyzikální observatoře, sídlící v údolí řeky Bolšoj Zelenčuk. Kromě návštěvy observatoře měli možnost podniknout výpravy po kavkazských horách. Martin s Filipem poprvé viděli hory netknuté civilizací. Nezapomenutelné zážitky Martin dokumentoval nejen na černobílý, ale místy i barevný film.

Třetí cestu v roce 2000 absolvoval kromě Martina a Filipa i Oldřich Mikuš. Plánovaný cíl byl nyní určen nízkou cenou letenek Praha – Petrohrad – Petropavlovsk Kamčatskij. Ani jeden z přátel však o Kamčatce mnoho nezjistil z dostupných zdrojů a po přistání byli překvapeni vulkanickou krajinou. Martina s Filipem lákalo dokumentovat místní život a Oldřich podnikal výpravy po vulkánech, kde se seznámil se svojí nynější manželkou. Kamčatkou započal Martinův soubor o ruském Dálném východu. Snoubí se zde nešetrný přístup k přírodě s velice drsnou a zároveň nádhernou krajinou.

Po ekonomickém rozpadu Sovětského svazu přestali být lidé žijící na Dálném východě zásobeni potravinami z centrálního Ruska a neměli tak snadné podmínky pro živobytí. Zároveň se však jejich život stal svobodnějším a byl postaven na lidských hodnotách a vstřícném přístupu. A právě tento postoj a způsob života Martina fascinuje dodnes.

Po příjezdu z Kamčatky netrvalo dlouho a Martin vyrazil s dívkou Táňou Mikušovou stopem na cestu po Pobaltských státech (státy bývalého SSSR). Společně objeli Baltské moře, navštívili Finsko, Švédsko a přes Trelleborg se vrátili zpět do Prahy.

Koncem roku 2000 Martin stihl ještě cestu na Bajkal, na kterou se vydal sám. Cílem jeho cesty byla Bajkalsko-amurská magistrála, která se částečně napojuje na Transsibiřskou. Po čtyřech dnech jízdy vlakem si cestu rozmyslel, ukončil ji v Irkutsku a tři týdny strávil v okolí Bajkalského jezera. Zároveň díky této cestě rozšířil svůj fotografický soubor o Transsibiřské magistrále.

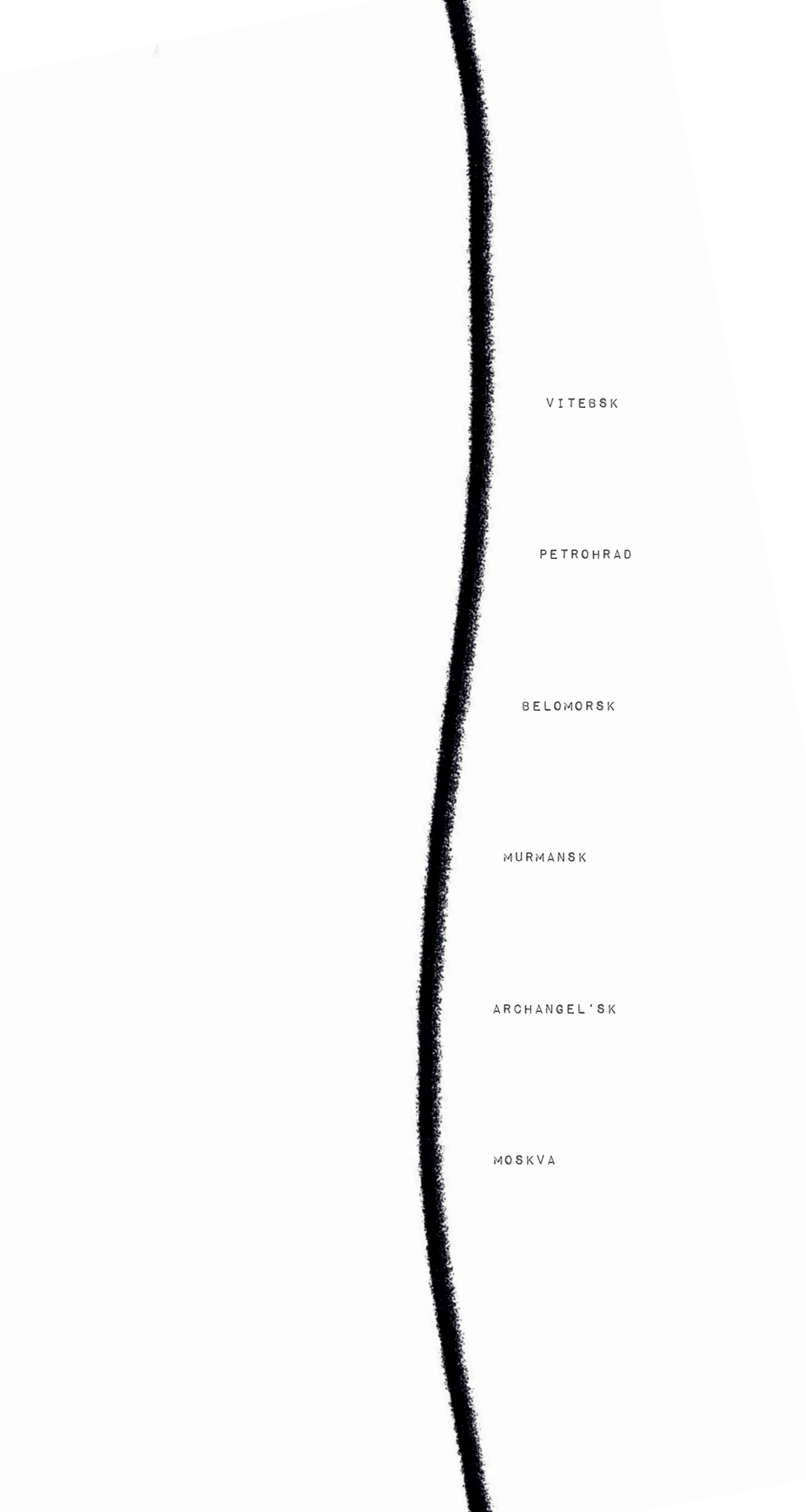

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

POLOOSTROV KOLA

DÉLKA CESTY

1.5 MĚSÍCE

SOUBORY

PETROHRAD
RUSKÝ SEVER ZA POLÁRNÍ NOCI
MOSKVA

ze souboru *Ruský sever za polární noci*, Murmansk, 2000

ze souboru *Petrohrad*, Petrohrad, 1999–2000

ze souboru *Ruský sever za polární noci*, Murmansk, 2000

ze souboru *Petrohrad*, Petrohrad, 1999–2000

KALININGRAD A OKOLNÍ
VESNICE NA BŘEHU
BALTSKÉHO MOŘE

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

KALININGRADSKÁ OBLAST

DÉLKA CESTY

1 TÝDEN

SOUBORY

KALININGRAD

ze souboru *Kaliningrad*, Kaliningradská oblast, 2000

ze souboru *Kaliningrad*, Kaliningradská oblast, 2000

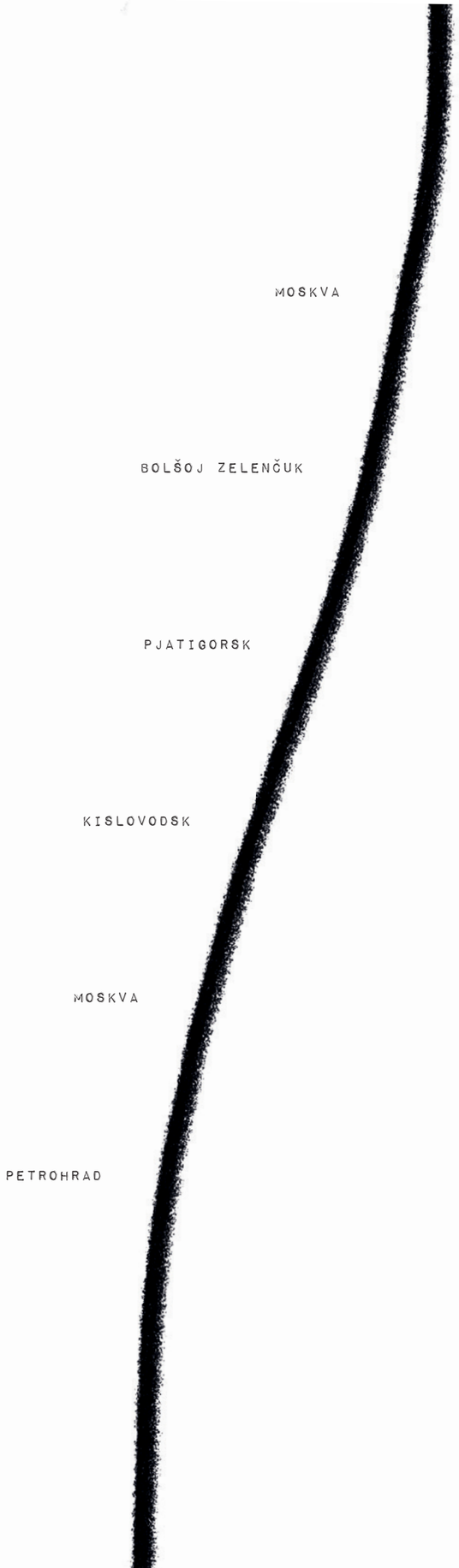

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **KAVKAZ**

DÉLKA CESTY

1 MĚSÍC

SOUBORY

KAVKAZ
MOSKVA
PETROHRAD

ze souboru *Kavkaz*, údolí Bolšoj Zelenčuk, 2000

ze souboru *Kavkaz*, údolí Bolšoj Zelenčuk, 2000

ze souboru *Petrohrad*, na periferii Petrohradu, 2000

ze souboru *Petrohrad*, Petrohrad, 2000

PETROHRAD

KAMČATKA

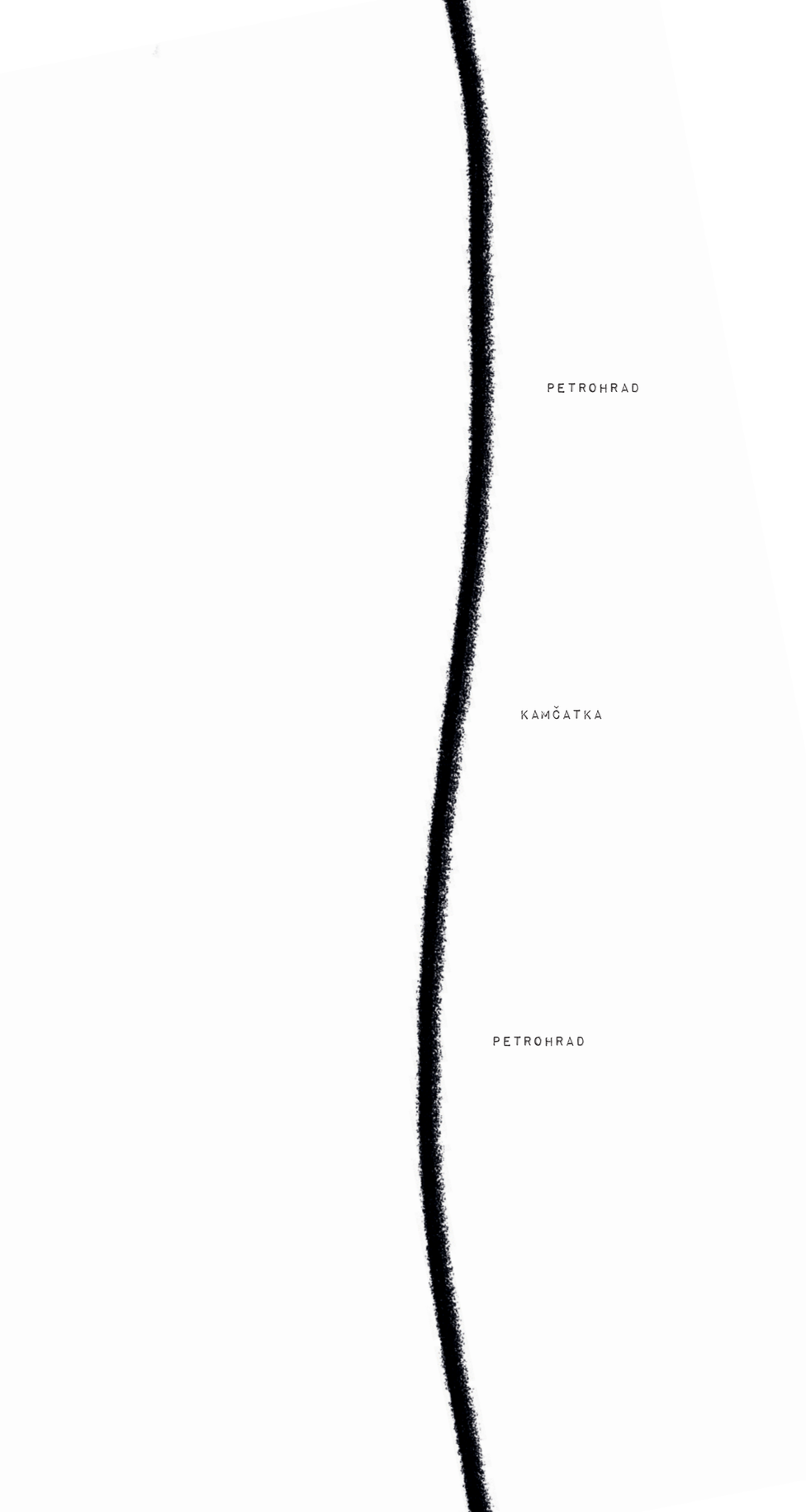

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **KAMČATKA**

DÉLKA CESTY

1.5 MĚSÍCE

SOUBORY

PETROHRAD

KAMČATKA

ze souboru *Kamčatka*, Kamčatka, 2000

ze souboru *Kamčatka*, Kamčatka, 2000

ze souboru *Kamčatka*, Kamčatka, 2000

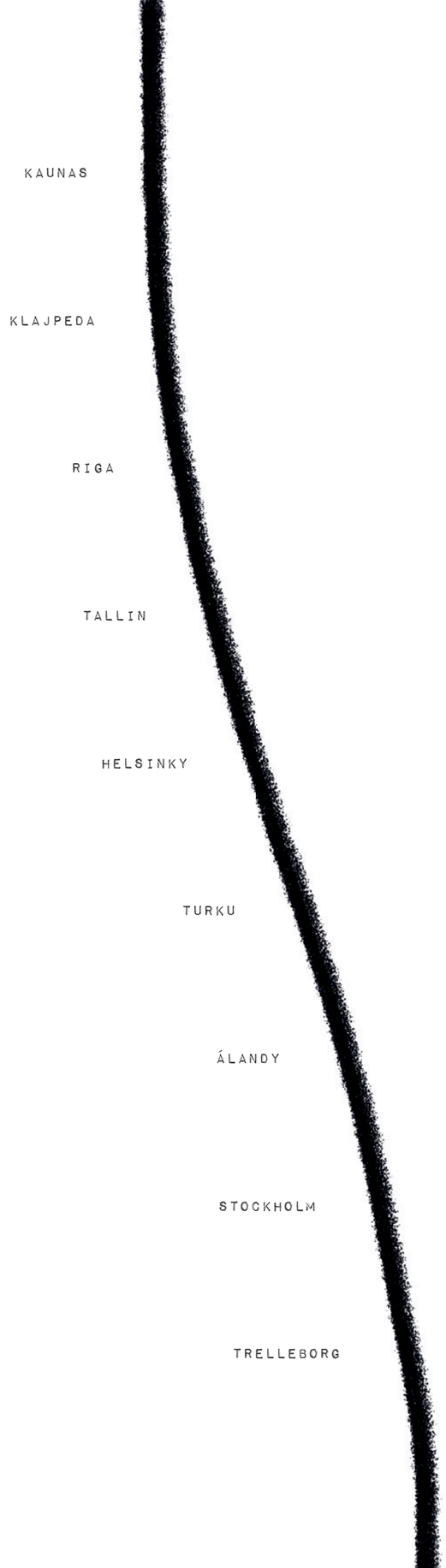

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **POBALTSKÉ STÁTY**

DÉLKA CESTY

1 MĚSÍC

SOUBORY

POBALTSKÉ STÁTY

ze souboru *Pobaltské státy*, Pobaltské státy, 2000

ze souboru *Pobaltské státy*, Pobaltské státy, 2000

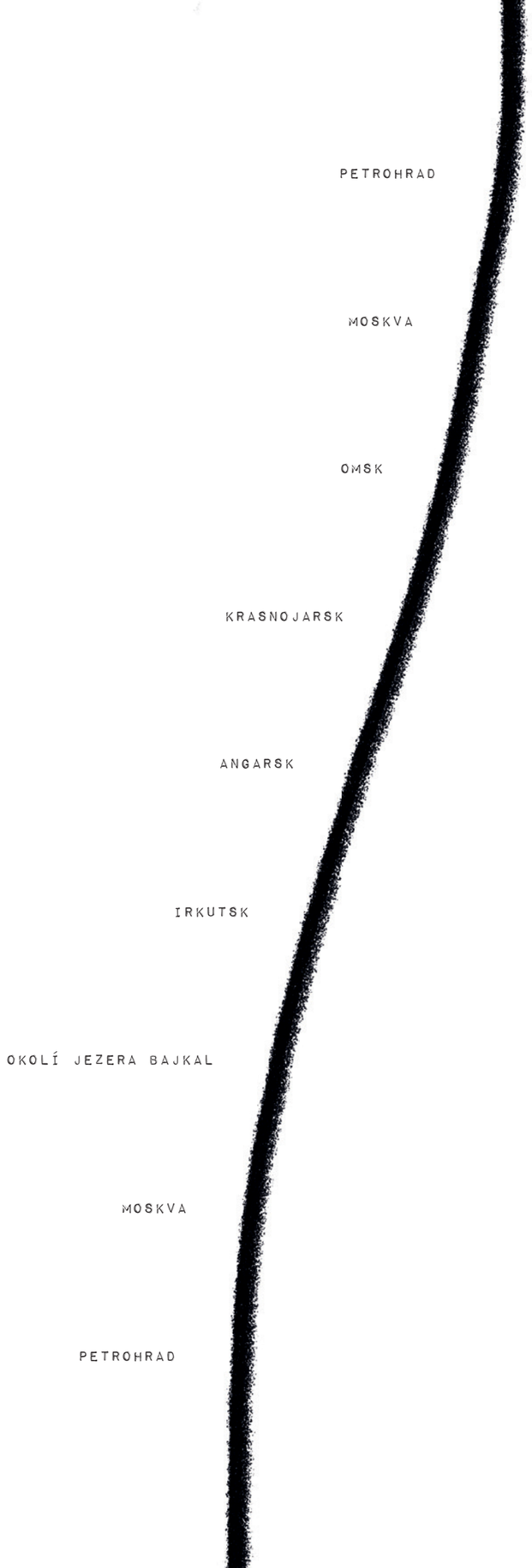

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

BAJKALSKO-AMURSKÁ MAGISTRÁLA

DÉLKA CESTY

1,5 MĚSÍCE

SOUBORY

PETROHRAD

MOSKVA

SIBIŘ

ze souboru *Petrohrad*, Petrohrad, 2000

ze souboru *Sibiř*, Bajkalsko-amurská magistrála, 2000

ze souboru *Sibiř*, Bajkalsko-amurská magistrála, 2000

ze souboru *Sibiř*, okolí jezera Bajkal, 2000

2001

Sachalin a Kurilské ostrovy byly pro Martina místem, na které bude myslet do konce života. Vždy ho lákala vzdálená, zajímavá, exotická a drsná místa Dálného východu, která jsou špatně dosažitelná. Již v průběhu 20. století odjížděl na Sachalin a Kurilské ostrovy velké množství zajímavých a inteligentních lidí. Byli to geologové, ichtyologové, přírodovědci, botanici či umělci, kteří Wágnera tolik fascinovali.

Před vytouženou cestou na Sachalin si tak přes internet vyhledal institut vulkanologie a geodynamiky, kam napsal a požádal o možnost účasti na vulkanologické expedici. Po několika hodinách Martinovi odpověděl zástupce ředitele institutu, se kterým tak navázal písemnou komunikaci a v roce 2001 na Sachalin opravdu odjel.

Na Sachalinu nafotil mnoho fotografií. Během pobytu zde mu byla nabídnuta návštěva několika zajímavých míst, které absolvoval s různými ekologickými expedicemi. Celou dobu však vyčkával na hlavní plánovanou expedici na Kurilské ostrovy, která se bohužel z nedostatku financí nakonec neuskutečnila. Alternativně dostal možnost připojit se k externímu zaměstnanci na Kurilských ostrovech. Úlohou tohoto svébytného vědce bylo obcházet jednotlivé vulkány, kontrolovat teplotu, odebírat vzorky a psát statistiky.

Po Martinově příjezdu na Kurilské ostrovy nastala komická situace srovnatelná se zápletkou hry *Revizor* od N. V. Gogola. Nikdo netušil, kdo je nově příchozí a jaký je cíl jeho návštěvy. Zda šlo o mladého dvacetiletého studenta, fotografa, a nebo jde o inspekci „odněkud ze shora“. Vulkanolog, kterého Martin směl doprovázet při jeho práci, byl na něho často přísný, někdy až zlý. Pro Martina to nebyla lehká situace. Zažíval zde neskutečnou euforii z míst, které doposud nepoznal, ale současně ho vulkanolog dostával do stresových a vyhrocených situací. I přesto, že samotná výprava byla pro Martina fyzicky náročná a zhubnul při ní až 15 kilogramů, Kurilské ostrovy ho pohltily svou neposkvrněnou přírodou.

Po návratu do Čech z vytvořených kinofilmů plánoval a později i uskutečnil komentované přednášky a výstavy.

V tomto roce Wágner podnikl ještě jednu cestu do Ruska. Důvodem této cesty byla plánovaná výstava fotografií Dany Kyndrové, Jindřicha Štreita a Martina Wágnera v Českém centru v Moskvě *Rusko očima českých fotografů*.

Po výstavě pokračoval z Moskvy ještě fotografovat na Kavkaz.

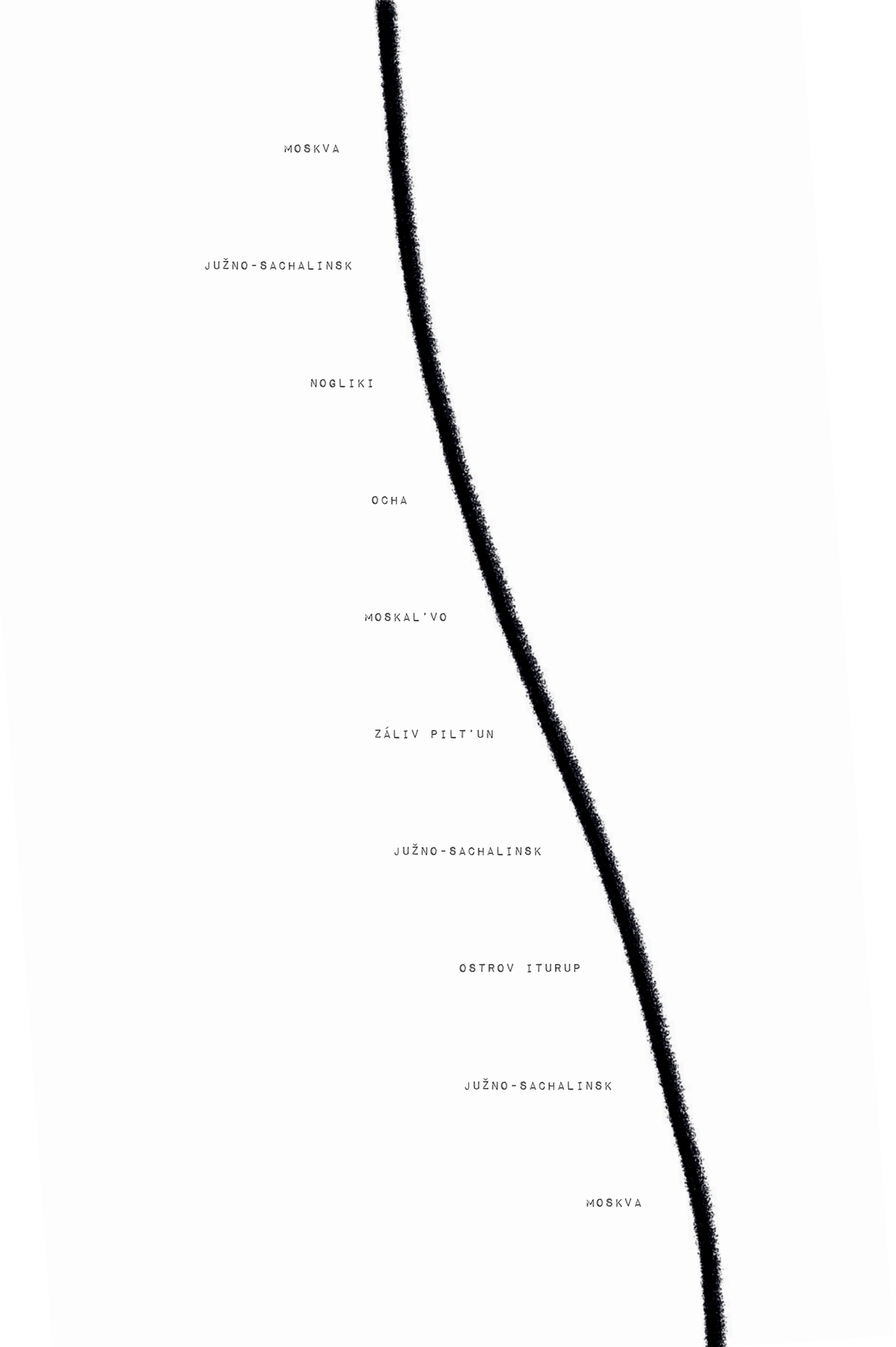

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **KURILSKÉ OSTROVY**

DÉLKA CESTY

3 MĚSÍCE

SOUBORY

OSTROV SACHALIN
TĚŽBA ROPY NA OSTROVĚ SACHALIN
PASTEVCI SOBŮ ZE ZÁLIVU PILT'UN
ICHTYOLOGOVÉ ZE ZÁLIVU PILT'UN
OSTROV ITURUP
VULKANOLOGOVÉ NA OSTROVĚ ITURUP

ze souboru *Ostrov Sachalin*, ostrov Sachalin, 2001

ze souboru *Ichtyologové ze zálivu Pilt'un*, záliv Pilt'un, 2001

ze souboru *Ichtyologové ze zálivu Pilt'un*, záliv Pilt'un, 2001

ze souboru *Pastevci sobů ze zálivu Pilt'un*, záliv Pilt'un, 2001

ze souboru *Pastevci sobů ze zálivu Pilt'un*, záliv Pilt'un, 2001

ze souboru *Těžba ropy na ostrově Sachalin*, ostrov Sachalin, 2001

ze souboru *Ostrov Iturup*, ostrov Iturup, 2001

ze souboru *Vulkanologové na ostrově Iturup*, ostrov Iturup, 2001

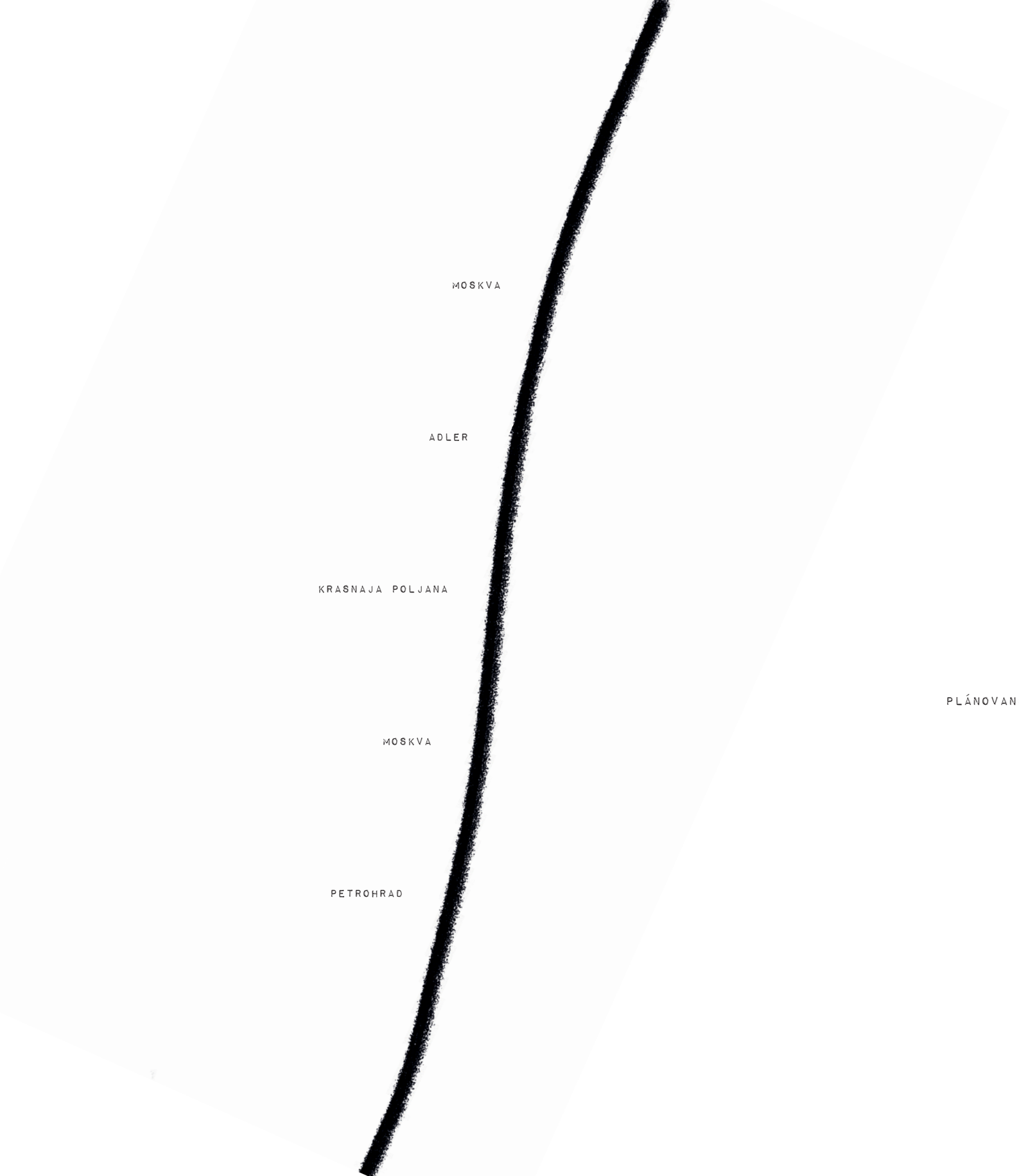

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

MOSKVA
KAVKAZ

DÉLKA CESTY

3 TÝDNY

SOUBORY

MOSKVA
PETROHRAD
KAVKAZ

ze souboru *Kavkaz*, Kavkaz, 2001

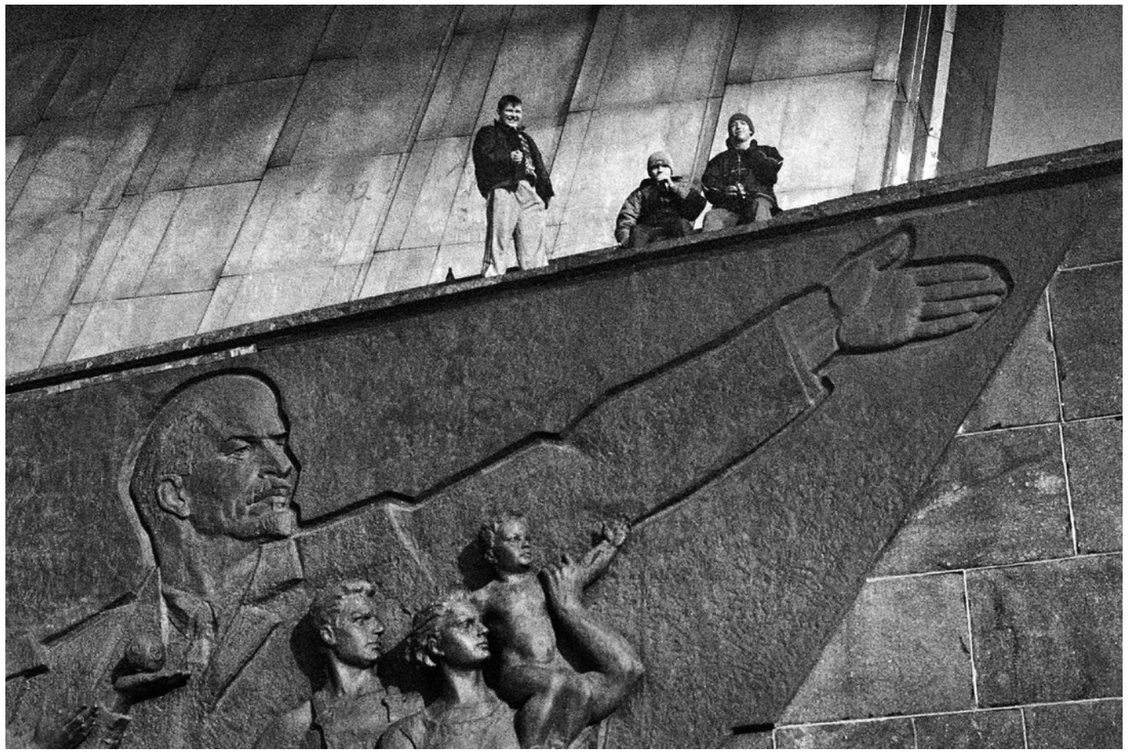

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2001

2002

Začátkem roku 2002 se Martin vypravil společně se svými dvěma přáteli – Janem Kohelem a Zuzanou Zadrobílkovou osobním automobilem žiguli na cestu do Ruska. Navštívili Moskvu, Petrohrad a okolí. Během cesty, při snaze zdokumentovat vizuálně zajímavou továrnu u města Čerepovec, byli zadrženi a odvezeni na policejní služebnu, kde jim odebrali kinofilmy. Po dlouhém byrokratickém postupu byli nakonec propuštěni. Později se dozvěděli, že se jednalo o přísně střeženou privatizovanou továrnu. Byli zkrátka v nesprávný moment na nesprávném místě.

V tomto roce byla pro Martina stěžejní plánovaná expedice na Sachalin a následně na Kurilské ostrovy. Expedice je vždy složena z početné skupiny lidí různých funkcí: nosiči, špičkoví vědci, vulkanologové apod. Rád vzpomíná na seznámení se s vedoucím institutu vulkanologie a geodynamiky Genrychem Semionovičem Steinbergem, ruským akademikem a záložním astronautem z intelektuální petrohradské židovské rodiny. Tohoto člověka, se kterým strávil 5 měsíců na expedici, Martin popisuje jako zcela výjimečného.

A právě díky němu Martin získal určité představy o Rusku, ruské kultuře a ruské historii. Zmíněný akademik ho zaměstnal jako fotografa expedice, a tudíž mu poprvé byla proplacena letenka, pobyt i strava na Sachalinu a Kurilských ostrovech. Pobyt na vulkánu Kudrjawy (ostrov Iturup) byl prodloužen o několik měsíců z důvodu špatných podmínek pro lety vrtulníků.

Během expedice na Kurilských ostrovech se zároveň natáčel dokumentární film maďarsko-francouzské produkce *Trésor au coeur du volcan*. Z Expedice si Martin dovezl psa.

V prosinci stejného roku absolvoval cestu na Ural. V Praze poznal slečnu, která odtud pocházela a nabídla mu strávit Vánoce a Nový rok u ní. Z Uralu má zážitek, kdy vstoupil do obchodního domu s aparátem pod kabátem. Zachytila ho bezpečnostní kamera a zřejmě v domnění, že ukrývá zbraň, ho zadržela ochranka. Odvedli ho, svázali, vyslýchali a vyndali mu film z fotoaparátu. Otec slečny, u které byl Martin na návštěvě, byl detektiv, Martin se dodnes domnívá, že si chtěl potenciálního zetě prověřit.

Třicet kilometrů od Jekatěrinburgu se Martinovi naskytla příležitost fotografovat v pravoslavném klášteře Ganina jama. Uprostřed lesů stálo několik dřevěných domečků, kde mniši a poutníci trávili celé dny v modlitbách včetně noci, kdy na stejném místě spali.

Martin jako nevěřící obdivoval hlubokou víru a pravoslavný mysticismus, ale cítil se při fotografování místních nepatřičně. Z místa odjel předčasně zpět do Jekatěrinburgu.

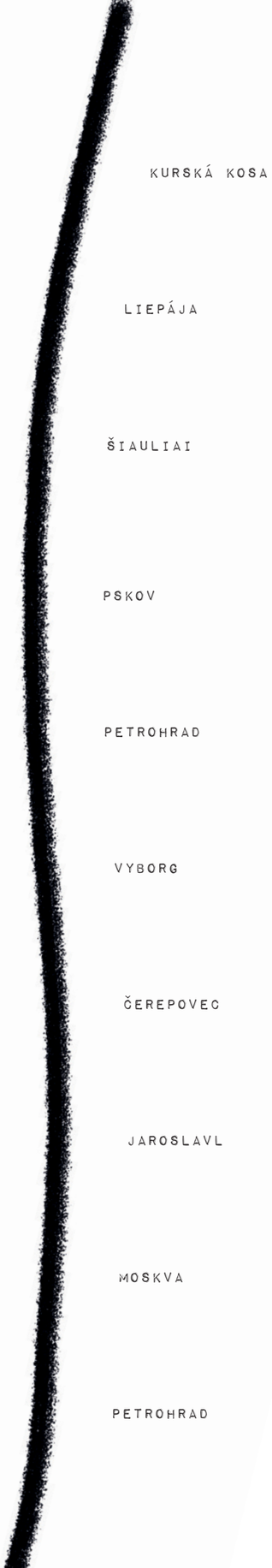

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **KAVKAZ**

DÉLKA CESTY

1,5 MĚSÍCE

SOUBORY

POBALTSKÉ STÁTY
PETROHRAD
EVROPSKÉ RUSKO
MOSKVA

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2002

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2002

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2002

ze souboru *Petrohrad*, Petrohrad, 2002

ze souboru *Evropské Rusko*, Vladimir, 2002

ze souboru *Pobaltské státy*, Litva, 2002

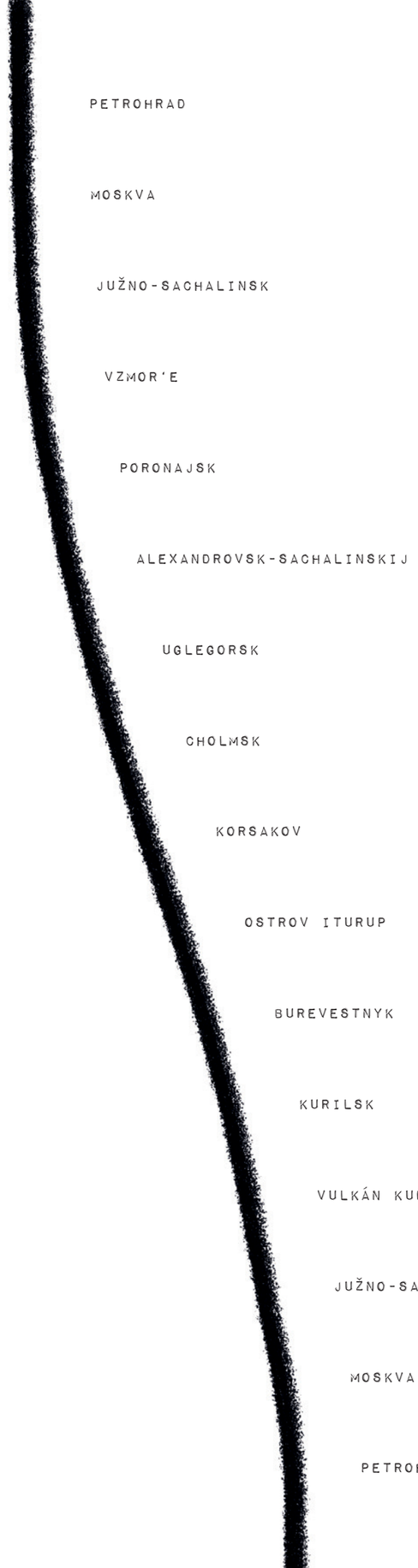

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

KURILSKÉ OSTROVY

DÉLKA CESTY

5 MĚSÍCŮ

SOUBORY

OSTROV SACHALIN
VULKANOLOGOVÉ NA VULKÁNU KUDRJAWY
OSTROV ITURUP

VZNIKLÉ FILMY

TRÉSOR AU COEUR DU VOLCAN

ze souboru *Ostrov Sachalin*, ostrov Sachalin, 2002

ze souboru *Vulkanologové na vulkánu Kudrjawy*, vulkán Kudrjawy, 2002

ze souboru *Vulkanologové na vulkánu Kudrjawy*, vulkán Kudrjawy, 2002

ze souboru *Ostrov Iturup*, plavba na ostrov Iturup, 2002

ze souboru *Ostrov Iturup*, Ostrov Iturup, 2002

ze souboru *Ostrov Sachalin*, Ostrov Sachalin, 2002

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **JEKATĚRINBURG**

DÉLKA CESTY

1 MĚSÍC

SOUBORY

PRAVOSLAVNÝ KLÁŠTER GANINA JAMA

KDE ZAČÍNÁ EVROPA

ze souboru *Pravoslavný klášter Ganina jama*, Jekatěrinburg, 2002

ze souboru *Kde začíná Evropa*, Transsibiřská magistrála, 2002

2003

V roce 2003 měl Martin po celý rok hodně práce s přípravou své první výstavy v ambitu Františkánského kláštera. Výstava byla rozsáhlá. Představil zde výběr z fotografií z dosavadních cest, převážně z posledního roku z Kurilských ostrovů a ze Sachalinu. Po výstavě následovala série přednášek, které se uskutečnily nejen v Praze, ale i v Olomouci, Brně či Českých Budějovicích. Byl to jeden z prvních velkých výstupů Martinových fotografií z cest do Ruska na veřejnosti.

Řada cest, které Martin podnikl do Ruska, vznikla náhodnou příležitostí. Jednou z nich byla právě i cesta v roce 2003. Náhodou v Praze poznal muže, který pocházel z Krymu a podnikal v České republice. Muž pobýval v Čechách již dlouho, proto i jeho děti vyrůstaly zde. Když zjistil, že Martin jezdívá do bývalého SSSR, požádal ho, zda by nedoprovodil dceru do jeho rodiště na Krymu. Přál si dceři ukázat, kde vyrůstal. Vše domluvil, zaplatil, a tak se Martin vydal s Danou Maňáskovou na krátkou třítýdenní výpravu na Krym.

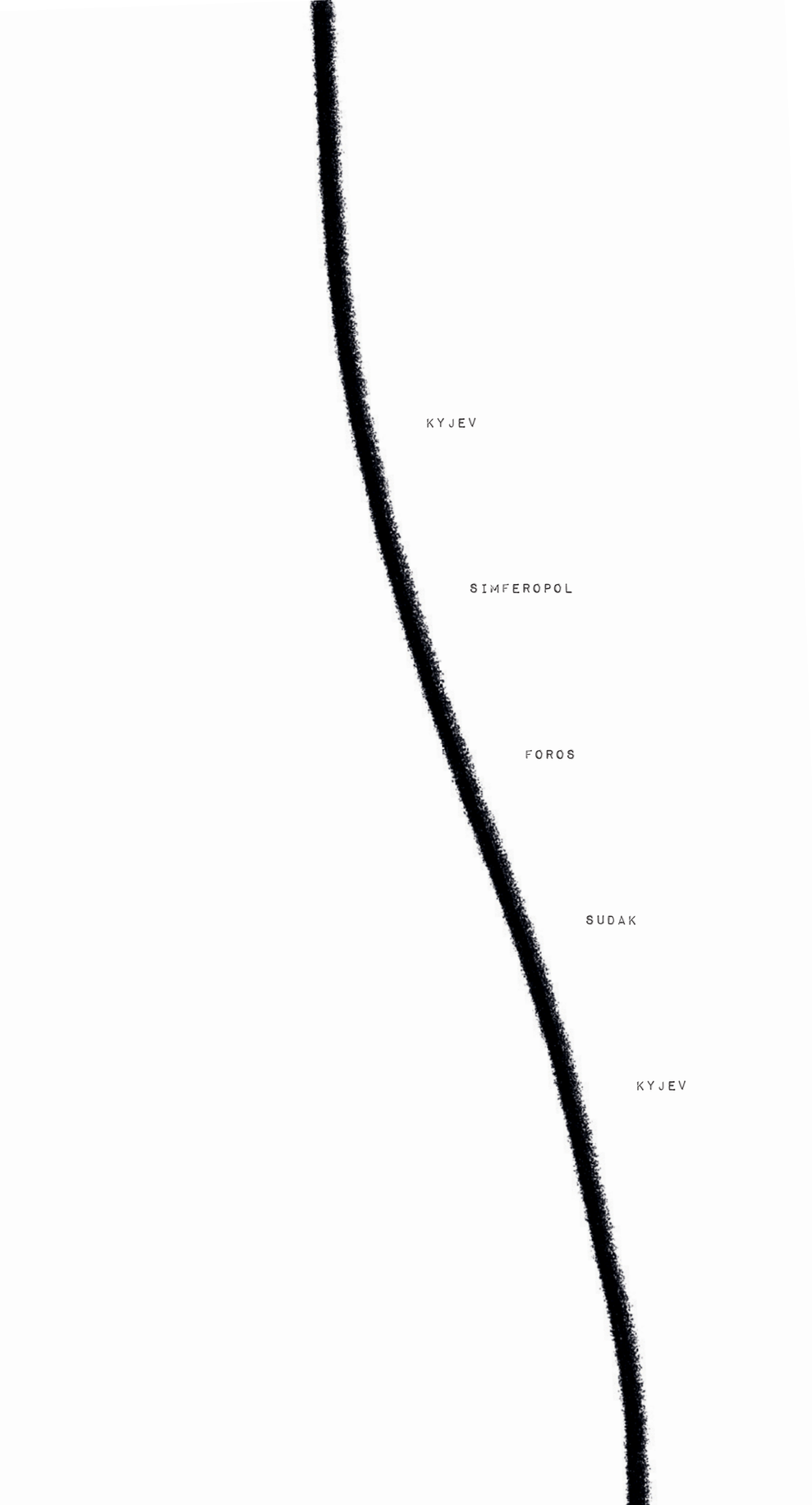

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **KRYM**

DÉLKA CESTY

3 TÝDNY

SOUBORY

KRYM

ze souboru *Krym*, Sevastopol, 2003

ze souboru *Krym*, Sevastopol, 2003

2004

Čukotka je nejvzdálenější místo euroasijského kontinentu a stejně tak nejvzdálenější místo v Rusku. Martin si s myšlenkou návštěvy Čukotky pohrával již dlouho, ale příležitost se mu naskytla teprve v roce 2004, kdy na jedné internetové seznamce narazil na cestovatele z Polska, Cezary Bugajczyka, se stejným cílem.

Od začátku nebylo snadné získat na tak vzdálené místo pozvání. Nakonec se Martinovi podařilo přes internetové fórum najít muže z Čukotky, který jim ho za peníze vystavil. A tak odletu na Čukotku s přestupem v Moskvě už nic nebránilo. Martin a Cezary měli načtenou knihu o plánované destinaci, proto jejich očekávání byla obrovská – chtěli vidět původní obyvatele a pastevce sobů.

Na Čukotce není žádná infrastruktura, všichni létají pouze letadlem. Po příletu na místo se Martinovi podařilo získat kontakt a propojit se tak s velmi srdečným mužem, ředitelem místního čukotského rádia. Nadchl se pro zájem dvou mladých cestovatelů a začal jim pomáhat k návštěvě všech jejich vytoužených míst. Přes novinářskou organizaci jim zařídil dvě letenky na úplný východ do vesničky Lavrentiya. Původním plánem bylo nejvýchodnější městečko Uelen, jenž se nachází až u Beringova průlivu, ale pohraničníci je tam nepustili. Chybělo jim tak pouhých 80km k úplné výspě euroasijského kontinentu.

Původními obyvateli Čukotky jsou Čukčové. Pojmenování „čukča“ vzniklo zkomolením výrazu „čauča“ což je v překladu „ten, kdo má hodně sobů“. Bývalí kočovní pastevci sobů netrpí nedostatkem potravy, obyvatelstvo ubývá ale svým vlastním zapříčiněním – alkoholismem. Jejich biologická schopnost adaptace na alkohol je velmi nízká, proto jim stačí opravdu velmi malé množství k otravě. Problém je tak vážný, že i místní vláda, ve snaze omezit alkoholismus, zakazuje prodej tvrdého alkoholu od osmé hodiny večerní do poledne dalšího dne. Guvernátor, jenž se o původní obyvatele Čukotky toho času staral, kromě vystavění nových obydlí (původem z Kanady), založil systém platebních karet, na které jim chodila sociální podpora. Platební karty byly zřízeny ve snaze omezit konzumaci alkoholu – na platební kartu jim nebyl prodán alkohol.

I když se Martinovi s kamarádem nepodařilo navštívit nejvýchodnější cíp Ruska „Děžňovův“ mys, ze kterého je vidět Amerika, náhradou jim byla vesnička Lavrentiya, kde měli možnost vidět lovce velryb.

Čukčové v Lavrentiyi byli zvyklí, že se do těchto končin nedostanou chudí lidé, ale převážně movití cestovatelé či televizní štáby (National Geographic, Discovery apod..) Bylo tak pro ně samozřejmostí žádat finanční odměnu za ukázání jejich tradice. Peníze vyžadovali i po Martinovi s Cezary, kteří jim pro svůj nízký rozpočet neměli co nabídnout. Nakonec se i přesto Martinovi podařilo dovézt z Čukotky velké množství obrazového materiálu, kde fotografoval obyvatele v momentě porcování a vyvrhování ulovených zvířat. Čukčové se obávali, zda Martin s kamarádem nejsou z ekologické organizace, která by jim jejich tradiční lov chtěla narušit. Proto chlapce nutila, aby před nimi snědli maso mrože či velryby a dokázali jim tak, že nejsou ekologičtí aktivisté.

„Nedokážu vybrat jedno místo, které by na mě zanechalo nejhlubší dojem, emoce jsou neměřitelné… Navíc cest do Ruska jsem absolvoval více než třicet a při každé z nich jsem se snažil dostat daleko, ať už to byly Kurilské ostrovy nebo Vladivostok. Kdybych měl přece jen vybrat jediné místo, pak nejpůsobivější a zároveň nejfotogeničtější asi bude Čukotka. Je to neuvěřitelné místo, ale nesmíte se nechat odradit problémy, kterých je tam na můj vkus opravdu hodně. Neskutečná byrokracie, pokud chcete získat povolení k pobytu v teritoriu, nepříliš přátelský vztah Inuitů ke komukoli, kdo je ze Západu. To z vás totiž okamžitě dělá nechutného boháče. Jenže to tajemno, atmosféra, genius loci, to všechno je na Čukotce tak přitažlivé, že stojí za to nepřízeň okolností přemoci.“

Martin Wágner pro časopis Moment, leden 2012

Každá vesnice měla určené roční kvóty na množství ulovených velryb a mrožů. Úlovek byl vždy spravedlivě rozdělen do jednotlivých rodin. Vesnice z lovu žila. Jiné možnosti obživy neměli. K tradičnímu lovu velryb a mrožů se původní obyvatelé znovu vrátili až začátkem 90. let, kdy jim jejich obvyklý způsob života byl znovu povolen. Za dob Sovětského svazu byl lov nahrazen průmyslovým způsobem.

Další neobvyklou tradicí byl chov polárních lišek na kožešiny. Pozoruhodné bylo, že i lišky byly krmeny velrybím masem.

Čukotka je fascinující země nejen obyvateli, ale i krajinou. Nerostou zde stromy. Při rozhlédnutí se po tak mystické krajině člověk spatří staré kosti velryb vztyčené do prostoru. Je zde natolik pevná půda, že ani hroby nejsou pod úrovní země. Své předky pohřbívali tak, že mrtvolám vyhřezli vnitřnosti a čekali, až přijde vlk či medvěd a pozřením mrtvoly se nebožtík převtělí do zvířete. Jednalo se o proces, jak se mrtvý dostane do onoho světa.

Jednoho dne se Martin vypravil s místními na návštěvu bývalých pracovních táborů. „Stalinovy gulagy“, jak zní jejich známější název, byly na Čukotce částečně zachovalé pro materiál, ze kterých byly postaveny (kámen). Nebezpeční zločinci, jak označovali v bývalém SSSR ty, které do pracovních táborů odesílali, zde měli za úkol vytvořit cestu k dolům s nalezištěm wolframu. Z historických pramenů víme, že na těchto místech zemřelo velké množství lidí, kteří se z pracovních táborů již nikdy nevrátili. Místní tvrdí „když kopneš do země, sypou se lidské kosti“.

Na Čukotce Martin strávil dva měsíce a fotografickým materiálem zde rozhodně nešetřil. Pokud by to šlo, je to místo, kam by se kdykoliv vrátil znovu.

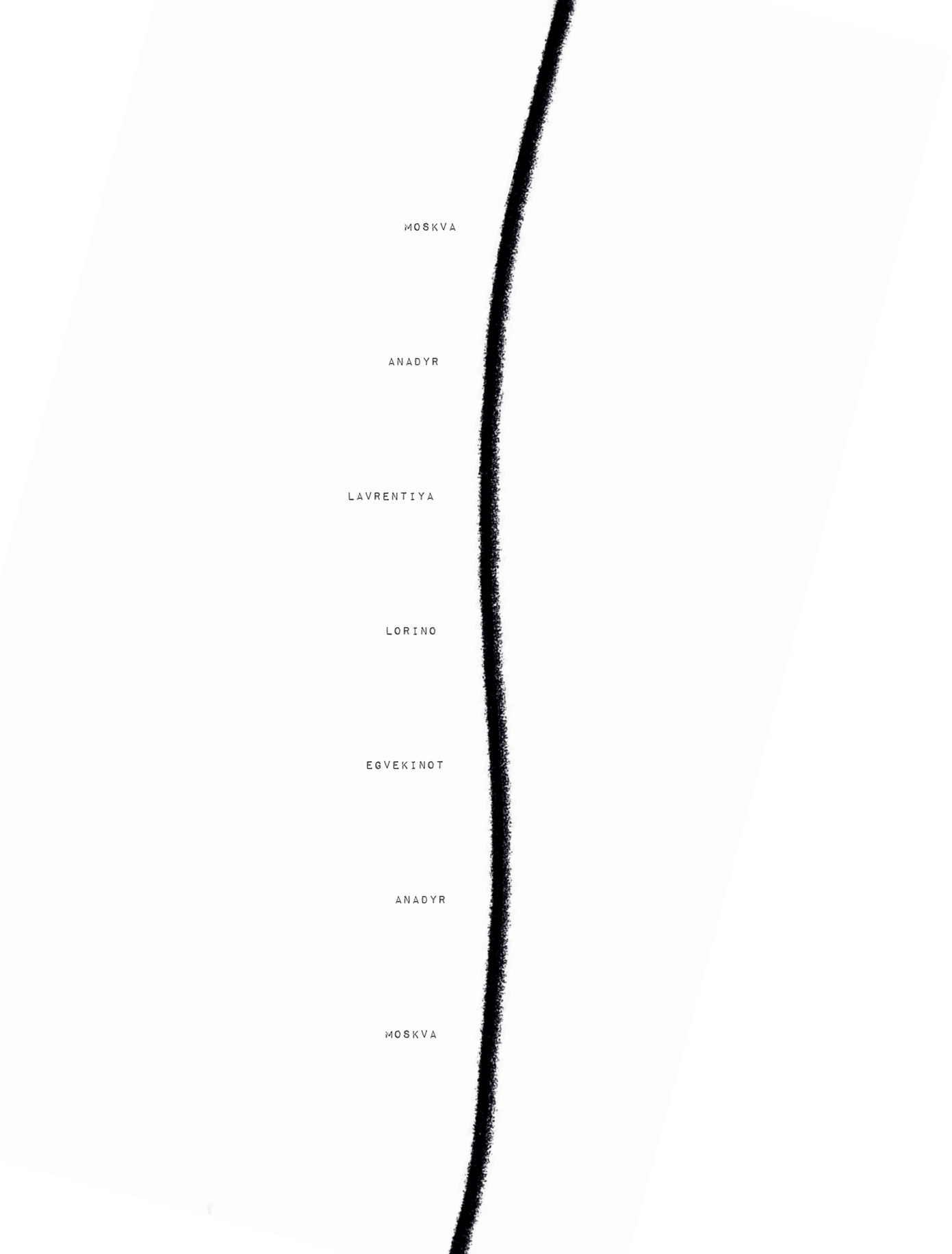

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

UELEN ČUKOTKA

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

ČUKOTKA

LOVCI MROŽŮ A VELRYB

MÍSTA BÝVALÝCH PRACOVNÍCH TÁBORŮ - GULAG

ze souboru *Čukotka*, Čukotka, 2004

ze souboru *Čukotka*, Čukotka, 2004

ze souboru *Místa bývalých pracovních táborů – gulag*, Egvekinot, 2004

ze souboru *Místa bývalých pracovních táborů – gulag*, Egvekinot, 2004

ze souboru *Čukotka*, Čukotka, 2004

ze souboru *Místa bývalých pracovních táborů – gulag*, Egvekinot, 2004

ze souboru *Lovci mrožů a velryb*, Lavrentiya, 2004

ze souboru *Lovci mrožů a velryb*, Lavrentiya, 2004

ze souboru *Lovci mrožů a velryb*, Lavrentiya, 2004

ze souboru *Lovci mrožů a velryb*, Lavrentiya, 2004

2005

Na přelomu 20. a 21. století Martin rád navštěvoval bazary, zastavárny a tzv. „bleší trhy“. Poté, co pomohl s vyklízením bývalých kanceláří Svazu českých fotografů v Seifertově ulici, řadu věcí na bleším trhu prodával. Při jednom takovém prodeji se seznámil s Václavem Vašků, toho času mediálně známou osobou, šéfredaktorem magazínu Greenpeace.
Václava zaujaly Martinovy znalosti ruštiny i jeho pravidelné návštěvy bývalého SSSR a nabídl mu společnou návštěvu Černobylu.
Bylo léto, a jelikož měl Martin volno, vydal se na Ukrajinu o měsíc dřív.
Prostřednictvím kontaktů, které od Václava Vašků získal, fotografoval portréty obyvatel Kyjeva, kteří byli s černobylskou havárií nějakým způsobem spojení.
Začal dokumentovat sérii portrétů osob, kteří měli s havárií elektrárny bezprostřední zkušenost. Převážně se jednalo o likvidátory (lidé, kteří likvidovali trosky po havárii) nebo o bývalé zaměstnance elektrárny, kteří výbuch přežili.
Jiným zajímavých mužem, kterého Martin navštívil, byl kameraman, který natáčel dny v Černobylu bezprostředně po výbuchu. Byl vlivem radioaktivity v tak špatném zdravotním stavu, že toho času již nebyl schopný ani pořádně chodit.
Chtěl se o tématu dozvědět víc, proto navštěvoval vesničky v okolí Černobylu mimo uzavřené, bezprostřední 30 kilometrové pásmo v okolí bývalé jaderné elektrárny. Vesnicí, která na něj nejvíce zapůsobila a kam se vždy rád vracel, bylo Narodychi.
Zhruba po měsíci se k Martinovi připojil Václav Vašků, který však nepřijel sám, ale společně s Antonínem Kratochvílem. Pro Václava i Martina to byla obrovská příležitost fotografovat po boku tak významného fotografa. Byl pro oba velkým vzorem.
Kratochvíl v Kyjevě pronajal auto, čímž se cesty po Ukrajině významně zjednodušily.
Díky Martinovu měsíčnímu „náskoku“, měl zbylým dvěma fotografům co nabídnout. Ukazoval jim místa, která objevil, pomáhal s překladem z ruštiny a na oplátku mu byla zaplacena návštěva 30 kilometrové radioaktivní zóny. Dalo se zde pohybovat pouze s průvodcem a za poplatek. Navštívili i městečko Pripjať v bezprostřední blízkosti jaderné elektrárny, jež bylo při havárii zasaženo radiací nejvíce.
Martin je přesvědčen o tom, že zkušenost být po boku fotografa Antonín Kratochvíla ho ovlivnila. Naskytla se mu možnost pozorovat ho v akci, vnímat jeho komunikaci s obyvateli a dávat poté do souvislostí fotografie, které vybral na společnou výstavu.

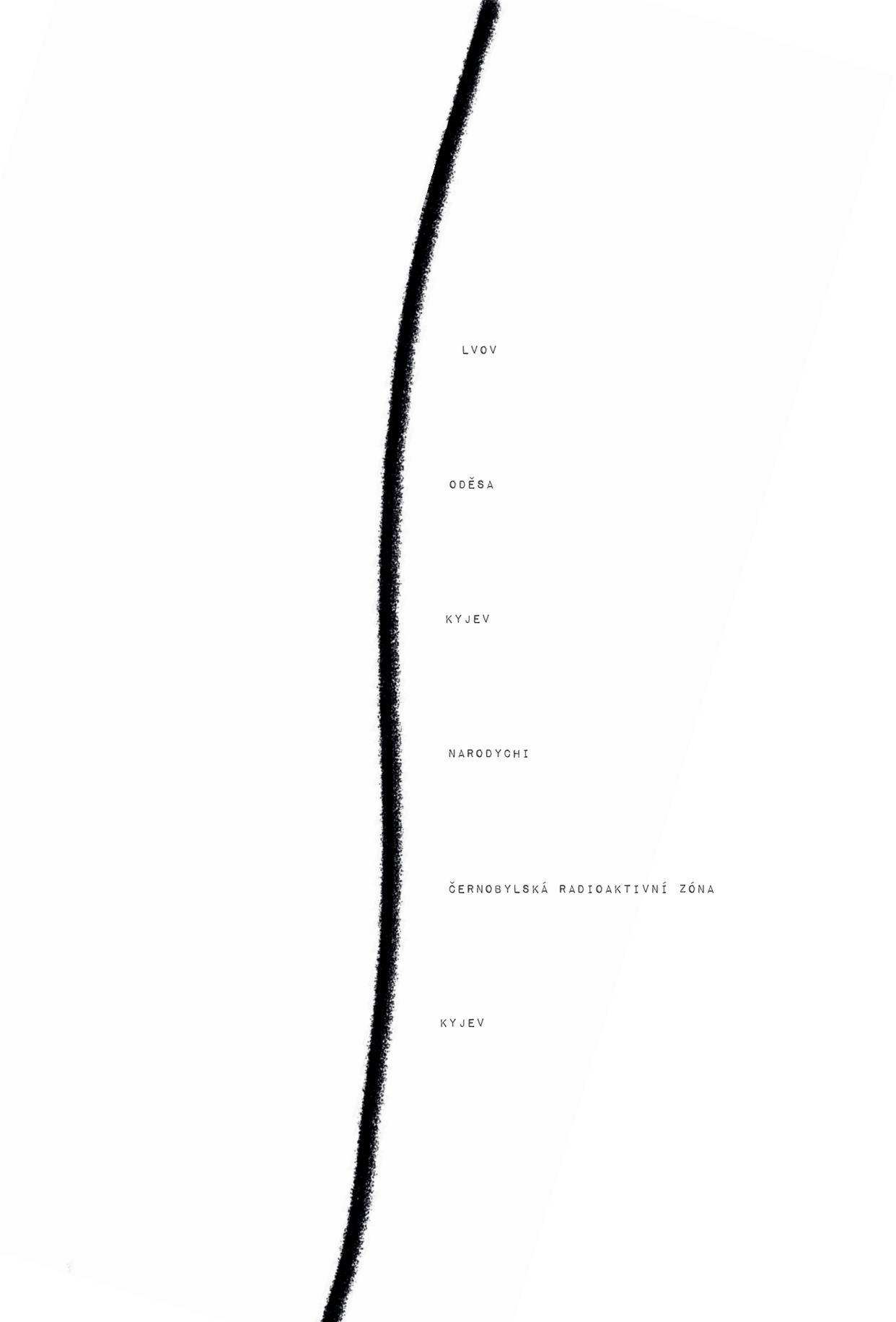

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

ČERNOBYLSKÁ RADIOAKTIVNÍ ZÓNA

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

PORTRÉTY LIKVIDÁTORŮ ČERNOBYLSKÉ HAVÁRIE

OBYDLENÁ MÍSTA ZASAŽENÁ RADIOAKTIVITOU

ČERNOBYLSKÁ ZÓNA - VYSÍDLENÁ UZAVŘENÁ OBLAST

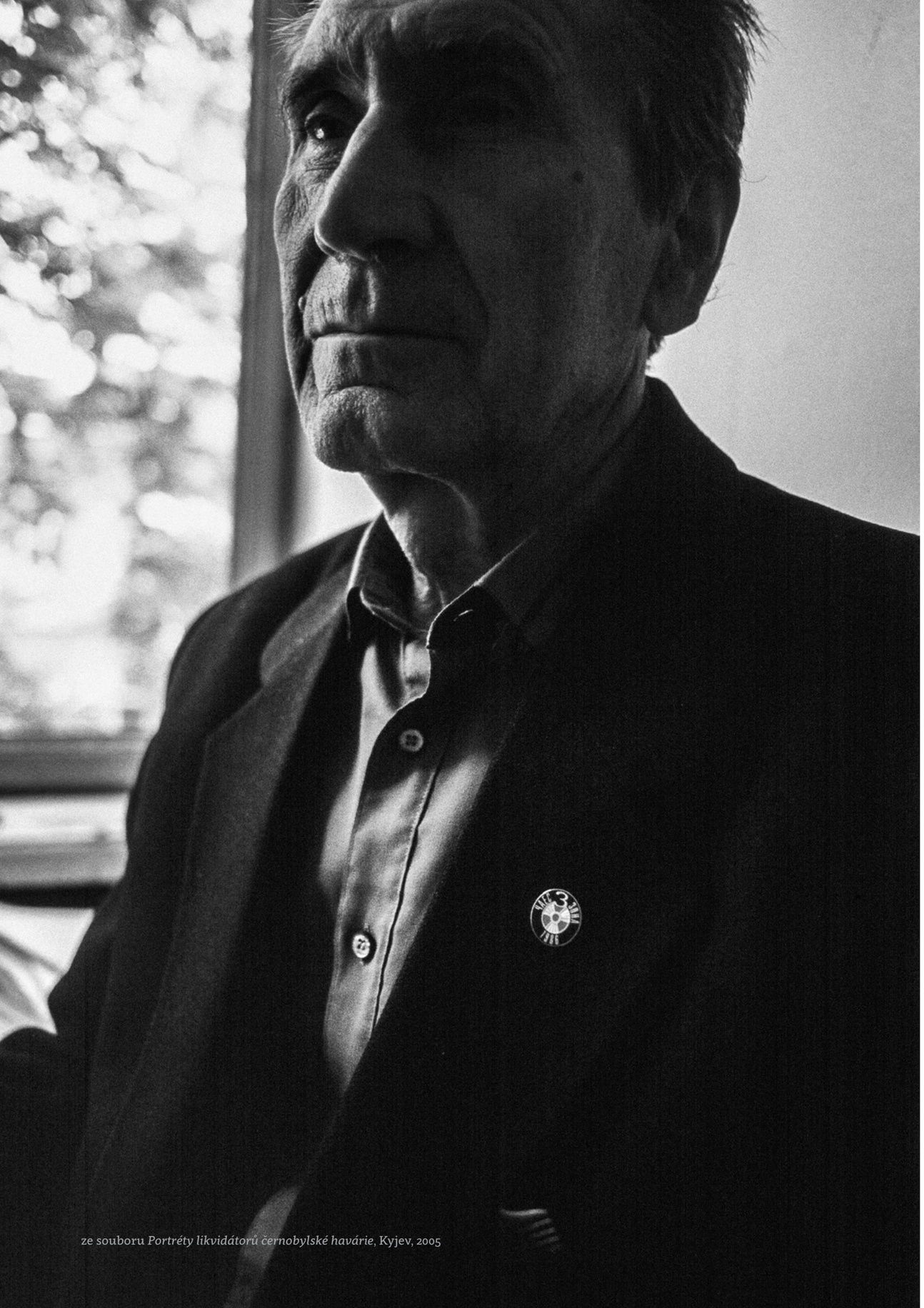

ze souboru *Portréty likvidátorů černobylské havárie*, Kyjev, 2005

ze souboru *Portréty likvidátorů černobylské havárie*, Kyjev, 2005

ze souboru *Portréty likvidátorů černobylské havárie*, Kyjev, 2005

ze souboru *Černobylská zóna – vysídlená uzavřená oblast*, Černobylská radioaktivní zóna, 2005

ze souboru *Černobylská zóna – vysídlená uzavřená oblast*, Černobylská radioaktivní zóna, 2005

ze souboru *Obydlená místa zasažená radioaktivitou*, Narodychi, 2005

ze souboru *Ukrajina*, Charkovská oblast, 2005

2006

Předchozí cesta do Černobylské zóny v roce 2005 Martina zaujala natolik, že se o rok později vydal stejným směrem. Místy, která ho především lákala, byly opět vesnice nespadající do 30 kilometrové oblasti. Jednou z nich, kam se vracel nejradši, byla Narodychi. Již při původní návštěvě se zde seznámil s velitelem místních hasičů, kterého svým zájmem pro fotografování velmi zaujal. Nabídl mu, že ho po černobylské oblasti provede. Martin s nadšením souhlasil. K „ochránění před radioaktivitou" do něho velitel však nejprve nalil půlku láhve vodky a poté, alkoholově omámeni, vyrazili do opuštěných vesnic původně zasažených černobylskou havárií. Martinovi se s alkoholem v krvi nefotilo úplně snadno, ale jeho průvodce si vše užíval. Měl s sebou dozimetr, který měl nastavený tak, aby stále měřil vysokou radioaktivitu a dělal si tak z Martina legraci.

Díky tomuto přátelství bylo Martinovi umožněno navštívit další různá zajímavá místa v Narodychi. Fotografoval tak v nemocnici, ve škole i v laboratoři na analýzu radioaktivních potravin. Zemědělci sem nosili svoji úrodu a měřili, zda v ní není zůstatek radioaktivity z půdy. I vesnice Narodychi byla zasažena radioaktivním zářením a její obyvatelé se měli již před několika lety přesídlit jinam, avšak nestalo se tak dodnes. Je to běžný případ v této části Ukrajiny.

Martin, po celou dobu pobytu zde, toužil objevit původní obyvatele, kteří žijí v místě radioaktivní zóny a odmítají se vystěhovat. Jeho přáním bylo se k nim nastěhovat a fotografovat jejich život. Velitel hasičů, který mu po celou dobu pomáhal, takový pár opravdu našel, a umožnil mu jejich návštěvu. Vjeli tak spolu do radioaktivní zóny, projížděli vybydlenými vesničkami, kde bylo vše tmavé, rozbořené, až v jednom okénku byl zjevný život. Navštívili starý manželský pár ve věku 80–90 let. Tito lidé se bezprostředně po havárii odmítli vystěhovat, bydleli sami, izolovaní od světa. Měli pouze dobytek, psa a hospodařili v rámci svých možností. Strávili s manželským párem půl dne, ale poté si Wágnera velitel hasičů zase odvezl zpět. Vyhodnotil, že by dlouhodobý pobyt zde mohl být velmi nebezpečný.

Další zajímavou osobou, za kterou se Martin rád vracel, byl pravoslavný pop v Narodychi. Brával ho do zákristie a za ikonostas, kam se běžně ateista nepodíval.

Druhá cesta roku 2006 měla smutné poslání. MW měl kamaráda, Viktora Suvorova, se kterým ho kdysi seznámil Filip Singer. Byl společně s Filipem součástí spolku *Sputnik Photos*, kam patří i například Rafał Milach, Jan Brykczyński, Andrzej Pańczuk, Agnieszka Rayss a další. Mladý fotograf Viktor Suvorov se v r. 2006 zabil v automobilu a 40. den po pohřbu se v jeho rodné vesnici nedaleko od Kyjeva konala smuteční vzpomínka. (Pravoslavná tradice – pohřeb se koná vždy třetí den po smrti, dále je vzpomínka na zesnulého 10. den, 40. den, a rok po pohřbu). Na tzv. „Pominky" jel Martin s Filipem Singerem.

Jelikož vesnice, kde byl Suvorov pochován, byla kousek od Narodychi, tak ji i při této cestě Martin navštívil. Přátelům, které si zde vytvořil při svých posledních návštěvách, dovezl vyvolané fotografie. Následně ve své cestě pokračoval do Doněcku. Zde bylo jeho cílem zdokumentovat průmyslový region, kde se opět díky kontaktům dostal na zajímavá místa.

V Mariupolu, ve velkém metalurgickém kombinátu, měl možnost fotografovat v ocelárnách. V Luhansku dokumentoval práci ve výrobně na součástky do motoru nákladních vozů. Dalšími zastávkami byla místa s těžbou uhlí.

Těžká a drsná „orwellovská“ krajina s obrovským množstvím továren byla pro Martina nesmírně fotograficky zajímavou oblastí. Lidé zde přežívali a dlouhodobě zůstávali, i když šachty již od 90. let nefungovaly. Městečko bylo částečně opuštěné a rozbořené, ale lidé v něm zůstávali, i když neměli práci.

Stejného roku si Martin naplánoval ještě jednu výpravu do Ruska. Jeho touhou byla návštěva centrální oblasti Sibiře – Krasnojarský kraj. Na cestu byl pozván od kamarádky Oxany, studentky ČVUT, kterou poznal v Praze. Z Prahy vyrazil společně se Stanislavem Krupařem, od kterého se v Moskvě odpojil a pokračoval sám.

Výchozím bodem v Krasnojarském kraji pro Martina byla vesnička Taseevo, ze které Oxana pocházela. Od jejího otce se dozvěděl, že zde žije určité náboženské a společenské hnutí Starověrci. Komunita, žijící v izolaci, asketickým způsobem života a bez technologií. Starověrci jsou poměrně nepřístupní, ale díky kontaktu skrze své přátele se s nimi Wágnerovi podařilo přece jen propojit. Setkání s nimi bylo fascinující a zajímavé, ale bohužel si MW příliš fotografií nepřivezl. Neměli zájem komunikovat, ani se nechat zdokumentovat.

Po návratu z vesnice Starověrců se Martin vydal na sever s touhou nafotit těžbu zlata. Postupně doputoval do města Motyigino na řece Angaře. Když vystoupil z trajektu, zaujal ho muž s červeným šátkem kolem krku – starší pán s diplomatickým kufříkem. Při Martinově dotazu na ubytovnu mu nabídl nocleh u něj. Malý skromný domeček s rozsáhlou výbavou komunistických sošek, praporů, portrétů Stalina, Lenina či Marxe, se nakonec stal Martinovým útočištěm na následující dva týdny. Boris Jemelianovič, lékař pediatr, měl obrovskou zálibu v komunistické ideologii. Byl to velmi ochotný, milý a laskavý člověk a ve volném čase vedl soukromý spolek Pionýr.

Dalším souborem, kterému se Martin dlouhodobě věnoval, byly portréty obyvatel nuceně přesídlených na Sibiř po druhé světové válce. Tito lidé všech národností, představovali pro Rusko v průběhu druhé světové války potenciální hrozbu. V Motyiginu se Martinovi podařilo navštívit těžbu zlata a továrnu na izolační materiál „periklas“ (oxid hořečnatý, používaný jako elektrický izolant).

Blížil se čas, kdy MW chtěl Motyigino opustit. Měl již předjednaný odjezd nákladní lodí putující směrem na západ. Její odjezd se odsunul a Martinovi se tak nečekaně objevilo volné odpoledne. Rozhodl se navštívit národopisné muzeum, místo, kde byla ředitelkou Světlana (jeho nynější partnerka). Do Světlany se Martin na první pohled zamiloval. Po půl dni stráveném v muzeu se rozhodl, že na nákladní loď nenastoupí. Zůstal tak v městečku Motyigino ještě týden, kdy se intenzivně seznamoval se svojí budoucí ženou. Na další týden odjeli již společně do Krasnojarsku a poté do Chakasie.

Chakasie je fascinující krajina, step, směřující k Mongolsku. Po celém rozsáhlém území jsou rozmístěné archeologické památky a menhiry, pozůstatky po Skifech, kteří tam žili před mnoha sty lety.

Společně strávený čas Wágnera utvrdil v zájmu o Světlanu. Poslední cestou v roce 2006 se tak stala výprava do Běloruska, do města Brest. Smyslem cesty bylo vyjet Světlaně co nejblíže naproti, aniž by bylo potřeba vyřizovat ruské vízum. Cesta do České republiky, kde chtěla s Martinem strávit Vánoce, byla pro ni první cestou mimo Krasnojarský kraj a mimo Rusko vůbec.

„Zájem o zvyky lidí, neztrácejících spjatost se svými kořeny, vedl autora za Starověrci. Protože nesouhlasili s inovacemi církve, zvláště s jejím podílnictvím na státní moci, odešli před více než třemi sty padesáti lety mimo obydlená místa. Není divu, že zaujali tvůrce, který si potrpí na nadčasovost a oželel celou řadu snímků, na nichž vystupují módní výstřelky příliš do popředí. Starověrci nemají čas ani vůli stěhovat se do pomyslných souřadnic jednotek a nul. Zato si váží soběstačnosti, a to i co se týče vzdělání. „Úděl starověrců je nesmírně těžký,“ přibližuje fotograf. „Aby přežili, musí neustále tvrdě pracovat. Obdělávat půdu, sázet, sklízet, lovit, připravovat dřevo na zimu. Dodnes si uchovávají své náboženské a kulturní tradice. Kontinuitu jim nepřerval ani sovětský režim. Politické dění a novodobá kultura na ně nemají vliv. Jsou zproštěni vojenské služby, někteří vůbec nemají doklady. Na rozdíl od lidí z mnoha jiných ruských vesnic, kteří jsou bez práce a z bezvýchodnosti propadají alkoholu, Starověrci neztratili schopnost uživit sami sebe ze zdrojů, které jim nabízí příroda.“

Josef Moucha, citace z knihy *Siberia*, 2019

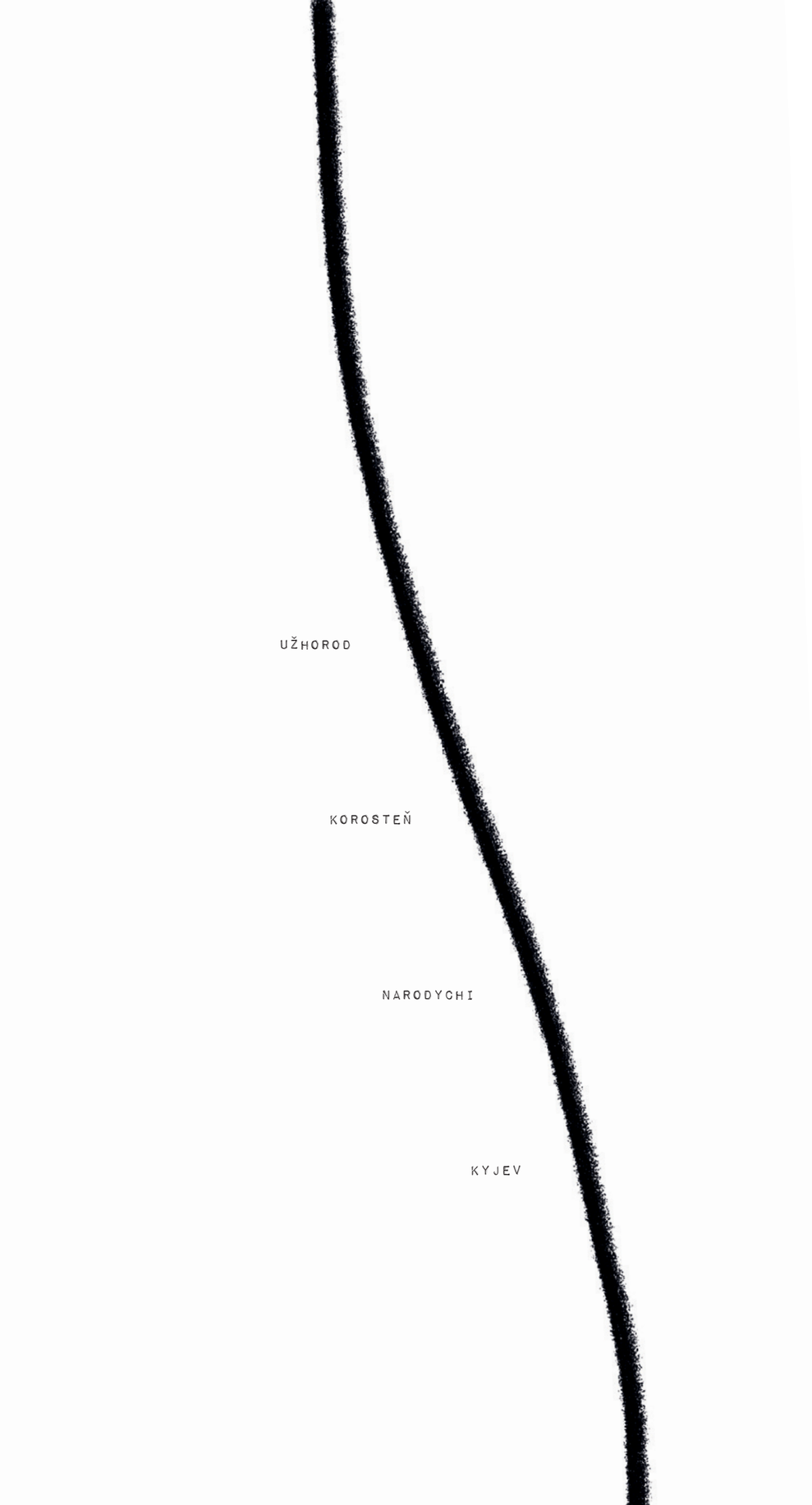

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **NARODYCHI**

DÉLKA CESTY

1 MĚSÍC

SOUBORY

OBYDLENÁ MÍSTA ZASAŽENÁ RADIOAKTIVITOU

ČERNOBYLSKÁ ZÓNA - VYSÍDLENÁ UZAVŘENÁ OBLAST

ze souboru *Černobylská zóna – vysídlená uzavřená oblast*, Černobylská radioaktivní zóna, 2006

ze souboru *Černobylská zóna – vysídlená uzavřená oblast*, Černobylská radioaktivní zóna, 2006

ze souboru *Obydlená místa zasažená radioaktivitou*, Narodychi, 2006

ze souboru *Obydlená místa zasažená radioaktivitou*, Žytomyrská oblast, 2006

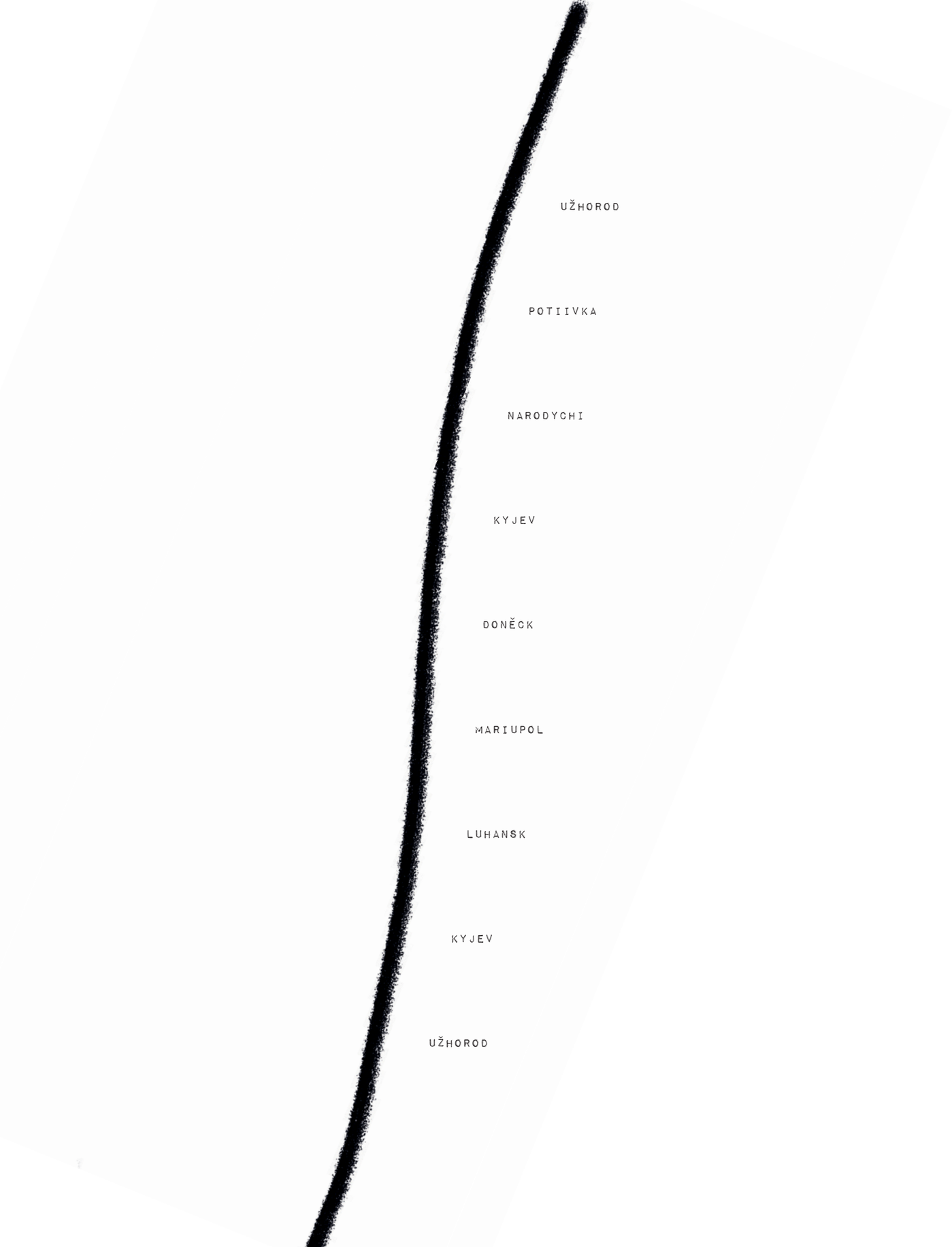

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **DONBAS**

DÉLKA CESTY

1,5 MĚSÍCE

SOUBORY

ZPRACOVÁNÍ KAMENE

OBYDLENÁ MÍSTA ZASAŽENÁ RADIOAKTIVITOU

ETNIČTÍ ČEŠI

PRŮMYSL NA DONBASU

UKRAJINA

ze souboru *Etničtí Češi*, Potiivka, 2006

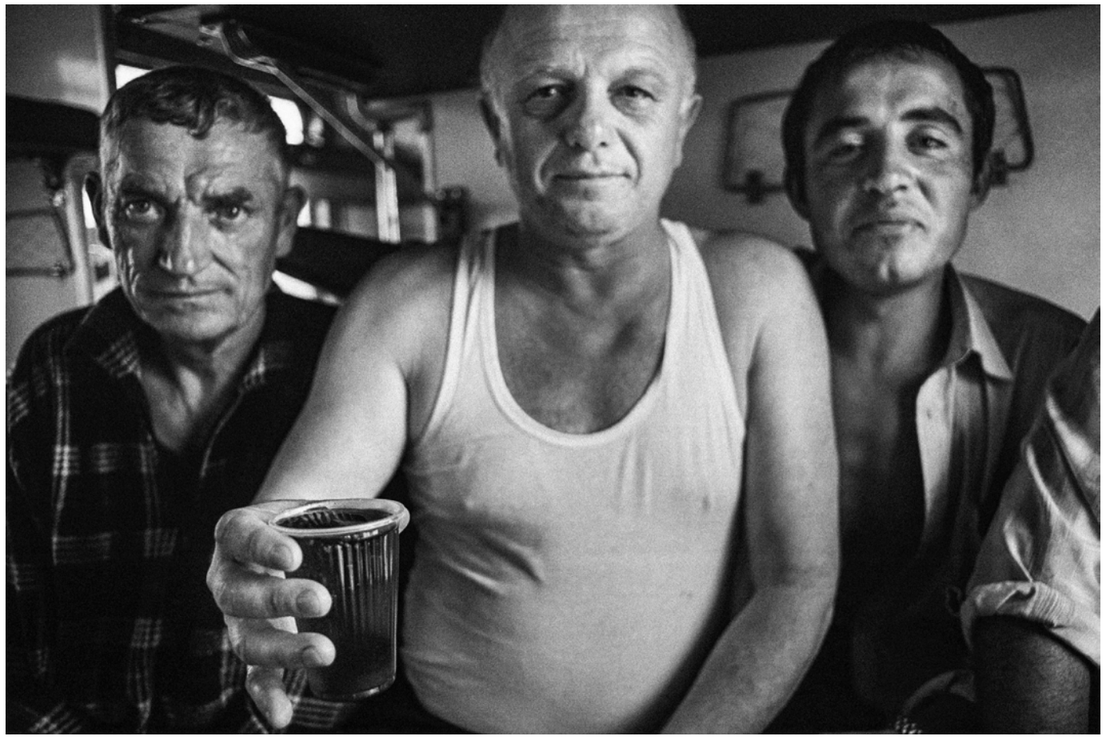

ze souboru *Ukrajina*, vlak Užhorod – Kyjev, 2006

ze souboru *Zpracování kamene*, Potiivka, 2006

ze souboru *Ukrajina*, Doněck, 2006

ze souboru *Průmysl na Donbasu*, Doněck, 2006

ze souboru *Průmysl na Donbasu*, Luhanská oblast, 2006

ze souboru *Obydlená místa zasažená radioaktivitou*, Žytomyrská oblast, 2006

ze souboru *Obydlená místa zasažená radioaktivitou*, Narodychi, 2006

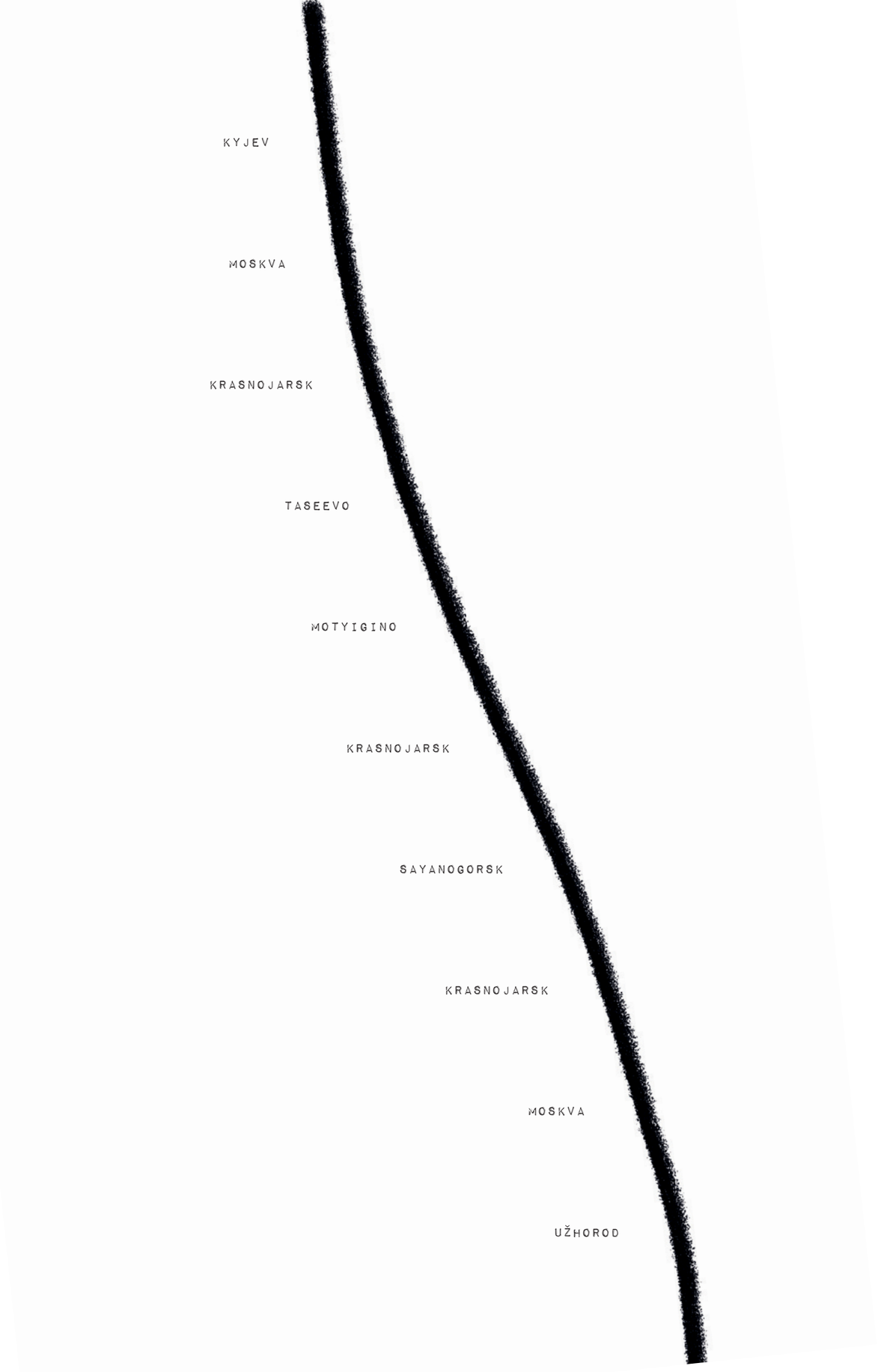

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **SIBIŘ**

DÉLKA CESTY

2.5 MĚSÍCE

SOUBORY

STAROVĚRCI

POSLEDNÍ PIONÝR

TĚŽBA ZLATA

PORTRÉTY NUCENĚ VYSÍDLENÝCH NA SIBIŘ

SAJANSKO-ŠUŠENSKÁ VODNÍ ELEKTRÁRNA

SOLNÁ STUDNA

SIBIŘ

TOVÁRNA NA PERIKLAS

ze souboru *Starověrci*, 2006

ze souboru *Starověrci*, řeka Birjusa, 2006

ze souboru *Sibiř*, trajekt na řece Angara, 2006

ze souboru *Sibiř*, Kirsant'evo, 2006

ze souboru *Portréty nuceně vysídlených na Sibiř*, Motyigino, 2006

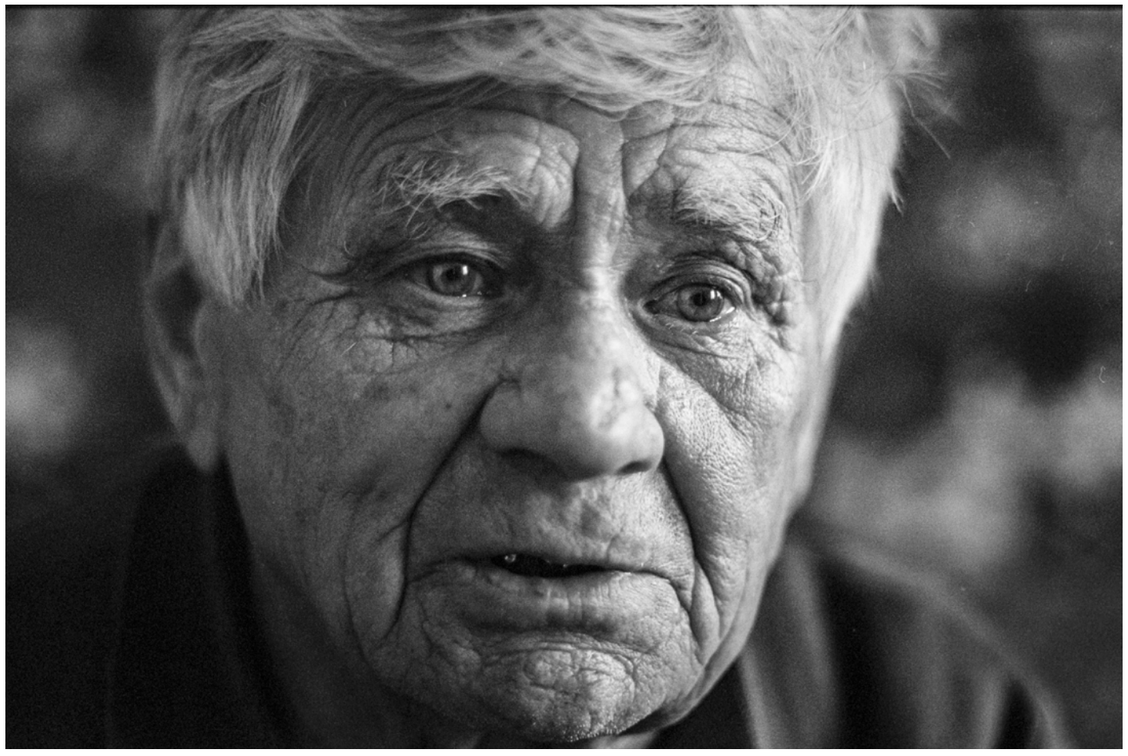

ze souboru *Portréty nuceně vysídlených na Sibiř*, Motyigino, 2006

ze souboru *Poslední Pionýr*, Motyigino, 2006

ze souboru *Továrna na periklas*, Motyigino, 2006

ze souboru *Továrna na periklas*, Motyigino, 2006

ze souboru *Průmysl na Sibiři*, Taseevo, 2006

ze souboru *Solná studna*, Taseevský rayon, 2006

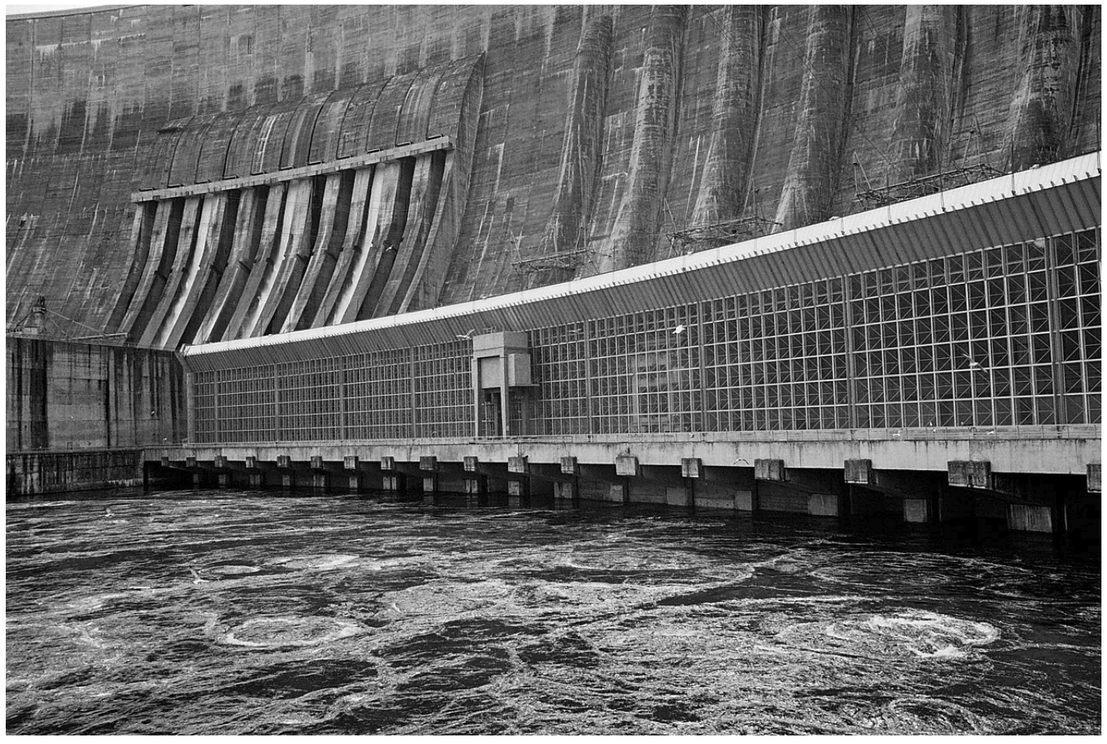

ze souboru *Sajano-šušenská vodní elektrárna*, Sajanogorsk, 2006

ze souboru *Těžba zlata*, Partizansk, 2006

BREST

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **BREST**

DÉLKA CESTY

1 TÝDEN

SOUBORY

MĚSTO BREST

ze souboru *Město Brest*, Brest, 2006

ze souboru *Město Brest*, Brest, 2006

2007

Tento rok byl první, kdy Wágner do bývalého SSSR neodjel jen s fotoaparátem na kinofilm, ale zároveň i s fotoaparátem digitálním. Analogový aparát však téměř nepoužil.
Nynější cesta měla pádný důvod. Martin věděl, že se chce se Světlanou oženit, proto jel do Ruska žádat její rodiče o svolení. Zde však narazil. Nejen, že rodiče Světlanu Martinovi nechtěli dát, ale zároveň nebylo možné se v Rusku nechat oddat.
V průběhu dvou měsíců, kdy Martin pobýval na Sibiři, pořádal v okolí řeky Angary výlety. Jedním z nich byla výprava s mládežnickou organizací „Klub patriot“. Dva mladí muži připravovali skupinu dětí do armády a války a učili je bojovým sportům. Společně se tak celá skupina (tři dospělí a 12 dětí) vydali na plavbu po přítocích řeky Angary. Čtrnáctidenní cesta po řece, začínající v divoké přírodě, vedla poutníky od pramene malé řeky po velkou rozvodněnou řeku Angaru v civilizaci.
Další návštěvou byl vzdálený Novokuzněck, až u hranic s Mongolskem, kde fotografoval v továrně na hliník.
Nakonec, již v doprovodu Světlany, vyrazili na Krym. Společně strávený čas oba utvrdil v touze společného přestěhování z bývalého SSSR do České republiky.
Po příjezdu do Čech nastal stejný problém, jako v Rusku. Wágnera s ženou ruského původu nikdo nechtěl oddat. Nakonec se oběma podařilo najít matriku v Uhříněvsi, kde si Martina Wágnera spletli se slavným rybářem Jakubem Vágnerem a nakonec je oddali.

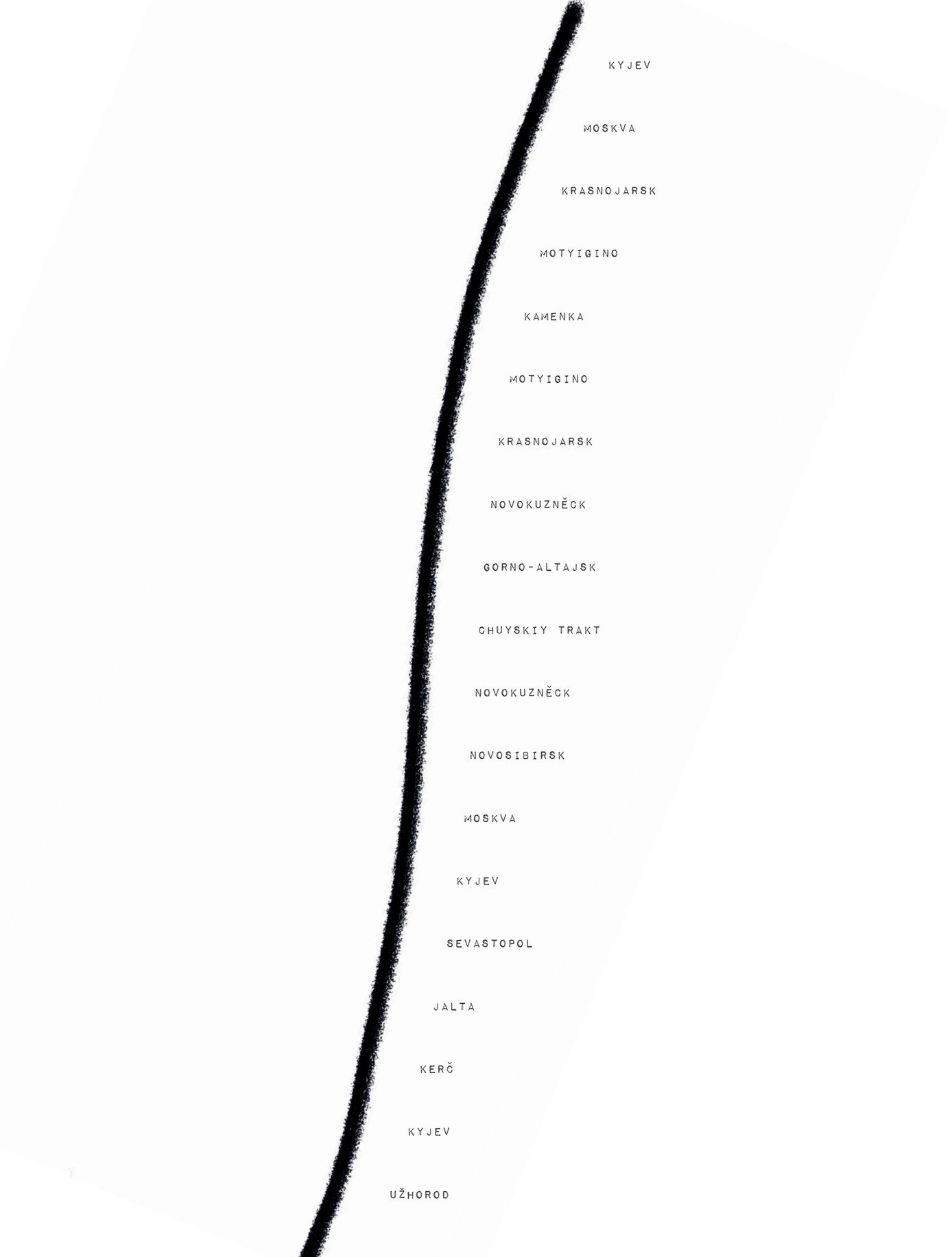

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

SIBIŘ - ANGARA

DÉLKA CESTY

3 MĚSÍCE

SOUBORY

SIBIŘ

POSLEDNÍ PIONÝR

PORTRÉTY NUCENĚ VYSÍDLENÝCH NA SIBIŘ

SPLAV

PRŮMYSL KUZBASU

ALTAJ

KRYM

ze souboru *Poslední Pionýr*, Motyigino, 2007

ze souboru *Poslední Pionýr*, Motyigino, 2007

ze souboru *Splav*, řeka Angara, 2007

ze souboru *Krym*, Krym, 2007

ze souboru *Krym*, Krym, 2007

ze souboru *Altaj*, Altaj, 2007

ze souboru *Průmysl Kuzbas*, Novokuzněck, 2007

ze souboru *Altaj*, Altaj, 2007

ze souboru *Průmysl Kuzbas*, Novokuzněck, 2007

2008

Psal se rok 2008. Martin žil se svoji ženou v Praze a rozvíjel svoji živnost ve fotografickém studiu. Pro Světlanu bylo důležité, aby mohla navštívit své rodiče v Rusku. Proto se vydala na Sibiř sama.

Díky Vladimírovi Slabému, pracujícímu toho času na českém konzulátu, byla Martinovi nabídnuta možnost vystavovat v Národopisném muzeu v Doněcku.

Chvíli předtím, co měl MW naplánovanou cestu na Ukrajinu k zahájení výstavy, ho kontaktoval doněcký pravoslavný kněz Nikolaj, který se intenzivně zajímal o fotografii a spolupracoval s českým konzulátem v Doněcku. Ve stejné dny se vracel přes střední Evropu na Ukrajinu a napadlo ho tak oslovit Martina, zda nemá zájem o společnou cestu.

Začátkem léta se společně vydali automobilem na Ukrajinu, přes Slovensko. Bylo zajímavé pozorovat kontrast kněze Nikolaje v civilu a po překročení maďarských hranic již v obleku pravoslavného kněze. Seznámení s popem Nikolajem bylo pro Martina opět obohacující. Poznal člověka jiné kultury se stejným zájmem o fotografie.

9. 7. 2008 proběhla vernisáž v národopisném muzeu v Doněcku, kde Wágner představil fotografie z Ruska a pro zvýšení kontrastu vystavil i portréty krajiny z České republiky.

Díky známosti s pravoslavným knězem mohl Martin fotografovat i během bohoslužeb a církevních svátků. Vytvořil tak sérii *Pravoslavný kněz Nikolaj*.

Po příjezdu Světlany ze Sibiře, ještě před odjezdem zpátky do Čech, společně navštívili Ukrajinu, kde MW pokračoval ve svém souboru *Etničtí Češi*.

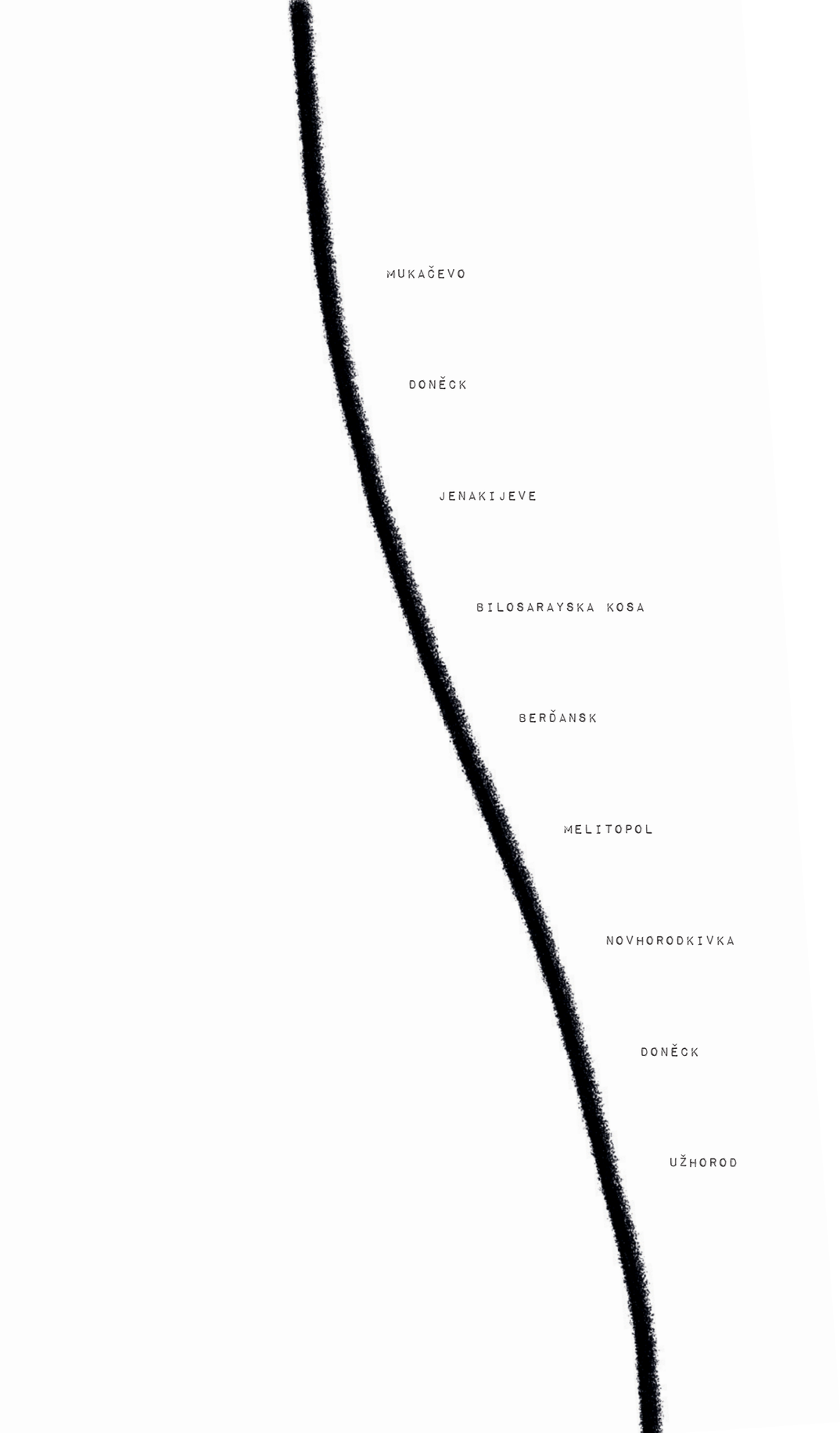

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **DONĚCK**

DÉLKA CESTY

1 MĚSÍC

SOUBORY

PRAVOSLAVNÝ KNĚZ NIKOLAJ

PRŮMYSL DONBASU

UKRAJINA

ETNIČTÍ ČEŠI

ze souboru *Pravoslavný kněz Nikolaj*, Doněck, 2008

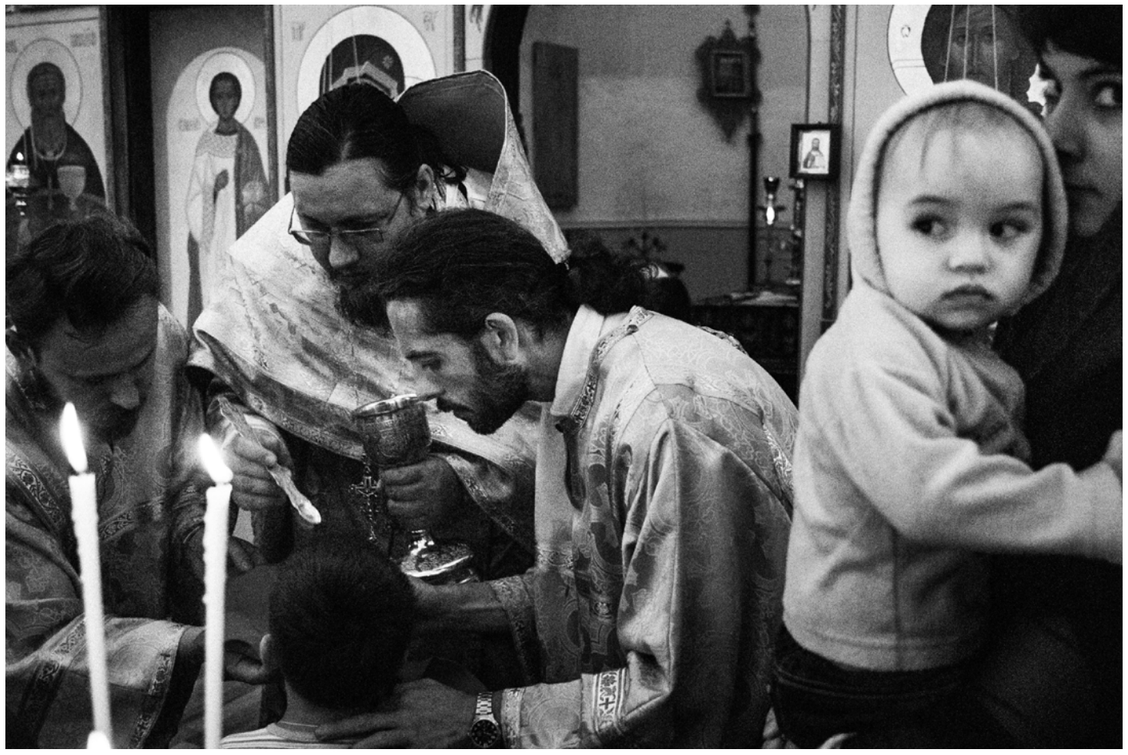

ze souboru *Pravoslavný kněz Nikolaj*, Doněck, 2008

ze souboru *Etničtí Češi*, Novhorodkivka, 2008

ze souboru *Ukrajina*, Ukrajina, 2008

ze souboru *Etničtí Češi*, Ukrajina, 2008

ze souboru *Ukrajina*, Doněck, 2008

ze souboru *Průmysl Donbasu*, Doněck, 2008

ze souboru *Průmysl Donbasu*, Doněck, 2008

2009

V roce 2009 Martina oslovil muž, Zdeněk Novotný s přezdívkou Bričkovský, který natáčel v Rusku dokumentární filmy. Měl zájem navštívit Sibiř spolu s Martinem a zdokumentovat tak podobné téma, jaké zajímalo i Wágnera – Lidé, kteří jsou schopni žít soběstačně, daleko od civilizace a nepotřebují ke své existenci stát. Vypravili se společně do okolí Angary, odkud pochází Světlana.

Martin si znovu mohl vyzkoušet práci s kameramanem i režisérem v jedné osobě. Vyhledával filmaři atraktivní témata a zároveň tak rozšiřoval svoje fotografické soubory. Pokračoval v projektu o komunistickém vůdci pionýrů, v souboru o pravoslavném knězi Nikolajovi a nově začal mapovat rodinu Bezrukich, pocházející z vesnice Kamenka.

Obrovským úspěchem této cesty byla návštěva Starověrců, kdy se s pomocí nových kontaktů Wágner seznámil s mladou rodinou pocházející z téže komunity. Díky této známosti bylo kameramanovi i fotografovi umožněno zdokumentovat jejich život z bezprostřední blízkosti.

Bylo velmi zajímavé pozorovat rozdíl života obyčejných lidí, žijících na vesnicích, propadajících alkoholismu a depresi v kontrastu se Starověrci, kteří odproštěni od civilizace a systému žili šťastně a spokojeně, i když byli okolnostmi nuceni velmi tvrdě a poctivě pracovat.

Fenomén této komunity byl pro Martina obrovsky fascinující a obohacující. Na stejné místo se ještě jednou vrátil v roce 2016.

Výstupem z cesty do bývalého SSSR byly nejen Wágnerovy fotografie, ale i filmy Bričkovského: *Raduga (Slavnost duhy)*, *Fenomén (Duševní komfort Jurije Petroviče)* a *V krajinách ticha – Nikolaj a Ludmila*.

Téhož roku MW navštívil Rusko ještě jednou. Zaměstnanec českého konzulátu v Jekatěrinburgu Rostislav Táborský nabídl Wágnerovi možnost uspořádat výstavu v místní fotografické galerii Dóm Metěnkova. Svoji cestu do bývalého SSSR se rozhodl prodloužit a pokračoval do Nižnejvartovsku. Na místo v západní části Sibiře, kde mimo civilizaci daleko za ropnými doly a tajgou, žijí pastevci sobů. Konkrétně zavítal do rodiny spisovatele Jurije Velly, velmi inteligentního muže, který žil v tajze a vlastnil stádo sobů. Díky Jurijovi se Martin dozvěděl mnoho zajímavého o historii a zrušení tradičních způsobů pastevectví. Tuto zanikající kulturu se Velly snažil znovu oživit. Byl to pro Wágnera opět nový pohled někoho, kdo žije v souladu s přírodou.

Zpětně, několik let po příjezdu do Čech, Martin zjistil, že jeho fotografie vyšla na přebalu Jurijovy knihy. Udělalo mu to velkou radost, i když se bohužel tuto informaci dozvěděl až v době po Vellyho smrti.

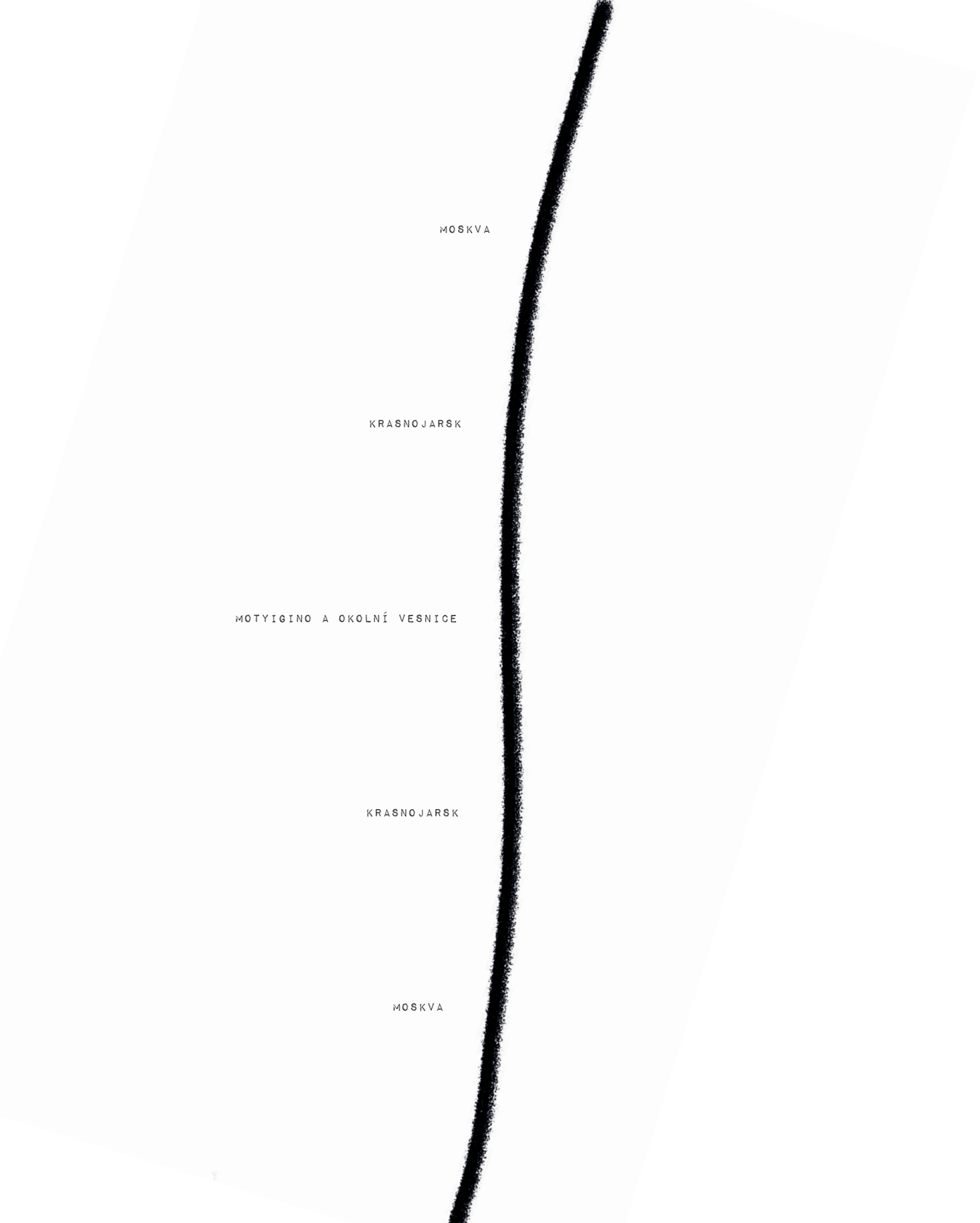

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **SIBIŘ**

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

SIBIŘ

POSLEDNÍ OBYVATEL VESNICE BYK

RODINA BEZRUKICH

POSLEDNÍ PIONÝR

STAROVĚRCI Z VESNICE BURNEYJ

VZNIKLÉ FILMY

RADUGA (SLAVNOST DUHY)

FENOMÉN (DUŠEVNÍ KOMFORT JURIJE PETROVIČE)

V KRAJINÁCH TICHA - NIKOLAJ A LUDMILA

ze souboru *Poslední obyvatel vesnice Byk*, Byk, 2009

ze souboru *Poslední obyvatel vesnice Byk*, Byk, 2009

ze souboru *Rodina Bezrukich*, Kamenka, 2009

ze souboru *Sibiř*, Angara, 2009

ze souboru *Rodina Bezrukich*, Kamenka, 2009

ze souboru *Sibiř*, Angara, 2009

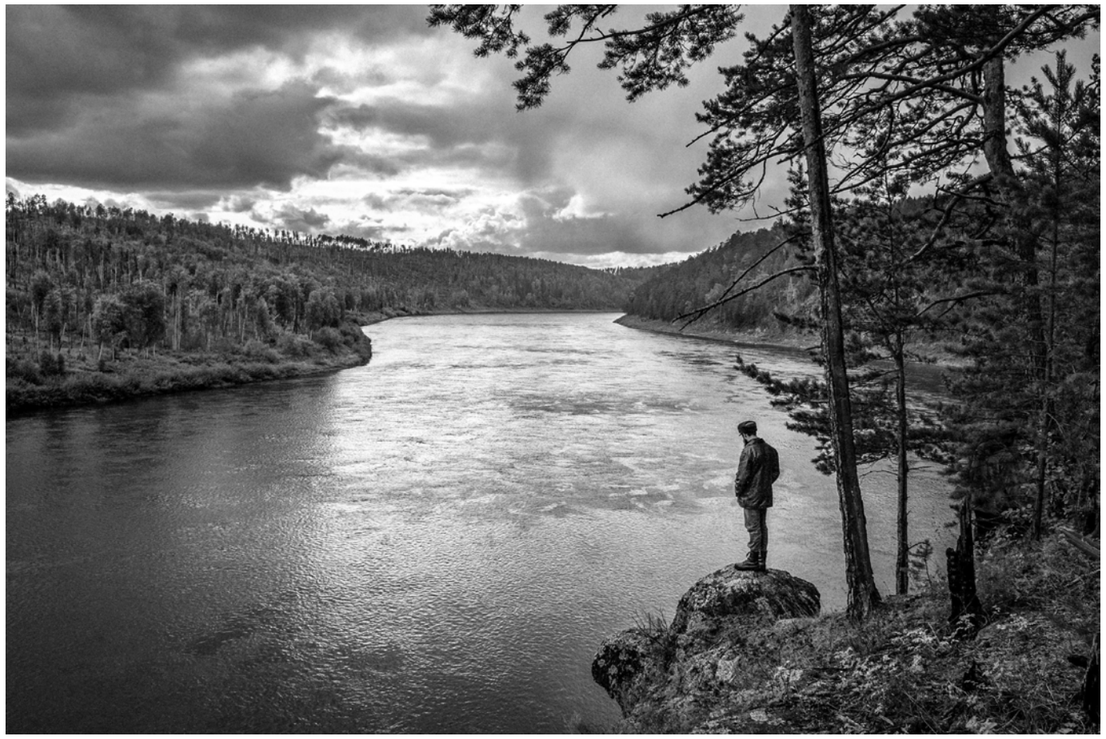

ze souboru *Starověrci z vesnice Burneyj*, Burneyj, 2009

ze souboru *Starověrci z vesnice Burneyj*, Burneyj, 2009

ze souboru *Starověrci z vesnice Burneyj*, Burneyj, 2009

ze souboru *Starověrci z vesnice Burneyj*, Burneyj, 2009

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **JEKATĚRINBURG**

DÉLKA CESTY

1.5 MĚSÍCE

SOUBORY

KDE ZAČÍNÁ EVROPA

SIBIŘ

RODINA JURIJE VELLY

ze souboru *Kde začíná Evropa*, Jekatěrinburg, 2009

ze souboru *Kde začíná Evropa*, jižní Ural, 2009

ze souboru *Sibiř*, Chantsko-mansijský autonomní okruh, 2009

ze souboru *Sibiř*, Nižněvartovsk, 2009

ze souboru *Rodina Jurije Velly*, Chantsko-mansijský autonomní okruh, 2009

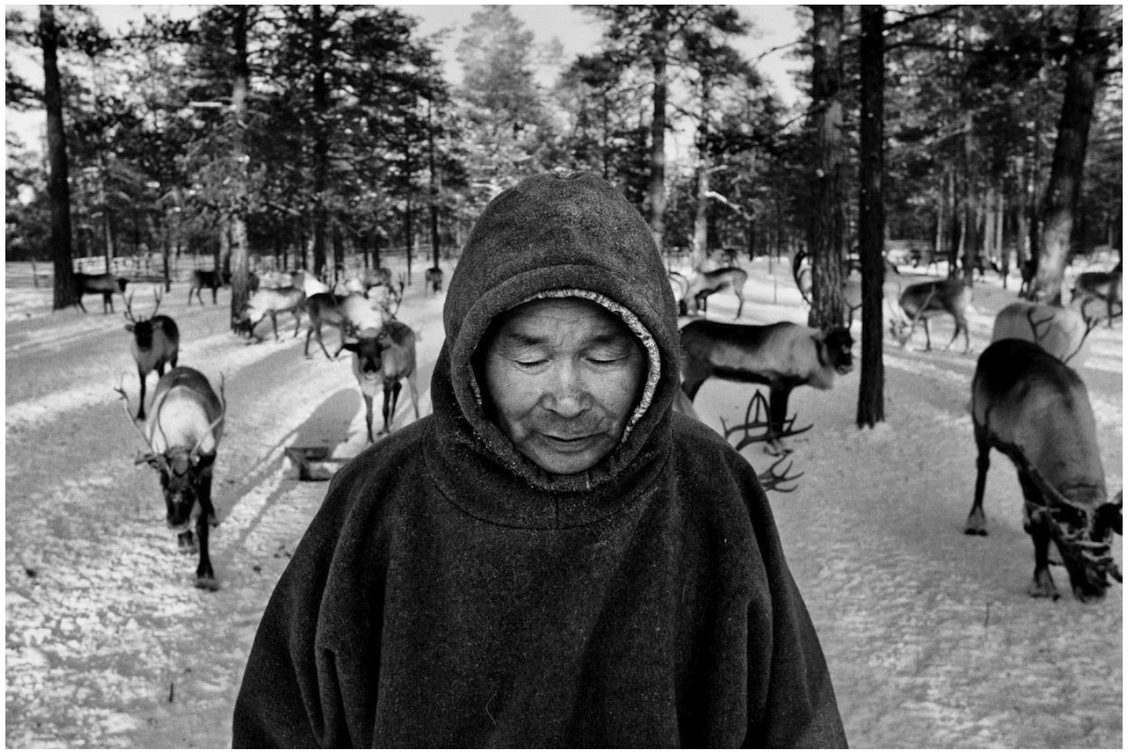

ze souboru *Rodina Jurije Velly*, Chantsko-mansijský autonomní okruh, 2009

2010

Již před rokem Martin začal pracovat na souboru *Kde začíná Evropa*. Proto s nabídkou Rostislava Táborského procestovat Ural v roce 2010 rád souhlasil.
Navštívil tak města, která mu přišla fotograficky zajímavá, jako například město Karbaš, jehož okolní „krajinu“ měl v plánu poznat již dávno. Většina půdy v okolí podlehla továrně na zpracování mědi, takže je všude „pošť“.
Cestovali s Rostislavem po severním Urale a snažili se postupně zdokumentovat pomezí mezi Evropou a Asií. Jednalo se o jednu z výprav, kdy byla cesta zároveň cíl, proto se soubor *Kde začíná Evropa* stal na objem navštívených míst velmi rozsáhlý.
Pokrývá celou hranici začínající za polárním kruhem u poloostrova Jamal, přes severní, střední a jižní Ural, dále vede až ke Kazachstánu, podél řeky Volhy přes Kazaň, Samaru, Volgograd až do Astrachaně a pokračuje na Kavkaz. Celý soubor pojímá fotografie nejen z této cesty, ale jedná se o několik let cestování a fotografování, ze kterého byl publikován jen zlomek fotografií.
Dalším navštíveným místem, kam Wágner s kamarádem pokračovali, byl vrchol hory Neroyka. Putování na samotnou horu byl zážitek sám o sobě. Během výpravy vystřídali řadu dopravních prostředků na kolejích, řece či ve vzduchu. Cestou potkávali velké množství zajímavých místních obyvatel.

UŽHOROD

MOSKVA

NIŽNIJ TAGIL

JEKATĚRINBURG

PRIOBYE

IGRIM

SARANPAUL

HORA NEROYKA

SARANPAUL

BEREZOVO

IGRIM

PRIOBYE

MIASS

KARABAŠ

ZLATOUST

JEKATĚRINBURG

MOSKVA

KYJEV

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **URAL**

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

KDE ZAČÍNÁ EVROPA

KŘÍŽOVÝ POCHOD

SVĚCENÍ RUSI

SIBIŘ

PORTRÉTY SOVĚTSKÝCH VOJÁKŮ
OKUPUJÍCÍCH ČSSR 1968-1991

ze souboru *Portréty sovětských vojáků okupujících ČSSR 1968–1991*, poloostrov Jamal, 2010

ze souboru *Portréty sovětských vojáků okupujících ČSSR 1968–1991*, Transsibiřská magistrála, 2010

ze souboru *Svěcení Rusi*, jižní Ural, 2010

ze souboru *Svěcení Rusi*, jižní Ural, 2010

ze souboru *Kde začíná Evropa*, Ural, 2010

ze souboru *Křížový pochod*, Jekatěrinburg, 2010

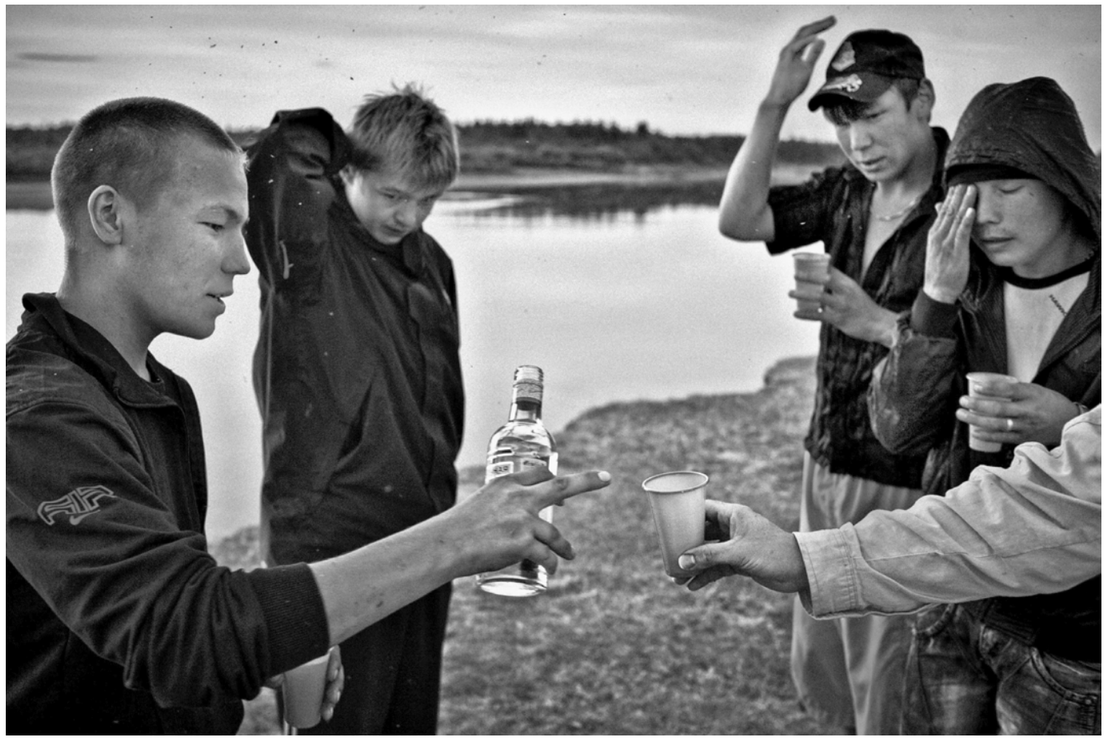

ze souboru *Kde začíná Evropa*, Ural, 2010

ze souboru *Sibiř*, západní Sibiř, 2010

ze souboru *Sibiř*, západní Sibiř, 2010

2011

Další cestu na Ural, k doplnění fotografií do souboru *Kde začíná Evropa*, Martin podnikl se svým spolužákem z Institutu tvůrčí fotografie Janem Vermouzkem. V roce 2010 si MW udělal, ve svých třiceti letech, řidičský průkaz. Proto se nabízelo, že na tuto cestu do Ruska vyrazí s Vermouzkem automobilem. Z České republiky namířili své plány přes Moskvu rovnou na Ural. Jelikož v předchozím roce navštívil Wágner hranici mezi Evropou a Asií z asijské strany, nyní měl zájem ji zdokumentovat ze strany evropské. Autem se dopravili až do nejzazšího města Uchta, kde končila silnice. Opustili auto a vydali se dál. Kromě fotografií během této cesty Martin natočil i krátký film.

První zastávkou byla malá vesnička Porozhsk na řece Ižma. Dále zamířili na sever, k polárnímu kruhu do Vorkuty.

Vorkuta je město, jehož historie sahá pouze do 30. let 20 století. Předtím tam nebylo nic. Je uměle postaveným místem pro pracovní tábory – gulagy. Po jeho vybudování se stalo důležitým zdrojem uhlí pro tehdejší Sovětský svaz.

Jejich výprava směřovala dál, až za polární kruh, do Asie, do města Salechard, kde se s Janem rozdělili. Wágner se ještě vydal sám k nejsevernější železnici světa – Bovanenkovo.

Z poloostrova Jamal, cesta dále pokračovala po řece Ob proti jejímu proudu a do Jekatěrinburgu. Po další část putování byl Wágnerovým spolucestujícím Rostislav Táborský, který pracoval toho času na českém konzulátu v Jekatěrinburgu. Společně procestovali velkou část jihozápadní Sibiře v oblasti Chanty-Mansijsku. Posledním výletem z Jekatěrinburgu byla Martinova sólová jízda do stepí na hranice s Kazachstánem, do oblasti archeology objeveného města Arkaim.

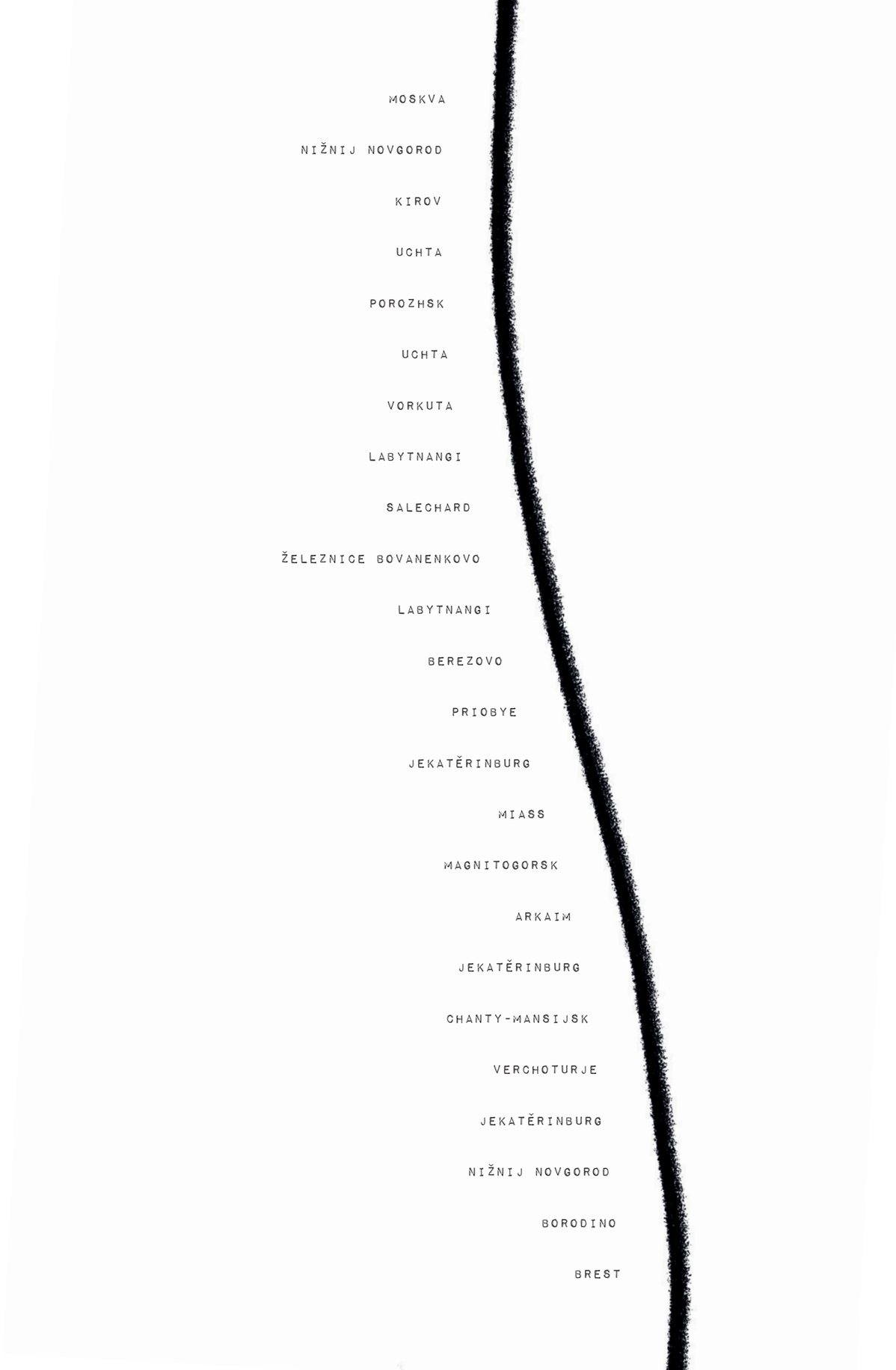

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **URAL**

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

EVROPSKÉ RUSKO
OBYVATELÉ VESNICE POROZHSK
VORKUTA
NEJSEVERNĚJŠÍ ŽELEZNICE
KDE ZAČÍNÁ EVROPA
SIBIŘ

ze souboru *Sibiř*, západní Sibiř, 2011

ze souboru *Sibiř*, Chantsko-mansijský autonomní okruh, 2011

ze souboru *Obyvatelé vesnice Porozhsk*, severní Ural, 2011

ze souboru *Obyvatelé vesnice Porozhsk*, severní Ural, 2011

ze souboru *Vorkuta*, Vorkuta, 2011

ze souboru *Vorkuta*, Vorkuta, 2011

ze souboru *Evropské Rusko*, Uchta, 2011

ze souboru *Kde začíná Evropa*, Magnitogorsk, 2011

ze souboru *Nejsevernější železnice*, Bovanenkovo, 2011

ze souboru *Kde začíná Evropa*, řeka Ob, 2011

ze souboru *Nejsevernější železnice*, Bovanenkovo, 2011

ze souboru *Nejsevernější železnice*, Bovanenkovo, 2011

2012

Cílem nové cesty v roce 2012, na kterou se částečně vydal s Milanem Burešem, bylo procestovat místa podél celé řeky Volhy, od jejího pramene až po její deltu u Kaspického moře.
Začali u pramene Volhy v oblasti mezi Moskvou a Petrohradem, pokračovali přes Nižnij Novgorod, Kazaň, Samaru, Volgograd a Astrachaň. Trasa vedla většinou evropským Ruskem. Cestovali autem, zastavovali se na různých místech a fotografovali život ve vesnicích podél řeky Volhy. Společně zamířili až do Dagestánu, do města Machačkala a zpět do Astrachaně, kde se jejich cesty rozdělily. Bureš pokračoval na Krym do Sevastopolu a Wágner navštívil Kalmicko, jediný budhistický stát v Evropě a Severní Osetii.
Na fotografiích z této cesty dominují záběry krajiny a přírody. Důvodů je hned několik. Evropská část Ruska se ukázala jako mnohem méně sociálně přívětivá, lidé se chovali odtažitě a nedůvěřivě. Svůj podíl měla také skutečnost, že fotografové cestovali ve dvou a navíc autem. Během jízdy autem najednou Martin zjistil, že už nemá tak bezprostřední možnost kontaktu s obyvateli jako dříve. Auto mu poskytlo větší pohodlí, svobodu a rychlejší cestování, ale za cenu větší izolace od okolí. Přesto vznikly soubory fotografií z přírody obklopující monumentální řeku Volhu a dokument života z měst a vesnic v jejím okolí.
Samostatně Wágner pokračoval do Kalmycka a dále až do Severní Osetie. Během cesty po Kavkaze se často potýkal s problémy s místní policií. S českou SPZ byl velmi nápadný, proto byl často zastavován, kontrolován a při snaze o získání úplatků kárán za přestupky.
Pro Martina to bohužel převážně znamenalo až několik hodin zdržení a vyjednávání, protože měl na cestu jen omezený rozpočet.
Ve Volgogradu se setkali se Světlanou, která mezitím navštívila své rodiče na rodné Sibiři. Společně se přes Doněck, Charkov a Kyjev vraceli zpátky do Čech.
V Charkově se zastavil u svého dlouholetého přítele Valerije Pankova. Valerije znal z Čech již od roku 2004. Pan Pankov se v roce 2011 vrátil zpět do Charkova, a tak ho při nynější cestě Wágner mohl navštívit v jeho rodném městě. Dnes již Valerij Pankov žije v České republice.

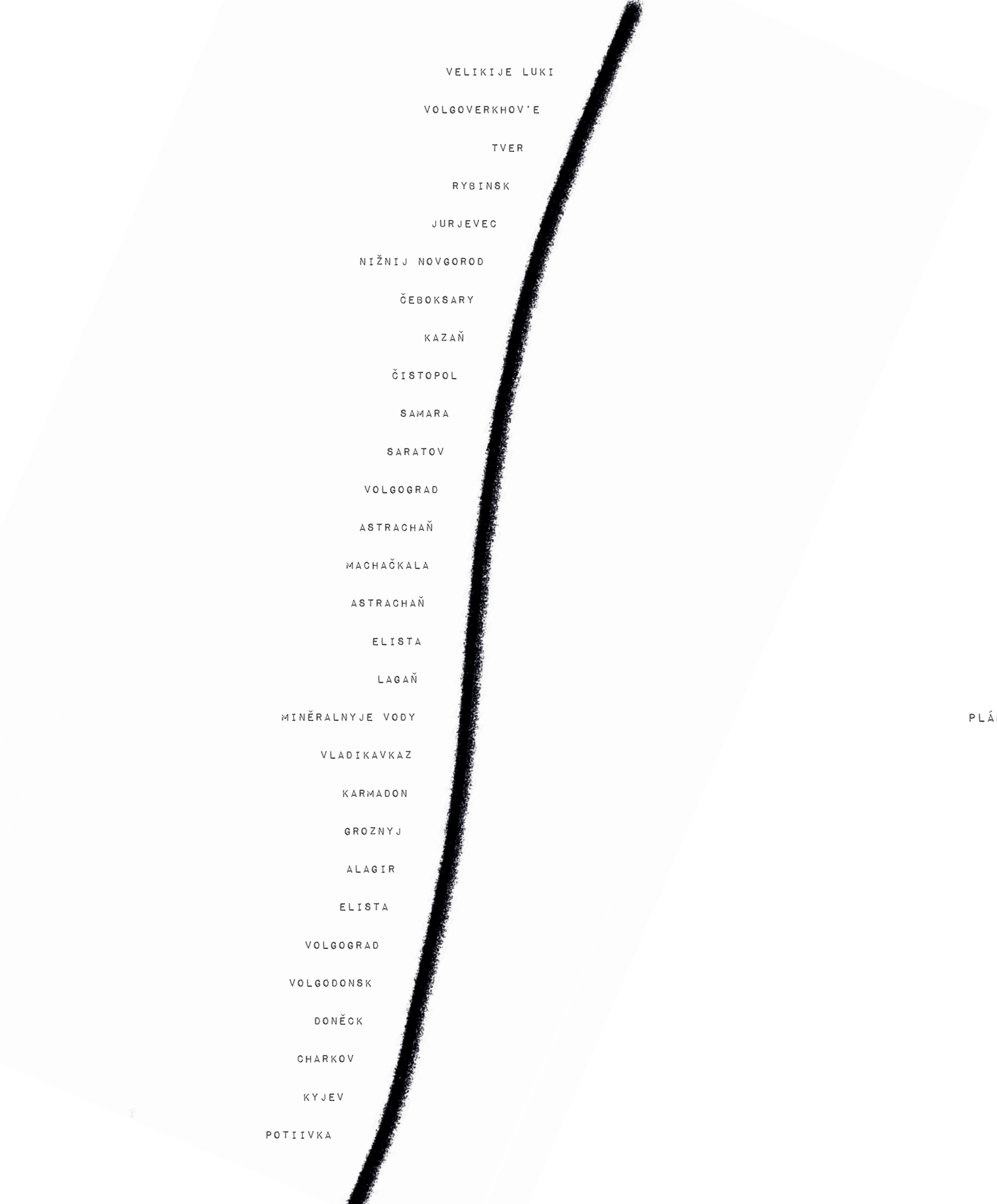

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

ŘEKA VOLHA (OD PRAMENE PO DELTU)

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

EVROPSKÉ RUSKO
ŘEKA VOLHA
KAVKAZ
KDE ZAČÍNÁ EVROPA
KALMYCKO
VALERIJ PANKOV

ze souboru *Řeka Volha*, pramen řeky Volhy v Tverské oblasti, 2012

ze souboru *Řeka Volha*, nedaleko Nižnij Novgorodu, 2012

ze souboru *Kalmycko*, Kalmycko, 2012

ze souboru *Kalmycko*, Kalmycko, 2012

ze souboru *Kavkaz*, Severní Osetie-Alanie, 2012

ze souboru *Kavkaz*, Severní Osetie-Alanie, 2012

ze souboru *Kde začíná Evropa*, Samara, 2012

ze souboru *Kde začíná Evropa*, Volgograd, 2012

ze souboru *Evropské Rusko*, Astrachaň, 2012

ze souboru *Evropské Rusko*, Machačkala, 2012

ze souboru *Valerij Pankov*, Charkov, 2012

2013

Světlana byla těhotná. Martin si nemohl dovolit ji na delší dobu opustit a plánovat větší cestu, tudíž se chopil příležitosti aspoň na 14 dní. Tou dobou již pracoval na své fotografické knize. Prozatím nebylo jasné, zda se v ní omezí jen na Sibiř, a proto chtěl mít fotograficky zmapovaná všechna místa v Rusku. Protože dříve procestoval nejvýchodnější cíp Ruska – Čukotku, nyní měl zájem zdokumentovat i nejzápadnější cíp Ruska – Kaliningrad.
Na cestu se vypravil opět automobilem s fotografem Janem Vermouzkem a navštívili společně mnoho vesnic v kaliningradské oblasti.
Oblast fotografy zaujala nejen svým charakteristickým střídáním míst s čilým turistickým ruchem a míst odlehlých, působících opuštěně, ale i míst s vojenskými základnami.
Kaliningradská oblast je nejvýznamnějším nalezištěm jantaru, což Martina jako člověka, který se zajímá o mineralogii a geologii zaujalo.

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

KALININGRADSKÁ OBLAST

DALŠÍ MÍSTA
V KALININGRADSKÉ OBLASTI

DÉLKA CESTY

14 DNÍ

SOUBORY

KALININGRADSKÁ OBLAST

ze souboru *Kaliningradská oblast*, Kaliningradská oblast, 2013

ze souboru *Kaliningradská oblast*, Matrosovo, 2013

ze souboru *Kaliningradská oblast*, Kaliningrad, 2013

ze souboru *Kaliningradská oblast*, Yantarny, 2013

2014

Krátká týdenní cesta do Moskvy měla jasný cíl – zahájení výstavy Viděno devíti. Bylo potřeba nainstalovat fotografie, výstavu zorganizovat a slavnostně zahájit. České centrum v Moskvě uhradilo letenky a Centrum Sacharova poskytlo prostory k uspořádání výstavy.
Do Ruska se Martin vydal v doprovodu Dmitrije Rubeinsteina, se kterým výstavu organizoval, a který byl přítelem Jana Vemrouzka.
Po zahájení výstavy Vermouzek s Wágnerem využili volného času a toulali se fotoaparátem po centru i periferii Moskvy. Při této cestě si MW vyzkoušel „fotografování od boku“, kdy dokumentoval momentky místního blešího trhu bez pohledu do hledáčku. Bohužel vzniklo jen málo kvalitních fotografií.
Dalším místem, které Martina tolik fascinovalo, bylo moskevské metro. Trávil v něm velké množství času a nacházel nevšední záběry v jeho každodenním ruchu.

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **MOSKVA**

DÉLKA CESTY

1 TÝDEN

SOUBORY

MOSKVA

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2014

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2014

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2014

ze souboru *Moskva*, Moskva, 2014

2016

Cílem cesty na Sibiř v roce 2016 bylo představit prarodičům dvou a půl letého synka Václava. Z Prahy vyrazili Wágnerovi společně s Janem Vermouzkem letecky do Jekatěrinburgu, dále pokračovali vlakem do Krasnojarsku. Zde zakoupili automobil a odjeli do Motyigina.
Město Motyigino se pro Martina stalo místem, kam se vracel rád. Během let si zde vytvořil velké množství přátel, které dlouhodobě dokumentoval. Svého přítele Borise, posledního pionýra, tehdy viděl naposledy. Ten rok poté bohužel zemřel na vážnou nemoc.
Během svých návratů do rodných míst Světlany Wágner doplňoval fotografický soubor Sibiř a pokračoval ve fotografování souboru o rodině Bezrukich. Společně s Janem Vermouzkem se podařilo zkontaktovat lovce medvědů. Autem je vozili na místa, kde kladli pasti a trávili tak s nimi velké množství času. Dokumentovali jejich život a působení fotograficky i audiovizuálně. Vermouzek pak odjel a Martin se sám vydal fotografovat do oblasti Chakasie. Bylo to fascinující místo plné opravdových otisků minulosti. Chakasie je nádherná stepní oblast, plná megalitických staveb uprostřed pusté a divoké přírody. Martina velmi bavilo objevovat petroglyfy, obdivovat menhiry a užívat si divokou krásu tohoto místa na jihu Sibiře. Tato cesta byla Martinovou dosud poslední cestou do Ruska. Dodnes (únor 2023) už znovu v Rusku nebyl.

JEKATĚRINBURG

KRASNOJARSK

MOTYIGINO A OKOLNÍ VESNICE

KRASNOJARSK

KRASNOTURANSK

MINUSINSK

UST'-BIUR

SHARYPOVO

JEKATĚRINBURG

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **SIBIŘ**

DÉLKA CESTY

2 MĚSÍCE

SOUBORY

POSLEDNÍ PIONÝR

SIBIŘ

LOVCI MEDVĚDŮ

RODINA BEZRUKICH

STAROVĚRCI Z VESNICE BURNEYJ

CHAKASIE

ze souboru *Sibiř*, Ordzhonikidze, 2016

ze souboru *Sibiř*, Rybnoje, 2016

ze souboru *Sibiř*, Kirsant'evo 2016

ze souboru *Sibiř*, Motyigino, 2016

ze souboru *Poslední pionýr*, Motyigino, 2016

ze souboru *Starověrci z vesnice Burneyj*, Burneyj, 2016

ze souboru *Starověrci z vesnice Burneyj*, Burneyj, 2016

ze souboru *Lovci medvědů*, Ordzhonikidze, 2016

ze souboru *Lovci medvědů*, Ordzhonikidze, 2016

ze souboru *Lovci medvědů*, Ordzhonikidze, 2016

ze souboru *Rodina Bezrukich*, Kamenka, 2016

ze souboru *Chakasie*, Chakasie, 2016

ze souboru *Chakasie*, Chakasie, 2016

2018

Poslední tři cesty na Ukrajinu Martin podnikl s fotografy Karlem Cudlínem a Janem Dobrovským.
Cesty v tomto roce se zásadně lišily od výprav, kdy do bývalého SSSR Martin jezdil sám. Byly s organizovanou strukturou, které se museli všichni fotografové držet a po Ukrajině se pohybovali dodávkou s řidičem.
Záměr všech tří cest byl zřejmý. Dokumentaristé si dali za cíl vydat knihu o Ukrajině. Každý z nich se už předtím po této oblasti pohyboval a vybudoval si k ní svůj postoj a vztah. Cudlín jezdil na Podkarpatskou Rus již od začátku devadesátých let, Wágner Ukrajinu navštěvoval systematicky (i některé cesty přes Ukrajinu vedly do Ruska) a Dobrovský měl za sebou fotografování během natáčení filmu Václava Marhoula *Nabarvené ptáče*, který se na Ukrajině částečně točil. Bylo to místo, jenž všechny tři spojovalo.
Výsledkem cest na Ukrajinu bylo vydání knihy *Lost Europe* v roce 2020 ve spolupráci se spolkem 400 ASA, kterého jsou všichni tři autoři součástí.
Na léto 2023 je plánována výstava fotografií z Ukrajiny všech tří autorů ve Washingtonu v USA.

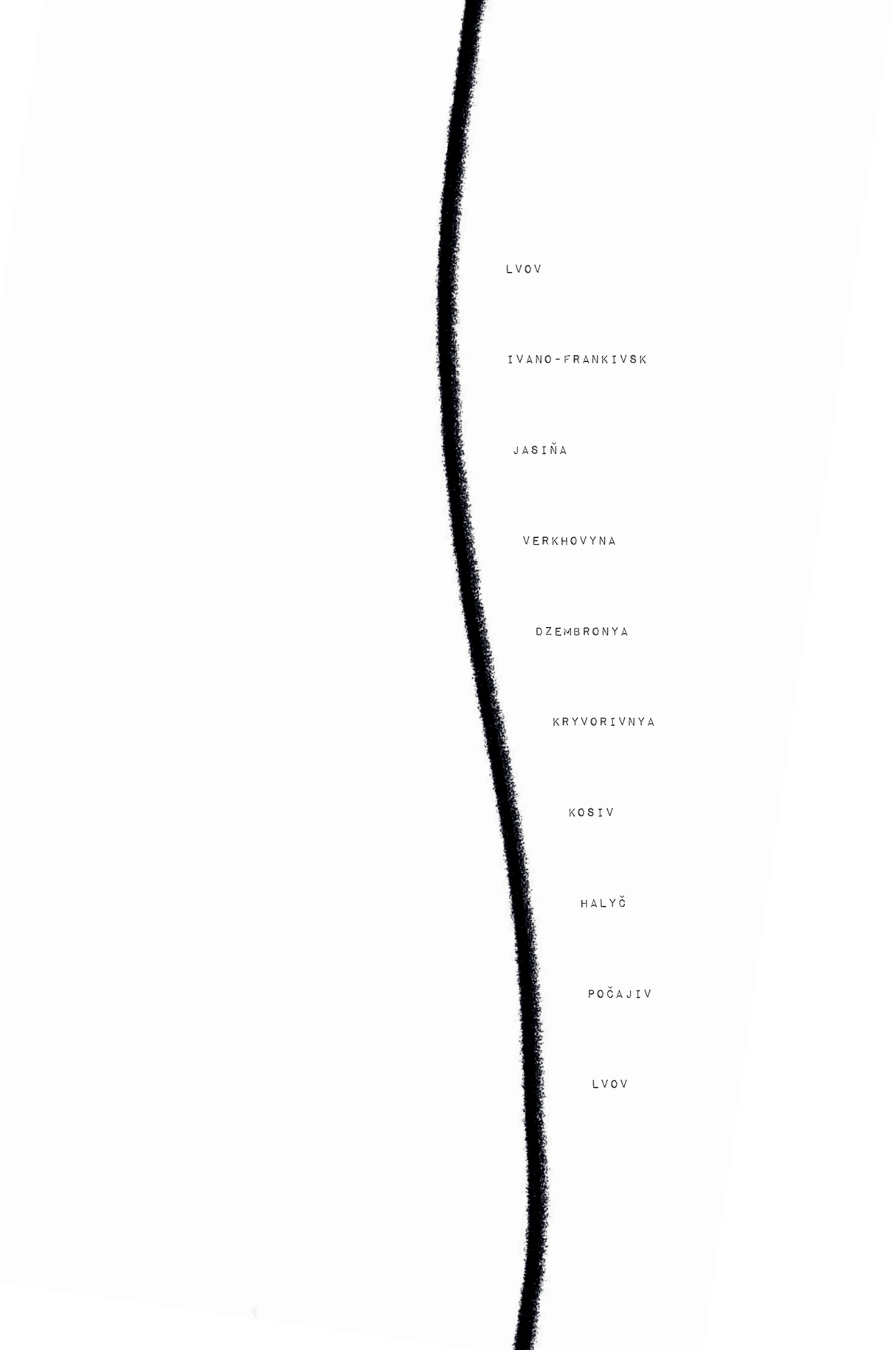

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

PODKARPATSKÁ RUS

DÉLKA CESTY

2 TÝDNY

SOUBORY

UKRAJINA

(SPOLEČNÉ FOTOGRAFOVÁNÍ
S K. CUDLÍNEM A J. DOBROVSKÝM
PRO KNIHU LOST EUROPE)

z knihy *Lost Europe*, Ivano-Frankivsk, 2018

z knihy *Lost Europe*, Ivano-Frankivsk, 2018

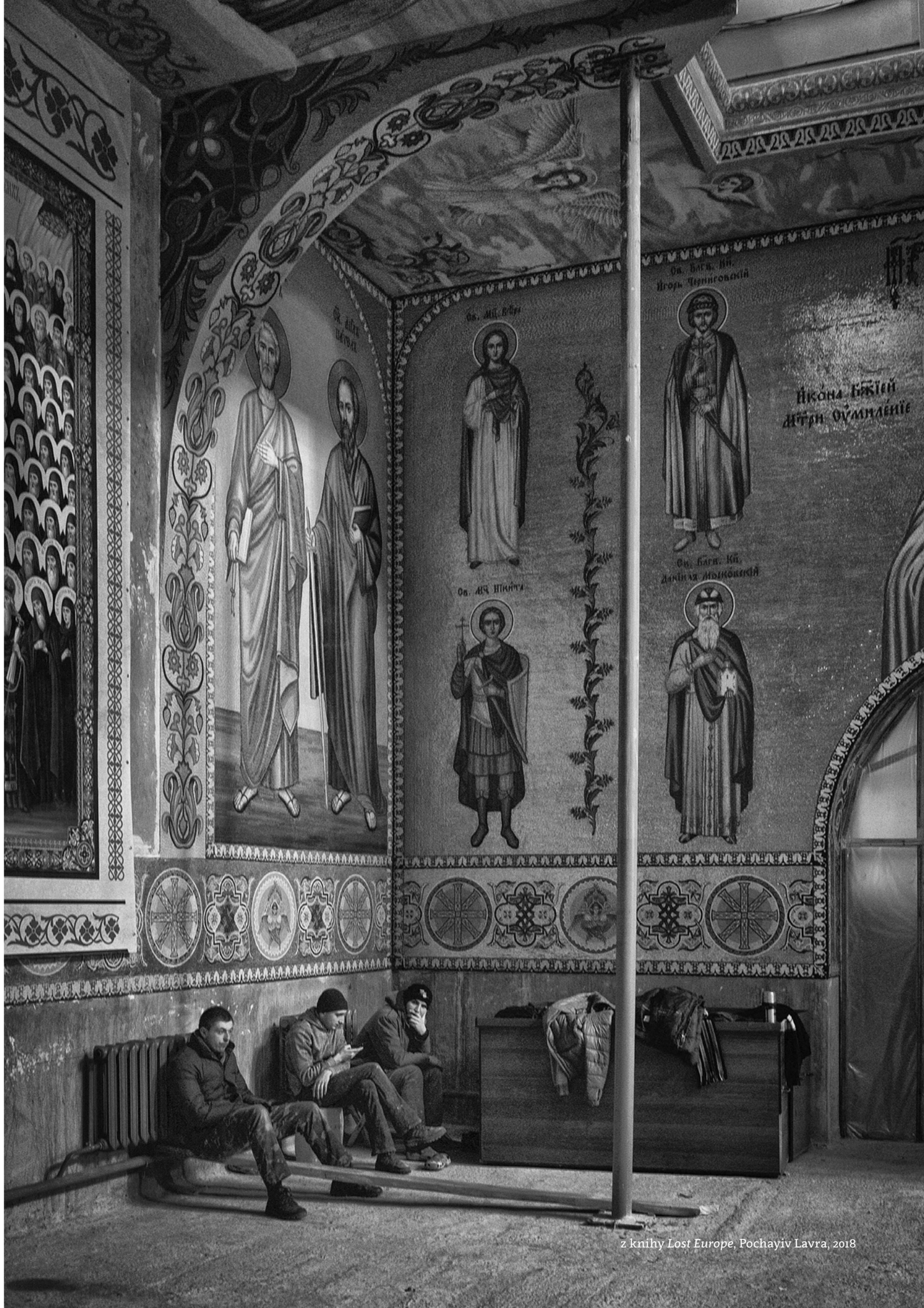

z knihy *Lost Europe*, Pochayiv Lavra, 2018

z knihy *Lost Europe*, Dzembronya, 2018

z knihy *Lost Europe*, Ivano-Frankivsk, 2018

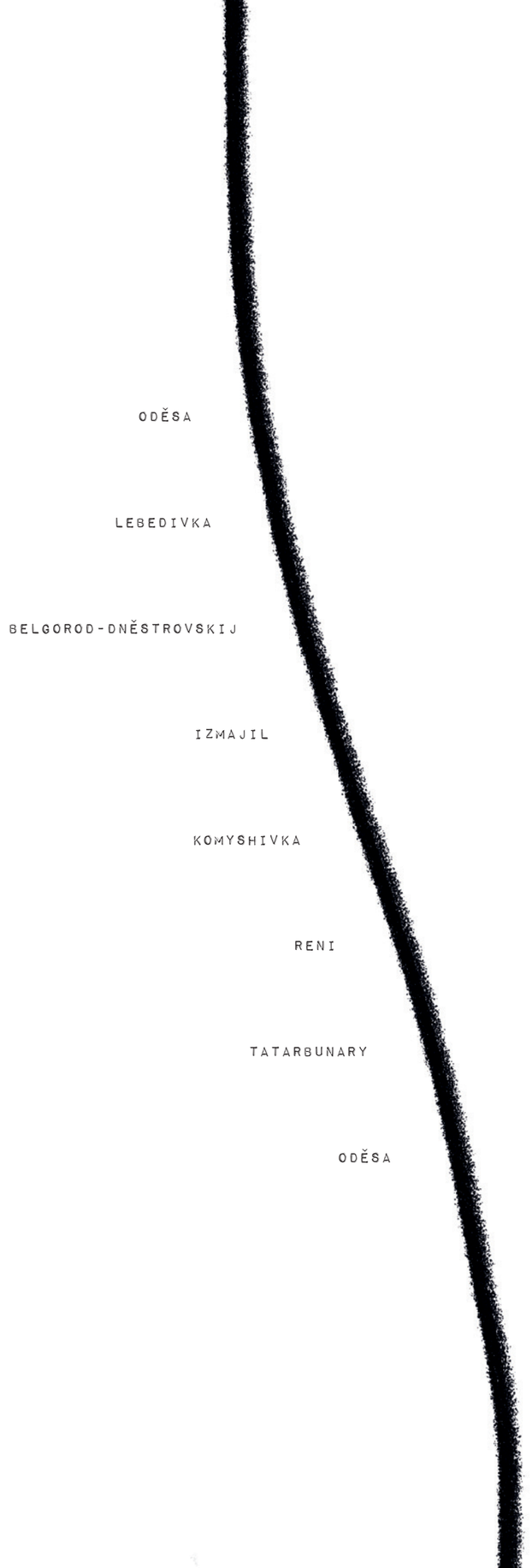

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO **ODĚSKÁ OBLAST**

DÉLKA CESTY

2 TÝDNY

SOUBORY

UKRAJINA

(SPOLEČNÉ FOTOGRAFOVÁNÍ
S K. CUDLÍNEM A J. DOBROVSKÝM
PRO KNIHU LOST EUROPE)

z knihy *Lost Europe*, Oděsa, 2018

z knihy *Lost Europe*, Oděsa, 2018

z knihy *Lost Europe*, Oděsa, 2018

z knihy *Lost Europe*, Oděsa, 2018

z knihy *Lost Europe*, Oděsa, 2018

z knihy *Lost Europe*, Oděsa, 2018

z knihy *Lost Europe*, Oděsa, 2018

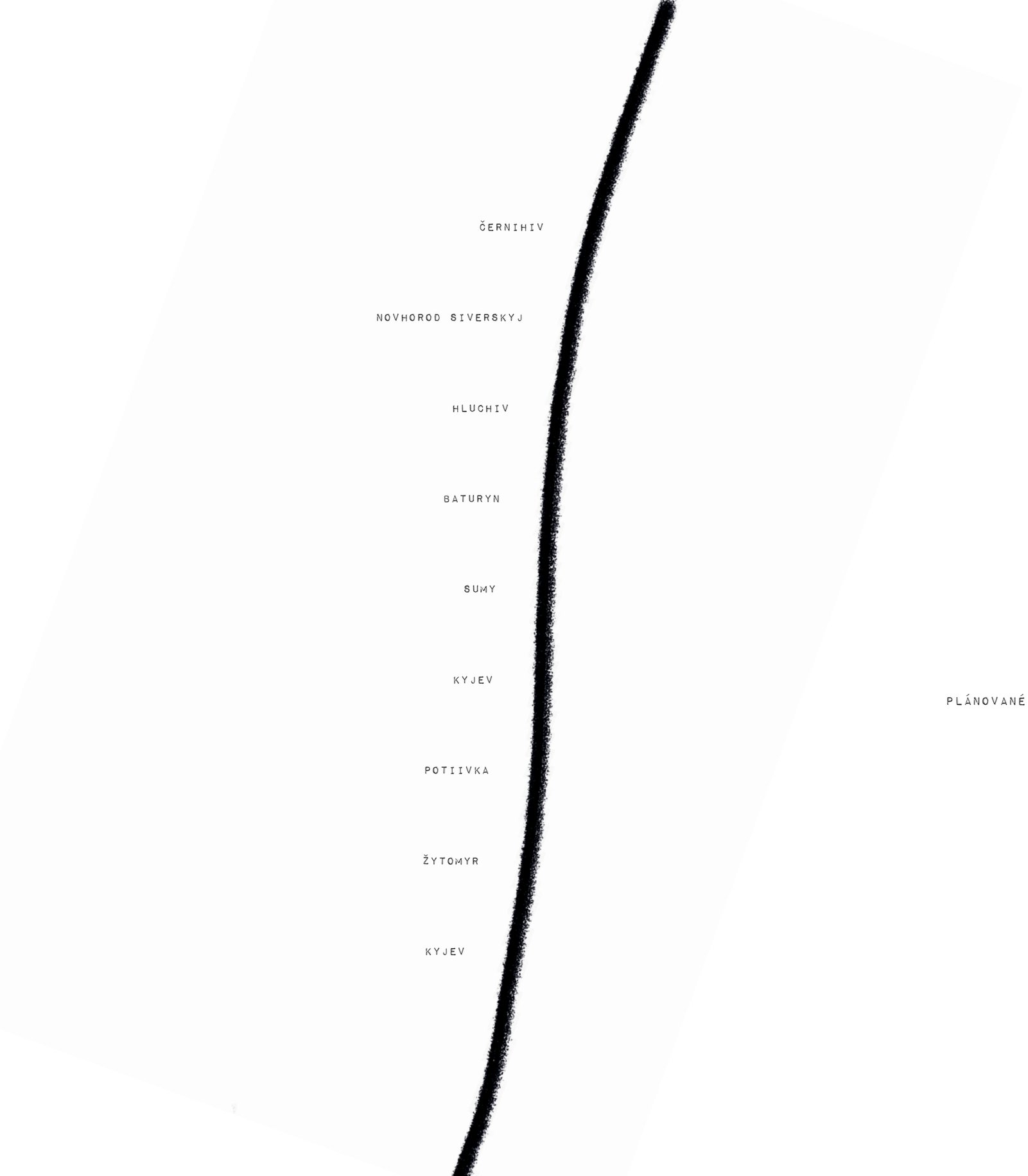

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

ČERNIHIVSKÁ, SUMSKÁ, ŽYTOMYRSKÁ OBLAST

DÉLKA CESTY

2 TÝDNY

SOUBORY

UKRAJINA

(SPOLEČNÉ FOTOGRAFOVÁNÍ
S K. CUDLÍNEM A J. DOBROVSKÝM
PRO KNIHU LOST EUROPE)

z knihy *Lost Europe*, Černihivská oblast, 2018

z knihy *Lost Europe*, Žytomyrská oblast, 2018

z knihy *Lost Europe*, Sumská oblast, 2018

z knihy *Lost Europe*, Sumská oblast, 2018

z knihy *Lost Europe*, Černihivská oblast, 2018

z knihy *Lost Europe*, Žytomyrská oblast, 2018

2021

Cesta po Pobaltských státech je poslední cestou do bývalého SSSR realizovanou do zpracování této diplomové práce (únor 2023). Šlo vlastně o rodinnou dovolenou, na kterou se Martin se Světlanou a synem Václavem vydali do Rigy na pozvání kamaráda Rostislava, který zde pracoval na české ambasádě.
Přestože se jednalo o cestu se ženou a synem, byla snaha navštívit ve třech Pobaltských státech mnoho zajímavých míst. Některé z nich byly silně spojeny s dobou Sovětského svazu. Ruiny nejzápadnějších vojenských základen bývalého SSSR jsou zde na pobřeží moře velmi častým jevem. Velmi intenzivní byl i zážitek z města Narva, které se nachází v těsné blízkosti Ruské federace a pomezí zde tvoří určitou neprodyšnou železnou oponu. V době návštěvy byla tato hranice pro civilní styk zcela uzavřena.
Vzhledem k bývalým historickým zařazením, byly Pobaltské státy po desítky let součástí Sovětského svazu a mají společnou historii. Kultura těchto států je již výrazně ovlivněna západní Evropou. Snímky během této cesty byly pořízeny pouze na mobilní telefon.

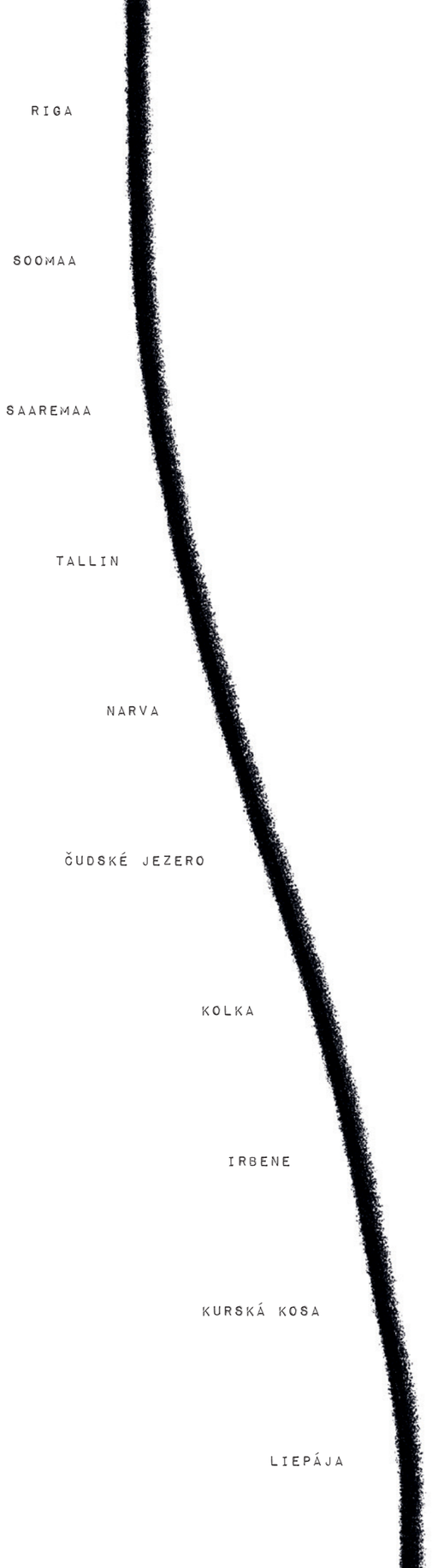

PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO

POBALTSKÉ STÁTY

DÉLKA CESTY

3 TÝDNY

SOUBORY

POBALTSKÉ STÁTY

ze souboru *Pobaltské státy*, Estonsko, 2021

ze souboru *Pobaltské státy*, na trajektu z Klajpedy, 2021

ROK	PLÁNOVANÉ CÍLOVÉ MÍSTO	S KÝM CESTOVAL	MODEL FOTOAPARÁTU	KINOFILMY			STŘEDNÍ FORMÁT			DIGITÁLNÍ	
				ČB 35	BA 35	DIA 35	ČB 120	BA 120	DIA 120	FOTOGRAFIE	VIDEO
1994	Podkarpatská Rus	otčím Vladimír	Praktika MTL5B	3	3						
1998	Moskva		Nikon F3, Flexareta 4	23	11		4		4		
1998	Podkarpatská Rus	Oldřich Mikuš	Nikon F3	15		1					
1999	Krym	Jan Ašer (pouze část cesty)	Nikkormat FTN, Nikkormat FT3	24	1	20					
1999	Krym	Oldřich Mikuš	Nikkormat FTN, Nikkormat FT3	21							
2000	Polostrov Kola	Jan Kohel	Minolta SRT101, Minolta SRT303	17		6					
2000	Kaliningradská oblast	Filip Singer	Minolta SRT101, Minolta SRT303			4					
2000	Kavkaz	Filip Singer	Nikon F801s, Nikkormat FT3, Flexareta 4a	10		4		8			
2000	Kamčatka	Filip Singer a část cesty Oldřich Mikuš	Nikon F801s, Nikkormat FT3	8		22					
2000	Pobaltské státy	Táňa Mikušová	Nikon F801s, Nikkormat FT3	4		5					
2000	Bajkalsko-amurská magistrála		Nikon F801s, Nikkormat FT3, Zorki 4K	29		6					
2001	Kurilské ostrovy		Nikon F801s, Nikkormat FT3	35	?	34					
2001	Moskva, Kavkaz	Táňa Mikušová	Nikon F801s, Nikkormat FT3	7		3					
2002	Kavkaz	Jan Kohel a Zuzana Zadrobílková (pouze část cesty)	Nikon F801s, Nikkormat FT3	25	3	9					
2002	Kurilské ostrovy		Nikon F801s, Nikkormat FT3, Kiev 88	46	3	50		13			
2002	Jekatěrinburg		Nikon FE, Nikon FE2	24	2	9					
2003	Krym	Dana Maňásková	Nikon FE, Nikon FE2	9		15					
2004	Uelen Čukotka	Cezary Bugajczyk (pouze část cesty)	Nikon F3, Nikon FE, Iskra, Olympus E10, Nikon D70	18	18	64	8	3		210	
2005	Černobylská radioaktivní zóna	Václav Vašků a Antonín Kratochvíl (pouze část cesty)	Nikon FE, Nikon FE2, Fuji GA645			47	5	4	14		
2006	Narodychi		Nikon FE, Nikon FE2	32							
2006	Donbas	Filip Singer (pouze jednodenní setkání)	Nikon FE, Nikon FE2	64							
2006	Sibiř	Stanislav Krupař (pouze část cesty)	Nikon FE, Nikon FE2, Fuji GA645, Nikon D70	91					23	17	
2006	Brest		Nikon FE, Nikon FE2	5							
2007	Sibiř – Angara		Nikon D200, Nikon FE							6147	
2008	Doněck		Nikon D200, Nikon FE							2719	
2009	Sibiř	Zdeněk Novotný Bričkovský	Canon EOS 5D							6074	
2009	Jekatěrinburg		Canon EOS 5D							3887	
2010	Ural	Rostislav Táborský (pouze část cesty)	Canon EOS 5D							4906	
2011	Ural	Jan Vermouzek a Rostislav Táborský (pouze část cesty)	Canon EOS 5DII							4401	ANO
2012	řeka Volha (od pramene po deltu)	Milan Bureš (pouze část cesty)	Canon EOS 5DII							4080	ANO
2013	Kaliningradská oblast	Jan Vermouzek	Canon EOS 5DII							1313	
2014	Moskva	Jan Vermouzek	Nikon 1 V1							1390	
2016	Sibiř	Jan Vermouzek (pouze část cesty)	Sony Nex 6, Sony Nex 5							4696	ANO
2018	Podkarpatská Rus	Karel Cudlín a Jan Dobrovský	Sony A7, Sony A6000							2026	ANO
2018	Oděská oblast	Karel Cudlín a Jan Dobrovský	Sony A7, Sony A6000							2339	ANO
2018	Černihivská, Sumská, Žytomyrská oblast	Karel Cudlín a Jan Dobrovský	Sony A7, Sony A6000							1643	ANO
2021	Pobaltské státy	Světlana Wágnerová, Václav Wágner a část cesty s Rostislavem Táborským, Lubošem Burdikem a Václavem Soukupem	Sony A7, iPhone 11 pro							1698	

JINÉ FOTOGRAFICKÉ SOUBORY

Nelze opomenout soubory, které vznikaly doma, v České republice. Martin vždy dokumentoval prostředí, kde se v daném období nacházel. Chodil do skauta, kde také pořizoval fotografie. Žil v Praze, toulal se jejími ulicemi a ztvárňoval každodenní život v nich. Jezdil na chalupu, a zachycoval prostředí vesnice.

Převážně se jedná o soubory vzniklé dodatečným výběrem z archivu negativů. Martin v průběhu dospívání fotografoval vše, co viděl. Až později se probíral negativy a vybral následující soubory.

Jeho důsledný přístup k popisu negativů nebyl na začátku ještě zdaleka tak vytříbený jako je nyní, proto dnes není u některých fotografií schopen určit přesný rok vzniku. Projekty tak zařazuji do několika širších časových rozmezí.

1994–1996

ze souboru *Skauti*, 1994–1996

ze souboru *Skauti*, 1994 – 1996

SKAUTI

Martin již od nízkého věku navštěvoval ve volném čase skauta a zážitky tak fotografoval už od svých dvanácti let. První negativy z raných let však někomu zapůjčil a zpátky se mu nikdy nevrátily. Proto fotografie z tohoto období, jsou dochovány až od roku 1994.
Negativy, o které Martin přišel, byly foceny na Ljubitel (patřil oproti kinofilmovým fotoaparátům mezi levnou techniku), na střední formát. Později fotil již na fotoaparát Praktika.

ze souboru *Skauti*, 1994–1996

1995 – 1998

ze souboru *Praha*, 1995–1998

PRAHA

Volný čas po škole trávil velmi často se svým kamarádem Dušanem, toulali se po Praze a fotografovali vše, co viděli nebo koho potkali. Jeho fotografie života v Praze jsou spojené s mládím a objevováním světa kolem sebe. Martin byl přesvědčený o tom, že člověk se musí „odfotit“. Nepřemýšlel nad obrazem, ani se nesnažil najít návod „jak fotit“, ale myslel si, že musí udělat co nejvíce fotografií, a způsobem „pokus omyl“ tak získat všechny zkušenosti.
Martin vzpomíná na chvíle svých začátků, kdy se ho ptal jeden fotograf, na co by se chtěl ve svých fotografiích zaměřit. Zda na krajinu, reportáž či portréty. Martin dlouho neznal odpověď na tuto otázku. Nakonec mu přišla nejpřirozenější „živá fotografie“.
Tímto výrazem pojmenovává něco, jako je dokument, reportáž, cokoliv, co není inscenovaná fotografie portrétu či zátiší.

ze souboru *Praha*, 1995–1998

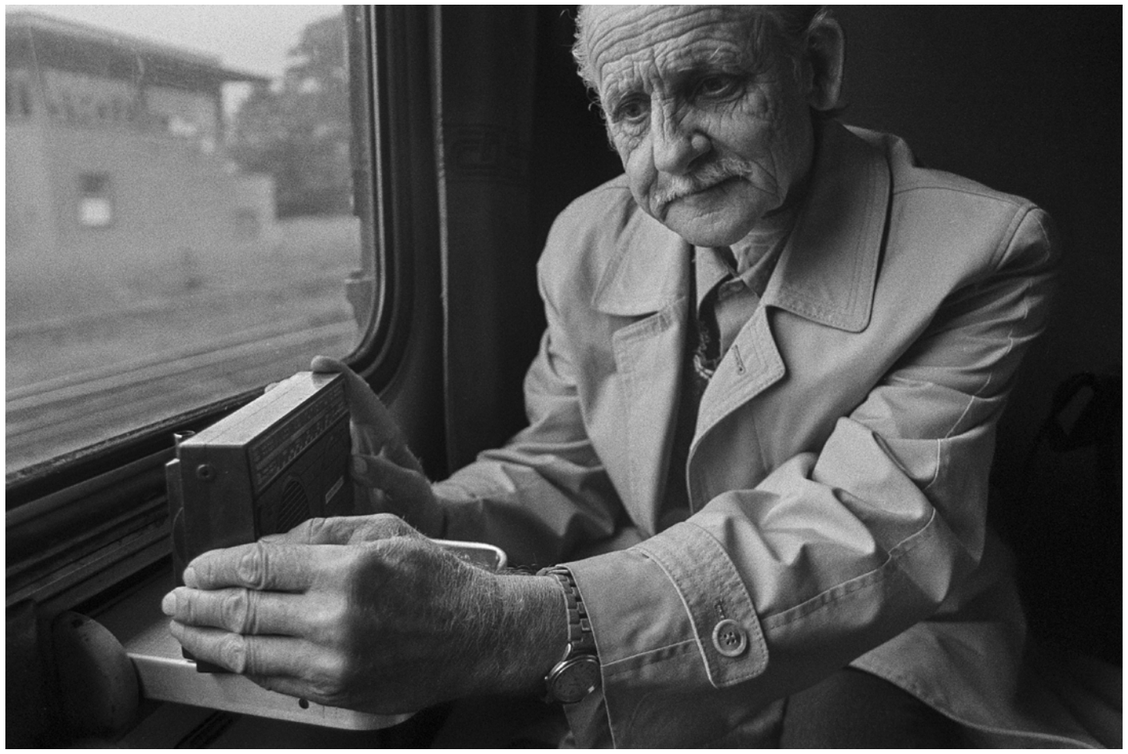

ze souboru *Železnice*, 1995–1998

ŽELEZNICE

Martin až do r. 2010, do svých třicátých narozenin neměl řidičský průkaz. Většinu cest proto podnikal vlakem. Z železničního prostředí tak postupem času vzniklo velké množství fotografií, ze kterých vytvořil tento soubor.

ze souboru *Železnice*, 1995–1998

ze souboru *Železnice*, 1995–1998

ze souboru *Vesnice*, 1995–1998

ze souboru *Vesnice*, 1995–1998

VESNICE

Fotografie zachycující život na českých vesnicích Martin fotografoval už od nízkého věku. Zpětně z těchto fotografií vytvořil soubor, který svými výjevy může divákovi vzdáleně připomínat jeho pozdější tvorbu na cestách po bývalém SSSR. Jedná se především o fotografie z chalupy v okolí města Louny. Soubor doplňují snímky z výletů na jižní Moravu za kamarádem Jiřím Pospíšilem.

ze souboru *Vesnice*, 1995–1998

ze souboru *Na cestě*, 1995–1998

NA CESTĚ

Fotografie z různých výletů, ať už na kole, autem či vlakem byly zařazeny do souboru Na cestě. Jedná se o fotografie deníkového typu.

ze souboru *Na cestě*, 1995–1998

1995 - 2007

ČESKÁ KRAJINA

Motiv krajiny se objevuje v Martinových fotografiích již od patnácti let. Touha zachytit vzhled proměnlivé české krajiny ho lákala k podnikání velkého množství výletů s přáteli.
Pro fotografování krajiny si vybral čtvercový formát. Do krajinářské fotografie je vždy zakomponovaný otisk člověka. Ať už urbanistický či lidský prvek stejně jako v životě tvoří nedílnou součást přírody.
Soubor byl vybrán k doplnění výstavy *Na východ od ráje* v Doněcku (2008), která byla dále reprízována v Jekatěrinburgu v domě Metěnkova. Důvodem zařazení fotografií na tuto výstavu, byla touha prezentovat českou krajinu ruským obyvatelům. Fotografie z českého prostředí by Martin rád vystavoval v zahraničí i v budoucnu.

ze souboru *Česká krajina*, 1995–2007

ze souboru *Česká krajina*, 1995–2007

1996–1999

ze souboru *Ve škole*, 1996–1999

ze souboru *Ve škole*, 1996–1999

VE ŠKOLE

Fotografie znázorňují nejen jeho začátky školní docházky ze Základní školy Solidarita v ulici Brigádníků, ale i čas strávený na obou středních školách (Pražská fotografická škola na náměstí Jiřího z Lobkovic a Střední odborné učiliště, obor fotografie), kde studoval. Fotografování pro něj představovalo prostředek, jak zaznamenat zážitky, které jako náctiletý kluk se svými kamarády prožíval. Bylo to pro něj něco jako si psát deník.

1998-2000

ze souboru *Protesty*, 1998–2000

PROTESTY

Fotografovat protesty Martina společně s Filipem Singerem moc bavilo. Dokumentovali demonstrace převážně v hlavním městě, kde bydleli. Imponovalo jim zachycovat stejné „válečné prostředí“, opravdové akce, kde se něco děje, jako jejich fotografické vzory: Karel Cudlín nebo Josef Koudelka. Byl to vždy obrovský zážitek, dobrodružství a adrenalin.
Martin také díky tomu lépe vnímal fungování médií. Ověřil si tak, že referovala povětšinou nestranně.
Mezi fotografované protesty patří například: Global street party (1998), Street party (1998), antiglobalizční protesty v Praze (protesty proti Mezinárodnímu měnovému fondu, 2000) a Demonstrace nacionalistů a anarchistů v Praze (2000).

ze souboru *Protesty*, 1998–2000

ze souboru *Protesty*, 1998–2000

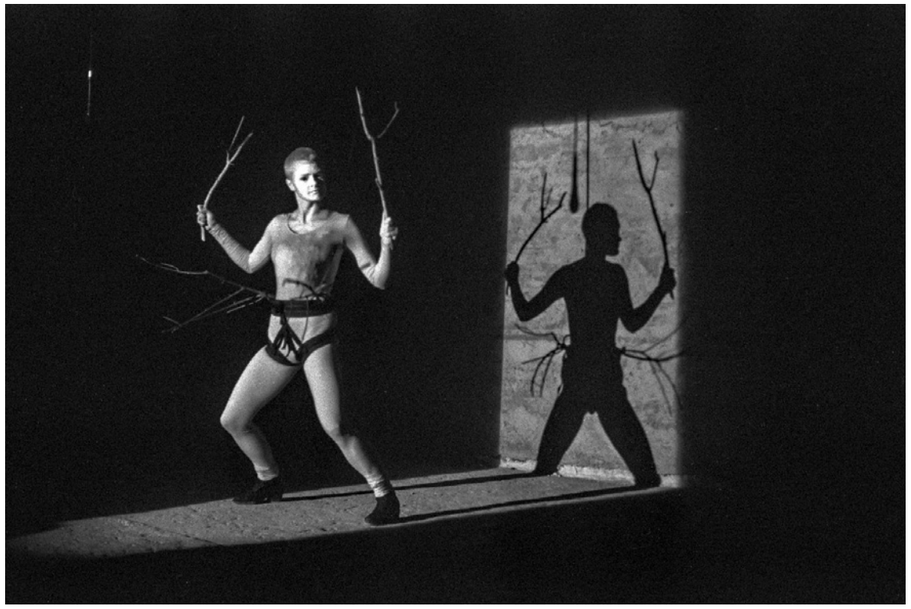

ze souboru *Festival „…příští vlna / next wave…“*, 1998–2000

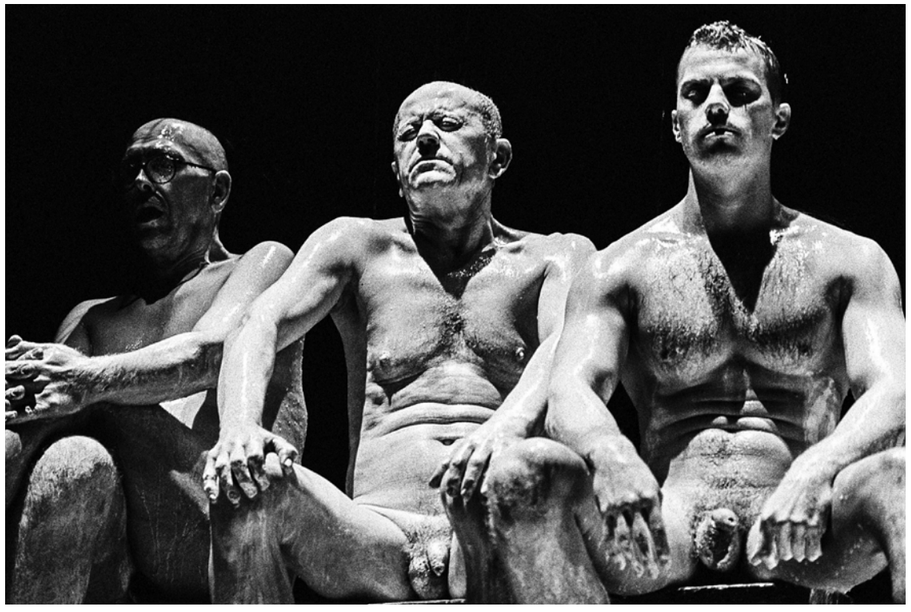

ze souboru *Festival „…příští vlna / next wave…“*, 1998–2000

FESTIVAL „…PŘÍŠTÍ VLNA / NEXT WAVE…“

V Praze probíhá již od roku 1993 alternativní divadelní festival „*…příští vlna / next wave…*“ Tento festival Martin již znal, ale až v roce 1999, díky Josefu Ptáčkovi (jeho strašnický soused, a zároveň známý fotograf), dostal náhodně šanci festival fotograficky zdokumentovat pro jeho ředitele Jana Dvořáka. Díky tomu vznikl soubor fotografií poskládaný z několika ročníků festivalu. Máme tak unikátní možnost vidět Martinovo pojetí divadelní fotografie. Na toto období vzpomíná s velkou láskou. Příležitosti, dostat se do zákulisí divadla a trávit čas mezi umělci, byly pro něho nové a fascinující. Toto téma se v jeho archivu již neopakuje. Je rád, že takový soubor fotografií vznikl.

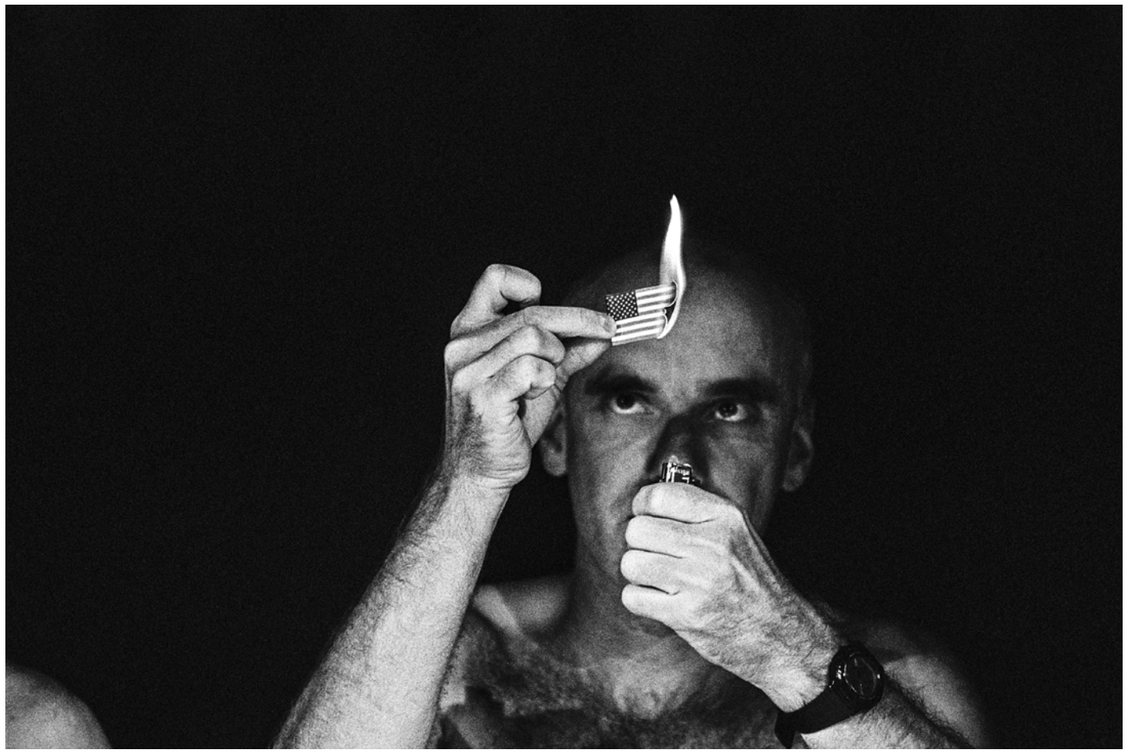

ze souboru *Festival „…příští vlna / next wave…“*, 1998–2000

2013

ze souboru *Včelaři*, 2013

VČELAŘI

V roce, kdy Martin očekával narození potomka, začal více času trávit na chalupě v severních Čechách. Touha zřídit si zde včelstva ho přivedla k oslovení zkušených včelařů. Své nové zkušenosti získával fotografováním starších včelařů z okolních vesnic.

ze souboru *Včelaři*, 2013

ze souboru *Včelaři*, 2013

ze souboru *Vltava*, 2013

VLTAVA

Po ukončení magisterského studia na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě chyběl Martinovi kontakt s bývalými spolužáky. Rozhodl se jim i dalším fotografickým přátelům nabídnout téma, které by je znovu spojilo. A tak vznikl projekt s názvem *Vltava*. Po celý rok autoři Martin Wágner, Václav Němec, Ronald Persan, Dmitrij Rubinstein, František Weiss, Jindřich Čermák, Michael Kratochvíl, Jakub Škraban, Ivana Jašminská, Filip Singer a Branislav Moroz dokumentovali řeku v jejích různých částech (Lipenská přehrada, Český Krumlov nebo Kralupy nad Vltavou). Výsledkem celého projektu byla výstava v březnu 2014 ve sladovně kralupského pivovaru, v rámci akce Pivovar. Autory zastupovaly fotografie nejen dokumentární, krajinářské, ale i abstraktní.

ze souboru *Vltava*, 2013

2019

ze souboru *Lom Československé armády*, 2019

ze souboru *Lom Československé armády*, 2019

LOM ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Nepříliš rozsáhlý soubor vznikl díky přátelství s Janem Dobrovským, který byl dřív členem dozorčí rady společnosti Czech Coal a později jejím předsedou. Požádal ho o společnou jednodenní návštěvu Lomu Československé armády v mostecké pánvi, kde vznikly tyto fotografie.

ze souboru *Lom Československé armády*, 2019

ze souboru *Lovci zkamenělin*, 2019

LOVCI ZKAMENĚLIN

Geologie Martina provází již od dětství. Zájem o ni se opět prohloubil po narození syna Václava, se kterým výpravy podniká dodnes. Fotografie jsou z různých situací a míst doma i ve světě, jakými jsou například Koněprusy, Radotín, Kosov, Praha, Loděnice, Doubravice, Louny, Dorset v Jižní Anglii apod.

ze souboru *Lovci zkamenělin*, 2019

ze souboru *Lovci zkamenělin*, 2019

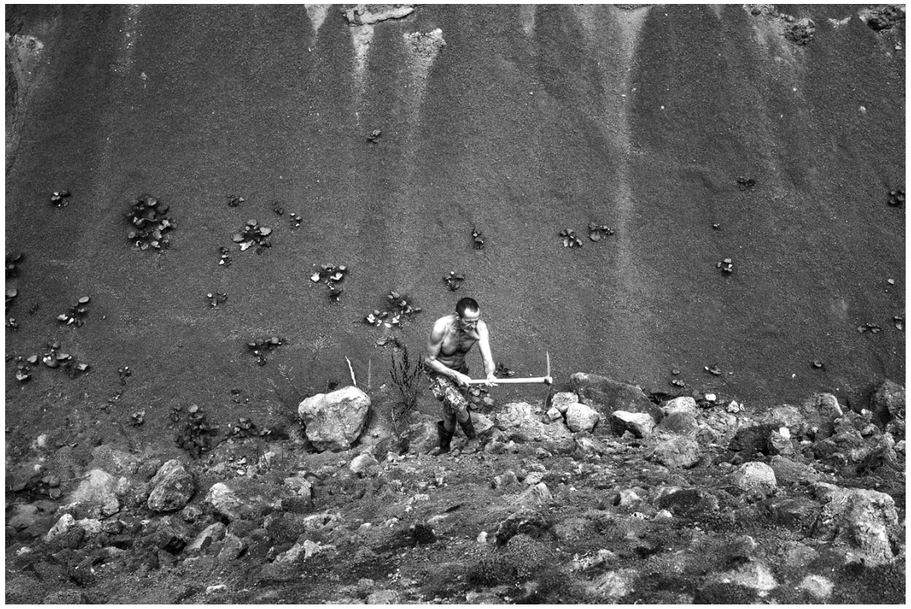

ze souboru *Lovci zkamenělin*, 2019

ze souboru *Lovci zkamenělin*, 2019

Martin má kromě fotografování ještě další zájmové oblasti. Je to geologie, mineralogie a paleontologie. Počátky takových zálib mohou vzniknout třeba na základě prostředí, ve kterém člověk vyrůstá a krajiny, ve které prožije dětství a která ho obklopuje. Bylo tomu tak i v případě Martina, který během svého mládí i později velmi rád jezdil do Českého středohoří.

Vulkanický původ zdejší krajiny a její tajemná malebnost inspiruje k přemítání nad vývojem hornin až k současné podobě krajiny. Odpovědi na mnoho otázek skýtá geologická věda. Je zajímavé vidět, jak vznikaly ty fantasticky formované přírodní útvary, jaký je původ všech těch hornin, které nás při výletech do přírody tolik fascinují. Zájem o mineralogii propukl již v útlém věku, kdy jako malý zvídavý kluk nacházel velké zalíbení v hledání nerostů. Rád vzpomíná na obrovské nadšení a radost, když objevil svůj první achát v Kozákově nebo trilobita v Radotíně. Samotné očekávání je vzrušující až tajemné a ve spojení s fotografováním přináší každý takový výlet mnoho zážitků. Člověka láká na výletě něco vidět, něco zažít a třeba si i něco přinést pro uchování vzpomínek.

Na svých četných cestách po nejvzdálenějších končinách Ruska se pak Martin v dospělém věku setkával s geologickými výzkumnými pracovníky. Fascinovalo ho, jak poutavě dokázali o krajině vyprávět a kolik toho o ní věděli.

Nyní, když vychovává svého syna, se znovu vrátil k mineralogii a paleontologii. Často se synem tráví volné chvíle v přírodě, kde společně podnikají výlety, poznávají přírodu a zažívají vzrušení z objevování zkamenělin stejně, jak si to Martin pamatuje z doby svého mládí.

Geologie a hledání trilobitů má mnoho společného s vyhledáváním a nalézáním pokladů mezi starými negativy nalezenými v popelnici. Stejně tak se vše snoubí s objevováním zapomenutých záběrů v tajemné krajině Dálného východu. A to vše je Martinův motor, který ho táhne do dalších fotografických cest, další práce s archivem, dalších výstav a na další výpravy za lovem zkamenělin.

ze souboru *Lovci zkamenělin*, 2019

Pro autora je typický rukopis ve formě černobílé, dokonale čisté a technicky zvládnuté fotografie. Ale v průběhu pětadvaceti let jeho uměleckého působení můžeme pozorovat jistý tvůrčí vývoj. Je nutné přihlédnout i k věku, kdy Wágner s fotografováním a cestováním začal. Zřejmý rozdíl je patrný v jeho dílech z roku 1997, které jsou převážně cestopisné, oproti tvorbě z roku 2018, kdy ve fotografiích dává široký prostor pro diváckou interpretaci.
Po celou dobu jeho fotografického působení byl výrazně ovlivňován studiem středních škol a později i vysoké školy fotografického oboru. Dále ho významně formovali profesionální fotografové, kteří Martina v jeho tvorbě a samotném vnímání fotografie ovlivnili a podněcovali.
Od počátků jeho tvorby je zjevný motiv, ke kterému se dlouhodobě důsledně a poctivě vrací a celá jeho tvorba tak působí velmi uceleně.

„Pro autora je podstatné především vcítění a pochopení, kdy postupně zaznamenává množství okamžiků v jejich bezprostřední syrovosti nově objevovaného a postupně poznávaného prostředí. Fotografa nezajímá jakkoliv atraktivní, ale vždy pouze uměle modelovaný scénář a různě přetvářený obraz Ruska přežvýkávaný v médiích. Pokouší se vše sám znovu důkladně a na vlastní kůži prožít snad po vzoru dávných „objevitelů“. Přímý prožitek (vykoupený nikoliv jednoduchými okolnostmi dlážděnými vším možným nepohodlím) pak přenáší do svých záběrů.“
(Aleš Kuneš, 2007)

Nejen v jednotlivých fotografiích, ale převážně ve výběru fotografických souborů, je u Martina zřejmý obrovský posun. Po nástupu na učiliště, kdy měl možnost konzultovat s Alešem Kunešem a později pravidelné konzultace na Institutu tvůrčí fotografie, jeho výběry výrazně ovlivnily.
Přetrvávajícím tématem fotografií je vhled do každodenního života prostých lidí ve vesnicích a městech bývalého Sovětského svazu. Za tématy se mnohdy navrací i několikrát během následujících let. Existuje jen malé množství starších Wágnerových fotografií, kde divák nenalezne zachyceného člověka. I v krajinných fotografiích Martin vždy zakomponuje lidský otisk, jako vztah či aktivitu v krajině.

„Když se člověk zadívá na Martinovy fotografie, vycítí z nich jakousi „ruskou tragédii“, osudovost. Neznám jedinou jeho humornou fotografii, kde by z objektů byla cítit radost a smích. Vše je povětšinou v rovině lehké lítosti či pomíjivosti, která jeho fotografie prostupuje. A myslím si, že právě tento přístup je pro ruskou enklávu a její vnímání tradiční. Z jeho fotografií cítím, že má ten osudový východ tak nějak hluboce v sobě zakořeněný.“
(z rozhovoru s Ibrou Ibrahimovičem, leden 2023)

Výraznou výjimkou v tomto směru je jeho praktická diplomová práce na Institutu tvůrčí fotografie z roku 2013 *Kde začíná Evropa*, kterou ve spolupráci s jejím vedoucím Vladimírem Birgusem sestavil výhradně ze symbolicky pojatých expresivních fotografií signifikantních statických detailů. Její bližší charakteristiku a analýze uvádím v kapitole Působení Martina Wágnera na Institutu tvůrčí fotografie. K takovému typu fotografií se někdy vracel i v pozdějších dílech.

Wágner má určitou schopnost pozorovat život lidí a prostředí, ve kterém žijí tak, že sám zůstává nepozorován. Prezentované snímky tak mají silnou atmosféru tiché krajiny vyzařující klid.

Ve snímcích z Ukrajiny, kterou MW navštívil společně s Karlem Cudlínem, lze objevovat společná témata. Oba fotografy zajímaly periferie vesnic, rody na pokraji vymření a jiné osudy, které by mohly v následujících 10–20 letech úplně zaniknout. Zároveň se ve svých fotografiích snažili subjektivně zdokumentovat určitou soběstačnost obyvatel žijících mimo systém.

PŮSOBENÍ MARTINA WÁGNERA

NEGATIVY FRANTIŠKA BENEŠE

Příběh o nálezu rozsáhlé fotografické práce neznámého amatérského fotografa je velmi neobvyklý a zajímavý. Jeho objevení a představení širší veřejnosti byla vlastně náhoda a nápad mladého nadšeného začínajícího fotografa Martina Wágnera. Nalezený soubor negativů pro něho představoval velkou inspiraci, motivaci, byl zdrojem nového fotografického poznání a možná v určitém období také vzorem.

V roce 1997 koupil tehdy 17letý Martin několik krabic náhodně objevených negativů. Celý archiv se dlouhá léta skrýval lidským pohledům za tapetami polepenou skříní v jednom z pražských bytů a přišlo se na něj při rekonstrukci. Obsah dvanácti velkých přepravek, jež skýtal celkem necelých 6 tisíc pečlivě seřazených negativů v úhledně a dokonale nadepsaných obálkách, probudil u začínajícího fotografa silný zájem, a stal se pro něj zásadní inspirací. Jakmile získal potřebný finanční kapitál a archiv odkoupil, začal postupně negativy prohlížet, zvětšovat a třídit. Každá nově otevřená obálka podněcovala touhu po objevení něčeho nového. Současně ho svazovala velká zodpovědnost vůči autorovi, který negativy vytvořil a uchoval. S pomocí stejně nadšených kamarádů se Martinovi časem povedlo vybrat některé z negativů a prezentovat je na menších výstavách.

Životopisné informace o fotografovi, který celý tento archiv vytvořil, se skládají jako střípky do mozaiky jen postupně a velmi pomalu. Jde o pana Františka Beneše (dále jen F. B.), který se narodil 20. července 1878 a zemřel v nedožitých 65 letech 8. července 1943. Některé životopisné údaje a osobní charakteristiky o občanu Františku Benešovi lze dohledat v záznamech z ústředního policejního archívu na Chodovci. Martin si společně s přítelem a teoretikem fotografie Josefem Mouchou vyžádali a podrobně prostudovali policejní spisy pana F. B. a jeho manželky. Policejní záznamy popisují F. B. jako bezúhonného člověka střední postavy, postrádajícího zvláštních znamení. Je poznamenáno, že vedle souměrných úst nese jeho podlouhlý obličej stopy po neštovicích. Vlasy měl podle popisu v záznamech o vydání dokladů tmavě hnědé, oči šedomodré a chrup neporušený. F. B. měl právnické vzdělání a pracoval jako vrchní rada na magistrátě Staroměstské radnice v hygienickém oboru. V lednu 1919 se na farním úřadě Královských Vinohrad oženil s manželkou Bohumilou rozenou Silnou a 13. listopadu 1921 se jim narodila dcera Františka. Žili spolu v Praze v Dittrichově ulici pod Karlovým náměstím, ale ke konci života se usídlili ve Zbraslavi.

Během svého života pan F. B. hodně cestoval a fotografoval. Zachovaly se negativy, které dokumentují velký počet cest pravděpodobně za zábavou a poznáním. Z negativů si vytvářel kolorované diapozitivy a veřejně je prezentoval formou osvětových přednášek. Získal povolení k tomu, aby pořádal „přednášky se světelnými obrazy za vstupné ku krytí režijních výloh“, jak lze dohledat v dokumentech pražského Národního archívu z roku 1923. Pokud je ze zlomkovitě dochovaných informací známo, své snímky autor nevystavoval. Často ale pořádal přednáškové turné s projekcí diapozitivů. Zachoval se kupříkladu název jedné z přednášek: Ve stínu pyramid: exotická přednáška s dvěma sty vlastními kolorovanými

ručně popsané obálky s negativy Františka Beneše

ručně popsané obálky s negativy Františka Beneše

obrazy. Na stránkách knihy Indiáni Jižní Ameriky zmiňuje Františka Beneše cestovatel Alberto Vojtěch Frič jako jednoho z nejaktivnějších členů zájmového hnutí fotografů.

Při dalším pátrání po informacích o osobě F. B. objevil Martin Wágner na Vinohradském hřbitově rodinný hrob Benešových. Zjistil, že v něm jsou uloženy ostatky tří sester Benešových, z nichž jedna byla matkou Františka Beneše. Po smrti Benešovy matky si její sestra (Benešova teta) vzala jeho otce, jak dříve bylo častým zvykem, a Františka vychovávala. A až do konce života se obě tetičky o svého synovce svědomitě staraly, byl dobře zajištěný. Také jeho otec měl lukrativní zaměstnání, byl vysoce postaveným úředníkem v bance Slavia. Podle tehdejších poměrů představovali pražskou honoraci, jakousi smetánku společnosti.

Fotografování a cestování bylo pro F. B. velkou zálibou. Záběry z jeho cest vznikaly v průběhu tří dekád ohraničených léty 1908 až 1938. Zpočátku cestoval s tetičkami do Vídně, do Berlína, do Hamburku, vše je zdokumentováno na fotkách z let 1908 - 1909. Když tetičky zemřely, vydával se na cesty sám. Našel si kamarády a spolu s nimi podnikal dobrodružné a trochu i horolezecké výpravy do Alp. Na některých cestách je doprovázeli profesionální průvodci. F. B. absolvoval také několik výprav do severní Afriky, konkrétně do Alžíru a do Egypta, ale i na Blízký východ do tehdejší Palestiny. To vše je možné zjistit z negativů.

Později, když se F. B. seznámil se svou budoucí ženou, podnikl a zdokumentoval mnoho cest, na kterých ho mladá choť doprovázela. Cestovali spolu ovšem převážně do luxusních letovisek na jihu Francie, Jugoslávie a po Itálii. Z policejního archívu lze dohledat, kdy získali cestovní pasy, dozvídáme se, že jeho manželka řídila automobil, dále je zaznamenáno, že F. B. měl povolení držet zbraň (zbrojní pas). V historických dobových pramenech se můžeme dočíst, že v té době fotografování představovalo určitou módu bohatých lidí, zálibu pro ty, co si to mohli dovolit. Každým rokem se pak fotografie i postup fotografování zjednodušoval, vznikaly fotokluby a různé spolky fotografů. V knize Alberta Vojtěcha Friče *Indiáni Jižní Ameriky* byl Beneš označen za jednoho z nejagilnějších členů zájmového hnutí. Konkrétní spolek, ve kterém F. B. figuroval, ale není znám.

Těžištěm Benešovy fotografické práce byly zejména turistické pamětihodnosti hlavně v Evropě, příležitostně pak zavítal i do severní Afriky. Fotografoval města, venkov či krajinu, na mnohých snímcích zachycuje i domorodce. Podle početných záběrů spolucestujících lze usuzovat, že chtěl o každé cestě vytvořit také záznam, jakýsi cestovní deník. Ačkoliv autor své negativy velmi pečlivě uložil do obálek s popisem místa a času, doposud nebyly objeveny žádné poznámky ani písemné komentáře o cestách, zážitcích nebo osobách, které fotografoval.

První výstavu zvětšenin z archivu F. B. zahájil Martin v pražské kapli sv. Jana Nepomuckého v listopadu roku 2005. V Českých Budějovicích uspořádal další komorní průřez dílem F. B., vybíral už ale z plně digitalizovaného archivu skleněných a celuloidových negativů, čítajícího na 5500 položek.

z archivu Františka Beneše

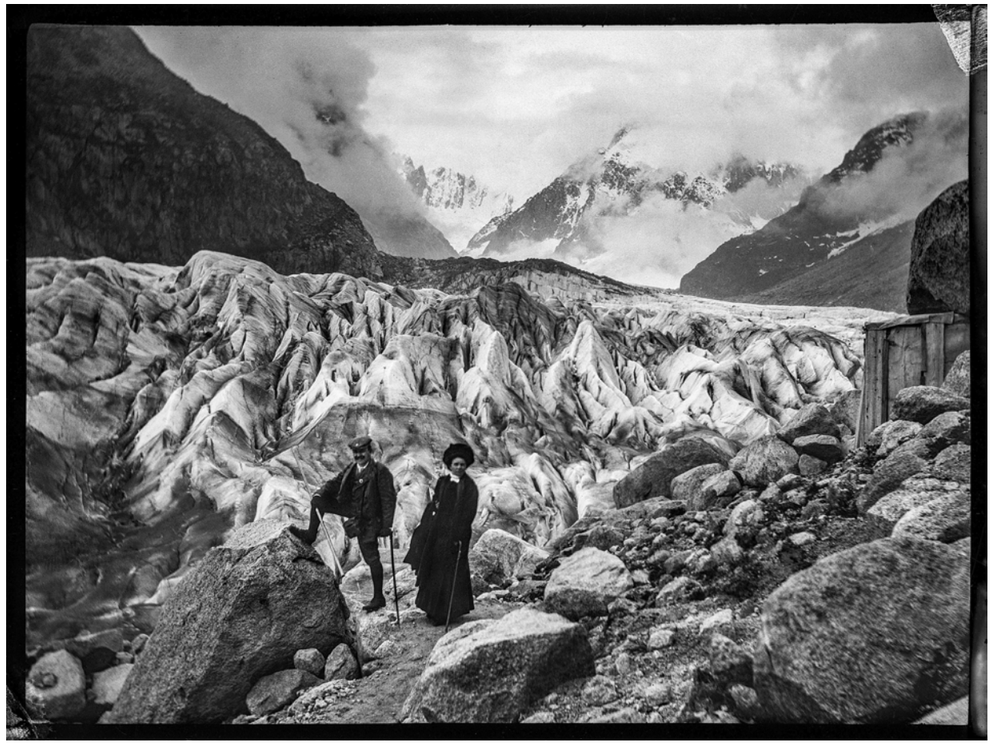

z archivu Františka Beneše

z archivu Františka Beneše

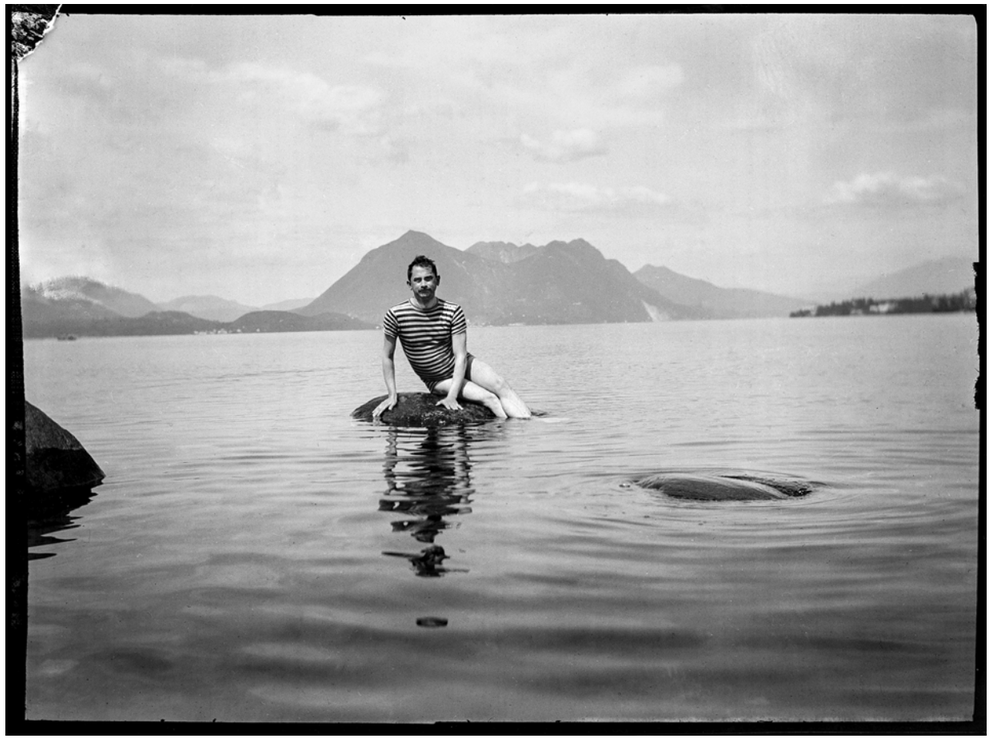

z archivu Františka Beneše

z archivu Františka Beneše

Ačkoliv se Martin věnuje zpracovávání archivu F. B. již více než 25 let, téma ještě zdaleka není vyčerpáno. Nedávno byl například osloven režisérem, který by rád natočil dokumentární film o Martinovi Wágnerovi a o objevování neznámého autora Františka Beneše v průběhu natáčení filmu.

Martin také plánuje v nejbližší době všechny dosud shromážděné materiály o Františku Benešovi zpracovat a vydat ve formě knihy. Zatím vybrané negativy představuje členům Facebookové skupiny *Negativy z popelnice* a pevně věří, že se nasbíraný zachráněný fotografický materiál jednou rozroste ve velký digitální archiv.

Před několika lety Wágner zjistil, že nevlastní kompletní Benešův archiv. Jedna z jeho částí byla odprodána v roce 1997 Čechovi Janu Horalovi, který emigroval do Švédska. Jedná se především o kolorované diapozitivy, které jsou reprodukcemi originálních negativů. Po smrti Jana Horala byla údajně celá jeho fotografická sbírka odkázána nezjištěnému švédskému muzeu.

V roce 2016 český významný historik a publicista Pavel Scheufler publikoval na serveru idnes.cz seriál historických fotografií ze svého archivu. Wágner mezi nimi objevil jednu, od které vlastní negativ, a jejíž autorem je František Beneš.

Po setkání s Pavlem Scheuflerem se zjistilo, že publikovaná fotografie není jediná z jeho archivu, kde nezná autora. Martin poznal, že autorem několik fotografických alb, jenž Scheufler vlastní, je právě František Beneš. Tyto snímky zachycují především jeho cesty po České republice, od kterých Wágner negativy nevlastní. Díky společnému setkání Wágnera se Scheuflerem se podařilo opět odkrýt určitou část života F. B.

Oba sběratelé by rádi vydali společnou knihu, sbírku fotografií amatérského fotografa Františka Beneše.

PROJEKT NEGATIVY Z POPELNICE

Název a koncepce projektu krystalizovaly mnoho let. Martina jako fotografa negativy vždy velmi přitahovaly, byl zvyklý s nimi pracovat, rád se jimi obklopoval, opakovaně si je prohlížel a nechal se jimi také inspirovat. Občas zašel na bleší trh nebo do antikvariátu, kde negativy byly k dostání za příznivou cenu. Krabička za 50 Kč, nebo i za 20 Kč byla cenově atraktivní. Zakoupené negativy dlouho jen shromažďoval doma a naplnil jimi několik skříní.

Prvním impulzem k realizaci projektu byl objev celoživotní fotografické činnosti neznámého amatérského fotografa Františka Beneše. Jeho rozsáhlý archiv plný zpracovaných utříděných a precizně nadepsaných obálek s negativy Martina silně inspiroval již od jeho 17 let.

Druhým podnětem, který přispěl nejen k samotnému konceptu, ale zároveň i k pojmenování projektu, byl dlouholetý kamarád Valerij Pankov. Je to filozof s ryze alternativním přístupem k životu. V souladu se svou filozofií má zálibu v nalézání různých zajímavých věcí na dnech popelnic. Kromě jiného tak občas objeví i vyhozené negativy nebo diapozitivy, které svému příteli, Martinovi, vždy rád přinese. Nasbíraných negativů postupně začalo přibývat, a tak se zrodil název celého projektu *Negativy z popelnice*.

Pro Martina bylo a zůstane vždy velmi vzrušující otevřít neznámou krabičku negativů, a do poslední chvíle, dokud je nenaskenuje, nevědět, co ukrývají. Postupně tak objevuje obrazy zachycené na negativech, oživuje je digitalizací a vrací jim tak krásu a hodnotu, kterou do nich před lety původní autor vložil. Rád nachází hodnotu v něčem zdánlivě bezcenném.

Ideální období ke zpracování tak rozsáhlého materiálu nastalo paradoxně v období izolace během pandemie Covid-19. Nebylo možné cestovat, ale zato byl čas probírat se nashromážděnými negativy. Bylo jich opravdu mnoho, a díky neplánované izolaci se naskytla možnost a čas s nimi systematicky pracovat, sestavovat tematicky ucelené soubory a představit je odborné i laické veřejnosti. Martina v průběhu své kurátorské činnosti zaujala možnost objevovat dávno zapomenuté záběry a sestavovat z nich celky k eventuálním výstavám či publikování.

K prezentaci fotografií, kterou by ukázal krásu zapomenutých a znovu nalezených negativů a inspiroval tak ostatní fotografy, se dala využít myšlenka založit skupinu na sociálních sítích. Myšlenku zrealizoval v roce 2021 a k dnešnímu dni čítá přes 12 tisíc členů. Můžeme ji nazvat jakýmsi „dítětem koronavirové doby“. Facebookovou skupinou *Negativy z popelnice* Martin otevírá možnost přidávat negativy i dalším členům, kteří podobné kousky vlastní.

Společně se založením projektu nastala náročná práce s digitalizací negativů. Bylo jasné, že tak velké množství negativů vyžaduje určitý systém třídění, důkladnost a jednotné technologické postupy při zpracování. Vynořila se tak myšlenka na vytvoření velké digitální databáze systematicky a sofistikovaně vedené, dostupné pro všechny zájemce. Protože takový digitální archiv není jednoduchá ani levná záležitost, je potřeba nejprve oslovit skupinu lidí, kterou by takový záměr zaujal, a kteří by pomohli s jeho realizací.

z projektu *Negativy z popelnice*

Martin se tak zaobírá ideou o založení velkého digitálního archivu oficiální cestou. Rád by našel další zajímavé a kompetentní osoby a ustanovil instituci, která by se starala o fotografické dědictví ostatních autorů. Často se ve svém okolí nebo při své práci ocitá v situaci, kdy rodina nalezne sbírku negativů po svém zemřelém blízkém a neví si s ní rady, ale nechce ji zahodit. V České republice dosud neexistuje instituce, která by systematicky schraňovala, digitalizovala a zpřístupňovala fotografické archívy. Martina už několik let neopouští myšlenka vybudovat takovou instituci v Čechách, která by obrazové a fotografické dědictví ochránila a nabídla k nahlédnutí všem zájemcům. S tím souvisí také záměr provádět mediální poptávku, aby se lidé o databázi dozvěděli, nepotřebné negativy nevyhazovali, ale aby je věnovali digitálnímu archivu.

Zřejmě nejblíže tomu, o čem Martin sní, se podobá zahraniční maďarská sbírka Fortepan (název pochází ze značky filmu). Fotografie jsou digitalizované a dobře přístupné na webu na základě licence Creative Commons, což je americká nezisková organizace, která usnadňuje vystavování a sdílení materiálů s ohledem na autorská práva. Dalším podobným archivem disponuje Německá fotografická knihovna v Drážďanech – Deutsche Fotothek, která má volně dostupné práce fotografů uchované v národním archivu.

Toho času, začátkem roku 2023 je ve sbírce něco mezi půl milionem až 1 milionem negativů a diapozitivů, z toho digitalizovaných je zhruba 300 000.

z projektu *Negativy z popelnice*

z projektu *Negativy z popelnice*

z projektu *Negativy z popelnice*

z projektu *Negativy z popelnice*

PRÁCE S TISKEM, SKENOVÁNÍM A RETUŠÍ

Martin své studio původně nebudoval jako čistě komerční projekt. Vždy se mu líbilo, že většina fotografů, které potkával v devadesátých letech, a kteří mu imponovali, vlastnili nebo pronajímali svůj ateliér. Nikdy ho nepozvali k sobě domů, ale zvali ho do „svého ateasu". Martin si řekl, že pokud se jim chce vyrovnat, musí mít také svůj ateliér. Ateliér si opravdu zřídil. Postupně ho proměnil ve fotografické studio jako takové, které nakonec dosáhlo veřejného věhlasu. Martin se v něm tak nyní živí tiskem, úpravami, retuší, předtiskovou přípravou a skenováním. Jeho profesionální práci vyhledává velké množství známých fotografů, jakými jsou Jiří Hanke, Dana Kyndrová, Josef Moucha, Karel Cudlín, Jan Šibík, Andrej Reiser, Vladimír Birgus, Václav Jirásek a další. Samozřejmě je lákavá představa chodit s fotoaparátem na krku, fotografovat, vyjíždět do zahraničí a dostávat za to peníze. Ale tento sen se bohužel poštěstí „jen té hrstce výjimečných", jak Martin sám říká. Ve skutečnosti je fotografické studio jeho hlavní obživou. Vlastně si vydělává tiskem a zpracováním fotografií jiných fotografů.

Začátky zakládání studia lze datovat mezi lety 1997–1998, kdy navázal přátelský vztah s panem Půlkrábkem, se kterým si společně otevřeli ateliér. Prostor, kde Martin mohl vyvolávat filmy, fotografie, a zároveň místo, kde se mohl věnovat své tvorbě.

Snahu o dosažení technické dokonalosti ovlivnila jeho známost s fotografem Ladislavem Kamarádem (od r. 1997). Ladislav Kamarád pro Martina sice nebyl učitelem, a neměl touhu mu předávat své cenné zkušenosti, ale už sama možnost, že s ním mohl trávit čas mu velmi pomohla. Lépe si tak dokázal uvědomit, kde se nacházejí technické limity a výzvy ve zpracování fotografie.

Od roku 2006 začal Martin spolupracovat s Janem Frankem na Libuši, kde si v rodinném domě společně otevřeli fotografickou tiskárnu, kterou o rok později (2007) přestěhovali do pražských Vršovic. Nedlouho na to, po vzájemné dohodě, v dobrém spolupráci ukončili a Wágner zůstal ve studiu již sám.

První větší zakázky, které mělo studio možnost realizovat, mu svěřila Dana Kyndrová. Jednou z nich bylo vyhotovení fotografií pro výstavu *Osvobození, okupace, odchod* v pražském Mánesu. Věhlas studia se později rozšířil mezi řadu známých a slavných fotografů napříč generacemi.

Po devíti letech (2017) bylo studio přestěhováno z Vršovic do ulice Na Výtoni, kde se nalézá dodnes. Zdejší větší prostory dávaly možnost nákupu dalšího vybavení i rozšíření možností uchovávání archivů negativů. Nový objekt získal díky přátelství s Tomášem Raslem, významným fotografem, známým především svými velkoformátovými fotografiemi. Prostor studia je členitý, a kromě Rasla sdílí ještě jednu místnost s kurátorem a teoretikem fotografie Pavlem Vančátem.

Studio a práce v něm je pro Martina podstatnou částí jeho života, která se zdá do jisté míry významnější než fotografická tvorba. Představuje pro něj zaměstnání a pravidelný zdroj peněžních příjmů již přes dvacet let.

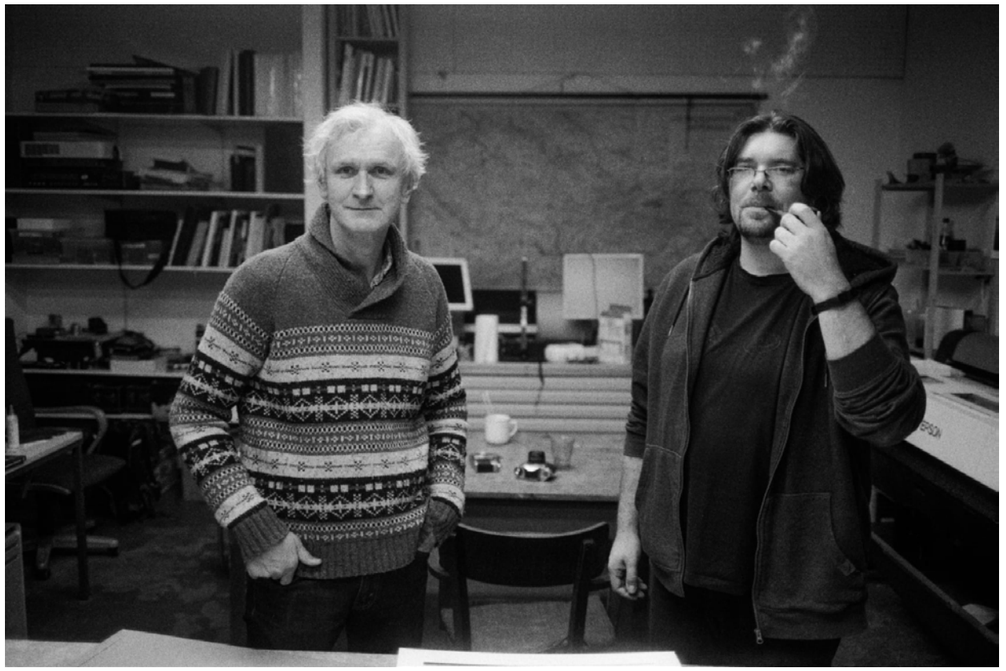

Martin Wágner s Janem Šibíkem ve studiu na Výtoni, prosinec 2020

Kromě skenování, úpravy a tisku fotografií MW provádí předtiskovou přípravu obrazového materiálu na výstavy a do publikací.
Stejně tak jako snímky z jeho vlastní tvorby, jsou pro něj stěžejní fotografie, které připravil do výstavní podoby jiným fotografům. Pracovat pro kvalitní fotografy pro něho byla a bude vždy obrovská satisfakce. Zdrojem nových podnětů a zkušeností je také setkávání se a komunikace se zkušenými fotografy. Má tak příležitost slyšet názory a nápady autorů, poznává, jak fotografie sami vnímají, a to je něco, co Martina stále formuje.
V průběhu fungování studia bylo zrealizováno několik zajímavých projektů. Jedním je i již zmiňovaný projekt *Negativy z popelnice*, v němž se snaží o záchranu a uchování starých nalezených negativů. Zabývá se myšlenkou, jak vypracovat jednoduchý a univerzální systém, metodiku a postup k digitalizaci negativů ve velkých objemech. V souvislosti s projektem *Negativy z popelnice* se Martin věnuje řešení mnoha technických otázek.
Otázkou zůstává, zda naskenovat celý archiv negativů nebo jestli skenovat jen výběry a jaké rozlišení použít. Dosud nejpřijatelnějším se zdá nápad provést velkoobjemově digitalizaci celého archívu za krátkou dobu jen v nízké kvalitě, aby vznikl základní registr. Další práce s jednotlivými snímky pro potřebu případné výstavy nebo jiné prezentace by následovala dodatečně.
Martin se ve svém studiu nespecializuje pouze na digitální zpracování fotografie, ale taktéž zdokonaluje postupy, jak zpracovávat kinofilmy. Používá k tomu různé staré skenery, které kdysi byly součástí minilabů. Používaly se ke skenování čerstvě vyvolaného kinofilmu, stály velké množství peněz a dnes se již téměř nikde nepoužívají. Martin má pro tyto až 20 let staré skenery jiný způsob využití. Díky své manuální zručnosti se mu podařilo skenery opravit a přizpůsobit svým potřebám, i když často potřebuje staré počítačové systémy k jejich kompatibilitě. Mnohdy je nutné dohledávat po celém světě jednotlivé součástky, některé si dokonce tiskne na 3D tiskárně.

Spolek 400 ASA byl založen v roce 2018. Název byl odvozen od citlivosti filmu, užívaného k pohotovému osvitu snímku. Spolek se rozhodli založit fotografové, které spojoval zájem o dokumentární záběry, kde je souběžně zachycen i vnitřní prožitek. Na začátku to byli umělci Tomki Němec (1963) a Jan Dobrovský (1960). Záhy si ke své činnosti přizvali další profesionální fotografy: Martina Wágnera (1980), Alžbětu Jungrovou (1978), Antonína Kratochvíla (1947), Karla Cudlína (1960) a Jana Mihalička (1965). Každý z nich již ve fotografickém světě měl pozici výrazné osobnosti, ale aby mohli vykonávat svou práci více nezávisle, sdružili se ve zmíněný spolek. Každý z nich ve svých fotografiích zachycuje nejen výjimečnost okamžiku, ale také vlastní potřebu zachovat autentické svědectví o realismu, kterým vidí svět a jeho proměnlivost. Tyto fotografy spojuje zájem o klasické hodnoty fotografie, bez ohledu na žánry, ale nejvíce se přece jen zabývají dokumentární fotografií. V rámci spolku by chtěli svou činností zúročit dědictví dokumentární fotografie a posílit tak kvalitu a prestiž českého fotografického dokumentu jako světového fenoménu.

„Svým spojením chceme posílit nejen vlastní práci a vybudovat prestiž spolkové značky 400 ASA, ale rádi bychom přispěli k renesanci zájmu o dokumentární fotografii vůbec.“
(z manifestu spolku, z webu 400asa.org)

Z citace je zjevná výhoda v pořádání výstav či publikace fotografických knih při společné práci ve spolku.
Rok 2019 představoval pro spolek 400 ASA start všech činností, které stály za důvodem jeho vzniku. Kolektivně i samostatně spolek vystavoval díla všech svých členů, spustil na svých webových stránkách e-shop, rozjel digitální komunikaci a začal vydávat knihy. V roce 2020 otevřel svou galerii na Smíchově.

VÝSTAVNÍ ČINNOST SPOLKU 400 ASA

Poprvé se spolek představil veřejnosti v Národní galerii Praha – Veletržním paláci výstavou *400 ASA: Fotografie*. Kurátorem výstavy byl teoretik a fotograf Josef Moucha. Expozice se tematicky zaměřila na soudobou transformaci postkomunistických zemí Evropy. Během pouhých šesti měsíců výstavu navštívilo okolo 30 tisíc návštěvníků. Autor byl vždy představen monotematicky. U každého z nich šlo pouze o výsek z mnohem rozsáhlejší a rozmanitější tvorby. K samotné výstavě byl vydán hodnotný katalog. Spolek byl také požádán, aby připravil projekci k výročí sametové revoluce 17. listopadu *Fotokomora 400 ASA na Korzo Národní*. Další výstava *Gewendet* Karla Cudlína a Jana Dobrovského byla pořádána v německém Bruntsbuttelu.

Poslední výstavou v roce 2019 pak byla doprovodná expozice k nově vydané knize *The Painted Bird* v synagoze v Českém Krumlově, která pak jako putovní pokračovala i v r. 2020 a objevila se v mnoha dalších výstavních síních ČR. V roce 2020 byl spolek osloven Galerií hlavního města Prahy, aby připravil velkou kolektivní výstavu všech členů spolku v Domě fotografie. Výstava nahlíží do života různých společenských skupin a přibližuje jimi utvářená prostředí. Jako host byl přizván italský kolega a věhlasný fotožurnalista Paolo Pellegrin. V roce 2021 mimo výstavy v galerii 400 ASA byla realizována výstava s názvem *400 ASA: Fotografie* v Českém Krumlově, která představila 7 témat 7 fotografů tohoto spolku.

KNIŽNÍ PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Kromě zmíněných výstav se spolek zasadil o vydání několika knih. První z nich *Families* Jana Dobrovského vyšla v nakladatelství Paseka. Tématem knihy jsou romské rodiny a jejich život. Následovala kniha kniha *Siberia* Martina Wágnera. Dvacet let vznikající soubor fotografií, na kterých jsou zachyceny všechny fotografovy expedice na nejodlehlejší místa Sibiře. Další významnou knihou byl titul *The Painted Bird*, ve kterém jsou publikovány fotografie, jež vznikly během natáčení stejnojmenného filmu. V roce 2020 byla stěžejní knihou *Lost Europe*. Podílela se na ní trojice autorů: M. Wágner, K. Cudlín a J. Dobrovský. Jedná se o doposud nejrozsáhlejší publikaci spolku, obsahuje 150 fotografií a tématem je realita života na Ukrajině. Vzhledem ke kontextu války na Ukrajině byl od března 2022 veškerý výtěžek z prodeje knihy věnován na podporu Ukrajiny.

400 ASA GALLERY

Do činnosti spolku významně zasáhl Covid-19, ale přesto se podařilo spolku dokončit a otevřít 18. 9. 2020 galerii na Smíchově. První výstavou v této galerii byl soubor *Siberia* Martina Wágnera. Posléze byla výstava vzhledem k pandemickým opatřením uzavřena a její pokračování bylo možné až v roce 2021. Další výstavou zde byl *Odchod!* Karla Cudlína a Vojty Dukáta, která byla zahájena a slavnostně otevřena k 30. výročí odchodu posledního sovětského vojáka z ČSSR. Na přelomu roku 2021 a 2022 dala galerie prostor autorovi, který není součástí spolku 400 ASA, dlouholetému příteli Martina Wágnera fotografovi Filipu Singerovi, který zde v listopadu 2021 zahájil výstavu *Mutti Angela Merkel*. V únoru 2022 otevřel galerii Jan Mihaliček výstavou *Masopusty*, na které představil svůj pětiletý soubor fotografií mizejících záblesků magična a tajemna masopustů, jež se vzdálily od původního významu rituálu. Další byla výstava Viktora Koláře s názvem *Současnost*, kterou představuje práci ostravského autora od počátku 90. let 20. století do současnosti.

Zajímavým tématem se zabývala další výstava fotografii Michala Szalasta *Albíni*. Zkoumal lidi s odlišnou barvou kůže žijícími na tanzanském ostrově Ukerewe. Na podzim roku 2022 představil svůj soubor opět jeden fotograf ze spolku 400 ASA Antonín Kratochvíl *David Bowie*.

Toho času (únor 2023) právě probíhající výstavou je společná výstava tří autorů Cudlína, Dobrovského a Mihalička – *Pot, slzy, La Putyka*. Představují svůj soubor života cirkusu bez diváků, který zachycovali v průběhu protiepidemických opatření v Cirku La Putyka.

FOTOGRAFICKÁ GALERIE NA JUNGMANNOVĚ NÁMĚSTÍ (2004–2006)

Již koncem roku 2003 se Martinovi podařilo získat prostor, vhodný k výstavám fotografií ať už vlastních, zvětšenin Františka Beneše či umělecké tvorby jiných významných lidí z oblasti české fotografie. Výstavní síň byla vytvořena v nádherných prostorách bývalé kaple sv. Jana Nepomuckého. Kaple, jako součást kláštera Menších bratří-františkánů na Praze 1, na Jungmannově náměstí, zaujímá severní křídlo barokního ambitu. Klenutý jednolodní prostor rozdělený čtyřmi poli valené klenby s křížovými pásy je na východní zdi obohacen portálem. Na jaře r. 2004 se v galerii představila první výstava *Normalizace* – Fotografie ze sbírky Svazu českých fotografů, které osobně vybíral z archivu na Chodovci, kde jsou deponovány. V průběhu prvního roku fungování galerie se podařilo uspořádat 7 výstav, ve druhém roce 5 výstav, ale v posledním roce už jen 2 výstavy. I tak vernisáže vždy přilákaly velké množství zájemců, včetně profesionálních fotografů jako Vladimír Birgus, Dana Kyndrová, Josef Moucha, Josef Ptáček apod. Dalo by se tak říci, že díky této galerii Martin navázal mnoho společenských kontaktů i přátelství, které pak dále ovlivňovaly jeho život. Poznal, že udržet chod galerie představuje značný finanční závazek, a i přes vybírání vstupného (40–60 Kč), bylo nutné galerii dotovat. Pronájem činil 17 tisíc Kč měsíčně, a právě z finančních důvodu musela být nakonec galerie v roce 2006 po poslední výstavě Heleny Wilsonové *Tvář Havany* uzavřena.

V lednu roku 2009 bylo v prostorách bývalé kaple sv. Jana Nepomuckého otevřeno knihkupectví sester Paulínek, a jeho otevření požehnal kardinál Miloslav Vlk. Toto knihkupectví má lehký přesah i do historie. Kongregace dcer Sv. Pavla, založená v r. 1915, měla hlavní ideu věnovat se apoštolu skrze sdělovací prostředky: nakladatelství, knihkupectví či jakoukoliv ediční činnost.

Zajímavým poznatkem je, že Jungmannovo náměstí nebylo po otevření Martinovy výstavní síně v kapli sv. Jana Nepomuckého pro fotografickou galerii úplně neznámým místem.

V bezprostřední blízkosti Martinovy bývalé galerie byla mezi lety 1957–1991 provozována výstavní síň Fotochema. Po restituci budovy v roce 1991 přerušil činnost výstavní síně řád Menších bratří-františkánů, když její prostory pronajal firmě Hugo Boss. Později, od roku 2011, se do prostor opět navrátila galerie, konkrétně Galerie Petra Brandla, která je však dnes už trvale uzavřena.

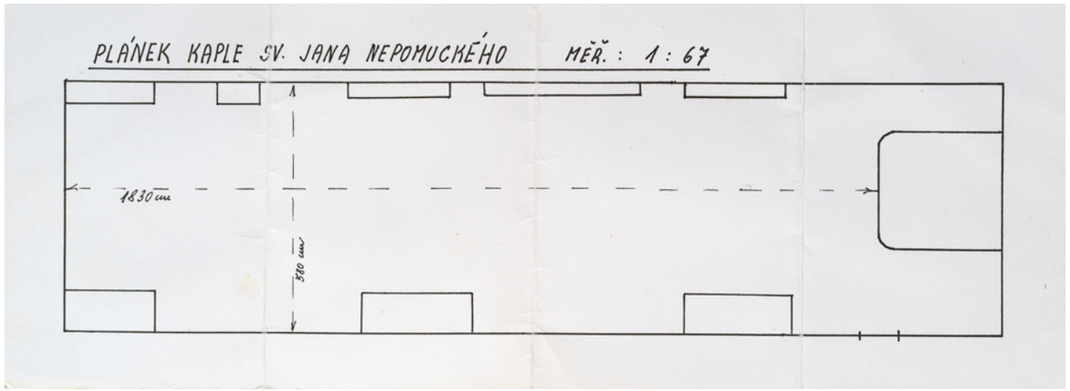

plánek galerie na Jungmannově náměstí

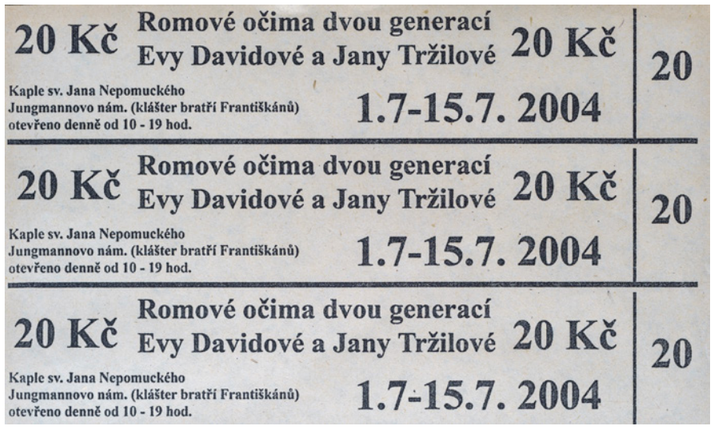

vstupenky na výstavu z roku 2004

VÝSTAVY:

2004 ***Normalizace*** **– Fotografie ze sbírky SČF** (4. března – 4. dubna 2004)

Vietnam, země a lidé **– Pavel Mutinský** (15. dubna – 12. května 2004)

V zrcadle minulosti **– Vilém Kropp** (17. května – 18. června 2004)

Romové **– Eva Davidová a Jana Tržilová** (1. července – 15. července 2004)

Evropa před druhou světovou válkou **– František Beneš**
(17. července – 26. srpna 2004)

Oltáře **– Zuzana Čížková a Radim Beznoska** (13. října – 13. listopadu 2004)

Listopad 1989 **– více autorů** (15. listopadu 2004 – 2. ledna 2005)

2005 ***Ukrajina, cesta ke svobodě*** **– Martin Wágner, Filip Singer, Jan Brykczyński, Viktor Suvorov** (18. ledna – 10. února 2005)

Zrušme komunisty **– Luboš Kotek** (8. února – 8. března 2005)

Kurilské ostrovy zakázané a neznámé **– Martin Wágner, Igor Samarin**
(22. března – 30. dubna 2005)

Poloviční život **– Robert Knot** (21. října – 23. listopadu 2005)

František Beneš, archiv Evropa 1908–1938 (20. prosince 2005 – 20. února 2006)

2006 ***Daleko od Moskvy*** **– Filip Singer** (23. února - 27. března 2006)

Tváře Havany **– Helena Wilsonová** (5. dubna - 5. května 2006)

KURÁTORSTVÍ V ART RESIDENCI ZAHRADNÍK (2013–2018)

Galerie fungovala od r. 2013 a návštěvníci ji znali jako Galerii Zahradník. Jejím zakladatelem a také jediným majitelem byl Dmitrij Rubinstein. Mladý, téměř čtyřicetiletý muž, pocházející z Ruska, kterému nechyběla odvaha ani kuráž. V této době neuměl ani slovo česky. Aby si mohl splnit svůj životní sen a otevřít výstavní prostor, musel prodat byt v Moskvě. Galerie měla být rovněž místem, kde se budou setkávat nejrůznější umělci, a kde se budou pořádat vernisáže, umělecké akce, přednášky, vzdělávací programy, workshopy, školení, koncerty apod. V začátcích mu trochu nahrála náhoda. Prostřednictvím jiného kamaráda ruské národnosti se seznámil s Martinem, který mu pomohl nejen při vlastním zřizování fotografické galerie, ale i v průběhu jejího dalšího fungování. Díky zkušenostem z provozování svých předchozích výstavních prostor na Jungmannově náměstí Martin věděl, jak na to. Věnoval se především kurátorské činnosti, ale také s přehledem překlenoval jazykovou bariéru, se kterou Dmitrij zápasil.

Druhým fotografem, který se významně podílel na fungování galerie, byl Andrej Reiser. Díky svému mnohaletému působení v zahraničí, dokázal domluvit výstavy významných světových autorů, jako např. Hans Madej, Gerd Ludwig nebo Hans-Jürgen Burkard.

V Art Residenci Zahradník se pracovalo se zvláštním důrazem na dokumentární fotografii a preferovaly se historické metody techniky fotografování (kolodiový proces apod.). Galerie pod vedením Dmitrije fungovala bezmála pět let. Vložil do ní obrovské finanční prostředky, které se mu však bohužel nikdy nevrátily. Přesto, že měl snahu finančně prostor udržet a žádal o nejrůznější podporu a finanční granty, nebyl moc úspěšný.

Ovšem po fotografické stránce mezi autory, kteří zde vystavovali, zazněla významná, jak česká, tak zahraniční jména: Dana Kyndrová, Jindřich Štreit, Karel Cudlín, Andrej Reiser, Josef Moucha, Josef Hník, Hans-Jürgen Burkard, Pavel Hlavatý, Sergey Maksimishin, Gerd Ludwig apod.

V roce 2018 se bohužel náhle zdravotní stav Dmitrije zhoršil, vrátil se do Moskvy a v červnu téhož roku zde své nemoci podlehl. A protože na něm bylo závislé fungování celé galerie, nebylo možné toto místo s obrovským potenciálem dále udržet v chodu. A i přes Martinovu chuť a touhu ponechat Art Residenci Zahradník v provozu, byla koncem roku 2018 definitivně uzavřena a vyklizena.

Dmitrij Rubinstein, zdroj: Facebook

FOTOGRAFICKÉ UDÁLOSTI ART RESIDENCE ZAHRADNÍK:

21. 11. 2013 – 31. 1. 2014	Výstava fotografií *Pozdní sběr*
27. 2. 2014 – 27. 4. 2014	Výstava fotografií *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*
22. 3. 2014	Setkání s Karlem Cudlínem
16. 4. 2014	*Doličné okamžiky* Josefa Mouchy
24. 4. 2014	*Rusové…jejich ikony a touhy*, setkání s Danou Kyndrovou
12. 5. 2014	Vernisáž a prezentace Knihy Alekseye Myakisheva
14. 5. 2014	Vernisáž výstavy plakátů Peter Bankov – *Dělám plakáty*
29. 5. 2014	Křest nové ročenky Skupiny [28]
10. 7. 2014	Promítání fotografií Martina Wágnera a koncert Dmitrije Rubinsteina
4. 9. 2014	Vernisáž výstavy fotografií *Selfie*
9. 10. 2014 – 6. 11. 2014	Výstava Pavel Hlavatý *Amarcord – Vzpomínám*
17. 12. 2014 – 5. 2. 2015	Výstava *Stříbro a éter*
6. 3. 2015	Severní deník – Setkání s dokumentární fotografkou Ekaterinou Solovyevou
12. 3. 2015	Vernisáž výstavy *The secret Hamburg of the 70's*
28. 5. 2015	Vernisáž výstavy *Uvnitř doby*
11. 11. 2015 – 5. 1. 2016	Výstava fotografií – Hans-Jürgen Burkard *Nestydaté časy*
19. 1. 2016 – 28. 2. 2016	Výstava 100 fotografií – Sergey Maximishin
2. 3. 2016	Vernisáž výstavy *Mju Name*
16. 3. 2016 – 1. 5. 2016	Výstava Hanse Madeje *O konci šedivých dnů, kdy padaly železné opony*
21. 4. 2016	Setkání s autorem – Hans Madej
28. 4. 2016	Křest ročenky Skupiny [28]
14. 9. 2016	Vernisáž výstavy *Burning Man*
9. 11. 2016	Vernisáž výstavy Nikolaje Bachareva *Na pláži a v ubytovnách*
11. 12. 2016	Vernisáž výstavy fotografií Gerda Ludwiga *Dlouhý stín Černobylu*
24. 1. 2017	Vernisáž výstavy *Slovensko na prahu nezávislosti, fotografie z roku 1992*
12. 4. 2017	Vernisáž výstavy Borise Nazarenka
7. 6. 2017	Vernisáž výstavy Zalmana Škljara *Symfonie ulic*
12. 9. 2017	Vernisáž výstavy *Na Vostok* Dobrovský – Singer – Wágner
8. 11. 2017	Vernisáž výstavy *Jakutsko – Sacha*
4. 4. 2018	Vernisáž výstavy *Kolotoč*
9. 5. 2018	Vernisáž výstavy Michaila Dáševského *Rodná země*
30. 5. 2018	Vernisáž výstavy *Makedonští Romové objektivem německých vojáků*

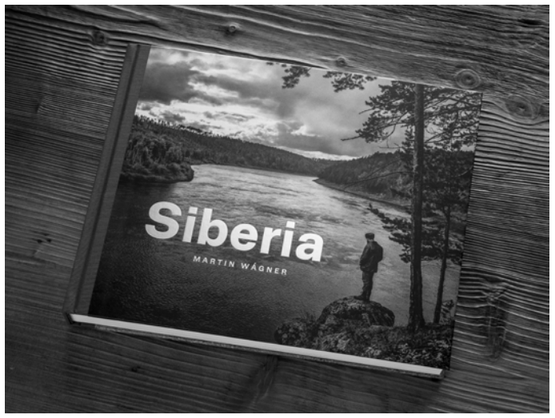

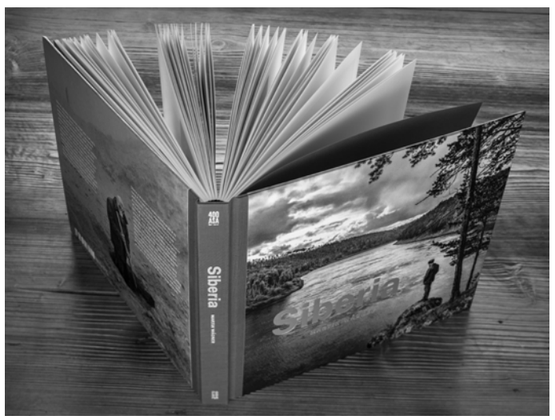

propagační fotografie knihy *Siberia*, 2019

Martin měl už od začátku své fotografické činnosti obrovskou touhu – vydat svou vlastní fotografickou knižní publikaci. Tak, jak přibývaly cesty za fotografováním a hromadil se fotografický materiál, stávalo se jeho přání reálné. A tak se po 22 letech práce v roce 2019 jeho fotografické cesty do bývalého SSSR zúročily. Vytvořil fenomenální počin a vznikla kniha *Siberia*. Druhá vydaná kniha *Lost Europe* je společným dílem tří skvělých fotografů, které spojuje nejen členství ve spolku 400 ASA, ale také záliba podnikat pravidelné výpravy za fotografií na Ukrajinu.
Když člověk obě dvě knihy drží v ruce, je na první pohled patrný Martinův profesionální přístup nejen k výběru fotografií, ale viditelná je i kvalita tištěné podoby fotografií. Na tiskovém materiálu použitém v knihách je znatelný kvalitní papír silnější gramáže, a díky většímu formátu stran dostala každá jednotlivá fotografie prostor vyniknout.

SIBERIA

27. listopadu v roce 2019 se sen stal skutečností a ve Skautském institutu na Staroměstském náměstí byla pokřtěna Martinova první kniha fotografií *Siberia*. Byla vydána skupinou 400 ASA ve spolupráci s nakladatelstvím Paseka. Vyšla jako druhý titul v rámci edice věnované současné dokumentární fotografii. Prvním titulem vydaným ve stejném roce byla kniha *Families* Jana Dobrovského.
Kniha *Siberia* představuje česko-anglické vydání s úvodním slovem Luboše Dobrovského a závěrečným slovem teoretika Josefa Mouchy. Martin svým vlastním výběrem necelých padesáti fotografií poskytuje vhled do životů obyvatel malých vesnic rozlehlé a nehostinné Sibiře. Společně s knihou a přednáškou ve Skautském institutu představil také svůj krátký film stejného názvu. Filmové zpracování usnadní laickému divákovi lépe nahlédnout do míst, kam se fotograf opakovaně vracel za svými přáteli, obyvateli prostoru od Uralu až po Dálný východ.

propagační fotografie knihy *Lost Europe*, 2020

LOST EUROPE

O rok později, i přes velké komplikace z důvodu protiepidemických opatření, byla v červnu roku 2020 vydána kniha *Lost Europe*. Kniha, na níž se fotograficky podílela trojice autorů Jan Dobrovský, Karel Cudlín a Martin Wágner, byla graficky vytříbeně zpracována studiem Najbrt, konkrétně Zuzanou Lednickou. V přebalu byla velmi vkusně použita tmavě modrá barva, jenž odkazuje na barvu vlajky Evropské unie. Publikace obsahuje 139 dokumentárních fotografií, které tematicky spojuje území Ukrajiny, pořízených od 90. let až po současnost.
Mezi nejstarší a nejmladší fotografií v knize je rozdíl 27 let. Autoři do míst bývalého SSSR jezdili jak společně (mezi lety 2017–2018), tak i každý sám. Aby čtenář nebyl ovlivněn jmény autorů jednotlivých fotografií, je fotografiím v tisku věnováno dostatek prostoru a jsou bez popisků. Jmenný seznam fotografií a jejich autorů najdeme až na konci knihy.
Přestože jsou fotografie tvořeny třemi různými autory, kniha působí neobyčejně kompaktně. Je doprovázena anglickým textem reportérky Petry Procházkové. Autoři prostřednictvím svých snímků chtěli ukázat, jak vypadala místa, která v relativně nedávné minulosti patřila k jiným zemím. Nyní je na těchto místech převážně Ukrajina. Autoři se soustředili zejména na okrajová území Ukrajiny.

„Knihu Lost Europe považuji za jednu z nejlepších dokumentárních publikací, jaké kdy u nás vyšly. Skvěle propojuje tradici humanistické fotografie s moderním subjektivním dokumentem. Ve vizuálně silných záběrech, invenčně pracujících s konfrontacemi různých motivů, s obrazovou skladbou a se světlem, mnohostranně ukazuje různé aspekty současného života na Ukrajině.“
(Vladimír Birgus, z webu fotoskoda.cz)

SOVĚTSKÁ A RUSKÁ FOTOGRAFIE 80.–90. LET 20. STOLETÍ

V Sovětském svazu vládla ve všech oblastech přísná cenzura. Reportážní fotografie byla vždy považována za velmi účinný prostředek k ovlivňování myšlení lidí. Bylo nemyslitelné, aby fotografie jako užitečný nástroj moci zůstala bez kontroly. Po nástupu Michaila Gorbačova (1985–1991) do vedení Sovětského svazu po roce 1985 nastala první významná změna v možnosti zveřejňování a publikování fotografií. Se vznikem Ruské federace nastaly další změny po nástupu prezidenta Borise Jelcina (1991–1999). Ten významně omezil stávající cenzuru, a navíc v tamních nakladatelstvích mohly začít vycházet především knihy, které byly do té doby zapovězené. Mladí fotografové mohli více autenticky fotografovat a nebáli se své práce prezentovat výstavami.

Sovětské fotografické umění bylo vždy charakteristické přítomností silných sociálních témat, která se zde vyskytovala mnohem častěji než kdekoliv jinde ve světě. Fotografie si dlouho udržela svůj technicko – průmyslový a reportážní význam pro noviny či časopisy. V rámci Svazu novinářů existovala sekce fotoreportéři a fotografové tisku. Fotograf byl v té době určen k tomu, aby „realitu reprodukoval, ne ji interpretoval".

Na druhou stranu, na konci období „stagnace" sociální vědy byla masmédia málo rozvinutá a musela prezentovat zfalšovanou sociální realitu. Obyčejný člověk tak byl konfrontován se sociálními procesy, které mu nebyly vysvětleny. Každý fotograf byl nucen sám se zorientovat ve složité společenské situaci.

Zvyšovala se například obliba umělecké fotografie, protože fotoreportáž se zabývala a mohla zabývat pouze realitou oficiálně povolenou.

Ruští fotografové 90. let už pak úplně ustupují od manipulace s realitou a od idealizace skutečnosti. Fotografie má tak konečně více společného se svobodou výrazu a znovuobjevováním staré techniky než s idealizací skutečností v cenzurou schválené podobě.

Nepochybně jedním z nejvýznamnějších trendů v SSSR bylo propojení jednotlivých skupin fotografů, tvůrců a umělců, kteří se navzájem podporovali ve své tvůrčí činnosti. Přestože byly tyto skupiny již dost volně definované, stále byly vybudované na v té době dominantní ideologii a představovaly stěžejní vliv na současnou společnost. Sovětská fotografie se díky tomu vyvíjela jak kreativně, tak technicky. Umělci mezi sebou sdíleli fotoaparáty, filmy, vybavení, ale i nápady. Mezi fotografy, kteří patřili do takové skupiny, byl např. Igor Mukhin, jehož tvorba má velmi blízko tvorbě Martina Wágnera, nebo Valerij Stignějev. Další z nich, Boris Michajlov, je považován za jednoho z nejdůležitějších ukrajinských fotografů, jeho tvorba získala skutečně velký mezinárodní ohlas, jak o tom třeba svědčila nedávná výstava v Evropském domě fotografie v Paříži. Pro vývoj dokumentární fotografie v bývalém Sovětském svazu byly v 70.–90. letech velmi důležité fotografie pobaltských, především litevských fotografů. Snímky Aleksandrase Macijauskase z venkovských trhů nebo veterinárních klinik, Antanase Sutkuse z každodenního života v Litvě nebo Romualdase Požerskise z náboženských poutí se svojí autentičností a někdy i syrovostí vydělovaly z tehdy převládajích optimisticky laděných záběrů hlavního proudu sovětské fotografie.

Ve vývoji sovětské a ruské fotografie hrála také důležitou roli její konkurenceschopnost se staršími druhy výtvarného umění jako je malba, grafika a sochařství. Zatímco v minulosti to byli silní vůdcové, kdo podněcovali činnost fotografů, současná fotografie byla více závislá na událostech a na příležitostech – umělecké a fotografické výstavy, tematické publikace, soutěže apod. Významnými milníky následujících let byly opakující se fotografické soutěže pořádané redakcí časopisu *Teknicheskaya estetika* nebo velké výstavy pořádané stejným organizátorem. Všechny tyto události pomohly vytvořit neobvyklou uměleckou atmosféru v oblasti fotografické tvorby. Bylo možné formulovat nové koncepty, které od konce 80. let krystalizovaly jako čistě fotografické systémy odlišné od jiného umění. Slavná Ljalja Kuzněcovová se věnovala fotografování již v 80.letech.
Koncem 90. let se fotografie postupně stala nezávislou na výtvarném umění společnosti a začaly vznikat a rychle se rozvíjet odborné fotografické spolky, které sdružovaly také časopisy, obchody a ateliéry.
Dalším novým stylem objevujícím se s příchodem 90. let bylo experimentování s fotografií. Jednalo se o fotomontáž, které se dal nový rozměr v prostoru, jednotlivé obrazy byly umístěny v různých rovinách. Mezi autory ztvárňující tento druh fotografie byla například Ilja Piganov, jenž tiskla fotografie na zajímavě uzavřenou fotografickou poštovní obálku a na zmačkaný fotografický papír.
Někteří sovětští fotografové dokonce vytvářeli fotografie z negativů anonymních fotografů a prohlašovali je za své. Někdy byly fotografie zvětšené z negativů přímo a beze změn, ale většinou byl negativ poškrábán, pomalován nebo jinak upraven. Případně byly fotografie poskládány z koláží negativů. Fotografové tak vytvářeli nové obrazy ze starých. Domnívali se, že tento přístup je stejně důležitý, jako vytváření objektů nových. Mezi dobové ruské fotografy, kteří své negativy dobarvovali, patří například Vladzimir P. Parfianok, který fotografoval mládež v Sovětském svazu. Mládež, která balancovala mezi životem studenta a životem dělníka, mezi dospíváním a dospělostí. Dalším jeho souborem byly fotografie vzniklé po r. 1986, po jaderné katastrofě v Černobylu. Ve svých fotografiích se snažil ztvárnit dopad tragédie na sovětskou společnost.
Po nástupu prezidenta Vladimira Putina (1999) se cenzura opět vrací a umění je znovu velmi omezeno. Nejlepším a nejsvobodnějším obdobím tak pro ruskou dokumentární fotografii byla 90. léta.

KONTRAST SE ZÁPADEM

Sovětská a ruská žurnalistika a fotografické umění nebyly nikdy zcela odděleny. V západní tvorbě se fotožurnalistika a umělecká fotografie postupně výrazně rozcházely v souladu s heslem „obraz patří fotografům, ne státu“.
Sovětští a západní fotografové mají na fotografické řemeslo rozdílné názory, stejně tak je odlišný jejich názor na fotografické umění. Mnozí ze západních uměleckých fotografů byli vyškoleni v malbě, sochařství či literatuře. Jsou zběhlí v používání technologie, ale nezajímá je tradiční fotografické řemeslo jako takové, vymýšlejí si vlastní obrazové světy. Sovětský fotograf zbavený pokročilé technologie intenzivně dbá na řemeslo a u nových technologií se tak obává, že řemeslo jako takové zničí. Na západě fotografové začali pracovat s technologií barevné fotografie, ale sovětská fotografie barvu příliš nepropaguje. Např. Ljalja Kuzněcovová a většina jejích kolegů tvrdí „jen černobílá fotografie je opravdová fotografie“. „Má více možností než barva.“
Sovětská fotografie se nezabývá technickou, ale především obsahovou stránkou fotografie. I noví ruští fotografové později projevují stále větší zájem o formu intelektuálního obsahu a dokumentaci.

ČEŠTÍ FOTOGRAFOVÉ ZACHYCUJÍCÍ BÝVALÝ SOVĚTSKÝ SVAZ

„Termín, který označuje živou a dokumentaristickou fotografii let čtyřicátých a padesátých. Bývá spojen s agenturou Magnum (vzniklou v r. 1947). Mluvíme o období před půl stoletím, jež však mělo a má v Čechách výjimečné pokračovatele. Mezi ně bezesporu patří Jan Lukas, Miloň Novotný, Pavel Dias, Josef Koudelka, Markéta Luskačová a Viktor Kolář.“

(Robert Silverio, z knihy Karel Cudlín, 2007)

Stěžejním fotografem, který opakovaně navštívil Sovětský svaz, byl Jan Lukas (1915–2006). V roce 1962 sestavil knihu o Moskvě, která byla po vytištění a změně ředitele podniku zahraničního obchodu Artia zničena jako „příliš pesimistická“. O rok později byla vydána Artií na vývoz pod hlavičkou londýnského nakladatelství Spring Books znovu.

Dokumentární fotograf a fotoreportér, jehož jméno je nejčastěji spojováno s cestami do bývalého SSSR, je nepochybně Karel Cudlín (*1960). Postupně pracoval pro řadu novin a časopisů. Jeho tvorbu charakterizuje zejména „humanistická fotografie“.

Svou první cestu do Ruska absolvoval Karel Cudlín s kamarádem Vojtěchem Dukátem. Hlavním impulsem návštěvy bývalého SSSR byl odchod Sovětské armády z Československa. Původně plánovali v r. 1991 cestu do Moskvy, ale z důvodu politického převratu se však nedostali dále než na ukrajinský venkov. A právě tam Karel Cudlín našel jedno ze svých stěžejních témat, které ho oslovilo natolik, že se na Ukrajinu v dalších letech ještě mnohokrát vrátil. Cesty na východ se staly podstatnou a zatím neukončenou částí Cudlínovy fotografické tvorby. Svými fotografiemi otevřeně zachycuje chudobu postsovětských zemí, ale také podmanivé scenérie neskutečně krásné a rozmanité ukrajinské a ruské krajiny. Toužil zachytit ve svých fotografiích svět, který mu postupně mizel před očima. Cudlín, stejně tak jako Martin Wágner, na cestování vždy milovali hlavně možnost setkávat se s mnoha zajímavými lidmi a prožívat následný řetězec situací a událostí, který se na to vázal. Od začátku 90. let procestoval mnohé části bývalého Sovětského svazu – Ukrajinu (tam hlavně Podkarpatskou Rus), Bělorusko, Rusko a Kavkaz. V roce 2020 ve spolupráci s fotografy Janem Dobrovským a Martinem Wágnerem vydali o svých cestách na Ukrajinu knihu *Lost Europe*.

Dana Kyndrová (*1955) je další z fotografů zabývající se černobílou humanistickou fotografií, především poválečných let. Také ona podnikala již od poloviny 70. let 20. století pravidelné cesty do Ruska. Stejně tak, jako Martin Wágner, i ona navštívila řadu míst na východě Ruska jako například Ural, Bajkal, Kamčatku či Volgograd. Její brilantní ruština ji vždy otevřela cestu k místním obyvatelům.

Prostřednictvím portrétů psychologicko-sociální tematiky jsme v jejích fotografiích svědky mnohých životních situací a obecných lidských hodnot obyčejných obyvatel Ruska. Témata, která zpracovává jsou vždy mnohaletými záležitostmi. Svoji tvorbu z Ruska završila v roce 2015 knihou *Rusové… jejich ikony a touhy*, kde se setkáváme se symbolikou. Kyndrová si všímá souvislostí mezi ikonami politickými a náboženskými.

Pro doplnění je nutno zmínit několik autorů, kteří navštěvovali bývalý SSSR jednorázově i opakovaně. Mnozí z autorů se stali Martinovými vzory a v průběhu fotografické činnosti ho dále svou tvorbou ovlivňovali.

Mezi další fotografy navštěvující Rusko a Ukrajinu bychom mohli již jen jmenovitě řadit: Ericha Einhorna (1928–2006), Miroslava Hucka (1934–2013), Oldřicha Karáska (1939–2006), Josefa Koudelku (* 1938), Jiřího Jírů (*1942), Miroslava Zajíce (*1946), Jindřicha Štreita (*1946), Antonína Kratochvíla (*1947), Andreje Reisera (*1949), Vladimíra Birguse (*1954), Josefa Mouchu (*1956), Václava Vašků (*1962), Jana Šibíka (*1963), Stanislava Krupaře (*1972), Tomáše Rasla (*1975), Filipa Singera (*1980) a další.

PŘÍLOHY

PŘEHLED OCENĚNÍ

1999 Interkamera, 1. cena v soutěži pro středoškolské studenty
2003 Grant Make a Connection pro projekt Rusko na dlani
2007 Fotografická soutěž Štíty Viléma Heckela, 1. a 3. cena v kategorii *Člověk a životní prostředí*
2008 Czech Press Photo, 2. cena v kategorii *Každodenní život*
2009 Fotografická soutěž Štíty Viléma Heckela, 1. cena v kategorii *Krajina*
2009 Fotografická soutěž Štíty Viléma Heckela, 1. cena v kategorii *Životní prostředí*
2009 Czech Press Photo, 3. cena v kategorii *Každodenní život*
2010 Frame, 2. cena v kategorii *IN*
2010 Czech Press Photo, 3. cena v kategorii *Reportáž*
2011 Fotografická soutěž Štíty Viléma Heckela, 3. cena v kategorii *Krajina*
2011 Fotografická soutěž Štíty Viléma Heckela, 3. cena v kategorii *Životní prostředí*
2011 Czech Press Photo, 2. cena s Janem Vermouzkem v kategorii *Každodenní život*
2012 Czech Press Photo, 1. cena v kategorii *Každodenní život*
2013 Czech Press Photo, čestné uznání

PŘEHLED VÝSTAV A PŘEDNÁŠEK

INDIVIDUÁLNÍ VÝSTAVY

1996 Praha – Salesiánské divadlo
2001 Praha – *Od Kaliningradu po Kamčatku*, výstavní dům Mánes
2003 Vídeň – *Von Kaliningrad bis Vladivostok*, Institut fur Slavistik
2003 Praha – *Rusko na cestě*, ambit kláštera Menších bratří-františkánů
2004 Praha – *Ukrajina*, Černá růže
2006 Bratislava – *Žil jsem na Čukotce*, Račianské mýto
2006 Odlochovice – *Černobylská zóna*, Festival Popenec
2007 Opava – *Na východ od ráje*, gotická síň Minoritského kláštera
2007 Odlochovice – *Ruská vesnice*, Festival Popenec
2007 Kyjov – *Na východ od ráje*, Městské kulturní středisko Kyjov
2007 Odlochovice – *Ostrov Sachalin a Kurilské ostrovy*, Festival Popenec
2008 Košice – *Na východ od ráje*, České centrum
2008 Doněck – *Na východ od ráje*, Národopisné muzeum
2009 Ukrajina – *Česká krajina*, Muzeum Dněpropetrovsk
2009 Horní Bečva – *Na východ od ráje*, Galerie daleko od baru
2009 Jekatěrinburg – *Na východ od ráje*, Muzeum Matenkova
2010 Omsk – *Na východ od ráje*, Sibiřská pyramida
2011 Ostrava – *Sibiř*, Galerie Opera
2011 Kladno – *Sibiř*, Malá galerie České spořitelny
2011 Bratislava – *Sibiř*, Stredoeurópsky dom fotografie
2011 Hodonín – *Sibiř*, kino Svět
2011 Irkutsk – *Na východ od ráje*
2011 Ostrava – *Sibiř*, Galerie Opera
2012 Praha – *Cesty Sibiří*, Czech Photo Gallery
2012 Odlochovice – *Kde začíná Evropa*, Festival Popenec
2013 Pardubice – *Kde začíná Evropa / Sibiř*, Klub 29
2013 Ostrava – *Kde začíná Evropa*, komorní scéna Aréna
2013 Jekatěrinburg – *Česká krajina*, Muzeum fotografie Dom Metenkova
2013 Český Brod – *Kde začíná Evropa*, galerie K
2013 Sobotka – *Kde začíná Evropa* Městská knihovna
2014 Blatná – *Na východ od ráje*, zámek Blatná, Starý palác
2015 Dolní Brusnice – *Kde začíná Evropa,* Hotel pod Zvičinou
2015 Bielsko – *Biala Foto*, Art Festival
2016 Motyigino – *K daljokim beregam*, Muzeum
2016 Olomouc – *Kde začíná Evropa*, Arcidiecézní muzeum Olomouc

2017 Semily – *Sibiř*, Pojizerská galerie Semily
2019 Praha – *Siberia*, výstava + křest knihy, Skautský institut
2019 Praha – *Vulkanologové*, Galerie 1 a půl
2020 Praha – *Siberia*, 400 ASA Gallery
2022 Plzeň – *Na východ od ráje*, ve Velké synagoze

SKUPINOVÉ VÝSTAVY

1999 Praha – *Série fotografií z Moskvy*, Interkamera (1/ místo studentské soutěže)
2001 Moskva – *Rusko očima českých fotografů*, Jindřich Štreit, Dana Kyndrová, Martin Wágner, České centrum
2001 Nižnij Novgorod – *Rusko očima českých fotografů*, Jindřich Štreit, Dana Kyndrová, Martin Wágner, Foto festival
2002 Praha – *Jakutsko, Sachalin, Kurily*, Martin Wágner a Filip Singer, výstavní dům Mánes
2002 Sachalin – *Sachalin a Jakutsko pohledem českých fotografů*, Martin Wágner a Filip Singer, Národní muzeum
2003 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2004 Praha – *Ukrajina*, Martin Wágner a Andrej Matasian, Černá růže
2005 Praha – *Ukrajina, cesta ke svobodě*, Singer, Suvorov, Brykczynski, Wágner, Kaple sv. Jana Nepomuckého
2005 Praha – *Kurilské ostrovy zakázané a neznámé*, Igor Samarin a Martin Wágner, Kaple sv. Jana Nepomuckého
2005 Praha – *Ukrajina*, Martin Wágner a Petr Šilhánek, kino Světozor
2005 Brno – *Ukrajina*, Martin Wágner a Petr Šilhánek, Obchodní galerie
2005 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2005 Praha – *Kurilské ostrovy zakázané a neznámé*, Igor Samarin a Martin Wágner, Kaple sv. Jana Nepomuckého
2006 Praha – *Modlitba za Černobyl*, Antonín Kratochvíl, Martin Wágner a Václav Vašků, Ambit kláštera Menších bratří-františkánů
2006 Praha – Výstava autorských fotografických knih, Galerie Langhans
2007 Praha – Štíty Viléma Heckela, Staroměstská radnice
2007 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2008 Opava – *Opava očima studentů ITF*, Dům umění
2008 Praha – *Jeden den České republiky,* výstavní dům Mánes
2008 Opava – *K věci (...)*, Dům umění
2008 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2009 Praha – Štíty Viléma Heckela, Staroměstská radnice
2009 Varšava – Varšavský festival umělecké fotografie
2009 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2010 Praha – výstava *Frame*, Leica galery
2010 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2010 Brno – výstava *20 let ITF*, divadlo Reduta
2010 Praha – výstava *20 let ITF*, galerie AMU
2011 Plzeň – *Off Station*, fotografický festival
2011 Varšava – *Dokument spolecny*, Centrum Lowicka
2012 Praha – *Kde začíná Evropa*, Martin Wágner, Jan Vermouzek, fotogalerie Václava Lídla
2012 Mikulov – Fotoateliér
2012 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2013 Brno – *Kde začíná Evropa*, Martin Wágner, Jan Vermouzek, galerie Jiří Putna
2013 České Budějovice – *Kde začíná Evropa*, Martin Wágner, Jan Vermouzek, kino Kotva
2013 České Budějovice – *On the road*, kino Kotva
2013 Nové Město nad Metují – *On the road*, Komerční banka
2013 Plzeň – *On the road*, galerie U Svaté Anny
2013 Hodnonín – *On the road*, galerie Vednevnoci
2013 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2014 Praha – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*, Art Residence Zahradník
2014 Moskva – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*, Centrum Sacharova
2014 Kralupy nad Vltavou – *Vltava*, Pivovar
2014 Praha – *Vltava*, Art Residence Zahradník
2014 Blatná – *On the road*, fotografický festival v Blatné
2014 České Budějovice – *Vltava*, kino Kotva
2014 Odlochovice – *Vltava*, Festival Popenec
2014 Uherské Hradiště – *On the road*, kino Hvězda
2014 Praha – *Czech Press Photo*, Staroměstská radnice
2015 Frýdek-Místek – *On the road*, kino Vlast
2015 Kralupy nad Vltavou – *Moje město*, Pivovar
2015 Hrádek u Vlašimi – Filip Singer, Martin Wagner, Festival Popenec
2015 Jekatěrinburg – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*, Muzeum fotografie Dom Metenkova
2015 Nižnij Novgorod – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*
2015 Kladno – *Forest*, Malá galerie České spořitelny
2016 České Budějovice – *Forest*, kino Kotva
2016 České Budějovice – *Home*, kino Kotva
2016 Blatná – *Home*, fotografický festival v Blatné
2016 Kladno – *Home*, Malá galerie České spořitelny
2017 Praha – *Na Vostok*, Jan Dobrovský, Filip Singer, Martin Wagner, Art Residence Zahradník
2017 Kladno – Malá galerie České spořitelny
2017 Kladno – výstava *Domov* – Malá galerie České spořitelny
2017 Blatná – *Identity*, fotografický festival v Blatné
2018 České Budějovice – *Identity*, kino Kotva
2018 Praha – *Slibuji věrnost republice*, Leica galerie

2019 Praha – *400 ASA: Fotografie*, Národní galerii Praha ve Veletržním paláci
2020 Praha – *400 ASA Prostě dokument*, Galerie hlavního města Prahy
2022 Praha – *Lost Europe*, podloubí Skautského institutu

PŘEDNÁŠKY

22/11/2003 Praha – série přednášek k výstavě Rusko na cestě, klub PMS
23/11/2003 Vinařice – Přednáška s Janem Kohelem o cestách na Sibiř ve věznici
26/2/2004 Praha – Rusko na fotografiích MW klub PMS
2005 Praha – Projekce fotografií z Ruska na koncertu kapely Tajné slunce ve Švandově divadle
27/4/2006 Horní Bečva – Přednáška s Filipem Singerem
8/6/2006 Praha – Přednáška na Setkání fotografů
7/2006 Lipnice nad Sázavou – vedení 14 denní fotografické dílny pro děti
21/3/2007 Červený Kostelec – Jednodenní workshop v uprchlickém táboře
14/6/2008 Odlochovice – Přednáška a projekce fotografií ze Sibiře na festivalu Popenec
20/10/2009 Košice – Přednáška, Festival Ine cesty
2/12/2009 Praha – Přednáška, Hobby centrum
5/3/2010 České Budějovice – Přednáška a promítání fotografií od reky Angary, kino Kotva
6/11/2011 Košice – Přednáška, Festival Ine cesty
25/10/2012 Dolní Počernice – Přednáška *Kde začíná Evropa*, radnice
11/3/2012 Vodňany – Přednáška, Žil jsem na Čukotce, Muzeum Vodňany
22/3/2012 Praha – Přednáška s Janem Vermouzkem, Z oblasti polárního Uralu, Czech Photo Centre
22/5/2012 Liberec – Přednáška Pikous
29/1/2014 Praha – Přednáška *Kde začíná Evropa*, Hobby centrum
6/3/2020 Louny – Přednáška, knihovna
4/4/2022 Praha – Přednáška Lost Europe, 400 ASA Gallery

KURÁTORSKÁ ČINNOST

2004 Praha – *Normalizace* – Fotografie ze sbírky SČF, Galerie na Jungmanově náměstí
2004 Praha – *Evropa před druhou světovou válkou*, Galerie na Jungmanově náměstí
2005 Praha – *Ukrajina, cesta ke svobodě*, Galerie na Jungmanově náměstí
2006 Praha – *František Beneš – Archiv Evropa 1908–1938*, Galerie na Jungmanově náměstí
2009 České Budějovice – *František Beneš, Výletnici*, kino Kotva
2014 Praha – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*, Art Residence Zahradník
2014 Moskva – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*, Centrum Sacharova
2015 Jekatěrinburg – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*, Muzeum fotografie Dom Metenkova
2015 Nižnij Novgorod – *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*
2015 Terezín – *Cestovatel František Beneš*
2016 Praha – *František Beneš*, kavárna Mamacoffee
2017 Praha – *Na Vostok*, Filip Singer, Jan Dobrovský, Martin Wágner, Art Residence Zahradník
2017 České Budějovice – *František Beneš*, kino Kotva
2017 Praha – *František Beneš*, Čítárna Unijazz
2022 Louny – *Ztracený svět na snímcích Karla Goszlera* ,Muzeum Louny
2022 Humpolec – *Skrze tebe vidím sebe: Dialogy o portrétu*

POSTPRODUKČNÍ ČINNOST

2004 Eva Davidová – Fototorst č. 17 (skenování negativů)
2006 Dana Kyndrová – *1945… Osvobozeni/…Okupace* (sken, úprava a retuš fotografií)
2009 Přemysl Hněvkovský – *Okupační stávky* (sken, úprava a retuš fotografií)
2009 Dana Kyndrová – *Algerie Togo* (sken, úprava a retuš fotografií)
2009 *Jan Palach* (sken, úprava a retuš fotografií)
2011 *Rituály normalizace* (sken, úprava a retuš fotografií)
2014 Vladimír Birgus – *1972–2014*, (sken, úprava a retuš fotografií)
2015 Dana Kyndrová – *Russians*, (sken, úprava a retuš fotografií)
2015 Dana Kyndrová – *S nimi a bez nich* (sken, úprava a retuš fotografií)
2016 Karel Cudlín – *Fotografie 1976–2016* (sken, úprava a retuš fotografií)
2017 Marek Švehla – *Magor a jeho doba* (sken, úprava a retuš fotografií)
2017 Josef Moucha – *Válka za studena* (sken, úprava a retuš fotografií)
2018 Josef Moucha – *Doličné okamžiky* (sken, úprava a retuš fotografií)
2019 Václav Bláha (sken, úprava a retuš fotografií)
2019 Jan Šibík – *1989* (sken, úprava a retuš fotografií)
2019 Vladimír Košťál – *Tatranský pozdrav*
2019 Vladimír Birgus – *Tak mnoho tak málo* (sken, úprava a retuš fotografií)
2019 Jan Dobrovský – *Families* (spoluúčast na výběru, úprava fotografií)
2019 Martin Wágner – *Siberia* (scan, úprava, retuš a předtisková příprava fotografií)
2020 Michael W. Pospíšil – *Paris, Praha, etc…* (úprava fotografií)
2020 Jan Dobrovský, Martin Wágner, Karel Cudlín – *Lost Europe* (scan, úprava, retuš a předtisková příprava fotografií)
2020 *Metrostav 1971–2021* (sken, úprava a retuš fotografií)
2020 Miloň Novotný – *Hudebníci 70.–80. léta* (sken, úprava a retuš fotografií)
2021 Tomáš Rasl – *Ferdinand Bučina* (sken fotografií, předtisková příprava)
2021 Kateřina Sýsová – *Aby po nás něco zůstalo* (úprava fotografií, předtisková příprava)
2022 ARCHITEKTURA 58–89, (úprava a retuš fotografií)
2022 Michal Brouček – *Pachamama*

Autoportrét Andreje Reisera

ROZHOVOR S ANDREJEM REISEREM

Kdy jste se s Martinem potkali poprvé?
Nepamatuji si, kdy jsem se s Martinem setkal poprvé, ale pamatuji si, kde jsem si poprvé všiml jeho fotografie. Bylo to při soutěži Czech Press Photo, kde jsem byl členem poroty.

V čem konkrétně jsou pro vás fotografie M. Wágnera výjimečné? V čem se odlišuje od jiných dokumentárních fotografů?
Martin se nežene za senzací, spíše se zajímá o všední životy lidí. Jeho fotografie vyzařují empatii.

Kdybyste mohl jeho fotografie s někým srovnat, ať už z českých či zahraničních fotografů, kdo by to byl?
Myslím, že jeho fotografie vycházejí z tradice české dokumentární fotografie od počátku 70. let. Je věrný černobílému podání. Má schopnost pozorovat život lidí a prostředí ve kterém žijí tak, že sám zůstává nepozorován. Výsledkem jsou fotografie s atmosférou až intimní, tiché krajiny a vesničky vyzařující klid a pohodu. Srovnání bude vždy pokulhávat. Napadá mě slovenský fotograf Martin Martinček.

Dokázal byste zhodnotit proměnlivost jeho analogových a digitálních fotografií? Nebo si drží jakýsi rukopis?
Myslím si, že Martin fotí dnešním digitálním aparátem stejně, jako dřív fotografoval analogovým. Fotoaparát je pro něj jen instrument, který mu umožňuje zachytit to co vidí, co pozoruje a co ho zaujme.

Myslíte si, že ho studium na Institutu tvůrčí fotografie nějakým způsobem ovlivnilo?
To nemohu posoudit, ale z vlastní zkušenosti vím, že studium fotografie člověka ovlivní vždy. Nemám na mysli jenom vliv profesorů. Důležitý je kontakt se spolužáky, navzájem si prohlížejí své fotografie, diskutují o nich a tím se také navzájem ovlivňují. Studium to nejsou jen přednášky, domácí úkoly. Je to tvůrčí atmosféra, která na správné škole panuje.

Znáte i jiné fotografické projekty, na kterých M. Wágner pracoval/spolupracoval mimo cesty do bývalého SSSR?
Neznám. Co jsem viděl, jsou převážně fotografie z Ruska. To je ale právě garance kvality. Když se dlouhodobě věnujete určitému tématu, vznikne kvalitní dokument. Za dvě hodiny či za dva dny těžko může vzniknout něco velkolepého.

Martin si poslední dobou klade otázku, jaké by mohlo být v budoucnu využití jeho fotografií. Kladl jste si někdy podobnou otázku? Přemýšlel jste o alternativě databáze fotografií, fotografů či fotografických souborů?
Tuto otázku jsem si kladl už před 40 lety. Odpovědí na tuto otázku byla Fotografická agentura Bilderberg, kterou jsem založil v roce 1984 spolu s 20 fotografy v Hamburku.

Portrét Ibry Ibrahimoviče

ROZHOVOR S IBROU IBRAHIMOVIČEM

Spolupracovali jste s M. Wágnerem na nějakém společném projektu?
S Martinem a Václavem Vašků jsme kamarádi, párkrát jsem byl u něho na chalupě nebo jsme společně procházeli blešák. Martin do mého historického projektu 100 let Výzkumného ústavu vodohospodářského TGM skenoval ústavní kinofilmové negativy, ale přímo jako rovnocenní partneři jsme na fotografickém projektu či výstavě nespolupracovali.

Odlišuje se svými fotografiemi od jiných dokumentárních fotografů?
Pokud bych měl hodnotit jeho nejznámější fotografie z bývalého Sovětského Svazu, tak podle mě se Martin vyloženě žádnými ultra viditelnými prvky od ostatních velmi známých ruských nebo pobaltských fotografů výrazně neodlišuje. I když možná by se hodilo zmínit jakýsi technický perfekcionismus, kterým je přece jen specifický. Martina jsem vždycky z legrace popichoval, aby se ve fotografii více uvolnil. V jeho fotografiích mi dříve chybělo trochu volnosti jak v kompozici, tak v samotném nahlížení na svět. On měl původně své snímky takové stoprocentně zvládnuté ve stínech i ve světlech, nic v kompozici nepřekáželo. Mluvím o jemných nuancích, kterých si nevšimne běžný divák, jenž nemá fotografii zažitou jako vyjadřovací jazyk. Jeho fotografie jsou na vysoké profesionální úrovni a oprávněně je nejmladším členem spolku 400 ASA. Ale pokud bych měl něco zmínit, co mi v jeho fotografiích občas chybí, tak to budou ty 3% pocitové volnosti = volnomyšlenkářství a výtvarná potměšilost.

Myslíte si, že jsou fotografie M. Wágnera něčím výjimečné?
Když se člověk zadívá na Martinovy fotografie, vycítí z nich jakousi „ruskou tragédii“, osudovost. Neznám jedinou jeho humornou fotografii, kde by z objektů byla cítit radost a smích. Vše je povětšinou v rovině lehké lítosti či pomíjivosti, která jeho fotografie prostupuje. A myslím si, že právě tento přístup je pro ruskou enklávu a její vnímání tradiční. Z jeho fotografií cítím, že má ten osudový východ tak nějak hluboce v sobě zakořeněný.

Jakého znáte M. Wágnera jako člověka?
Je to skvělý, hodný, milý člověk, který s lidmi dokáže jednat upřímně. Strávili jsme spolu a jeho rodinou trochu času a většinou se tedy spíše bavili o technice. Nikdy jsem ho asi neviděl úplně uvolněného, v takové té spontánní ráži nebo výbuchu, přede mnou tu svou sebekontrolu ještě nevypnul.

Dokázal byste zhodnotit proměnlivost jeho analogových a digitálních fotografií?
Z Martinových fotografií ten rozdíl mezi použitým médiem příliš necítím. Respektive, on ty své analogové obrázky vypiplává tak detailně, že se malinko blíží digitálnímu záznamu. Ta detailnost zásahů stírá rozdíl mezi analogem a digitálem. Ve fotografii je nejdůležitější, co fotograf cítí, když fotografii pořizuje, to ji dává její hlavní pocitový směr. A i v tom je dlouhodobě konzistentní.

Kdybyste mohl jeho fotografie s někým srovnat, ať už z českých či zahraničních fotografů, kdo by to byl?
Abych byl upřímný, tak tento typ porovnávání nemám osobně moc rád. Zastávám názor, že se fotografie jako informace doplňují. Zkusím to jen na vaše výslovné přání. Tématy a způsobem zpracování má velmi blízko k fotografům fotícím pro mezinárodní fotografické společenství Noga (s těžištěm mezi ruskými a ukrajinskými profesionály). Pocitově, tedy tím pohledem na své okolí (nikoliv formou) má jeho tvorba možná hodně blízko ke slovenskému fotografovi Andrejovi Bánovi.

Znáte i jiné fotografické projekty, na kterých M. Wágner pracoval/spolupracoval mimo cesty do bývalého SSSR?
Znám jeho skvělý projekt Negativy z popelnice, který se mi samotný ohromě líbí, a vzpomínám si na seriál o kopáčích zkamenělin, který vystavoval v Galerii hlavního města Prahy v rámci výstavy 400 ASA a možná se s ním umístil i na Czech Press Photu.

Když jste zmínil projekt *Negativy z popelnice*. Martin si nyní klade otázku, jak celý projekt uchopit. Pohrává si s myšlenkou digitálního archivu negativů v celé ČR. Co si o tom myslíte?
Národopisný digitální archiv obrazových a fotografických dat by bylo určitě potřeba realizovat. Nedávno jsem zjistil, že nemáme jako republika archiv zvukových záznamů, a přicházíme tak o spoustu materiálů které se ztrácí a ničí. Fyzické archivy negativů existují v omezené míře v různých institucích, např. je mají oblastní muzea a okresní archivy, ale všechny digitalizují v nějak odlišné kvalitě a většinou velmi pomalým tempem. Ideálním řešením by bylo, sjednotit výstupy pod centrální digitální archiv, který by tu velkou sumu dat zpracovával, třídil a zajišťoval i skenování. To by bylo skvělé! Výkonné skenovací pracoviště může být i pojízdné. Zorganizovat centrální archiv, který by třeba vykupoval práva na používání osobních fotografií od žijících občanů by určitě stálo za to.

Martin si poslední dobou klade otázku, jaké by mohlo být v budoucnu využití jeho fotografií. Položil jste si, jako fotograf, někdy podobnou otázku? Napadá Vás, co byste chtěl se svými fotografiemi do budoucna dělat? Přemýšlel jste o alternativě databáze fotografií, fotografů či fotografických souborů?
Můj environmentálně laděný seriál Střepy severních Čech fotím jako součást společenského dialogu. Měl by otevírat aktuální otázky týkající se našeho vztahu k životnímu prostředí a působení člověka v době klimatické krize. Naprosto netuším, jak dlouho může působit aktuálně.
Mně moje fotografie v 90. letech bouraných Libkovic připadají stále současné, ale pro mladší generaci jde o dávnou historii. Až z krajiny v budoucnu zmizí technologické prvky jako třeba chladící věže elektráren, pozbydou moje snímky pro čtenáře kontextu a ti se v nich prostě nebudou správně orientovat. Takže, popravdě nevím, ale rozhodně bych velmi rád svůj archiv zpřístupnil v jeho plné šíři. Nicméně, je to časově velmi náročné a tak si permanentně kladu otázku, za jaké peníze to udělám a zda budu dál schopný pokračovat ve svých autorských realizacích. Projekty fotografuji na svoje náklady a ve vydávání knih a publikování mě brzdí nedostatek financí. Kdyby existoval výše zmíněný Národopisný obrazový archiv, možná by se mnou rád spolupracoval.

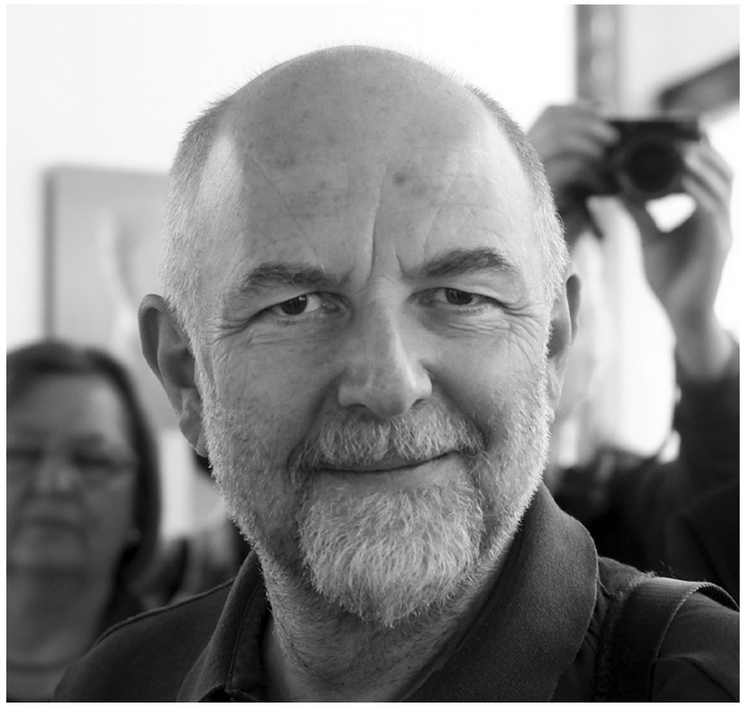

Portrét Josefa Mouchy

ROZHOVOR S JOSEFEM MOUCHOU

Kdy jste se s Martinem potkali poprvé?
Martin zřídil a po tři roky provozoval fotogalerii v kapli svatého Jana Nepomuckého na Jungmannově náměstí v Praze. Současně byl jejím kurátorem. Kustoda zpravidla nedělal, co pamatuji, ale přece jen jsem ho poznal právě v den záskoku za člověka, jehož si na tu roli najímal. Dali jsme se do řeči, protože měl v galerii staré, předválečné časopisy. Muselo to být před tím, než s Antonínem Kratochvílem a s Václavem Vaškú uspořádal jejich společnou výstavu Modlitba za Černobyl. Ta byla zpřístupněna roku 2006 – též ve františkánském klášteře Menších bratří observantů.

Byl jste kurátorem skupinových výstav spolku 400 ASA. Bylo pro vás snadné spolupracovat se sedmi dokumentárními fotografy?
Vlastně ano. První výstava se odehrála v roce 2019 v Národní galerii. Se členy 400 ASA jsme měli úvodní schůzku 18. července 2018. Spolek měl rámcově vytyčený výstavní projekt s katalogem. Jeho předsedou byl Jiří Coufal a organizačním činovníkem Erik Švamberk. Zkrátka a dobře jsem se nemusel starat o nic jiného než o vzájemně se doplňující skladbu exponátů. Jako tematickou spojnici jsem navrhl soudobou transformaci postkomunistických zemí volně pojatého středu a východu Evropy. V tomto duchu pak představily zakládající členy osobní soubory různého stáří, doplněné o velkoformátovou projekci. To vše pod titulem 400 ASA: Fotografie. Před mým angažmá existovala i domluva klíčového zakládajícího člena a neformálního hybatele spolku Jana Dobrovského s generálním ředitelem galerie, doc. Dr. et PD Dr. et Ing. Jiřím Fajtem, Ph.D., který opakovaně vyjádřil zájem „nové Národní galerie“ o médium fotografie. Jakkoli se sám věnuje středověkému a raně novověkému umění střední a středovýchodní Evropy, nejvyšší podlaží Veletržního paláce otevřel výstavám soudobé fotografie. V dubnu 2019 byl ale z funkce generálního ředitele Národní galerie ministrem kultury odvolán. Ministerstvo se za to v květnu 2020 oficiálně omluvilo – s tím, že k odvolání nevedly důvody, které by měly věcnou oporu. Jenže – pozdě bycha honit. Kromě výstavy spolku 400 ASA, přístupné půl roku, slyšel Jiří Fajt na záměr širší retrospektivy proměn české dokumentární fotografie, kde ročníky narození nejstaršího a nejmladšího navrženého účastníka dělilo půl století. Uvedení této přehlídky se chystalo pro východní křídlo Veletržního paláce na rok 2021, Fajtovo odvolání z funkce však znamenalo konec i jeho podstatnějším plánům.
Rovněž v Galerii hlavního města Prahy probíhala organizace akce hladce. Při výběru exponátů výstavy 400 ASA: Prostě dokument… jsem znovu vybíral ukázky ze vždy jediného tématu, voleného z více souběžných pracovních programů autorů, tentokrát spíše z cyklů ještě neuzavřených. Prohlídku nicméně opět obohatila projekce dalších ukázek tvorby. Nezúčastnil se Tomki Němec, jehož matka začátkem příprav zesnula. Coby hosta si spolek přizval italského kolegu a člena agentury Magnum Photos, fotožurnalistu věhlasného jména Paolo Pellegrin. Zahajovalo se začátkem února 2020. Kvůli koronavirovým restrikcím a uzavření kulturních podniků (včetně muzeí a galerií!) připravil spolek vizualizaci výstavy, kterou pak bylo možné navštívit alespoň virtuálně. Součástí programu byly videozáznamy komentovaných prohlídek, nabízené prostřednictvím elektronických sítí. Reprízu uvedl Dům umění v Bratislavě v rámci Měsíce fotografie, bohužel stále v roce pandemických omezení pohybu.

V čem konkrétně jsou pro Vás fotografie M. Wágnera výjimečné? V čem se odlišuje od jiných dokumentárních fotografů?
Hned na první pohled – dlouhodobou soustředěností pozornosti východním směrem. Ukrajina a Rusko se Sibiří! To je natolik rozlehlá oblast, že ji nelze obsáhnout naráz. Ale aby autorské zaujetí vydrželo tolik let, muselo být podepřeno hlubším zájmem o poznání tamních obyvatel a způsobu jejich života. A nikoli v poslední řadě – dobrodružnou povahou a průběžným zadostiučiněním z cestování!

Kdybyste mohl jeho fotografie s někým srovnat, ať už z českých či zahraničních fotografů, kdo by to byl?
Martin Wágner se programově zařadil k realistům. Je to proud jistě až nedozírně rozsáhlý. Zasahuje samozřejmě dalece mimo fotografii. Kvůli tématu Ruska se nabízí jmenovat Danu Kyndrovou. Není náhoda, že si ji Martin vybral jako námět diplomové práce. Ale každé jednotlivé jméno je zavádějící zúžením naznačených souvislostí i pohledu na ně.

Dokázal byste zhodnotit proměnlivost jeho analogových a digitálních fotografií? Nebo si drží jakýsi rukopis?
Nedokázal... Tím, že Martin snímky napřed vybírá a převádí do černobílé škály, nejspíš mizí vše, co se jeho základním představám vymyká.

Jak znáte Martina Wágnera jako člověka?
Jako dobrosrdečného a velkorysého kolegu. Nevěnuje se výhradně sobě, k mnoha lidem je vstřícný. Viz jen kurátorské a organizační snahy. Jeho vlastní fotografie svědčí o pozitivitě a o smyslu pro fotogenii čili o sklonu nacházet, nebo spíš dobývat, krásu tam, kde ji ostatní možná ani nevidí. A také o houževnatosti. To se promítá i do jím založeného projektu Negativy z popelnice. Martin se ale dlouhodobě zabývá nejenom fotografií či obrazovými knihami, nýbrž se zajímá též o dokumentární filmy a o historicky zaměřené pořady Českého rozhlasu. Přitahují ho zkameněliny a poznávání tajemných stránek světa vůbec. Naprosto mi unikají obrysy jeho technické inteligence. Pro mě definitivně rozbité věci dokáže spravit tak, aby fungovaly. I tím ostatním pomáhá. Třeba si vybavuji, jak zprovoznil nefunkční počítač z druhé ruky a našel v něm data původního majitele: spojil se s ním, aby se ujistil, že mu přístroj nebyl ukraden a lze-li tedy Američanovy soubory smazat...

Myslíte si, že ho studium na Institutu tvůrčí fotografie nějakým způsobem ovlivnilo?
Určitě. Vlivy pocházely jistě nejen přímo z výuky – z prohlídky probíraných knih a z projekcí. Neodmyslitelné jsou veškeré vztahy vznikající mezi spolužáky napříč ročníky. Myslím si, že v kolektivu ITF se znovu a znovu oživuje interakce, vedoucí jednotlivé individuality k vyšší náročnosti vůči vlastní tvorbě.

Dokázal byste popsat vývoj ve fotografické tvorbě Martina Wágnera?
Zůstává věrný své základní orientaci, k znázornění zvoleného námětu, zato přibývají záběry, které jsou silné především vizuálně.

Znáte i jiné fotografické projekty, na kterých M. Wágner pracoval/spolupracoval mimo cesty do bývalého SSSR?
Krajinaření včetně Lomu ČSA, kamenáře neboli Lovce zkamenělin s lokální podskupinou Dorset, Včelaře.

Martin si poslední dobou klade otázku, jaké by mohlo být v budoucnu využití jeho fotografií. Kladl jste si někdy podobnou otázku? Přemýšlel jste o alternativě databáze fotografií, fotografů či fotografických souborů?
To je široký a složitý problém. Téma až bezbřehé. Zdá se inspirující, je-li zažit ideál užití snímků jako ve firmě Magnum Photos. Je to ale realistické? Trh je neúprosný a jaké máme záruky pro vzdálenější budoucnost? Z databáze běžných agentur, řekněme České tiskové kanceláře, může při splnění obchodních podmínek těžit kdokoli – bez ohledu na účel. Leda snad něco jako skutečné muzeum české fotografie? O autorská práva každopádně jednoho dne přijdeme všichni...

Portrét Stanislava Krupaře

ROZHOVOR SE STANISLAVEM KRUPAŘEM

Stejně tak jako vy i Martin jezdí fotografovat na Sibiř. Dokázal byste se nějakým způsobem vyjádřit k Martinovým fotografiím ze Sibiře?
Martin je jeden z mála lidí co znám, který má Sibiř procestovanou více než já, alespoň tedy do šířky. Byl od Čukčů až k Chatům. Já se celoživotně soustředím na Altaj a Tuvu. Právě ta ohromná šířka a znalost Ruska je z Martinových fotografií znát.

Myslíte si, že jsou fotografie M. Wágnera něčím výjimečné? Odlišuje se od jiných dokumentárních fotografů?
Myslím, že Martinův styl fotografie je věrný nejlepším tradicím klasické dokumentární fotografie. Naprosto výjimečný je ale koncentrací na jedno téma – mizející divoké a romantické Sibiře. Nevím o nikom, kdo by tu krásnou krajinu tak zdokumentoval. A co víc, kdo by ji dotáhl do velmi úspěšného konce, kterým je jeho kniha Siberia.

Jakého znáte M. Wágnera jako člověka?
Jako velmi uctivého, někdy lehce váhavého, a přece podnikavého muže, který má mnohem větší tah na branku, než by se při povrchní známosti s ním mohlo zdát.

Kdybyste mohl jeho fotografie s někým srovnat, ať už z českých či zahraničních fotografů, kdo by to byl?
Jak jsem uvedl výše – fotografickým viděním se Martin – dle mě zcela záměrně a cílevědomě – přihlašuje ke klasické dokumentarní černobílé fotografii, jak se před lety říkalo, k černobílé „humanistické“ fotografii – stylu 50. a 60. let – co vím, tak k jeho přátelům i vzorům patří o generaci starší Dana Kyndrová, či Karel Cudlín. Výjimečná je Martinova systematičnost, pracovitost a důslednost ve zpracovávání tématu. Což je ostatně to, co odlišuje dobré fotografy od těch obyčejných.

Od Martina vím, že jste se scházeli společně s Filipem Singerem a Václavem Vašků. Myslíte si, že jste se vzájemně fotograficky ovlivňovali?
Určitě, alespoň mohu-li hodnotit za sebe. Mně osobně Filip, Martin a Václav rozhodně ovlivňovali – svou tvorbou i svými postoji.

Martin si poslední dobou klade otázku, jaké by mohlo být v budoucnu využití jeho fotografií. Kladl jste si, jako fotograf, někdy podobnou otázku? Napadá Vás, co byste chtěl se svými fotografiemi do budoucna dělat? Přemýšlel jste o alternativě databáze fotografií, fotografů či fotografických souborů?
Nijak zvlášť – jsem rád že jsem aktuálně schopný udržovat svůj vlastní archiv ve stavu, že povětšinou najdu, co hledám. I když do budoucna bych byl rád, kdyby se fotky, videa, nahrávky a poznámky z let 2001–2021 uchovaly, protože stále doufám, že se třeba samotným Tuvincům jednou budou hodit. Ale třeba svou práci jen silně přeceňuji. Každopádně přinejhorším skončí někde v depozitářích Náprstkova muzea, jak jsem již domluvený.

Portrét Světlany Wágnerové se synem Václavem

ROZHOVOR SE SVĚTLANOU WÁGNEROVOU

Pamatujete na vaše první seznámení s Martinem?
Osudové setkání si člověk pamatuje celý život. Ráno 18.08.2006 jsem šla do práce (byla jsem ředitelkou Národopisného muzea v Motyiginu) a potkala mladého muže, na kterém bylo vidět, že je cizinec. Byl jinak oblečený, na zádech měl batoh, na krku velký foťák a na hlavě šátek. Místní se oblékají jinak. Považovala jsem ho za turistu a nevěnovala této vzpomínce velkou pozornost. Večer téhož dne, když už jsem se chystala odejít, přišel do muzea známý místní doktor a poprosil mně o exkurzi pro soudruha z Československa. Provedla jsem „soudruha" po muzeu a zaujala mě konverzace s ním. Zkrátka, proběhla mezi námi jiskra. Po exkurzi jsme si udělali procházku po městečku Motyigino. Dal si u nás čaj. Maminka, když zjistila v jakých podmínkách Martin u kamaráda pionýra bydlí, nabídla mu nocleh u nás. Mně za pár dní shodou okolností začínala dovolená. Domluvili jsme se, že ji s Martinem strávíme spolu. Jeli jsme do hor, Sajany na jihu Sibiře. Bylo to báječné. Od této chvíle jsem věděla, že s tímto mužem chci strávit zbytek života.

Jaké je být ženou M. Wágnera?
Skvělé. Martin je báječný manžel a otec. Pozorný, starostlivý, spolehlivý. A tak bych mohla pokračovat do nekonečna.

Bylo pro Vás snadné odejít s Martinem do ČR?
Bohužel nebylo. Na jednu stranu jsem si byla od začátku jistá, že chci být s Martinem. Na druhou stranu jsem doufala, že se nám podaří zůstat v Rusku. Byrokraticky to však nešlo. Rozhodnutí pro mě nebylo lehké. Vzdát se domova, který jsem milovala, rodičů, práce... Ale touha být z Martinem to všechno převážila. Nelituji toho.

Přemýšlíte někdy, jaké by to bylo, kdybyste zůstala na Sibiři?
Ano. Přesně to vidím. Pracuji v oboru muzeologie, stále jsem sama a celý život lituji toho, že jsem nevyužila šanci, kterou mi osud nabídnul.

Jste jedna z mála, kdo může posoudit, jak věrohodně Martin svými fotografiemi dokáže diváka přenést do bývalého SSSR. Jak byste okomentovala jeho fotografie?
Fotografie Martina mám moc ráda! Jsou pravdivé. Je v nich hodně poetiky. Ve svých fotkách vypráví o tom, kolik jedinečných míst je na světě a seznamuje nás se zajímavými lidmi, které potkal na svých dalekých cestách.

Byla jste někdy Martinovým doprovodem na fotografické cestě na Ukrajinu/bývalého SSSR?
Je to paradox, ale Martin procestoval téměř celé Rusko, zato já byla jen v několika regionech. Martin byl ten, díky kterému jsem navštívila alespoň některé části Ruska.

Portrét Václava Vašků

Podnikl jste několik cest do bývalého SSSR společně s Martinem. Popsal byste některou z těchto cest?
Ano, byli jsme spolu v roce 2005 v Černobylu. Byl to nezapomenutelný zážitek. Vzal nás tam fotograf Antonín Kratochvíl. To bylo tak: Já ten rok byl v Černobylu už poněkolikáté.
Pamatuji si, že bylo horké léto a najednou mi někdo volá, na mobilu neznámé číslo. Ten neznámý se představil jako Antonín Kratochvíl a že prý se doslechl, že jezdím do Černobylu a jestli bychom si o tom nemohli promluvit. Já jsem ho nějak odbyl, že teď nemám čas a že mu zavolám později. Položil jsem telefon a v tu chvíli mi to došlo! Není to náhodou ten slavný americký fotograf Antonín Kratochvíl? Vytočil jsem číslo zpátky a omluvil se mu, že jsem ho nepoznal. Ještě ten den jsme se sešli v Cafe Lamborghini v židovské čtvrti na Starém městě, kde Kratochvíl pravidelně úřadoval, pokud zrovna pobýval v Praze. Po dalších pěti minutách jsme se domluvili, že spolu pojedeme do Černobylu a že mu budu dělat asistenta. On vždycky rád pracoval s asistentem. Já si tehdy naivně myslel, že mu budu dělat rešerše a nosit stativ a brašny s těžkými fotoaparáty. Nic takového. Antonín měl u sebe jen dva malé analogové Nikony FM3 a na každém 28mm objektiv. Fotoaparáty si vždycky nosil sám, na každém rameni jeden. Pak měl už jen za pasem takovou malou brašničku Domke a v ní na každý den zhruba 10 až 15 černobílých filmů Kodak Tri-X Pan.
O Martinovi Wágnerovi jsem zase věděl, že umí dobře rusky, a to léto se pohybuje v zemích bývalého Sovětského svazu. Tak jsem je tehdy dal dohromady. Martin na nás čekal na letišti v Kyjevě. Prožili jsme pak spolu neuvěřitelný týden. Během toho týdne jsem se o fotografii dozvěděl možná víc než za celý svůj předchozí život.

Spolupracovali jste s Martinem Wágnerem na nějakém společném projektu?
Ano, vytvořili jsme v r. 2006 společnou výstavu tří fotografů (Martina Wágnera, Antonína Kratochvíla a mne) s názvem Modlitba za Černobyl v ambitu u Menších bratří-františkánů u Panny Marie Sněžné. Název Modlitba za Černobyl je inspirován knihou mé oblíbené běloruské spisovatelky Světlany Alexijevičové, nositelkou Nobelovy ceny za literaturu.

Myslíte si, že jste se vzájemně fotograficky ovlivňovali?
Nevím, to vám žádný fotograf nepřizná. Každý chce být originál. Jestli jsme se ovlivňovali? Samozřejmě že asi ano. Strávili jsme spolu spoustu času a v jednom kuse jsme si o fotografii povídali. Hlavně jsme spolu řešili techniku. Když jsme se seznámili, končila éra analogové fotografie. Tehdy jsme sice ještě několik let fotili na film, ale nejdůležitější pro nás bylo, jak negativ co nejlépe naskenovat a upravit. Martin si v té době pořídil vlastní studio, skenery a plotry. Postupem let se stal jedním z největších machrů v téhle zemi na převod analogové fotografie do našeho digitálního věku. Myslím, že ho to nakonec zcela přirozeně dovedlo k jeho poslednímu projektu, kterému říká Negativy z popelnice. Tím, že sbírá staré negativy, zachraňuje určité kulturní dědictví lidstva. On ale není jen obyčejný sběratel. On ty tisíce a tisíce nalezených fotografií také skvěle edituje a vytváří z nich zajímavé série a kolekce. A to je něco, co běžný sběratel neumí. Je v tom kus kurátorského řemesla, ke kterému přičichl nejprve jako samouk, když ještě jako mladý kluk

dělal známým fotografům výstavy v kapli na Jungmannově náměstí v Praze. A pak k tomu patrně dospěl také při studiu na ITF, kde jsme byli v kontaktu se zkušenými kurátory, jako byli například Vladimír Birgus, Tomáš Pospěch, Josef Moucha a další. Ale zpátky k otázce: Jasně, když si s Martinem o fotografii povídáme, asi tím i jeden druhého ovlivňujeme.

Myslíte si, že jsou fotografie Martina Wágnera něčím výjimečné? Odlišuje se od jiných dokumentárních fotografů?
Martin začal jezdit do Ruska a na Dálný východ už jako sedmnáctiletý kluk. Naučil se brzy perfektně rusky, a to mu pomohlo proniknout i do komunit, kam se jen tak někdo nedostane. V Rusku takříkajíc splynul s davem. Dostal se například i do náboženské komunity ruských Starověrců. Myslím, že právě v tom se hodně odlišuje od jiných západních dokumentaristů mapujících Rusko. Na jeho fotografiích je vidět, že má Rusko rád a že lidem a celému tomu pro nás poněkud bizarnímu světu rozumí. To mu umožňuje jít víc do hloubky. Neklouže po povrchu a nefotí v Rusku jen nějaké podivnosti. Přistupuje k tomu vzdálenému světu s respektem a úctou. To ale v žádném případě neznamená, že by byl Ruskem nějak uhranut. On ho jen vidí chápavýma a laskavýma očima bystrého pozorovatele. Trochu mi to připomíná ruského fotografa Sergeje Maximishina, se kterým se Martin mimochodem zná. Jejich styly jsou sice značně odlišné (Maximishin fotí barevně a často hodně expresivně), jejich pohled na Rusko je ale velmi podobný. A to v určité laskavosti. Ve schopnosti vidět krásu i tam, kde by jiný viděl třeba jen bizarnost nebo bídu. V tom se oba podobají Bohumilu Hrabalovi.

Jakého znáte Martina Wágnera jako člověka?
Martin je silná osobnost a velký individualista, který si věci rád dělá po svém. Občas s ním proto není úplně jednoduché vyjít. Kdo ho ale pozná blíže jako kamaráda, naučí se tyhle rysy jeho osobnosti respektovat. Mně se na Martinovi nejvíc líbí jeho neustálá touha poznávat nové věci. Ať už jsou to cizí krajiny, lidé nebo třeba nové technologie. Martin sám přiznává, že je dyslektik, který toho není schopen moc přečíst. Přesto má ale větší rozhled než jiní moji přátelé, kteří přečetli celé knihovny. Je to proto, že ho baví neustále objevovat svět. V tom se pro změnu podobá Karlu Čapkovi.

Myslíte si, že ho studium na Institutu tvůrčí fotografie nějakým způsobem ovlivnilo?
Myslím, že studium na ITF muselo ovlivnit úplně každého, kdo stál o to naučit se něco nového. A k takovým Martin určitě patřil. Nedávno jsem si psal s jedním slovenským kolegou, bývalým studentem ITF, který si mimochodem v téhle škole našel svou budoucí ženu (dneska mají dvě krásné děti). Prozradil mi, že studium na Bečvě patří k nejkrásnějším vzpomínkám v jeho životě a že si živě pamatuje, když tam byl poprvé, jak si přál, aby to nikdy neskončilo. Nevím, jestli to takhle má víc mých bývalých kolegů, vím jen, že na ITF s láskou vzpomíná naprostá většina fotografů, kteří zde studovali. Martin Wágner je typ člověka, který se ovlivnit jen tak snadno nenechá. A navíc všichni studenti jsou většinou velmi kritičtí k práci svých učitelů. Mají pocit, že oni to chtějí dělat jinak. Ale tak je to myslím správné. Když do té školy přijdete, myslíte si, že už všechno o fotografii víte. Alespoň já to tak měl. Tato škola vám ale pomůže uvědomit si, že o fotografii vlastně mnoho nevíte. Pomůže vám obrazně řečeno vyjít na kopec a rozhlédnout se po světě. Teprve pak zjistíte, jak je fotografický svět veliký. Nemyslím si, že by nás nějak významně ovlivnil třeba fotografický styl jednotlivých kantorů. Tak tomu ale většinou nebývá ani v malířských akademiích. To, co nás nakonec ovlivnilo nejvíce, je to, že se ve škole potkáte s ohromnou spoustou zajímavých lidí, kteří vášnivě dělají to samé, co vy. Tím, že si s nimi pořád povídáte, chodíte spolu na přednášky a ukazujete si tisíce fotografií občas i jeden druhému prozradíte nějaký trik, tak se určitě vzájemně ovlivňujete. Aniž si to uvědomujete, vstupuje vám to všechno do podvědomí, které se projevuje, když pak začnete tvořit.

Dokázal byste zhodnotit rozdíl mezi jeho analogovými a digitálními fotografiemi?
Já tam žádný rozdíl nevidím. Snad jen v tom, že na některých jeho analogových fotografiích je vidět, že se dřív fotilo na levné filmy typu východoněmecké ORWO NP 55, československá FOMA nebo dokonce sovětská SVEMA. Bylo to tím, že kvalitní západní filmy byly vždycky drahé. Kdyby Martin mohl od začátku fotit třeba na Kodak Tri-X Pan nebo FUJIFILM Neopan ACROS, rozdíl mezi jeho původní analogovou a pozdější digitální fotografií by byl jen nezřetelný.

Kdybyste mohl jeho fotografie s někým srovnat, ať už z českých či zahraničních fotografů, kdo by to byl?
Těžká otázka. Vlastně si nepamatuji, že by Martin někdy k nějakému fotografovi vzhlížel, jako k nějakému vzoru. A to ani k těm, jejichž práce si myslím opravdu hodně váží, jako jsou například Josef Koudelka, Antonín Kratochvíl nebo Dana Kyndrová. Nebo třeba Robert Frank, Sebastiao Salgado či James Nachtwey, abych nejmenoval jenom české autory. V každém případě je ale Martinovi bytostně blízký klasický černobílý dokument.

Od Martina vím, že jste se scházeli společně s Filipem Singerem a Stanislavem Krupařem. Myslíte si, že jste se vzájemně fotograficky ovlivňovali?
Scházeli a někdy si vzájemně i promítali své fotografie. Občas mezi nás přišel také Ibra Ibrahimovič. Ale myslím, že jsme se nijak významně neovlivňovali. Každý z nich měl v té době už nějaký zažitý styl. Například Filipa Singera zajímala jen barevná fotografie a od začátku měl smysl pouze pro jasné expresivní barvy a pokud možno hodně černé v obraze. Myslím, že to má z dětství, protože jeho tatínek je malíř. Filipa to navíc od začátku táhlo k práci žurnalisty, který fotí pro světová média. Nakonec skončil v agentuře EPA a přesídlil do Drážďan, aby mohl pokrývat Německo, evropskou politiku a velké sportovní události. Ibra Ibrahimovič měl v té době už také svůj černobílý rukopis, který si vypěstoval na začátku devadesátých let, když dokumentoval devastaci jeho rodných severních Čech. Stanislav Krupař zase svou lásku k fotografii rozděloval mezi etnografická a cestovatelská témata, zejména sibiřské šamany na straně jedné a výrazně humanisticky orientovanou fotografii na druhé straně. Postupem let tak fotil třeba rasově motivované útoky na Romy nebo uprchlíky plavící se na vratkých člunech z Afriky do Evropy. Myslím, že mnohokrát při tom riskoval svůj život. Například když s těmi uprchlíky nastoupil do člunu a netušil, jak celá plavba dopadne. Když začala válka na Ukrajině, byl samozřejmě hned na místě. Takže, nevím, jestli někdo z nás někoho ovlivnil, ale často jsme o fotografiích toho druhého mluvili.

Martin si poslední dobou klade otázku, jaké by mohlo být v budoucnu využití jeho fotografií. Kladl jste si, jako fotograf, někdy podobnou otázku? Napadá Vás, co byste chtěl se svými fotografiemi do budoucna dělat? Přemýšlel jste o alternativě databáze fotografií, fotografů či fotografických souborů?

Ano, to je jeho oblíbené téma, které ho myslím hodně trápí. Martin je takový utilitární typ a jen velmi nerad se pouští do činnosti, ze kterých není nějaký jasně viditelný užitek. Já mám tuhle část jeho osobnosti vlastně hodně rád, protože klade otázky, které jsou důležité pro nás pro všechny. Představme si to množství času, energie a peněz, které každý fotograf v životě vydá, když se snaží zanechat za sebou nějaké dílo. A co se pak s tím dílem stane, když ze života odejde? Jen pár vyvolených bude mít to štěstí, že se jejich negativy a fotografie dostanou do nějakého muzea nebo archivu. A ani u těch nejlepších, jako byli Josef Sudek nebo František Drtikol, nebylo dlouho jisté, zda neskončí někde zapomenuté nebo ztracené! A co ti ostatní? V lepším případě skončí v rukou nějakého nadšence, který si jejich negativy koupí třeba v aukci, jako se to stalo naprosto neznámé ale pozoruhodné fotografce Vivian Maier v USA. V horším případě ale jejich negativy skončí na blešáku nebo je rodina rovnou vyhodí do popelnice. Jen mizivé procento z toho zachrání lidé jako Martin Wágner. Zbytek je navždy ztracen. A přitom technologie k jejich záchraně už máme! Opravdu by stálo za to zamyslet se nad tím, jak zachránit tohle vzácné fotografické dědictví lidstva.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem si vzala za cíl představit fotografa Martina Wágnera a věnovat se jeho fotografické i kurátorské tvorbě.
Fotografická díla vznikala jako vyprávění zprostředkované hledáčkem fotoaparátu, které postupně začal psát nadšený, ale nezkušený chlapec a později už vzdělaný profesionální fotograf, který si je vědom své hodnoty. Wágner byl, a stále je nucen se po celý svůj život vyrovnávat se svým hendikepem člověka s dyslexií a dysgrafií, a to ho vlastně neustále více a více motivovalo a posouvalo kupředu. Fascinovala mě jeho snaha a umění „přečíst" a „zapsat", jak vnímá své okolí, své zážitky a vlastně celý svůj život prostřednictvím fotografie. Tak jako jiní umělci napíšou knihu o svém životě, Martin předkládá své fotografie. Strávila jsem s fotografem mnoho hodin a z rozhovorů nejen s ním, ale i s jeho blízkými, snažila jsem se postupně sestavit mozaiku jeho dosavadního života a fotografické tvorby. Jak mi Martin Wágner sám ve svém vyprávění prozradil, nepočítal svůj život na roky, ale na cesty. A bylo jich opravdu mnoho – věnovala jsem se proto každé jednotlivě, abych divákovi lépe přiblížila okolnosti a místa, kde všechny fotografické soubory vznikaly. Během svých cest takříkajíc splynul s davem, což mu umožnilo jít ve snímcích více do hloubky a nachází tak krásu tam, kde ji ostatní možná ani nevidí. Wágner není pouze skvělým fotografem, ale i výborným kurátorem. Jeho houževnatost a preciznost se promítá v jeho dalších činnostech, jakými jsou negativy Františka Beneše, *Negativy z popelnice* či geologie.
Martin Wágner pro mě zůstane velmi inspirativním a obdivuhodným člověkem a výjimečným fotografem. Bylo mi velkou ctí, že jsem mohla nahlédnout do jeho soukromí, minulosti, že se podělil o své myšlenky, sny i přání a dovolil mi, abych o něm napsala diplomovou práci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

KNIŽNÍ ZDROJE

ANDĚL, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z dějin fotografie*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1978.

BENDAVID-VAL, Leah. C*hanging reality: Recent soviet photography*. První vydání. Starwood Publishing, Inc., 1991. ISBN 0-912347-76-7.

BIRGUS, Vladimír, SCHEUFLER, Pavel. *Česká fotografie v datech 1839–2019*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. 2021. ISBN 978-80-271-0535-9.

BIRGUS, Vladimír, SCHEUFLER, Pavel. *Fotografie v Českých zemích 1839–1999*. První vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s. r. o., 1999. ISBN 80-7169-902-0.

BIRGUS, Vladimír. *Tak mnoho, tak málo. Fotografie z let, kdy se tak mnoho muselo a tak málo smělo*. První vydání. Praha: Kant, 2019. ISBN 78-80-7437-295-7.

BIRGUS, Vladimír, MLČOCH, Jan. *Česká fotografie 20.století*. První vydání. Praha: KANT, 2009. ISBN 978-80-7437-026-7.

CUDLÍN, Karel. *Fotografie = Photographs: 1976–2016*. První vydání. Praha: Torst, 2016. ISBN 978-80-7215-522-4.

CUDLÍN, Karel, DOBROVSKÝ, Jan, WÁGNER, Martin. *Lost Europe*. První vydání. Praha: 400 ASA, 2020. ISBN 978-80-907814-0-5.

CUDLÍN, Karel, DOBROVSKÝ, Jan, JUNGROVÁ, Alžběta, KRATOCHVÍL, Antonín, MIHALIČEK, Jan, NĚMEC, Tomki, WÁGNER, Martin. *400 ASA: Fotografie / Photographs*. První vydání. Praha, 2019. ISBN 978-80-7432-450-5.

EDITION LEIPZIG. *Sovětský svaz ve fotografii*. První vydání. Praha: Lidové nakladatelství, 1978.

IMAGEN 26. *Fotografía Soviética 1940–1991*. První vydání. Palau Dels Scala: Sala Parpalló/IVEI, 1993. ISBN 84-7822-093-3.

MRÁZKOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků*. První vydání. Praha: Mladá fronta, 1985.

MRÁZKOVÁ, Daniela, REMEŠ, Vladimír. *Fotostrojka: Sovětská fotografie 1917–1941*. Praha: Agite, 2006. První vydání. ISBN 80-86603-19-9.

SILVERIO, Robert. *Karel Cudlín*. Druhé vydání. Praha: Torst, 2007. ISBN 978-80-7215-538-5.

TOPOL, Jáchym, CUDLÍN, Karel. *Cestou na východ*. První vydání. Praha: Torst, 2008. ISBN 978-80-7215-360-2.

VARTECKÁ Anna. *Ven ze stínu. Vybrané kapitoly z dějin fotografie (perioda 1918–1955)*. První vydání. Fakulta užitého umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2005. ISBN: 978-80-7044-966-0.

WALKER, URSITTI& McGINNISS. *Photo manifesto: contemporary photography in the USSR*. První vydání. New York: Stewart, Tabori & CHang, Inc., 1991. ISBN 1-55670-199-3.

WÁGNER, Martin. *Siberia*. První vydání. Praha: Paseka & 400 ASA, 2019. ISBN 978-80-7637033-3.

ZAHRADNÍK, Art-residence. *Viděno devíti. Fotografie z Ruska*. První vydání. Praha: Kant, 2014. ISBN 978-80-7437-124-0.

MAGAZÍNOVÉ ZDROJE

MOUCHA, Josef. *Postřehy zvídavého cestovatele*. Host, měsíčník pro literaturu a čtenáře. Brno: Spolek přátel vydávání časopisu Host (IČ 48 51 48 53) & Host - vydavatelství, s. r. o., 2018, roč. XXXIV, č. 5, s 2, ISSN 1211-9938

MOUCHA, Josef. *Fotografující cestovatel František Beneš. Historická fotografie: sborník pro prezentaci historické fotografie*. Praha: Národní archiv v Praze, Brno: Technické muzeum v Brně, 2018. roč. 17., s. 92-93. ISBN 978-80-7469-086-0, ISSN 1213-399X

VLACH, Tomáš. *Negativy z popelnice*. Pátek Lidových novin: Páteční magazín Lidových novin. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2020, č. 57, s.17-19. ISSN 2533-6924

WÁGNER, Martin. *Na cestě, Čukotka je nejfotogeničtější.* Moment. Praha: Centrum FotoŠkoda, 2012, č. 2, s. 33-38, MK ČR E 20014

INTERNETOVÉ ZDROJE

youtube.com/watch?v=Ejd4YUNCCGI [22.10.2022, 20:47]

tvnoe.cz/porad/21678-outdoor-films-s-martinem-wagnerem-v-rusku-najdeme-pusta-a-tajemna-mista [12.12.2022, 14:37]
vltava.rozhlas.cz/fotograf-martin-wagner-tezce-snasim-dlouhe-pobyty-ve-meste-fascinuje-me-toulani-8112460 [27.12.2022, 17:46]

400asa.org [13.11.2022, 8:23]

400asa.org/styssoov/2021/08/Prehled_400ASA_2019.pdf [13.11.2022, 8:47]

400asa.org/styssoov/2021/08/Prehled_400ASA_2020.pdf [13.11.2022, 9:15]

scf.cz/informace/o-sbirce-scf/ [31.1.2023 18:09]

tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/sibirsti-cukcove-v-nerovnem-boji-s-alkoholismem_135513.html#.U6cj_GeKDcs [3.2.2023 17:27]

fotoskoda.cz/martin-wagner-siberia [3.1.2023 17:27]

asociacefotografu.com/cz/osobnosti-ceske-fotografie/184/josef-moucha.html [19.2.2023 18:17]

ibraphoto.net/tym-vaclav-vasku.html [19.2.2023 18:37]

ibraphoto.net/tym-ibra-ibrahimovic.html [19.2.2023 18:57]

idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/porota-czech-press-photo.A121010_190816_vytvarne-umeni_jaz/foto/JAZ4670cb_porota_2010_Reiser.jpg [19.2.2023 20:57]

kniznifestival.cz/2019/images_texty/68_1-krupar-stanislav-jpg.jpeg [19.2.2023 17:57]

itf-new.slu.cz/sprava-studentu/detail/474 [8.1.2023 16:17]

JMENNÝ REJSTŘÍK

A
Alexijevičová Světlana 511
Ašer Jan 73, 386

B
Bacharev Nikolaj 471
Bán Andrej 501
Bankov Peter 471
Beneš František 15, 23, 33, 441-449, 465, 467, 494, 495
Beznoska Radim 467
Birgus Vladimír 30, 38, 39, 437,457, 465, 475, 485, 495,512
Bláha Václav 495
Brouček Michal 495
Brykczyński Jan 197, 467, 492
Bugajczyk Cezary 169, 386
Burdik Luboš 386
Bureš Milan 30, 307, 386
Burkard Hans-Jürgen 469, 471

C / Č
Coufal Jiří 503
Cudlín Karel 30, 33, 34, 357, 359, 365, 373, 386, 414, 437, 457, 461, 463, 469, 471, 475, 484, 485, 495, 507
Čapek Karel 512
Čermák Jindřich 423
Čížková Zuzana 467

D
Dáševský Michail 471
Davidová Eva 467, 495
Dias Pavel 484
Dobrovský Jan 33, 34, 357, 359, 365, 373, 386, 427, 461, 463, 471, 473, 475, 485, 493, 495, 503
Dobrovský Luboš 473
Drtikol František 514
Dukát Vojtěch 463, 485
Dvořák Jan 417

E
Einhorn Erich 485
Engels Friedrich 27

F
Fajt Jiří 503
Frank Jan 29, 30, 457
Frank Robert 41, 513
Frič Albert Vojtěch 443

G
Gogol Nikolaj Vasiljevič 119
Gorbačov Michail 479

H
Hanke Jiří 30, 457
Havel Václav 27
Heckel Vilém 489, 492
Heydová Eva 30
Hlavatý Pavel 469, 471
Hněvkovský Přemysl 495
Hník Josef 469
Hollar Václav 19
Horal Jan 447
Hrabal Bohumil 512
Huck Miroslav 485

I
Ibrahimovič Ibra 435, 498, 499, 513

J
Jašminská Ivana 423
Jelcin Boris 479
Jemelianovič Boris 198, 343
Jirásek Václav 457
Jírů Jiří 485
Jungrová Alžběta 33, 461

K
Kamarád Ladislav 29, 457
Karásek Oldřich 485

Klocek Jan 22
Kohel Jan 87, 137, 386, 494
Kolář Viktor 463, 484
Košťál Vladimír 495
Koudelka Josef 41, 414, 484, 485, 513
Kratochvíl Antonín 30, 33, 185, 386, 461, 463, 485, 492, 503, 511, 513
Kratochvíl Michael 423
Kropp Vilém 467
Krupař Stanislav 198, 386, 485, 506, 507, 513
Kruz Josef 22
Kuneš Aleš 23, 26, 37, 61, 435
Kuzněcovová Ljalja 480, 481
Kyndrová Dana 28, 29, 30, 31, 38, 119, 457, 465, 469, 471, 485, 492, 495, 504, 507, 513

L
Lednická Zuzana 475
Lenin Vladimír Iljič 27, 198
Ludwig Gerd 469, 471
Lukas Jan 484, 485
Luskačová Markéta 30, 484

M
Macijauskas Aleksander 479
Madej Hans 469, 471
Maier Vivian 514
Maksimishin Sergey 469
Maňásková Dana 161, 386
Marhoul Václav 357
Martinček Martin 497
Marx Karl 27, 198
Masaryk T. G. 499
Mihaliček Jan 33, 461, 463
Michajlov Boris 479
Mikuš Oldřich 73, 87, 386
Mikušová Táňa 87, 386
Milach Rafał 197
Moroz Branislav 423
Moucha Josef 31, 199, 441, 457, 461, 465, 469, 471, 473, 485, 495, 502, 503, 512
Mutinský Pavel 467
Myakishev Aleksey 471

N
Nachtwey James 513
Najbrt studio 475
Nazarenko Boris 471
Němec Tomki 461, 503
Němec Václav 423
Novotný Bričkovský Zdeněk 261, 386
Novotný Miloň 484, 495

O
Oujezdský Karel 28

P
Palach Jan 495
Pańczuk Andrzej 197
Pankov Valerij 307, 309, 319, 449
Parfianok Vladzimir P. 480
Pazdera Jan 23
Pellegrin Paolo 462, 503
Persan Ronald 423
Piganov Ilja 480
Pospěch Tomáš 512
Pospíšil Jiří 401
Pospíšil Michael W. 495
Požerskis Romualdas 479
Procházková Petra 475
Ptáček Josef 29, 465
Půlkrábek Ivan 22, 23, 26, 29, 457
Putin Vladimír 480

R
Rasl Tomáš 457, 485, 495
Rayss Agnieszka 197
Reiser Andrej 457, 469, 485, 496, 497
rodina Bezrukich 261, 263, 266, 343, 345, 351
Rubinstein Dmitrij 33, 423, 469, 470, 471

S / Š
Salgado Sebastiao 513
Samarin Igor 497, 492
Scheufler Pavel 447
Silná (Benešová) Bohumila 441
Silverio Robert 484
Singer Filip 23, 87, 197, 386, 414, 423, 463, 467, 471, 485, 492, 493, 494, 495, 507, 513
Skála Karel 22
Solovyeva Ekaterina 471
Soukup Václav 386
Steinberg Genrych Semionovič 29, 137
Sudek Josef 514
Sutkus Antanas 479
Suvorov Viktor 197, 467, 492
Sýsová Kateřina 495
Šibík Jan 22, 457, 458, 485, 496
Šimon Jaroslav 26
Škljara Zalman 471
Škraban Jakub 423
Šmok Ján 22
Štreit Jindřich 41, 119, 369, 485, 492
Švamberk Erik 503
Švehla Marek 495

T
Táborský Rostislav 261, 279, 293, 386
Tržilová Jana 467

V
Vágner Jakub 235
Vančát Pavel 457
Vašků Václav 37, 185, 386, 485, 492, 499, 503, 507, 510, 511
Vella Jurij 26, 271, 274, 275
Vermouzek Jan 30, 333, 343, 386, 493
Vlášek Václav 22
Vlk Miroslav 465
Vlk Vojtěch 61

W
Wágner Martin 1–517
Wágner Václav 19, 33, 53, 343, 381, 428, 431
Wágnerová Světlana 29, 32, 33, 35, 198, 235, 249, 261, 307, 323, 343, 381, 386, 508, 509
Weiss František 423
Wilsonová Helena 465, 467

Z
Zadrobílková Zuzana 137, 386
Zajíc Miroslav 485
Zeman Karel 19

SEZNAM ZKRATEK

apod.	a podobně
BA	barevné
CK	cestovní kancelář
ČB	černobílé
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČVUT	České vysoké učiliště technické
DIA	diapozitivy
F. B.	František Beneš
ITF	Institut tvůrčí fotografie
Kč	koruna česká
MW	Martin Wágner
p.	pan
r.	rok
SČF	Svaz českých fotografů
SPZ	státní poznávací značka
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk
tzv.	takzvaně
USA	Spojené státy americké
ZŠ	základní škola

MARTIN WÁGNER

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE
MUDr. BcA. JANA HABALOVÁ

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: prof. Mgr. Jindřich Štreit Dr.h.c.
Grafické zpracování a sazba: MgA. Kristýna Boleslav
Námět grafického zpracování: MUDr. BcA. Jana Habalová
Počet úhozů: 146 760

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2023

